

Helhetlig samfunnsanalyse med kunnskapsgrunnlag

Hvordan kan VI I LAG utvikle et mer
attraktivt og bærekraftig Levanger?

Innhold

INNLEDNING	5
DEL 1: ANALYSER AV UTFORDRINGER OG MULIGHETER	8
DEL 2: BESKRIVELSER AV UTVIKLINGSTREKK.....	25
SENTRALE UTVIKLINGSTRENDER	25
BEFOLKNING.....	26
FLYKTNINGSITUASJONEN.....	31
INNBYGGERNES OPPLEVELSE AV Å BO OG LEVE I LEVANGER	31
DEMOKRATIUTVIKLING, SAMSKAPING OG FRIVILLIGHET	35
<i>Demokratiet</i>	<i>35</i>
<i>Innbyggerinvolvering.....</i>	<i>35</i>
<i>Kommunale råd.....</i>	<i>36</i>
<i>Samskaping og relasjonell velferd</i>	<i>36</i>
<i>Frivillighete n</i>	<i>37</i>
KOMMUNEØKONOMI	39
ORGANISASJONSUTVIKLING	46
<i>Utfordringer mot år 2040.....</i>	<i>46</i>
<i>Ledelse.....</i>	<i>46</i>
<i>Arbeidsmiljø.....</i>	<i>47</i>
<i>Sykefravær for ansatte i Levanger kommune.....</i>	<i>48</i>
<i>Heltid og Deltid.....</i>	<i>49</i>
<i>Rekruttering og kompetanse i Levanger kommune</i>	<i>51</i>
<i>Utviklingsarbeid og innovasjon: helhetlig og bærekraftig ressursforvaltning.....</i>	<i>52</i>
<i>Digitalisering og digital transformasjon</i>	<i>53</i>
<i>Internasjonalisering.....</i>	<i>56</i>
FOLKEHELSE.....	58
KLIMA OG MILJØ.....	64
<i>Klima.....</i>	<i>65</i>
<i>Status for klimagassutslipp i Levanger</i>	<i>66</i>
<i>Opptak og lagring av karbon.....</i>	<i>67</i>
<i>Klimatilpasning</i>	<i>68</i>
<i>Miljøfyrtårn</i>	<i>69</i>
<i>Avfall og forurensning</i>	<i>70</i>
<i>Vannforvaltning.....</i>	<i>70</i>
<i>Avløp.....</i>	<i>72</i>
<i>Forurensning fra landbruk</i>	<i>72</i>
<i>Naturverdier</i>	<i>72</i>
<i>Fremmede arter.....</i>	<i>73</i>
<i>Verneområder</i>	<i>73</i>
<i>Friluftsliv</i>	<i>73</i>
OPPVEKST OG UTDANNING.....	74
<i>Generelt om oppvekst</i>	<i>74</i>
<i>Verdigrunnlag.....</i>	<i>75</i>
<i>Barnets beste.....</i>	<i>76</i>

Barns rett til medvirkning	76
Rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne	77
Tverrfaglighet og tidlig innsats.....	77
Barnehager.....	79
Skoler.....	82
Barnevernreform og ny lov.....	85
HELSESTASJONS- OG SKOLEHELSETJENESTE.....	87
Viktige endringer innen oppvekst og utdanning	88
HELSE OG VELFERD	90
Demens.....	93
Vold i nære relasjoner.....	93
Habilitering og rehabilitering	93
Boligsosiale perspektiver	94
Avlastning.....	96
Arbeid og aktivitet.....	97
Velferdsteknologi i omsorgstjenestene	97
Psykisk helse og rus	98
Frisklivsentralen - læring og mestring	99
Økonomi i helse og velferd	100
Generelle vurderinger.....	102
KULTUR, IDRETT OG FRITID	103
Generelt.....	103
Kulturell infrastruktur	104
Bibliotek.....	106
Kulturskole.....	108
Fritidstilbud ungdom	109
Kunst i offentlig rom	111
Idrett, lek og fysisk aktivitet	111
KULTURARV OG KULTURMILJØ.....	113
Om kulturmiljøfeltet	113
Utviklingstrender KNYTTET TIL KULTURMILJØFELTET	116
Kulturmiljø som ressurs for bærekraftig SAMFUNNsutvikling.....	118
TREHUSBYEN LEVANGER	121
Fredet kulturmiljø	121
Byutviklingshistorie og verneverdier	121
Bybranner	122
Kompakt byutvikling, fortetting og arealbruk	122
Arkitektur, estetikk og byggeskikk.....	124
Trafikksituasjon og parkering.....	125
Byens innhold og servicetilbud	126
Trygghet, tilgjengelighet og universell utforming	126
TREHUSBYEN LEVANGER som ressurs for attraktiv og bærekraftig by- og stedsutvikling	127
Samarbeidsmodell for ATTRAKTIV og bærekraftig utvikling	128
Museer.....	130
Samisk språk og kultur	130
ARBEIDSKRAFT OG NÆRINGSLIV	131
Arbeidskraft.....	131

<i>Innbyggere som ikke blir beregnet inn i ledighetstallene/arbeidsstyrken</i>	<i>132</i>
<i>Vår reservearbeidskraft.....</i>	<i>132</i>
<i>Rekrutteringsutfordringer</i>	<i>132</i>
<i>Pendling.....</i>	<i>134</i>
<i>Næringsstruktur</i>	<i>135</i>
<i>Sykefravær for lønnsinntakere bosatt i Levanger</i>	<i>137</i>
<i>Kompetanse.....</i>	<i>137</i>
<i>Livslang læring.....</i>	<i>138</i>
<i>Kompetansemiljøer</i>	<i>139</i>
<i>Næringsareal</i>	<i>140</i>
<i>Naturressurser i kommunen</i>	<i>141</i>
<i>Jord- og husdyrbruk.....</i>	<i>141</i>
<i>utslipp av klimagasser fra jordbruket.....</i>	<i>143</i>
<i>Skogbruk.....</i>	<i>143</i>
<i>Havbruk</i>	<i>144</i>
<i>Sirkulærøkonomiens virkning</i>	<i>144</i>
<i>Biogass</i>	<i>145</i>
UTBYGGINGSMØNSTER OG STRUKTURER.....	146
<i>Boligbygging.....</i>	<i>146</i>
<i>Samferdsel.....</i>	<i>149</i>
<i>Energi</i>	<i>152</i>
<i>Teknisk infrastruktur</i>	<i>153</i>
<i>arealer til Landbruk, jordbruk, skogbruk og reindrift</i>	<i>161</i>
SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP	162
<i>Den generelle samfunnssikkerheten.....</i>	<i>162</i>
<i>Helhetlig Risiko og sårbarhetsanalyse.....</i>	<i>167</i>
DEL 3: KUNNSKAPSGRUNNLAG - LENKEDOKUMENTER.....	169

INNLEDNING

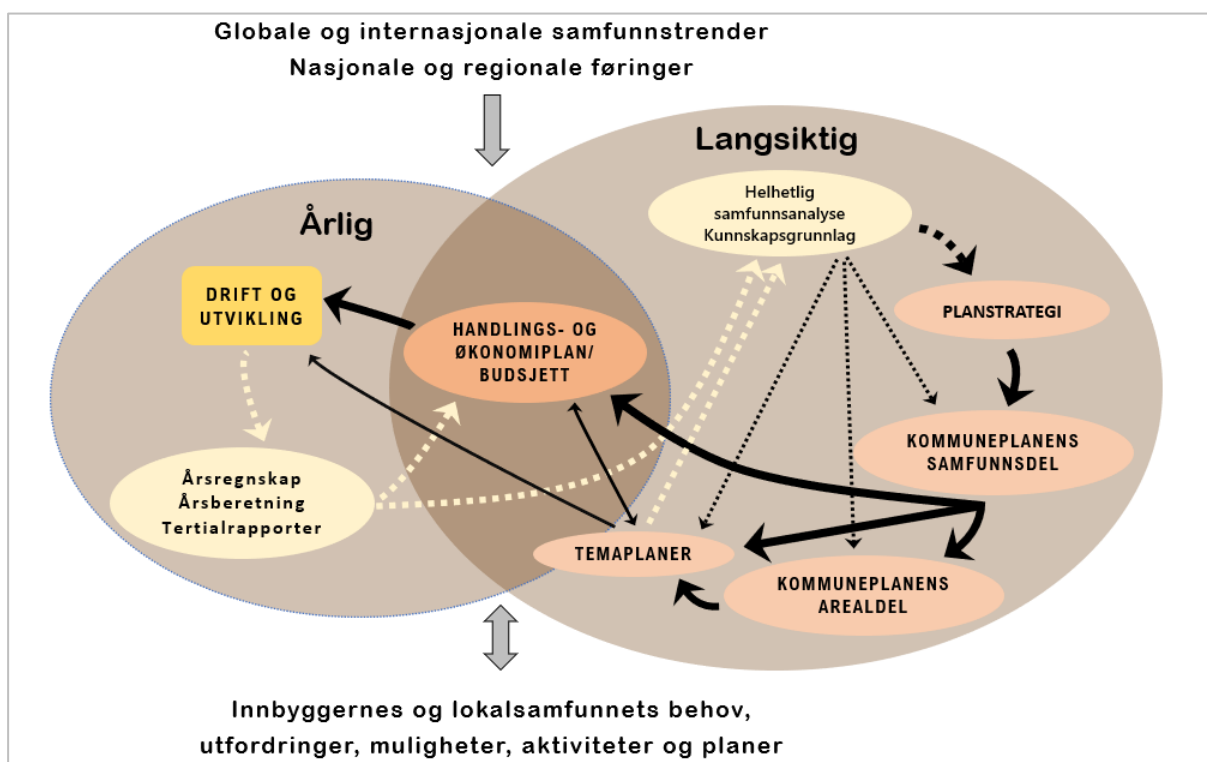
Helhetlig samfunnsanalyse er felles for alle kommunale planområder og består av:

- *Analyser av utfordringer og muligheter* i arbeidet med å oppnå bærekraftig utvikling i lokalsamfunnet og kommuneorganisasjonen
- *Beskrivelser av utviklingstrekk* som vil påvirke utviklingen i lokalsamfunnet og kommuneorganisasjonen, og som ligger til grunn for analysene.
- *Kunnskapsgrunnlag* som ligger til grunn for beskrivelsene av utviklingstrekk og analysene

Helhetlig samfunnsanalyse inngår i Levanger kommunes plan- og styringssystem som skal ivareta kravene i [Plan- og bygningsloven](#), [Kommuneloven](#) og [Folkehelseloven](#) om helhetlig og samordnet planlegging for bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

Figuren «Helhetlig planlegging i Levanger kommune» viser hvordan helhet og samordning ivaretas ved at kommunale planer og rapporter kobles sammen i en langsiktig og en årlig plansyklus.

Helhetlig planlegging i Levanger kommune

I henhold til [plan- og bygningsloven](#), [kommuneloven](#) og [folkehelseloven](#) skal kommunenes planlegging bidra til effektive tjenester, tillitskapende utøvelse av offentlig myndighet og samfunnsutvikling til beste for innbyggerne på kort og lang sikt.

Det skal utarbeides helhetlige, samordnede og realistiske planer for utviklingen av kommunens virksomhet, oppgaveløsning og økonomi, og for utviklingen i lokalsamfunnet

- ved at det skal settes langsiktige mål for den fysiske, miljømessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen og for folkehelsearbeidet
- ved at sektorer, oppgaver og interesser i et område ses i sammenheng
- gjennom samordning og samarbeid om oppgaveløsningen mellom sektormyndigheter og mellom statlige, regionale og kommunale organer, private organisasjoner og institusjoner, og allmennheten
- ved at det skal avklares behov og oppgaver, og angis hvordan oppgavene kan løses

FN definerer bærekraftig utvikling som «Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov».

Kommunene er gjennom lovverket forpliktet til å følge opp [FNs 17 bærekraftsmål og 169 delmål](#) som er verdens felles arbeidsplan for å sikre bærekraftig utvikling. FN's bærekraftsmål ligger til grunn for valg av mål og strategier i [Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030](#), vedtatt i kommunestyrets sak 34/2021.

Bærekraftsmålene reflekterer tre dimensjoner i bærekraftig utvikling: *klima og miljø, økonomi og sosiale forhold* som er gjensidig avhengige og må tas hensyn til samtidig om noe skal være bærekraftig.

I tillegg har Nordisk ministerråd, Klima- og miljødepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (nå Kommunal- og distriktsdepartementet) anbefalt at vi i byutviklingen også bør ta hensyn til *den romlige dimensjonen* som blant annet handler om arkitektur, kulturarv, flerfunksjonelle byrom og transportsystem, og *styringsdimensjonen* som handler om bærekraftig administrasjon og forvaltning, innbyggerdeltakelse, partnerskap og nettverk.

Hvert fjerde år legger Regjeringen fram [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging](#). Nasjonale forventninger 2023-2027 er bygd opp rundt 2030-agendaens overordnede perspektiver:

- Sosial bærekraft
- Økonomisk bærekraft
- Miljømessig bærekraft
- Samfunnssikkerhet og beredskap
- Samarbeid for å nå målene

Regjeringen peker på utfordringer med

- å nå målene om reduserte klimagassutslipp, ansvarlig forbruk, ressursbruk, bevaring av naturmangfold og mindre ulikhet
- en aldrende befolkning med sannsynlig større omsorgsbehov og mangel på arbeidskraft innen ulike tjenesteområder
- tilpasninger til et klima i endring som vil påvirke naturen og store deler av samfunnet
- raske endringsbehov og omveltninger som gir behov for større grad av beredskap og fleksibilitet i planleggingen, som økt behov for bosetting av flyktninger

Bærekraftsmål nr. 17 peker på vi må samarbeide for å nå bærekraftsmålene. Å kunne planlegge helhetlig forutsetter en felles forståelse i organisasjonen av hva som er kommunens samlede ansvar, utfordringer og muligheter. Derfor samles og samordnes kunnskapsgrunnlag, beskrivelser av utviklingstrekk og analyser for alle planområder i *Helhetlig samfunnsanalyse*.

Arbeidet ivaretas av *Prosessledergruppe kommuneplan* der prosessledere for alle kommuneplanområder deltar, *Prosessledergruppe temaplan* der prosessledere for alle temaplanområder deltar og *Strategisk lederteam* der kommunedirektøren og kommunalsjefene deltar.

Helhetlig samfunnsanalyse oppdateres fortløpende, blant annet gjennom årsberetningen, strateginotatet til Handlings- og økonomiplanen/budsjettet og ulike planprosesser.

Del 1: ANALYSER AV UTFORDRINGER OG MULIGHETER

I Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030 er det vedtatt mål for kommunen som oversetter FNs bærekraftsmål til lokal betydning. Det er også beskrevet målindikatorer som det skal følges med på for å kunne vurdere om utviklingen går i retning av disse målene. Utviklingen i målindikatorene rapporteres i årsberetningen.

Basert på utviklingen i målindikatorene, kunnskapsgrunnlaget og utviklingstrekkene som er beskrevet i kap. 2 og 3, er det vurdert hvilke utfordringer kommunen står overfor, og hvilke muligheter som kan tas i bruk, for å oppnå bærekraftig utvikling i lokalsamfunnet og kommuneorganisasjonen i årene framover. Dette er vist på to nivå:

- 1) *Utfordringer og muligheter på overordnet nivå* er utgangspunkt for *strategiske valg for samfunnsutviklingen i Planstrategien*, som gir langsiktig retning for utviklingen og for valg av planer som skal utarbeides eller revideres.
- 2) Overordnede utfordringer og muligheter er brutt ned til *utfordringer og muligheter for drift og utvikling* som skal legges til grunn for kommunens planlegging på alle nivå.

Utfordringene og mulighetene er vist under. Ved å klikke på lenkene kommer man til beskrivelsene av dem.

- [Miljø og klima](#)
- [Attraktiv og bærekraftig stedsutvikling](#)
- [Frivillighet, demokratiutvikling og samskaping](#)
- [Folkehelse, livsmestring og sosial ulikhet](#)
- [Arealdisponering, transport og mobilitet](#)
- [Samfunnssikkerhet og beredskap](#)
- [Kompetanse og arbeidskraft](#)
- [Økonomi, innovasjon og verdiskaping](#)
- [Organisasjonsutvikling og ledelse](#)

MILJØ OG KLIMA

PLANSTRATEGI 2024-2027

Levanger kommunes mål om å redusere utslipp av klimagasser med minst 50 – 55 % innen 2030 sammenlignet med 2009-nivået, nås ikke med dagens utvikling.

Arbeidet med å nå klimamålet må følges opp i all kommunal planlegging, utvikling og drift. Det kreves innsats fra alle i lokalsamfunnet, og fra alle sektorer i Levanger kommune.

Kommunenes drift og infrastruktur må omstilles til mer klimavennlige løsninger. Det innebærer lavere energiforbruk, økt bruk av klimavennlige energikilder og at biologisk mangfold må ivaretas bedre enn i dag. Håndtering av vedlikeholdsetterslepet for kommunale bygg har også stor betydning for kommunens arbeid med å redusere klimagassutslipp.

Oppfølging av FNs naturavtale krever strengere vurdering av samfunnsnyttene ved utbygging.

Transport og jordbruk er viktige sektorer for å redusere klimagassutslipp. Endringer her krever nasjonale grep.

EUs program «Green Deal» handler om å omstille Europa til et mer klimavennlig samfunn.

Programmet får stor betydning for Norge og Levanger som følge av Norges åpne økonomi. «Green Deal» betyr blant annet at transport blir dyrere, at store deler av godstransporten skal over på bane og at jernbanekapasiteten må bygges ut betydelig. Se samme tema under «Samfunnssikkerhet og beredskap».

ANDRE UTFORDRINGER OG MULIGHETER FOR UTVIKLING OG DRIFT

- For å nå målet om å redusere utslipp av klimagasser med minst 50 % og opp mot 55 % til 2030, sammenlignet med utslippet i 2009, kreves det politiske prioriteringer.
- Å nå miljømålene forutsetter at kommuneorganisasjonen har kunnskap og evne til å jobbe fortløpende med dette, blant annet i Miljøfyrtårnarbeidet.
- Å nå miljømålene krever at alle deltar. Det er viktig å jobbe med holdningsendringer og å stille krav i areal- og byggesaker om dokumentering gjennom klima- og arealregnskap.
- Kommunens klimabudsjett er et styringsverktøy for å oppnå klimagassreduksjon og andre vedtatte klimamål.
- Klimaendringene krever klimatilpasning for å redusere risiko for skader og tap.
- Kommunens kulturmiljøer og den fredede Trehusbyen Levanger spesielt, er ressurser i det grønne skiftet og for å oppnå miljømessig bærekraft.
- «Vern gjennom bruk», ombruk, gjenbruk og istandsetting av eksisterende bygningsmasse er sirkulærøkonomi i praksis, og et viktig bidrag i arbeidet med å redusere klimagassutslippene.
- Sirkulærøkonomien må styrkes slik at ressurser utnyttes, som for eksempel i biogass- eller pellets-produksjon.
- Mangel på energi til nye industrisatsinger fører til fortsatt bruk av fossilt brensel.
- Kommunen har en nøkkelrolle når det gjelder å redusere utslipp fra arealbruksendringer og tap av biologisk mangfold.
- I en del av vannforekomstene nås ikke miljømålene etter vannforskriften.
- Bruken av verneområdene kan være viktig for å bevare biologisk mangfold, men også for rekreasjon, folkehelse og for å kunne ta del i natur- og kulturlandskapet. En viktig utfordring er i hvor stor grad det skal legges til rette for ferdsel og slitasje.
- Jord og husdyrbruket i Levanger har med sine naturgitte forutsetninger gode muligheter til å øke produksjonen med økende temperatur. Dette bør gjøres på en måte som tar hensyn til avrenning, biologisk mangfold og CO₂-binding i jord og skog. Jordbruket bør utfordre dagens sortvalg for å utnytte produksjonspotensialet.
- Skogen i Levanger bidrar til karbonbinding og kan bidra til ytterligere binding om tiltak iverksettes. Hogst av for ung skog kan redusere skogens evne til karbonbinding.
- Klimaendringer gjør det stadig mer krevende å avvirke tømmer på grunn av mer nedbør.

ATTRAKTIV OG BÆREKRAFTIG STEDSUTVIKLING

PLANSTRATEGI 2024-2027

Utviklingen i Levanger påvirkes av mange aktører med ulike interesser og mål. Det er et kommunalt ansvar å balansere hensynet til den økologiske, økonomiske og sosiale bærekraften.

Det er viktig at barn og unge gis mulighet til å delta aktivt i stedsutviklingen, på samme måte som andre aldersgrupper. Voksne som jobber med barn og unge må fremme denne gruppens interesser, samtidig som de veileder dem om hvor og hvordan de kan være med å påvirke utviklingen.

Satsing på kunst, kultur og kulturmiljø kan bidra til et sterkere samhold, engasjement og deltakelse, og være en drivkraft for ønsket utvikling.

Levanger har mange kvaliteter i grender og større tettsteder, men ifølge innbyggerne mangler det arenaer og møteplasser innenfor kunst- og kulturområdet. Det begrenser muligheten til videre utvikling av arrangementer, og for å skape miljøer for utvikling.

Byen må utvikles for å sikre et kulturelt mangfold som ikke finnes ellers i kommunen. Det er et potensial knyttet til å gjøre sentrum i Levanger mer attraktivt gjennom bedre kulturtilbud, bedre kollektivtilbud og tilbud rettet spesielt mot barn og unge.

Trafikkløsninger i sentrum virker begrensende på trivselen og attraktiviteten i Trehusbyen Levanger.

I bygdene er det behov for bedre kollektive transportløsninger.

Deler av kommunen og byen utvikles for homogent. Det kan gi utfordringer sosialt, inkluderings- og helsemessig, slik at mennesker med lik sosioøkonomisk og etnisk bakgrunn bosetter seg i samme områder i kommunen.

For å sikre at bosatte flyktninger føler seg som en del av lokalsamfunnet, bør de få økte muligheter til å delta i sosiale aktiviteter slik at de velger å bli boende i kommunen.

ANDRE UTFORDRINGER OG MULIGHETER FOR UTVIKLING OG DRIFT

- Levangers småbykvaliteter og sentrale plassering i et større arbeids- og bostedsmarked på Innherred gjør oss til en attraktiv kommune der det er godt å bo, leve, studere og arbeide.
- Ifølge Statistisk Sentralbyrås hovedalternativ vil innbyggertallet vokse til 22 026 innen 2050. Dette er lavere vekst enn i tidligere befolkningsframskrivninger for 2050.
- Borgerundersøkelsen viser at innbyggerne i hovedsak har positive opplevelser av å bo og leve i Levanger. Det kan være utfordrende å bevare dette i økonomisk krevende tider.
- Borgerundersøkelsen viser at innbyggernes tilfredshet med tilbud og muligheter på områdene turisttilbud, kulturtilbud, ungdomstilbud og kollektivtilbud er relativt lav. De opplever i liten grad sentrum i Levanger som attraktivt. Kulturindeksen viser også lav skår for kulturfeltet.
- En hardt presset kommuneøkonomi kan føre til at viktige bolystiltak ikke blir prioritert.
- Stadig flere ser kulturarv og kulturmiljø som viktig for utvikling av attraktive og bærekraftige byer og steder der det er godt å bo, leve og arbeide, og der lokal identitet og tilhørighet styrkes.

- Trehusbyen Levanger med sin unike nasjonale status som fredet kulturmiljø, historie, trehusbebyggelse og godt bevarte byplan, er en ressurs i samfunnsutviklingen og et konkurransefortrinn med tanke på opplevelsesnæring og destinasjonsutvikling.
- Det er behov for å utvikle kompetanse og synliggjøre eksisterende kunnskap om hvordan kulturmiljø kan bevares og tas i bruk som ressurs for verdiskaping og næringsutvikling gjennom opplevelser knyttet til kulturarv, mat og håndverkstradisjoner.
- Det er en generell mangel på håndverkere, kunnskap og utdanningsmuligheter knyttet til tradisjonshåndverk. Den nasjonale statusen som fredet gjør Trehusbyen Levanger egnet som lærings- og forskningsarena og unik møteplass for utvikling av kompetanse knyttet til bygningsvern, kulturmiljø og byutvikling.
- Innenfor arkitektfaget har det skjedd en styrking av utdanninger rettet mot bygningsvern og transformasjon.
- Arkitektkonkurransen European 16 og vinnerforslaget Hello Woods viser hvordan det unike kulturmiljøet kan være en ressurs for sosial, arkitektonisk og kulturell kraft i framtiden.
- Klimautfordringer og strukturelle endringer knyttet til bosetting og demografi og byvekst, fortetting og kompakt byutvikling fører til press på verdifulle kulturhistoriske bymiljøer og landskap.
- «Vern gjennom bruk» og sirkulærøkonomi utfordres blant annet av krav i lov og regelverk, økonomiske interesser og målkonflikter.
- Det er en utfordring at gårdeierne, uavhengig av om de bor her eller ikke, ikke bidrar aktivt i lokal samfunnsutvikling.
- Det er utfordringer knyttet til eierskapet og ansvaret for bevaring og formidling av sentrale og viktige kulturminner, bla. sentrale bygg i den fredede Trehusbyen, Ammestua på Alstadhaug og Rinnleiret.
- Prosjektet «Levanger bibliotek mot en bærekraftig framtid» har pekt på nye måter å møte innbyggernes behov for møteplasser, debattarenaer og verksted som kan brukes i planleggingen.
- Et nytt kultur-/aktivitetsbygg på bibliotektomta vil styrke Trehusbyen Levanger og løse utfordringen med mangler i kommunens kulturarenaer.
- Festiviteten har vært i kontinuerlig bruk som kommunal kulturarena i 130 år. En oppgradering vil gi Levanger en unik, historisk kulturarena som styrker identiteten til Trehusbyen Levanger.
- Flere aktører innenfor næringsliv og offentlig aktivitet gir uttrykk for at Levanger mangler en storsal/-scene og lokaler for store konferanser. En slik investering kan kun realiseres gjennom samarbeid med private aktører.
- Innspill viser at et manglende kinotilbud er et savn for mange og peker på at en universitetsby med mange studenter bør ha en kino. Det kan bli utfordrende å finne investor og driver av et slikt tilbud.
- Både unge og eldre ønsker bedre oversikt over kultur-/aktivitetstilbud og oversikt og tilgang på transport.
- Synliggjøring av Levanger sin samiske kulturhistorie kan styrke identiteten og tilhørigheten til innbyggere med samisk opphav, og åpne nye muligheter for kunst, kultur- og kulturminneformidling.

- Det er behov for økt kunnskap og innsats i kommuneorganisasjonen og lokalsamfunnet om Levangers sør-samiske identitet og kultur, for å kunne inkludere innbyggere med samisk tilhørighet.
- NORD Universitet har et særlig ansvar for forskning og formidling av sør-samisk språk og kultur, og er en ressurs i arbeidet med å synliggjøre Levangers samiske historie og identitet.
- Sysselsettingen øker mindre enn i resten av landet på grunn av næringsstrukturen.
- Verken Levanger, Trondheim eller Stjørdal klarer å tilby arbeid til alle som flytter til kommunen.
- Mangel på kunnskap, interesse motsetninger og målkonflikter gjør det utfordrende å sikre bærekraftige løsninger, som krever at vi samtidig ivaretar sosiale, klima- og miljømessige og økonomiske perspektiver.
- Ny byutviklingsstrategi og ny sentrumsplan som følger opp mål og strategier i Kommuneplanens samfunnsdel muliggjør en mer planmessig og bærekraftig utvikling.
- I senere tid bygges stadig flere bygårder om til flere mindre leiligheter, også de fem historiske bygningene som gikk tapt i brann i perioden 2018-2019. Det er en utfordring at ombygging kan føre til hulrom som gjør det vanskelig å oppdage og slokke brann. Utviklingen mot flere og mindre enheter bidrar også til en mindre mangfoldig befolkningssammensetning. Spesielt er det utfordrende å få barnefamilier til å etablere seg i bykjernen. Samtidig opplever vi at Jeriko-området tiltrekker seg stadig flere barnefamilier.

FRIVILLIGHET, DEMOKRATIUTVIKLING OG SAMSKAPING

PLANSTRATEGI 2024-2027

Folkevalgtets rolle er å lede utviklingen av lokalsamfunnet og se kommuneorganisasjonen som en del av det. Gjensidig tillit mellom politikk, lokalsamfunn og kommuneorganisasjonen gir gode forutsetninger for å lykkes.

Borgerundersøkelsen fra 2024 viser at innbyggerne i Levanger generelt er tilfredse med sitt bosted. Da det er et klart ønske om å styrke dialogen med politikerne og øke mulighetene for innbyggerne til å påvirke kommunale beslutninger, skal det legges til rette for demokratisk deltakelse og meningsbrytning.

Det registreres en negativ trend i ungdommers trivselsfølelse og tilhørighet til kommunen. Det er av stor betydning å aktivt lytte til og følge opp barn og unge, også i førskolealderen. Det er nødvendig å styrke tverrfaglig forståelse for hva et demokratiperspektiv faktisk krever av voksne som arbeider med disse aldersgruppene.

Frivillig arbeid har stor betydning for et levende demokrati og bærekraftig samfunn. Det er et stort engasjement for lokalsamfunnene i bygd og by, innen idrett, kunst og kultur og humanitært arbeid. Sammen med folk i lokalsamfunnet kan vi prøve ut ideer, både gjennom store og små prosesser. Dette kan få folk til å føle at de har mer å si.

Kampen om folks tid gjør det stadig vanskeligere å få innbyggerne til å engasjere seg i frivillig arbeid. Derfor er det avgjørende å opprettholde en tett dialog med frivillige, for å ivareta og støtte deres innsats på viktige områder, og å samarbeide for å oppnå felles mål.

Kommunen er på tilbudssida med utlån av lokaler. Forsamlingshus har en viktig funksjon i områder der kommunen ikke har egne lokaler til disposisjon.

Når de ansatte opplever begrenset tid og kapasitet, blir det vanskeligere å finne rom til samarbeid. I tillegg kan lovpålagte krav som gjelder for ulike avdelinger og fokus på daglig drift hindre samarbeid og helhetlige løsninger

Regionalt samarbeid både nordover og sørover kan skape en felles drivkraft for utvikling. Siden samarbeidende kommuner noen ganger kan være i konkurranse med hverandre, er det viktig med gjensidig åpenhet og klare forventningsavklaringer.

ANDRE UTFORDRINGER OG MULIGHETER FOR UTVIKLING OG DRIFT

- Ungdom opplever manglende muligheter til medbestemmelse og påvirkning på politiske beslutninger.
- Å utvikle arenaer for samskaping mellom ulike aktører i alle aldersgrupper er viktig for å opprettholde engasjementet for lokalsamfunnene, spesielt i en kommune med variert demografi, der tilbudene til barn og unge kan variere avhengig av bosted. By&bygdeLAB kan fungere som en viktig plattform for å engasjere barn og unge som bor utenfor sentrumsregionen i samskaping av lokale tilbud.
- Innbyggerne ønsker, på tvers av generasjoner, flere inkluderende og mangfoldige møteplasser for å kunne skape fellesskap i Levanger.
- Kommunen kan stimulere til frivillige aktiviteter ved å tilby gratis eller subsidierte lokaler. Forsamlingshus kan tas i bruk der det mangler kommunale lokaler.
- Det er mangel på velfungerende arenaer og møteplasser innenfor kunst- og kulturområdet. Nytt kulturbygg og renovering av Festiviteten vil kunne bidra til måloppnåelse.
- Mangel på tilpassede møteplasser og fleksibelt transporttilbud gjør det utfordrende for alle å delta aktivt i samfunnslivet.
- En aktiv og bredt sammensatt frivillighet gir muligheter for å skape gode og varierte kulturarenaer i kommunen.
- Det er en trend at det blir vanskeligere å rekruttere til de frivillige organisasjonene. Dette kan gi dårligere frivillige kulturarenaer, og svekke det lokale engasjementet på lang sikt.
- Det er utfordrende å få frivillige til å ta lederverv.
- Det er behov for en profesjonalisering av museene som drives av frivillige.
- God tilrettelegging for at frivilligheten kan bidra på egne premisser kan øke deltakelsen og aktivitetene i lokalsamfunnet.
- Samskaping med aktører utenfor kommuneorganisasjonen kan bidra til å realisere fellesskapsverdier som kommunen har et ansvar for. Trenden viser at det er vilje og evne til samarbeid om sosiale investeringer i bærekraft og fellesskapsverdier blant sosiale entreprenører, stiftelser, næringsliv og frivillighet.
- Kommunens evne til samskaping utfordres av mangel på kunnskap, fleksibilitet, økonomi, arbeidskapasitet, helhetsforståelse og systematisk arbeid.
- Samskapende og helhetlig arbeid forutsetter at kommunen har en koordinerende rolle på tvers av ulike myndighetsnivå og innbyggere. Det er behov for å utvikle nye metoder for samarbeid.

- Ved gjennomføring av og kommunikasjon om større og mindre samskapingsprosesser vil vi kunne gi innbyggerne økt opplevelse av innflytelse. For oppvekst kan dette for eksempel handle om hvordan Ungdomsråd, elevråd i skolene og foreldreutvalg i barnehage og skole brukes som aktive sparringspartnere i samskapingsprosesser.
- Proaktiv tilnærming utviklingssamarbeid og utviklingsprosjekter regionalt og internasjonalt, kan bidra til å skape gode lokalsamfunn.
- Regionalt samarbeid gir felles utviklingskraft. Det regionale samarbeidet utfordres når man samtidig er konkurrenter. Hvor rause tør man å være med hverandre?

FOLKEHELSE, LIVSMESTRING OG SOSIAL ULIKHET

PLANSTRATEGI 2024-2027

I Levanger viser undersøkelser at innbyggerne generelt har sunnere levevaner og høyere forventet levealder sammenlignet med resten av fylket og landet. Likevel er det bekymring knyttet til økende psykiske og fysiske problemer, mobbing og ungdommers generelle tilfredshet med lokalsamfunnet.

Samarbeid med barn, unge og deres familier er viktig for å fremme trivsel og mestring. Barnehagene og skolene har en spesiell rolle i dette samarbeidet. Det er et økende veiledningsbehov for foreldre, for at de skal være trygge i foreldrerollen.

Sosiale ulikheter påvirker helse, utdanning og livskvalitet, og utfordrer samfunnets bærekraft.

Samarbeid med frivillige om lavterskeltilbud kan bidra til sosial utjevning, som for eksempel nettverk for nybakte foreldre, der erfaringer deles og nye sosiale relasjoner både for barn og voksne oppstår. Å forsterke inkluderende tiltak for barn og unge når det gjelder deltakelse i fritidstilbud er også viktig.

Det er nødvendig med bedre samordning av tjenester for barn, unge og familier. Temaplan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer viser retning i forhold til innsatser.

Levanger står overfor utfordringer knyttet til en økende eldre befolkning, forventet økning i antall personer med demens og færre i yrkesaktiv alder frem mot 2040.

For å møte utfordringene i folkehelsearbeidet, trenger vi nye tilnærminger der kommunens innsats tilpasses innbyggernes behov for støtte til å mestre livet og oppnå god livskvalitet.

ANDRE UTFORDRINGER OG MULIGHETER FOR UTVIKLING OG DRIFT

- Levangers innbyggere har sunnere levevaner, mindre utbredelse av fysiske og psykiske plager og sykdommer og høyere forventet levealder enn fylket og landet. Det gjør at flere kan klare seg lengre selv.
- Andelen som rapporterer god egenvurdert helse har økt fra HUNT 1 til HUNT 4, mens rapportering fra aldersgruppen 15-24 år viser en større andel psykisk uhelse. Dette kan føre større risiko for utenforskap fra utdanning og arbeidsliv.
- I perioden 2019-2021 er det negativ utvikling i andelen ungdommer som er fornøyd med egen helse, lokalmiljøet sitt og andelen 10.trinnselever som trives på skolen sin.

- Det er en økning i rapportering av psykiske og somatiske plager blant ungdom, særlig unge jenter. Dette kan føre til større risiko for utenforskap fra utdanning arbeidsliv.
- Den voksne befolkningen trener mer enn før, men er samlet sett mer inaktive i dagliglivet.
- De fleste barn og unge trives godt i barnehagen og på skolen og er stort sett fornøyde med foreldre, venner, lokalsamfunn og egen helse. Det gir gode forutsetninger for inkludering, læring og utvikling.
- Ungdom trives godt på skolen og er stort sett fornøyde med foreldre, venner, lokalsamfunn og egen helse.
- Ungdom i Levanger er mer fysisk aktive og deltar mer i organisert idrett enn landsgjennomsnittet.
- Andelen barn som vokser opp i husholdninger med lavinntekt har økt de siste årene, selv om andelen fattige barnefamilier er noe lavere i Levanger enn landsgjennomsnittet.
- Opplevelse av utenforskap hos barn, unge og deres familier er et samfunnsproblem som må gis økende oppmerksomhet.
- Mobbing blant barn og unge kan føre til utenforskap.
- Barnehager og skoler er gode arenaer for å kunne bygge både barne- og voksenfellesskap. Gjennom inkluderende læringsfellesskap kan vi bidra til at barn og unge bygger relasjoner og danner vennskap. Å sikre at alle foreldre gis mulighet til aktiv deltakelse på disse arenaene, og å anerkjenne viktigheten av rause og inkluderende foreldrefellesskap, må ha fokus i møter med barn, unge og deres familier.
- I arbeidet med barn, unge og deres familier er familiene en viktig ressurs. Dersom foresatte har behov for rask psykisk helsehjelp vil dette naturlig nok kunne ha innvirkning på barn og unge som tilhører familien.
- Å ha kapasitet til å ta imot den andelen som har behov for rask psykisk helsehjelp, og samtidig legge til rette for bedre samarbeid mellom ulike deler av tjenestetilbudet som er involvert i eller rundt familien, er en viktig forebyggende innsats.
- Ansatte i barnehagene gir tilbakemelding på at stadig flere foreldre trenger veiledning om foreldrerollen.
- Styrking av foreldrenettverk i barnehager og skoler samt videreutvikling av lavterskel familieveiledningstilbud, vil gjøre foresatte bedre rustet i foreldrerollen.
- En økende andel innbyggere med vedvarende lavinntekt kan gi økt utenforskap og påvirke trivsel, levevaner, levekår, sosiale nettverk, deltakelse i frivillighet, utdannings- og arbeidsliv.
- Økt utenforskap utfordrer lokalsamfunnet ved at det skaper uhelse for den enkelte, øker behovet for langvarig støtte og reduserer arbeidslivets samlede arbeidsstyrke. Arbeid og aktivitetstilbud kan forebygge for tidlig nedsatt helse og redusert mestring i eget liv
- Rundt 18 % av aldersgruppen 20-66 år (2.173 personer i 2022) er i et utenforskap fra det organiserte arbeidslivet. Dette vil medføre store samfunnsutfordringer om de ikke kommer i arbeid. Blant ungdom i alderen 20-29 er andelen på 16,5 % (415 personer i 2022).
- Andelen henvendelser for tjenester innen psykisk helse er økende. Det er en markant økning fra 2021 til 2022 i behov for rask psykisk helsehjelp blant voksne. Dette utfordrer kapasiteten i tjenesten, som bør prioritere økt samarbeid med andre deler av tjenestetilbudet for å hjelpe familien.

- Mange med psykisk helse og rusproblematikk står i fare for å miste eller har redusert tilgang til bolig, arbeid, aktiviteter eller sosialt nettverk
- Flere kvinner enn menn rapporterer dårlig selvurdert helse. Det er betydelige sosiale helseforskjeller mellom kvinner, men mindre markante enn blant menn.
- Flere psykisk syke og mennesker med alvorlig rusproblematikk vil bo hjemme og få behandling i egen kommune
- Mennesker som kommer fra konfliktområder, har med seg erfaringer og opplevelser som innebærer utfordringer som dagens hjelpeapparat har lite kompetanse til å mestre.
- Det er behov for å skape flere lærings- og mestringstilbud: Å leve med sykdom, kreftoverlevelse, stressmestring, utmattelse og søvn. En markant økning fra 2021 til 2022 i brukere av lærings- og mestringskurs viser at spesifikt rettede lavterskeltilbud er nødvendig og et behov vi må søke å oppfylle. Dette er spesielt gjeldende i forhold til mestringsaspektet gjennom hele livsløpet.
- Overvekt og fedme er et økende problem.
- Behov for større fokus på kosthold og ernæring utfordres av at Levanger kommune ikke har ernæringskompetanse.
- Sosiale helseforskjeller kan utjevnes gjennom å etablere og videreutvikle forebyggende og helsefremmende lavterskeltilbud.
- Riktig bruk av startlån kan bidra til å hjelpe familier med lav inntekt til å skaffe seg egnet bolig. Det er iverksatt samarbeid på tvers i organisasjonen gjennom BoligTeam. Erfaringer her kan dokumenteres og bruken av startlån videreutvikles.
- Mange flyktninger vil bli avhengig av sosialhjelp hvis kommunen og næringslivet ikke klarer å inkludere dem i arbeidslivet.
- Presset på helse- og velferdstjenester øker samtidig som stadig flere livsområder klassifiseres som sykdom og avvik.
- Økt internasjonal handel, migrasjon og reising fører til økt smittespredning som gjør samfunnet vårt mer sårbart for epidemier/pandemier.
- Økt sosial ulikhet, levekårsproblemer og kriminalitet henger tett sammen, og det er behov for økt kompetanse og kapasitet til å forebygge kriminalitet og rus ved å ta tak i grunnleggende årsaker til sosiale problemer.
- Hvis bruk av narkotika til eget forbruk blir avkriminalisert åpner det for å forstå rusmisbruk som en lidelse framfor en straffbar handling.
- Riktig hjelp til de som trenger det er effektiv ressursbruk. For å nå dette målet må det undersøkes grundig hva familier trenger, ikke iverksettes raske tiltak som kun løser et akuttproblem. Det siste kan føre til at familien ikke får hjelp med det egentlige problemet, men blir stående i ulike hjelpetiltak.
- Ansatte i rustjenesten er viktige forebyggere mot rusmisbruk blant barn og unge. Det må legges enda større vekt på tverrfaglig samarbeid mellom ulike tjenester for å agere helhetlig i forebyggingsarbeidet.
- Bedre samarbeid og økt kompetanse mellom kommune og politi vil kunne avdekke flere alvorlige saker
- Kulturskolen har potensial til å være et kulturelt ressurscenter for kommunens innbyggere og ha tett samhandling med barnehager, skoler, helse og omsorg, samt kommunens frivillige kulturliv. En styrking av kulturskolen vil kunne gi innbyggere i alle aldre et bedre kulturtilbud.

- Fordi barn og ungdom er lite mobile er det behov for å støtte opp om fritidstilbud i alle skolekretser.
- Å utvikle anlegg for både organiserte- og egenorganiserte idretter med utradisjonelle aktivitetsflater vil bidra til å øke den fysiske aktiviteten i befolkningen.
- Nærmiljøanlegg som treffer bredt og favner mangfoldet av aktiviteter bidrar til økt aktivitetsnivå. Lokalisering av nærmiljøanlegg ved skoler eller i relativ nærhet til der folk bor og oppholder seg gir høy utnyttelse av anleggene.
- Det er et stort potensial for økt samarbeid om idrettsanlegg innenfor ca. 30 min reisetid.
- I Levanger ligger forholdene til rette for økt nærfriluftsliv som kan gi økt fysisk aktivitet.
- Å sikre finansiering av inkluderende tiltak som kommunalt fritidskort, kulturkort og fritidsguide gir muligheter for å inkludere flere barn og unge i fritidsaktiviteter.

AREALDISPONERING, TRANSPORT OG MOBILITET

PLANSTRATEGI 2024-2027

Levanger har god tilgang til ferdig regulert boligareal som gir muligheter for tilflytting og nyetablering. Levanger har på linje med resten av Innherred lite ledig næringsareal og trenger å få avsatt mer areal til dette formålet.

Levanger har et forholdsvis spredt utbyggingsmønster som skaper et stort transportbehov. Det er ressurskrevende å dekke hele området og regionen med et godt kollektivtilbud utover Trønderbanen.

Mobilitet er vanskelig for de som ikke disponerer egen bil. Bestillingstransport og tilbringertjenester fungerer ikke godt over alt. Det utfordrer også skoler og barnehager som skal formidle gode holdninger rundt det å benytte kollektiv transport.

Togtilbudet er av stor betydning og bør tilpasses både nåværende og kommende behov. Dagens takstsystem utgjør en utfordring for pendlerreiser, samt for fremtidige pendlermuligheter og prissetting for enkeltreiser.

Folk foretrekker i stor grad å reise med bil. De fleste reisene, spesielt de over en km, blir gjort med bil. Bruk av bil krever mer plass og fører til høyere kostnader for vedlikehold av infrastruktur sammenlignet med gåing og sykling.

Stor andel gratis parkeringsplasser og stor tilgang på parkering ved destinasjonsmål gjør det vanskelig å nå målet om flere grønne reiser.

Ved å fortette rundt stasjonene i Levanger, Skogn og Åsen, kan vi oppmuntre flere til å velge kollektivtransport, gåing og sykling som reisemåte.

Å prioritere drift og vedlikehold, spesielt om vinteren, samt å investere i tiltak som sikrer trygg parkering og pålitelige gang- og sykkelveier, kan bidra til å motivere flere til å velge andre transportmidler enn bilen.

ANDRE UTFORDRINGER OG MULIGHETER FOR UTVIKLING OG DRIFT

- Arealpolitikken definerer grunnlaget for grønne reiser. Det kan være hensiktsmessig å prioritere differensiert fortetting basert på avstandskriterier til muligheter for grønne reiser i videre areal- og lokaliseringsstrategier.
- Det er nødvendig å prioritere infrastruktur som øker bruken av kollektivtransport både innenfor kommunen og i felles arbeidskraftområde. Kollektivtransport må være forutsigbart og effektivt.
- Ny E6 fra Kvithamar til Åsen er forventet ferdig i 2025-26. Da vil reisetiden fra Levanger og sørover til Stjørdal og Trondheim reduseres med 10-15 minutter. Arbeids- og bostedsmarkedet vil da styrkes.
- Utbygging av ny E6 gjennom Levanger kommune vil legge beslag på store jordbruksarealer og vil bli en utfordring for landbruket i Levanger. Samferdselsprosjektet vil komme i konflikt med jordvernet.

SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP

PLANSTRATEGI 2024-2027

Lokale, nasjonale eller internasjonale hendelser kan føre til utrygghet, skader, pandemier og tap på områder av stor samfunnsmessig betydning.

Samfunnet må bygge opp større lagre av vitale ressurser som mat, medisiner og energi for å tåle avbrudd i lengre perioder. Det er viktig at privatpersoner følger beredskapsråd og tar ansvar for egen sikkerhet.

Effekter av klimaendringene (våtere, villere og varmere vær) påvirker samfunnssikkerheten gjennom større risiko for tørke, brann, flom og skred. Digitalisering av samfunnet og manglende sosial inkludering øker faren for å begå kriminalitet.

Sveriges og Finlands inntreden i NATO gjør Trondheimsfjorden til et sentralt landingssted for store allierte styrker i en trussel-/krigssituasjon. Her er Fiborgtangen en aktuell lokalisering. Det gir muligheter for finansiering av oppgradering av kai, jernbane og E14 som også kan brukes for å frakte sivilt gods inn og ut av regionen. Samtidig øker det muligheten for at det i regionen finnes bombemål som en fiende vil ta ut. Se samme tema under Miljø og klima.

ANDRE UTFORDRINGER OG MULIGHETER FOR UTVIKLING OG DRIFT

- Det nye nasjonale og internasjonale samfunnssikkerhetsbildet krever en helhetlig tilnærming til beredskap som omhandler alt fra teknologi, dataanalyse, samarbeid og fleksibilitet. Det er avgjørende å være forberedt på uforutsigbare og komplekse hendelser.
- Interkommunalt samarbeid og godt samarbeid med samvirkeaktører er viktig for krisehåndtering og beredskap.
- Aktører i frivilligheten og lokalsamfunnet er viktige i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

- Samarbeid med aktører som Falstadsenteret og deres Dembra-program kan bidra til å forebygge utenforskap og mulige konsekvenser av dette.
- Levanger har en rolle i å bygge opp lagre for matvarer av regional betydning som er kritisk for samfunnet.

KOMPETANSE OG ARBEIDSKRAFT

PLANSTRATEGI 2024-2027

NAV Trøndelags bedriftsundersøkelse fra 2023 viser at både offentlige og private virksomheter har store problemer med å finne nok arbeidskraft. Dette problemet kommer til å bli verre frem mot 2040 på grunn av flere eldre mennesker og færre som er tilgjengelige for arbeid.

Endringer i næringslivet skjer raskere enn man klarer å tilpasse kompetansen til arbeidstakerne. Reduksjon i linjevalg i videregående skole kan gi begrensninger for arbeidslivet å rekruttere lokale arbeidstakere. Utstrakt negativt fokus fra enkelte yrkesgrupper kan være med på å hindre søkning til utdanninger og nødvendig tilgang på kompetanse.

Det er viktig å samarbeide tett med Nord Universitet, NTNU, Trøndelag fylkeskommune og andre viktige kunnskapsmiljøer når det gjelder innovasjon, utvikling, forskning og endring. Vi må også styrke samarbeidet med kommunene i regionen og næringslivet for å møte kompetanseutfordringene, blant annet gjennom satsingen Heia Innherred.

ANDRE UTFORDRINGER OG MULIGHETER FOR UTVIKLING OG DRIFT

- Mangel på arbeidskraft generelt og arbeidskraft med rett/etterspurt kompetanse er en lokal, regional og nasjonal utfordring.
- NAV sin Bedriftsundersøkelse viser mangel på kvalifisert helsepersonell, særlig sykepleiere og personell innenfor IT-yrker, bygg og anlegg og undervisning.
- Med unntak av utlyste faste undervisningsstillinger har Levanger kommune har tilsvarende utfordring, særlig innenfor helse- og omsorgstjenestene der behovet for omstilling og innovasjon vil øke i takt med teknologiske og demografiske endringer. Det er merkbart vanskeligere enn før å rekruttere fastleger og sykepleiere. Det er også behov for helsefagarbeidere.
- Lav ledighet fører til kamp om arbeidskraften.
- Flere eldre og personer med hjelpebehov i forhold til yngre innbyggere i arbeidsfør alder, vil gjøre det utfordrende å rekruttere arbeidskraft.
- Flere og mere omfattende tjenester fører til behov for økt bemanning og kompetanse.
- Presset på personell i helse- og velferdstjenestene øker samtidig som stadig flere livsområder klassifiseres som sykdom og avvik. Situasjonen forverres mot 2040.
- Handlingsplan for allmennlegetjenesten og temaplan for legetjenesten beskriver rekrutteringsutfordringer og utfordringer med høy arbeidsbelastning og uutnyttede muligheter ved arbeidsdeling, teknologi og nye arbeidsformer.
- Høy ankomst av flyktninger de siste to årene legger press på kapasiteten i de kommunale tjenestene, særlig innen helse og oppvekst.

- Det er behov for sømløse, sammensatte og koordinerte tjenester, bla. mellom forvaltningsnivåene, krever økt kompetanse i forhold til samhandling, tjenesteinnhold, handlingsrom og rammer m.m.
- Det er behov for økt kompetanse om mestring og implementering av mestring i hele tjenesteforløpet.
- Ansatte i Helse og velferd trenger kompetanseheving i mobilisering av og bedret systematikk i arbeidet overfor lokalsamfunn og frivilligheten
- Språk- og kultur er en utfordring. Det trengs kunnskap om hvordan innbyggere med minoritetsbakgrunn kan ivaretas.
- Nedgang i ungdomskullene på Innherred kan gi reduserte tilbud i den videregående skolen. Dette kan føre til at arbeidslivet ikke får den kompetansen de trenger.
- Gruppen som ikke har fullført videregående skole, representerer en høyere andel i ledighetstallene.
- Det er behov for høyt utdannede personer i framtidens arbeidsliv. I Levanger har vi en relativt høy andel i høyeste utdanningsnivå.
- Vi kjenner ikke framtidig sammenheng mellom utdanningsnivå og behov for kompetanse.
- Endringer i næringslivet skjer raskere enn man klarer å tilpasse kompetansen til menneskene. Det gir kompetansegap som må fylles gjennom mer kvalifisering.
- Det er nødvendig å kvalifisere grupper som står utenfor arbeidsmarkedet og mangler kompetanse.
- NAVs kvalifiseringsprogram og økt bruk av Trøndelagsmodellen kan brukes i samarbeid med arbeidslivet for å kvalifisere flyktninger og personer som står utenfor arbeidslivet i dag.
- For å inkludere flest mulig i arbeidslivet må alle kommunale virksomheter åpne opp for språk- og arbeidstrening i sine avdelinger.
- Som universitetsby har kommunen et uforløst potensial i å møte framtidig kompetansebehov med riktig utdanningstilbud, utviklet i samhandling med Nord universitet.
- Den eldre delen av befolkningen kan potensielt stå lenger i arbeid og øke kapasiteten i arbeidslivet på kort og lang sikt.
- En stor andel av flyktningene er potensielle arbeidstakere, i både privat og offentlig sektor. Det er en utfordring at høyt utdannede flyktninger ikke får godkjent sin utdanning fra hjemlandet.

ØKONOMI, INNOVASJON OG VERDISKAPING

PLANSTRATEGI 2024-2027

Å sikre tilstrekkelig handlingsrom i kommunen forutsetter omstilling og innsparing på 80-100 mill. kroner i kommende økonomiplanperiode. Omstillingsarbeidet gjennom effektivitets- og gevinstrealiseringsprogram for perioden 2024 - 2027 skal bidra til å gjenvinne økonomisk handlingsrom.

Flere eldre, færre barn og stagnasjon i innbyggertallet i tillegg til rekrutterings- og kapasitetsutfordringer krever at vi må tenke nytt i forhold til hvilke oppgaver som skal prioriteres, og hvordan vi skal løse dem.

Press på økonomien og kortsiktige valg kan redusere muligheten for en bærekraftig samfunnsutvikling. Framover blir det viktig å finne balansen mellom drifts- og utviklingsarbeid.

Sentral beliggenhet i et stort arbeids- og bostedsmarked gjør Levanger til en attraktiv kommune å flytte til. Flere innbyggere gir muligheter for vekst og utvikling.

Den nasjonale statusen som fredet kulturmiljø, er et konkurransefortrinn. Kulturarven er en ressurs for verdiskaping og næringsutvikling.

Levanger har gode forutsetninger for næringer som fremmer gjenbruk, ombruk og sirkulærøkonomi, og som bidrar til bærekraftig utvikling.

ANDRE UTFORDRINGER OG MULIGHETER FOR UTVIKLING OG DRIFT

- Den demografiske utviklingen med sterk økning i antall eldre og et økende utgiftsbehov i helse og omsorg samtidig med trangere økonomiske rammer, gir utfordringer som krever en mer rasjonell, effektiv og helhetlig ressursutnyttelse.
- Befolkningsutviklingen kombinert med usikre prognoser for flyttetall og fødselstall, og endringer i lov- og regelverk for de ulike tjenesteområdene, med ny barnevernlov, ny opplæringslov, nytt forslag til finansiering av private barnehager, vil påvirke hvordan Levanger kommune skal dimensjonere et tjenestetilbud for barn og unge. Det vil også kunne påvirke tilbud fra frivilligheten for målgruppen.
- Statsbudsjettet viser at vi ikke kan forvente en styrkning av kommunens frie inntekter, blant annet på grunn av lokale og nasjonale effekter av den globale situasjon, preget av krigen i Ukraina. Det vil bli utfordrende å legge budsjetter for kommende perioder, blant annet fordi man kan forvente endrete budsjettpremiser som per i dag ikke kan forutses.
- Kommuneøkonomien er ikke bærekraftig dersom utgiftene/tjenesteproduksjonen fortsetter å være for høy i forhold til kommunens inntekter
- Kommunen kan ikke levere tjenester på samme måte som man har gjort. Framtidas tjenesteleveranser krever effektivitet, god økonomistyring og systematisk arbeid med omstilling, innovasjon og utvikling.
- Den demografiske utviklingen med kostnadsøkning i omsorgssektoren, og en reduksjon i kostnader i oppvekstsektoren på grunn av færre barn, gjør at kommunen må vri ressurser fra oppvekst til helse og omsorg.
- Enhetenes driftsrammer er utfordret og det er krevende å finne alternativ inndekning for statlige pålegg og økt brukertilgang, blant annet som følge av demografiendringer.
- Store investeringer har gitt høy langsiktig lånegjeld, høye renter og inflasjon gir oss begrenset handlingsrom. Disposisjonsfondet er under anbefalt nivå, og bør økes til cirka 200 millioner kroner for å bedre kommunens økonomiske handlekraft.
- Gjeldsgraden er for høy og må reduseres. Det er behov for å vurdere om nye investeringer gir mer effektiv tjenesteproduksjon.
- Framover vil det være viktig med en tett dialog og samspill mellom politisk og administrativ ledelse, samt tillitsvalgte, blant annet for å skape en innsikt i og forståelse for komplekse sammenhenger i forbindelse med kommunens totale økonomiske situasjon.

- Samlingen av kreative næringer i Filmfabrikken og utvikling av innovasjonslaben for kreativ teknologi gir unike muligheter for kreved at mange bedrifter innen kreative næringer er tilknyttet Filmfabrikken, skapes et viktig utviklingsmiljø. Dette styrkes ved at Nord universitet har vedtatt å samle sine kunst- og kulturfag i Trøndelag ved Campus Røstad.
- Nytt næringsareal og videreutvikling av bærekraftige næringer på Fiborgtangen vil bidra til nye innovative og attraktive arbeidsplasser.
- Planer om nytt hotell på havna vil støtte opp under utviklingen til sykehuset og universitetet og gi muligheter for større konferanser og samlinger i Levanger.
- Tett samarbeid med nabokommunene og næringsforeningen kan på sikt styrke innovasjonskraften og verdiskapingen.
- Det er en betydelig handelslekkasje bort fra Levanger
- Bedre koordinert markedsføring av regionen (Heia Innherred) kan bygge stedsattraktivitet for våre innbyggere, tilflyttere og besøkende.
- Kultur- og opplevelsesnæringer er i vekst lokalt og nasjonalt. Kultur som levevei er et område med potensiale i Levanger.
- Bakgårdsfestivalen er eksempel på en samskapingsarena som gir nye utviklingsmuligheter for kunst, kultur og Trehusbyen Levanger.
- Falstadsenteret og Levanger fotomuseum er viktige i utviklingen av Levanger som destinasjon.
- Det kan satses mer på små og synlige tiltak og eksperimenter.
- Eierskap i Arven AS gir muligheter for å utvikle av Levanger Fotomuseum.
- Arrangementet Skeiv uke/Pride har et utviklingspotensial
- Stram kommuneøkonomi hindrer utvikling av kulturell infrastruktur og tilrettelegging for aktiviteter skapt i fellesskap mellom kommune og lokalsamfunn.
- Kortsiktighet i økonomiske prioriteringer kan true ikke-lovpålagte oppgaver og føre til at viktige bolystiltak og kulturbasert næringsutvikling ikke blir prioritert
- Levanger har gode naturgitte forutsetninger for høy produksjon i jord- og skogbruket. Produksjonsarealene må sikres mot omdisponering og brukes på en slik måte at produksjonspotensialet opprettholdes eller bedres over tid. Dette er viktig både for matvaresikkerhet, lønnsomheten i næringa, men også i forhold til opprettholdelse av biologisk mangfold, kulturlandskap og opptak av CO₂.
- Ungskogpleieaktiviteten i Levanger må betydelig opp for å sikre en framtidsskog av god kvalitet. Bærebjelken i økonomien vil også i framtiden være knyttet til sagtømmer av god kvalitet.
- Tilleggsnæringer basert på landbrukseiendommenes ressurser som f.eks. lokalmat, gårdsturisme, Inn på tunet, kan supplere tradisjonell jordbruksdrift på landbrukseiendommer og gi høyere sysselsetting.
- Dersom kommunene fortsetter å måles kun på økonomiske mål framfor samfunns mål som viktigste verdi, kan dette på sikt true kommunens samfunnsoppdrag.

ORGANISASJONSUTVIKLING OG LEDELSE

PLANSTRATEGI 2024-2027

Raske samfunnsendringer, sammensatte tjenestebehov og press på rammebetingelsene utfordrer kommunens kapasitet og evne til å håndtere kompleksitet. Det er behov for nye og framtidsrettede løsninger.

Økt grad av helhetlig ressursforvaltning må være en ambisjon både på politisk og administrativt nivå i organisasjonen.

Det er behov for å utvikle ledelsespraksiser der alle tar felles ansvar for å løse utfordrende problemer, og der ledere har kjennskap til faktorer som fremmer innovasjon og utvikling.

For å sikre kontinuerlig organisasjonsutvikling i Levanger kommune, er det avgjørende at ledelsesplattformen er fundamentet for ledelsespraksisen.

Godt samarbeid mellom politikk og administrasjon krever forutsigbare og langsiktige styringssignaler.

ANDRE UTFORDRINGER OG MULIGHETER FOR UTVIKLING OG DRIFT

- For en kompleks organisasjon som en kommune kan det være krevende å ligge i forkant av utviklingen. Det krever nødvendig kapasitet.
- Lovkrav, rutiner og fokus på daglig drift er ofte en bremsekloss for å tenke samskaping til det beste for helheten.
- Rutiner innad i enheter kan hindre tverrsektorielt og tverrfaglig samarbeid, og føre til manglende kunnskap om muligheter.
- Teknologi vil ha en stor rolle i morgendagens tjenester. Innbyggerne må kunne bruke selvbetjente digitale løsninger selv. Det vil være en utfordring om kommunen ikke klarer å tilpasse organisasjonen til å kunne håndtere en kommende økning av behov og utvidelse/skalering av teknologiske løsninger (organisering/rutiner/drift og logistikk).
- Kommunens nettside med digitale løsninger gir mulighet for samarbeid med innbyggerne. Det er viktig at kommunen anerkjenner at barn og unge er flinke med digitale verktøy. Ved å gjøre nettsiden mer tilgjengelig og brukervennlig, kan kommunen bli bedre synlig og knytte seg nærmere barn, unge og deres foresatte.
- Implementering av velferdsteknologi kan forbedre omsorgstjenestene, igjennom et helsefremmende og forebyggende fokus som inkludert helseovervåking og tidlig intervensjon
- Implementering av velferdsteknologi kan effektivisere ressursbruk og frigjøre midler til andre områder.
- Velferdsteknologi, innbyggerdialog, brukermedvirkning og samarbeid med lokalt næringsliv kan gi kommunen mulighet til å skape innovative tjenester
- Å ta i bruk velferdsteknologi innebærer økt datadeling. Dette krever robuste sikkerhetssystemer pga. personvern og fare for misbruk
- Økt digitalisering i samfunnet gjør at ikke-digitale innbyggere føler på et utenforskap.

- For å utvikle bedre og mer effektive tjenester for innbyggerne, er det behov for verktøy som kan bidra til bedre samordning mellom flere aktører internt og eksternt.
- Helseplattformen medfører nye arbeidsprosesser og økt behov for utviklingsarbeid. Erfaringer, holdninger, kompleksitet, ulike systemer og tidshorisonter, mange aktører, dårlig forankring og kommunikasjon rundt Helseplattformen gjør det utfordrende å ta den i bruk som et verktøy. Muligheten ligger i samskaping og beslutningsprosesser basert på likeverdig dialog og bedre kommunikasjon mellom aktørene. Dette vil kunne bidra til å løse tekniske utfordringer slik at helseplattformen kan bli et felles journalsystem.
- Det er behov for bedre samordning og struktur for tjenester for barn, unge og deres familier innad i kommunen, og for samskaping med barn, unge og deres familier.
- Forståelse av lovkrav knyttet til taushetsplikt er en sentral del av arbeidet med å samordne tjenesteområder.
- Det er et uforløst potensial i hvordan kommunen utarbeider temaplaner med involvering fra flere enheter/sektorer. Temaplaner/-prosesser med bred involvering øker muligheten for samarbeid, både internt i organisasjonen og med eksterne aktører.
- Små stillinger og midlertidige prosjektmidler utfordrer stabiliteten i det forebyggende arbeidet.
- Kommunen innfrir ikke i forhold til basistilbudet i frisklivssentraler: kosthold, fysisk aktivitet og tobakk.
- Det er behov for økt bruk av eksisterende systemer og kunnskap som finnes i kommunen, som for eksempel frivilligkontakter og Friskus Levanger
- Det er behov for å koble sammen ulike områder i kommunen for helhetlig ressursutnyttelse, så som valgfaget «Innsats for andre» opp mot eldreomsorg, brukere av Aktivitetshus opp mot eldre med mere.
- Tverrsektorielt samarbeid kan bidra til bedre løsninger.
- Det er behov for å styrke samarbeidet mellom kultur og helse/velferd gjennom samarbeidsprosjekter med tydelige krav til måloppnåelse.
- Et tettere samarbeid mellom grunnskolene og kulturskolen i Levanger gir muligheter for både å økt kompetanse innen praktisk estetiske fag i grunnskolen og redusert ufrivillig deltid i kulturskolen.
- Det er underdekning på tilrettelagt boliger, heldøgns omsorgsplasser og institusjonsplasser med tilpassede velferdsteknologiske løsninger. Utfordringer ved å skaffe nok og riktig botilbud kan delvis løses ved å utvikle nye og smarte boformer i samarbeid med innbyggere og private utbyggere.
- Knapphet på HDO/institusjonsplasser vil være reelt til tross for nye boformer.
- Flere av kommunens omsorgsbaser er preget av alder og uhensiktsmessig planløsninger.
- Kommunen har mangler systemer for tilrettelegging, oppfølging og tildeling av boliger. Digitalisering av oppfølging ved bruk av Husbanken Kobo digitale løsning vurderes.
- Tjenester til ressurskrevende brukere er ofte komplekse og omfattende tjenester med ulike diagnoser og adferdsproblematikk.
- Yngre demente krever en annen type aktivisering og tilrettelegging enn tradisjonelle «eldre» demente.
- Flere overlever kreft og andre alvorlige sykdommer. Disse skal leve med senskader, kronisk sykdom og skal få et oppfølgingstilbud i kommunen.

- Kommunen har ansvar for hjelpemidler og ergonomiske tiltak. Stort press på tjenesten for vurdering av tilrettelegging/søknad om hjelpemidler for varig lån fører til forsinket oppfølging, og kan resultere i lavere aktivitetsnivå/mestring for innbyggerne i perioden de venter. Dette gjelder både hjelpemidler generelt og syn- og hørselshjelpemidler.
- Det er en betydelig utvikling i gapet mellom utgift og refusjon for særlig ressurskrevende tjenester. Fra 2012 til 2023 har gapet økt fra ca. 26,5 mill. til 97,5 mill. 2012-kroner grunnet flere tjenestemottakere og økte tjenestebehov.
- Ny avlastningsbolig åpnet 2019. Kapasiteten er sprengt.
- En styrking av forebygging, tidlig intervensjon og habiliterings- og rehabiliteringstjenestene kan dempe presset på kompensierende tjenester.

Del 2: BESKRIVELSER AV UTVIKLINGSTREKK

SENTRALE UTVIKLINGSTRENDER

Zynk sin trendanalyse for KS fra 2018 viste trendklynger som vokste mot 2023 og som vil påvirke utviklingen framover:

- *Polarisering og elitemotstand* som følge av økende ulikheter, urbanisering og innvandring.
- *Urbanisering og teknologisk skifte* der byene vil bli huber for dyp digitalisering.
- *Klimaendringer og press mot naturen* vil sette strengere rammer for politikk og økonomisk aktivitet. Det blir større oppmerksomhet rundt biologisk mangfold, matvaresikkerhet og bærekraften i økosystemer.
- *Svekkelse av statene og sterkere konflikt mellom dem*. Statene forventes å få lavere inntekter, globalisering og teknologi forventes å fortsette å begrense statens handlekraft og nye sikkerhetstrusler vil presse statene hardere. Uro for krig og konflikt tiltar, også i Norge.

Analysen identifiserte også seks andre trender som vil øke:

- *Transhumanisme*: jakten på et nytt og bedre menneske gjennom å koble teknologi og biologi.
- *Arbeidslivet vil preges av robotisering og automatisering*, og dyp digital teknologi som kunstig intelligens og virtuell virkelighet.
- *Lokaldemokratiske institusjoner*, særlig bystyrrer, byråd, fylkesting og fylkesråd, omkranses av mye negativ omtale. Saker knyttet til sysselsetting, næringsutvikling, skatt, helse, klima og skole blir viktigere i politiske debatter. Forventningene til at folk flest skal inkluderes kommer til å øke.
- *Det er mange og høye forventninger til framtidens kommuner*, særlig til kommunenes rolle i næringsutvikling, inkludering, omsorgstjenester og stedsutvikling.
- *En rekke kommunale tjenester omkranses av negativ oppmerksomhet*.
- *Det er avstand mellom hvordan velferdssamfunnet oppfattes og holdningene til konkrete velferdsordninger*.

BEFOLKNING

Befolkningsutvikling i Levanger

Levanger kommune har hatt en jevn økning i folketallet de siste 50 årene. Ifølge SSB bodde det 20 344 personer i kommunen 2. kvartal 2023. Befolkningsutviklingen framover er mer usikker og avhenger av flere faktorer. Ulike alternativ viser ulik vekst i SSBs prognoser.

Fra 2010 til 2023 har veksten i Levanger vært på 9,5 prosent. Det meste av det kom i starten av perioden. De siste årene har det flatet ut. Telemarkforsknings rapport «*Raskere E6 til byen*» viser at Levanger kan få en økt innbyggervekst som Orkland, hvis vi legger til rette for boligbygging på strekningen Åsen - Levanger sentrum.

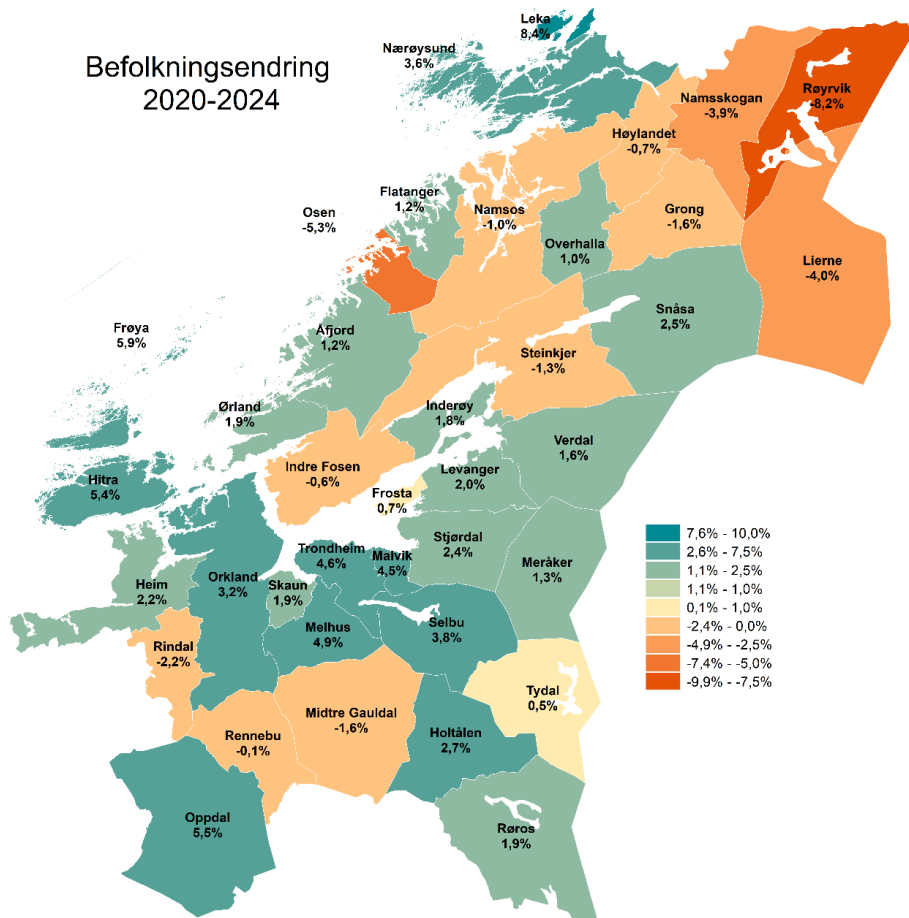
Trondheim er Trøndelags vekstmotor. I perioden 2010 til 2023 vokste antall innbyggere i Trøndelag med 29.084 eller 6,5 %. Hele 21.705 av dem bosatte seg i Trondheim. Det utgjør 75 % av den totale innbyggerveksten i Trøndelag siden 2015. Kommunene rundt Trondheim opplever deler av denne veksten. Det finnes også noen unntak langs kysten som Vikna, Hitra og Frøya, som har hatt sterk næringsutvikling knyttet til oppdrett av fisk og arbeidsinnvandring.

Veksten i antall flyktninger som kom etter Russlands invasjon i Ukraina i februar 2022, reduserer fallet i antall innbyggere i mange distriktskommuner i Trøndelag.

Tilgang på arbeidsplasser er den største driveren for hvor folk bosetter seg.

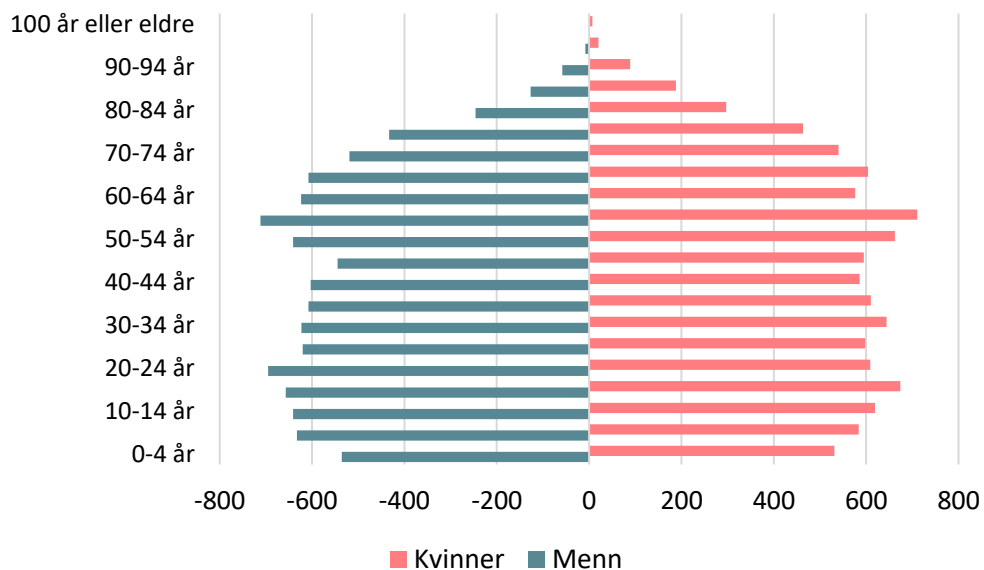
Befolkningsendring i Trøndelag

Kilde: Trøndelag i tall 2024

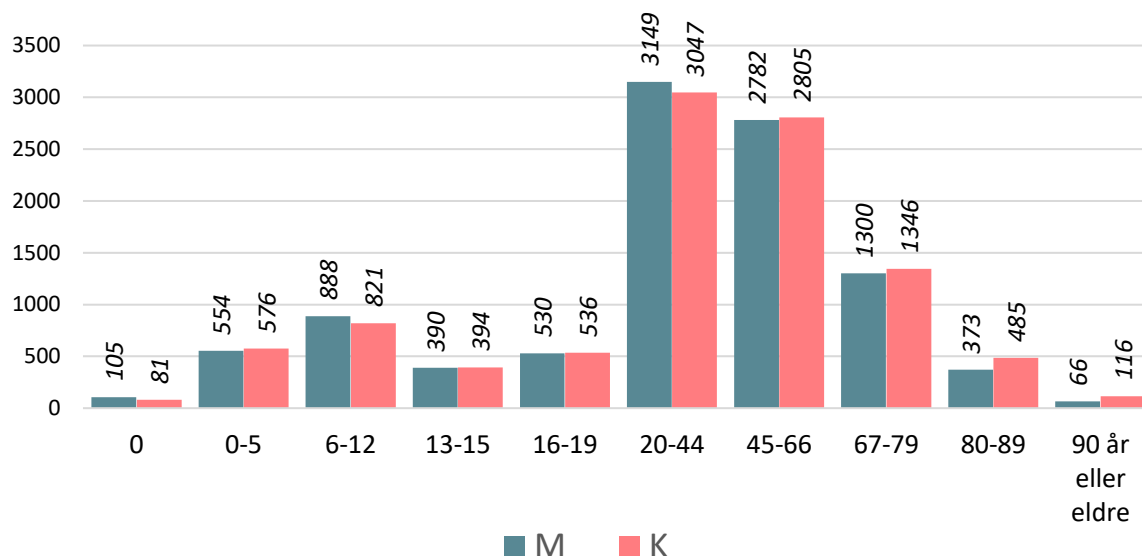
Befolkning i Levanger etter alder og kjønn 2023

Kilde: Kommunefakta, SSB

Kjønnsfordeling

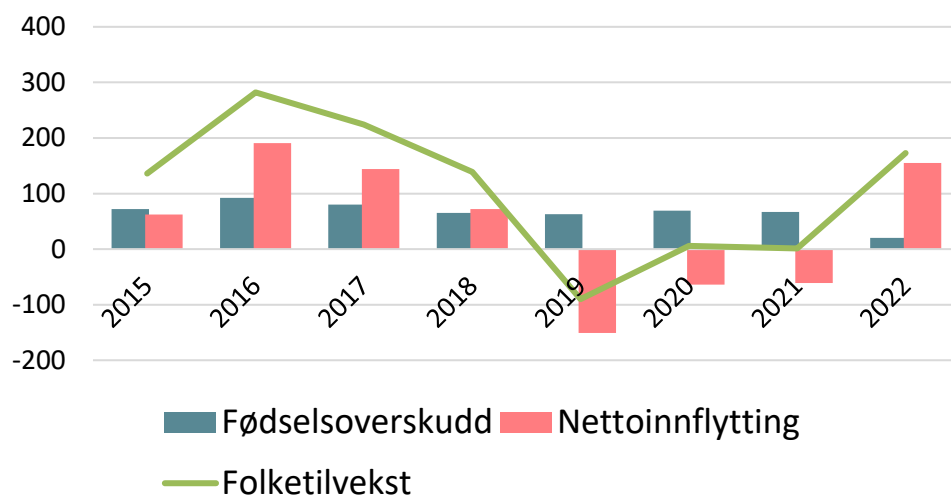
Kilde: SSB 07459

En relativ jevn kjønnsfordeling på alle alderstrinn viser at det er attraktivt å bo i Levanger for begge kjønn. Levanger scorer høgt på kvinneandel blant aldergruppene som produserer barn. Det gir positiv balanse i fødselsoverskuddet.

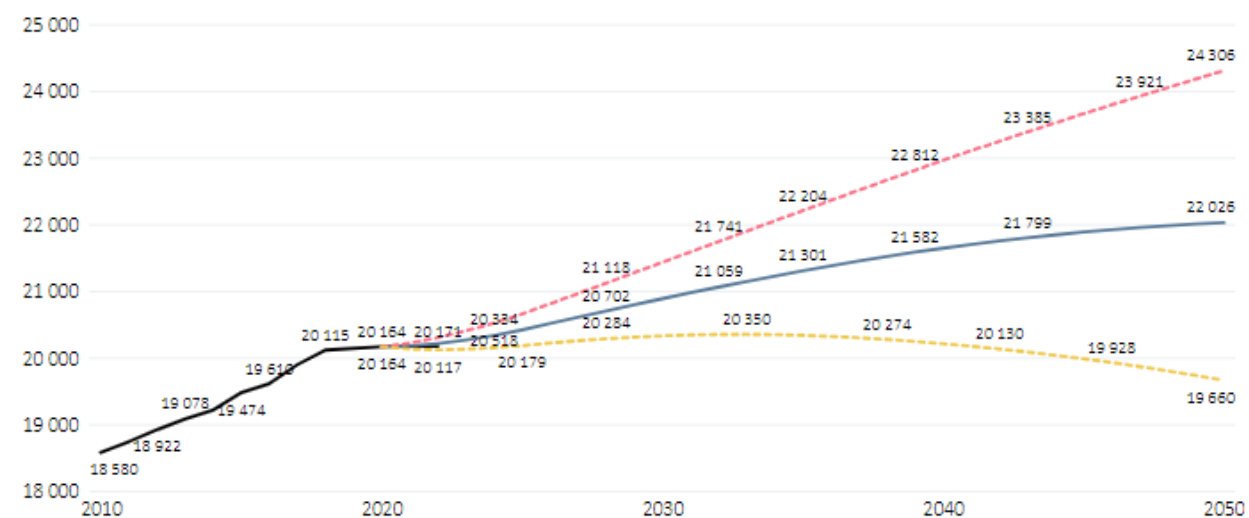
Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoinnflytting i Levanger

Kilde: SSB 06913

Befolkningsutvikling 2010-2050, historiske tall og prognoser

Kilde: Trøndelag i tall 2023

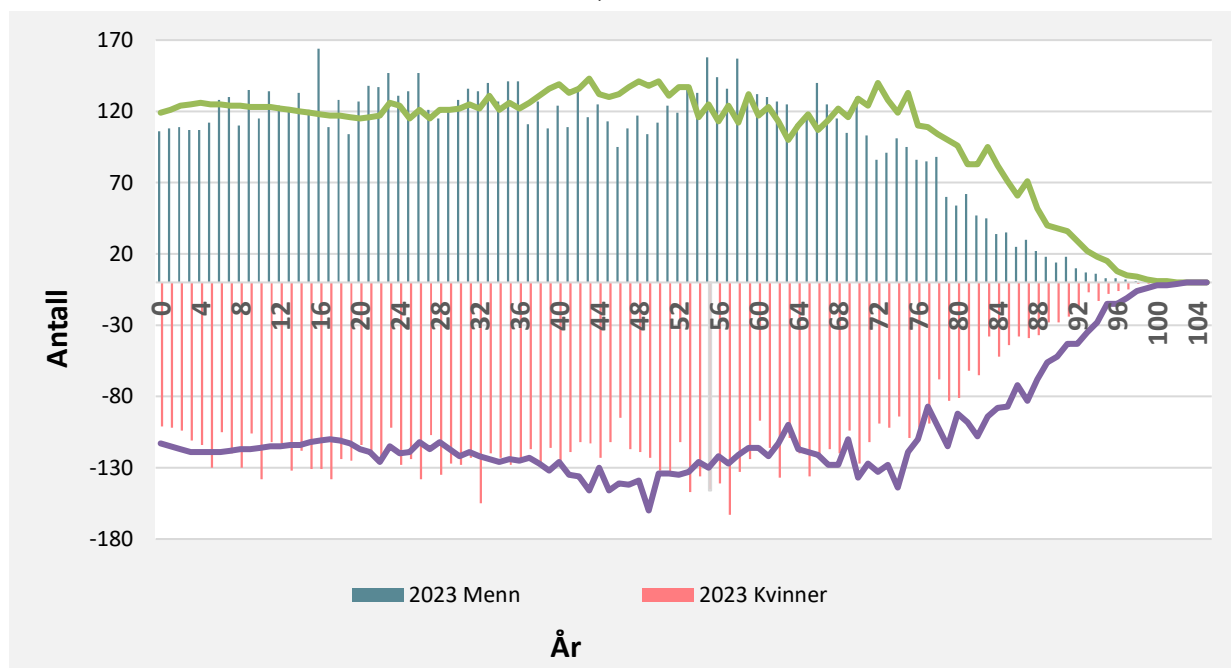

○ Historisk ○ Høy nasjonal vekst (HHMH) ○ Hovedalternativet (MMMM) ○ Lav nasjonal vekst (LLML)

Hovedalternativet for befolkningsframskriving baserer seg på forutsetninger om middels forventet fruktbarhet, middels forventet levealder og middels forventet nettoinnvandring. I tillegg presenteres høy- og lav-alternativene.

Befolkningsframskriving 2040

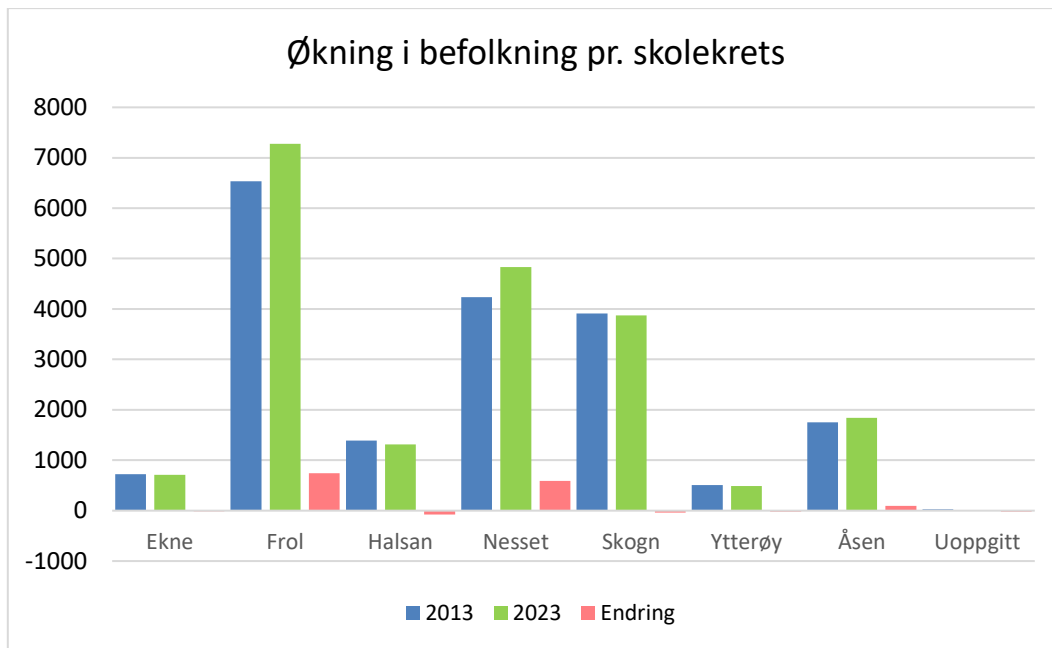
Kilde: SSB 12882, hovedalternativet

Grafen viser fordeling av folkemengde etter kjønn og alder i Levanger i 2023 og 2040.

Ifølge SSBs hovedalternativ for befolkningsframskriving forventes det befolkningsvekst i Levanger.

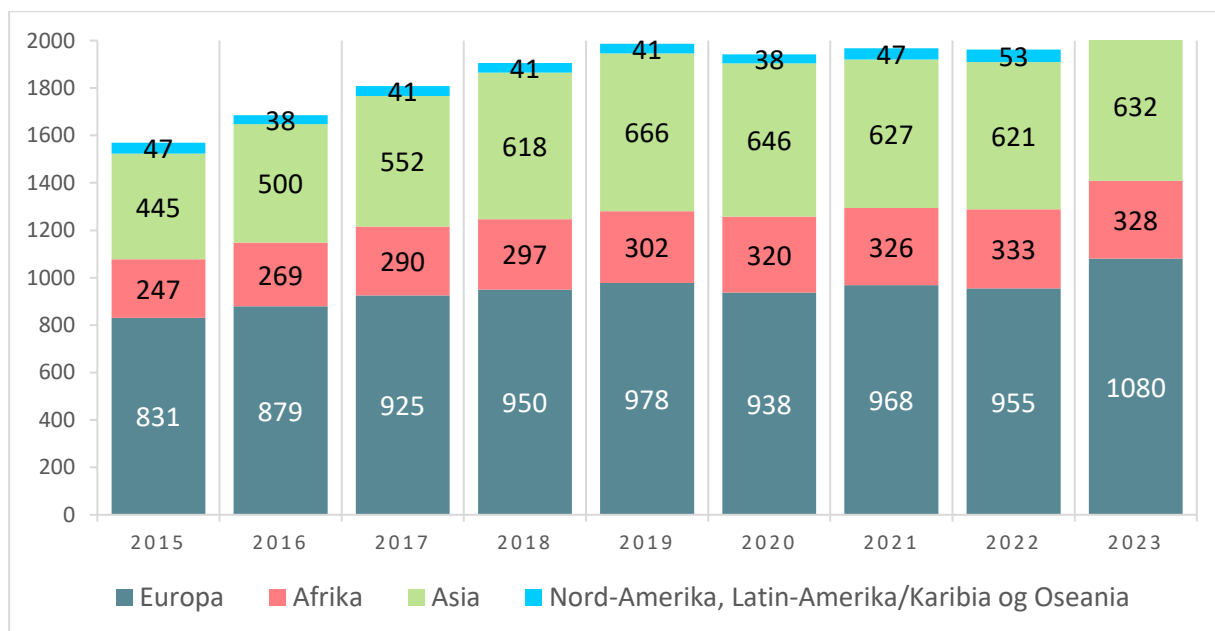
Det vil bli en høyere andel eldre innbyggere (70+). Aldersgruppene mellom 50 og 60 år og over 70 år vokser mest.

Fra 2013 til 2023 hadde Frol, Nesset og Åsen vekst i innbyggertallet med henholdsvis 743, 593 og 94 innbyggere. Halsan, Skogn og Ekne hadde nedgang på henholdsvis -75, -39 og -14 innbyggere.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Levanger 2015-2023

Kilde: SSB 07108

FLYKTNINGSITUASJONEN

Levanger har bosatt flyktninger i snart 40 år, men bosettingstallene og sammensetningen av flyktninger har variert mye gjennom årene. Utviklinger på internasjonalt, nasjonalt og lokalt nivå er med å styre ankomsten av flyktninger til Norge og Levanger. Etter flyktningkrisen i Europa i 2015, som førte til stengte grenser i Europa, ble det en dreining av bosetting fra asylsøkere med oppholdstillatelse til overføringsflyktninger, som kommer til Norge gjennom FN-systemet. Det førte i sin tur til at UDI reduserte antall asylmottak, slik at konkurransen om å drive mottak ble skjerpet, og Levanger kommunes mottak, Leira mottak, ble lagt ned 31.12.20 etter 30 års drift.

I 2021 og 2022 skulle Levanger bosette til sammen 65 flyktninger, et historisk lavt tall. Som følge av Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022 ble Levanger anmodet om å bosette 170 flyktninger i 2022 og 220 i 2023. Ca. 90 % av flyktningene som har kommet til Norge og Levanger siden februar 2022 er ukrainere.

Den høye ankomsten av flyktninger til Levanger de to siste årene har bydd på en del kapasitetsmessige utfordringer, særlig knyttet til lege og helsesykepleier, men har ikke vært kritisk.

Den største utfordringen for lokalsamfunnet blir å klare å integrere flyktningene i arbeids- og samfunnslivet. Inkludering i arbeidslivet er en oppgave for hele kommunen, med et særlig ansvar for Innvandrer tjenesten, NAV, kommunen som arbeidsgiver og det private næringslivet.

Flere undersøkelser viser at de aller fleste ukrainere som har kommet til Norge ønsker å fortsatt være her, selv om det skulle bli fred i Ukraina. Det betyr at det er et rekrutteringspotensiale i flyktningebefolkningen som bør utnyttes. Det krever vilje og evne til samarbeid mellom kommuneorganisasjonen, NAV, kommunen som arbeidsgiver og det private næringslivet.

INNBYGGERNES OPPLEVELSE AV Å BO OG LEVE I LEVANGER

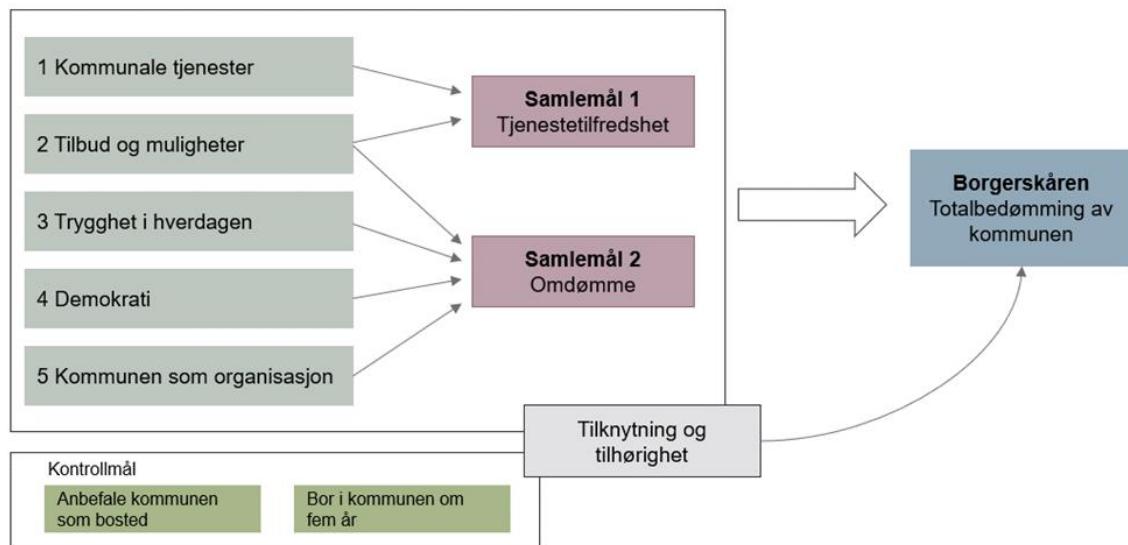
Borgerundersøkelsen i 2024

Sentio har på oppdrag for Levanger kommune gjennomført Borgerundersøkelsen i 2024 for å kartlegge innbyggernes tilfredshet med kommunen og dens tjenester, samt måle hvorvidt Levanger er en god kommune å bo og leve i. Undersøkelsen ble også gjennomført i 2011, 2012, 2014, 2016, 2018 og 2020.

Borgerundersøkelsen er gjennomført blant et tilfeldig utvalg på 1362 innbyggere, alle i alderen 18 år og eldre. Resultatene er vektet på kjønn og alder, slik at utvalget best mulig skal gjenspeile fordelingen av kjønn og alder i Levanger. Intervjuene er gjennomført på respondentens telefon etter invitasjon på SMS.

Hovedmålene i undersøkelsen er *Borgerskåren* og de to samlemålene *Tjenestetilfredshet* og *Omdømme* som representerer en totalbedømming av kommunen. I tillegg spørres det om *Tilknytning og tilhørighet* som handler om innbyggernes følelsesmessige tilknytning og tilhørighet til kommunen og til lokalsamfunnet.

Innbyggernes opplevelser vurderes gjennom en bostedsindeks, en trygghetsindeks, en tjenesteindeks og en demokratiindeks. Resultatene vises som standardiserte gjennomsnitt, der 0 er dårligste skår og 100 er beste skår. Skårene i Borgerundersøkelsen 2024 er som i 2020 jevnt over svært gode.

Endringer fra 2020

Som en del av fremtidsrettingen av borgerundersøkelsen har enkelte spørsmål endret seg fra sist undersøkelse i 2020 og i 2024. I sammenligningen mellom dem må det også tas høyde for at det er forskjellige datainnsamlingsmetoder, fra telefonintervju i 2020 til SMS i 2024. Dette gjør at en ikke bør sammenligne enkelte resultater, og at andre resultater bør sammenlignes forsiktig. Der det ikke er mulig å sammenligne resultatene i 2024 med 2020-tallene er testingen fjernet, men de stilles opp ved siden av hverandre.

Spørsmål som ikke kan sammenlignes:

- Tilrettelegging for natur- og friluftsliv (tidligere mulighet til natur og friluftsliv)
- Helse- og omsorgstjenester (tidligere inntrykk av helsetjenesten)
- Tilrettelegging for næringsutvikling (tidligere inntrykk av næringsutvikling)
- Kommunens klima og miljøtiltak (tidligere miljøbevissthet)

Spørsmål som kan sammenlignes forsiktig:

- Barne- og ungdomstilbud (tidligere ungdomstilbud)
- Indeksene tjenester i kommunen, tilbud og muligheter og kommunen som organisasjon
- Barne- og ungdomstilbudet anses å være relativt likt som ungdomstilbudet og delvis sammenlignbart.

Indeksene utgjør mange spørsmål og er mer robust for endringer. Indeksene er regnet ut på nytt med alle 2024-spørsmål for å være aktuell i fremtiden, men det betyr at indeksskåren for 2020 kan ha endret seg i årets utregning.

Spørsmål om kommunalt kulturtilbud, det kommunale tjenestetilbudet og generell drift er fjernet, da de måles gjennom andre spørsmål eller kan være vanskelig for respondenten å vite hva innebærer.

Hovedresultater

- *Samlet kommunevurdering (74)*: høyere enn nasjonalt gjennomsnitt (66), likt som i 2020
- *Total tilfredshet/borgerskåren (77)*: høyere enn skåren for Norge (72), tilsvarende som i 2020 (79)
- *Tjenestetilfredshet (67)*: høyere enn nasjonalt gjennomsnitt (64), tilsvarende som i 2020 (69). For tjenestetilfredshet er det tydelig aldersforskjell i svarene da aldersgruppene over 60 svarer signifikant høyere på begge målene, og aldersgruppen 30-39 signifikant lavere enn gjennomsnittet.
- *Omdømme (72)*: høyere skår enn det nasjonale gjennomsnittet på 66 og tilsvarende som i 2020 (72). Her er det tydelig aldersforskjell i svarene da aldersgruppene over 60 svarer signifikant høyere på begge målene, og aldersgruppen 30-39 svarer signifikant lavere enn gjennomsnittet.
- *Trygghet (83)*: høyere enn både 2020-resultatet (79) og gjennomsnittet i Norge (68).
- *Kommunale tjenester (66)*: lavere enn 2020-resultatet (71) men tilsvarende det nasjonale gjennomsnittet hvor sammenligningsgrunnlaget er likt.
Hva som inngår i kommunale tjenester er imidlertid annerledes i 2024 og 2020, og dette bør sammenlignes svært forsiktig.
- *Demokrati (50)*: lavere enn 2020-resultatet (54) men tilsvarende det nasjonale gjennomsnittet hvor sammenligningsgrunnlaget er likt.
- *Sentrumsattraktivitet (37)*: lavere enn like store kommuner (49).
- *Kommunen som organisasjon (64)*: høyere enn det nasjonale snittet (61)
- *Om en vil anbefale kommunen som bosted (74)*: høyere enn det nasjonalt snitt (65)
- *Hvor sannsynlig det er man bor i kommunen om 5 år (85)*: høyere enn nasjonalt snitt (75)
- *Tilknytning til lokalsamfunnet (76)*: høyere enn det nasjonalt snitt (63)
- *Tilknytning til kommunen (78)*: høyere enn nasjonalt snitt (65)

Kommunale tjenester er en indeks satt sammen av forskjellige spørsmål om kommunale tjenester. Indeksen bør sammenlignes forsiktig med 2020-resultatet da det som inngår i kommunale tjenester er annerledes i 2024 og 2020.

Levanger skårer lavere enn 2020-resultatet på *byggesaksbehandling og eldreomsorg*. 2024-resultatene er lavere enn i 2020 og det nasjonale gjennomsnittet på inntrykket av *veiene, tilrettelegging for næringsutvikling og eldreomsorgen*.

På flere spørsmål er det også høyere skårer enn det nasjonale gjennomsnittet, fra *renovasjon til fastlege- og legevaktordningen*, hvor enkelt det er å ta kontakt med kommunen, *barnehagetilbudet og vann og avløpssystemet*. Inntrykket av avløpssystemet har også hatt en forbedring siden 2020.

Inntrykket av eldreomsorgen skiller seg fra inntrykket og helse- og omsorgstjenester, der spørsmålet om helse- og omsorgstjenester er mer generelt og stilles tidligere i undersøkelsen. Selv om det er en sammenheng mellom dem er inntrykket av eldreomsorgen mer spesifikt og en viktig enkeltstående faktor for mange, som er årsaken til at det er et eget spørsmål. Det har vært en tydelig reduksjon i inntrykket av *eldreomsorgen*, men årsaken er ikke tydelig. Respondenter i området Åsen/Åsenfjord har gitt en lavere skår enn for de andre områdene som er ganske like snittet.

Tilbud og muligheter er satt sammen av flere spørsmål. Flere nye spørsmål i 2024-versjonen innebærer at sammenligning med 2020 må gjøres forsiktig. Levanger har en god skår på *utdanningstilbudet* og skårer høyere enn det nasjonale gjennomsnittet, men lavere enn i 2020. Da spørsmålet om *tilrettelegging for natur- og friluftsliv* i 2024 er endret til å inkludere tilrettelegging, heller enn kun inntrykket av natur- og friluftsliv, kan det ikke sammenlignes med 2020. Det kan dog sammenlignes med det nasjonale gjennomsnittet og er signifikant høyere resultat enn for Norge ellers. *Boligtilbudet* i Levanger får også en høyere skår enn det nasjonale gjennomsnittet.

Trygghet i hverdagen måles gjennom flere spørsmål: hvor trygg man er på at sykehuset kan ta vare på en dersom en blir syk, trygghet fra kriminalitet og kommunens kriseberedskap. Både inntrykket av sykehuset og kriseberedskap vil kunne påvirkes av koronapandemien, der målingen i 2020 ble gjennomført i oktober og dermed under koronapandemien. Inntrykket av sykehus og kriseberedskap i år må derfor sammenlignes med utgangspunkt i at disse spørsmålene i 2020 var mer aktuelt for respondentene enn på svært lenge. Levangers skårer på disse spørsmålene har holdt seg stabil fra 2020 og til 2024. Trygghet fra kriminalitet har gått opp fra 2020 og er høyere enn for det nasjonale gjennomsnittet.

Demokrati: Svarene har holdt seg relativt like fra 2020, men opplevelsen av innflytelse har gått ned fra 2020 til 2024. De andre demokratiresultatene er tilsvarende som i 2020, men tillit til politikerne er høyere i Levanger enn hva det er i Norge i snitt. Samlet sett gir dette en demokratiskår tilsvarende som det nasjonale gjennomsnittet, men lavere enn i 2020.

Kommunen som organisasjon oppnår samlet sett en skår som er høyere enn i Norge totalt og tilsvarende som i 2020. Spørsmålene som utgjør målet på kommunen som organisasjon er ganske like som resultatene fra 2020 og det nasjonale gjennomsnittet. Levangers resultater skiller seg dog fra Norge på spørsmålet om informasjon til innbyggerne, der kommunen oppnår en høyere skår enn i Norge totalt. Dette er likt med skåren i 2020.

Samlet kommunevurdering består av alle hovedmålene slått sammen. Samtlige hovedmål for Levanger i 2024 er høyere enn det nasjonale snittet og lik som i 2020.

Hva påvirker skårene?

Borgerskåren: 7 faktorer har målbar effekt på hvor fornøyd man er med kommunen. Faktorene med størst effekt er samlemål 2 *Omdømme* og det sammensatte målet/indeksen *Tilbud og muligheter*. Samlemål 2 er spørsmålet «Hvor godt inntrykk har du totalt sett av din kommune» som er førende for hvor fornøyd man er med kommunen som et sted å bo og leve. Indeksen tilbud og muligheter er alle svarene man har gitt på spørsmålene som handler om tilbud og muligheter i kommunen.

Tjenestetilfredsheten: 14 faktorer har en målbar effekt på tjenestetilfredsheten, men størst effekt har inntrykket av handels- og servicetilbudet, helse- og omsorgstjenester og sosiale tjenester. Inntrykket av sosiale tjenester har lavest tilstand av disse og har dermed størst mulighet til å forbedres.

Hva påvirker omdømmet: 13 faktorer har en målbar effekt på omdømmet. Størst påvirkning har tillit til politikerne og informasjon til innbyggerne.

Sentrumsattraktiviteten: 6 faktorer påvirker sentrumsattraktiviteten. Inntrykket av restaurant og uteliv er det som har størst effekt, deretter kommer inntrykket man har av kulturtilbudet i kommunen. Inntrykket av handels- og servicetilbudet er godt og en bør forsøke å opprettholde dette.

Påvirkningskraft som en statistisk beregning: Scentio beskriver påvirkningskraft som en statistisk beregning og overføring til virkeligheten som tar utgangspunkt i svarene til de 1362 personene som har blitt spurt. Beregningen skjer med enkelte forbehold. Analysen av mennesker og holdninger er et estimat på utvikling heller enn et fasitsvar. Det viser likevel en klar sammenheng mellom faktorer og gir gode indikasjoner for hva som er viktig for innbyggerne i Levanger kommune.

DEMOKRATIUTVIKLING, SAMSKAPING OG FRIVILLIGHET

DEMOKRATIET

Polarisering, populisme og falske nyheter utfordrer demokratiet. Det er et økende behov for kritisk refleksjon og kunnskapsgrunnlag i politiske prosesser, og for omstilling i politiske prosesser og institusjoner fremover.

Norge har et representativt demokrati der innbyggerne velger sine representanter og gir de folkevalgte makt til å ta beslutninger på vegne av befolkningen. I et representativt demokrati er høy valgdeltakelse viktig. Valgdeltakelsen i Levanger var på det høyeste på 60- og 70-tallet, med rundt 75-85 %. Etter dette har valgdeltakelsen variert.

I 2011 var deltakelsen i kommunestyre- og fylkestingsvalget på 62,4 %. I 2015 falt den til 59,5 %, økte til 62,8 % i 2019 og falt på nytt til 61,3 % i 2023. Dette er lavere enn landsgjennomsnittet på 62,2 %. Deltakelsen i stortingsvalget økte fra 78,6 % i 2013 til 79,5 % i 2017, men falt så til 77,77 % i 2021.

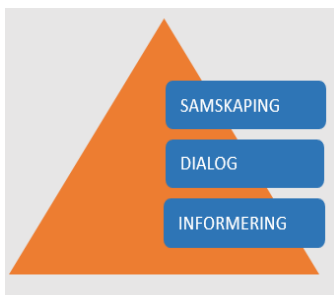
Borgerundersøkelsen i 2020 viste at innbyggerne hadde liten grad av tilfredshet i opplevelsen av demokratiet. Tilliten til politikerne var litt høyere enn tilfredsheten med politikernes lytting til innbyggernes synspunkter, og innbyggernes opplevelse av innflytelse på kommunale beslutninger.

Borgerundersøkelsen i 2024 viser at svarene har holdt seg relativt like fra 2020, men at opplevelsen av innflytelse har gått ned. De andre demokratiresultatene er tilsvarende som i 2020, men tilliten til politikerne er høyere i Levanger enn hva det er i Norge i snitt. Samlet sett gir dette en demokratiskår tilsvarende som det nasjonale gjennomsnittet, men lavere enn i 2020.

INNBYGGERINVOLVERING

Kommunalt selvstyre legger vekt på nærhet mellom innbyggere og folkevalgte, med fokus på innbyggernes mulighet til å påvirke og delta i fellesoppgaver lokalt.

Innbyggerinvolvering i plan- og utviklingsprosesser øker kvaliteten på beslutningsgrunnlaget gjennom ny kunnskap og gjensidig læring. Det bidrar også til eierskap til utviklingsprosesser, demokratiutvikling, myndiggjøring, samarbeid og samskaping.

KS beskriver at involvering strekker seg fra informasjon via konsultasjon, dialog og dagsordensetting til medstyring. Sammen med Arendal kommune har Norce utarbeidet en forenklet deltakerpyramide i tre trinn som er vist i figuren til venstre, og som består av informering, dialog og samskaping,

De siste årene er det i tilknytning til planprosesser og utviklingsprosjekter, utviklet nye møtearenaer for å øke dialogen mellom kommunen, innbyggerne og lokale aktører. Før oppstart av 9 samordnede kommuneplanprosesser i perioden 2019-2021 ble det gjennomført idedugnader i regi Levanger by&bygdeLAB i Skogn, Åsen, Ytterøy og sentrum, der innbyggerne ble spurt om hva som var viktig i planleggingen. Det kom ca. 1700 innspill som sammen med innspill fra ulike prosjekter og undersøkelser ble lagt til grunn for planprosessene, både overordnet og langsiktig, og på tiltaksnivå. Kunnskapsgrunnlaget som innspillene representerer oppgraderes fortløpende gjennom nye undersøkelser og deltakelse i utviklingsprosesser. Blant annet gjennomføres Borgerundersøkelsen igjen i starten av 2024.

KOMMUNALE RÅD

Kommunen skal i henhold til kommuneloven ha elderråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd for å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning i saker som gjelder disse gruppene.

Det er også mulig å styrke demokratiutvikling gjennom andre råd og utvalg i kommunen. Eksempelvis har kommunale foreldreutvalg i grunnskoler og barnehager viktige funksjoner med stort potensiale for demokratisering og deltakelse.

Rådene ønsker å få informasjon om saker og prosesser så tidlig som mulig. Dette er det tidligere tatt tak i, men her er det fortsatt uforløst potensial.

SAMSKAPING OG RELASJONELL VELFERD

Et presset offentlig velferdssystem peker på behov for vesentlige endringer. «Endret demografi, legitimitetsproblemer og økte utgifter, kombinert med økte forventninger til sosiale velferdsytelser og vektlegging av innbyggernes rettigheter, skaper press» (Kobro, 2018).

De senere årene er det pekt på samskaping og relasjonell velferd som en del av løsningen for å kunne videreutvikle velferdssamfunnet vårt. Samskapingskommunen er en arena for samarbeid som utfordrer vanlige oppfatninger om kommunens rolle. Kommunen betraktes først og fremst som et lokalsamfunn, ikke bare en organisasjon. Det handler om å gå fra individet til fellesskapet og å utvikle løsninger «sammen med» istedenfor «til».

«Levanger en samskapende kommune» er en av satsningsområdene i kommuneplanens samfunnsdel. Samskapende defineres som å se på kommunen som en arena for samarbeid, der man i fellesskap kan skape verdier som er viktig for befolkningen og samfunnet. Innbyggere, kommuneorganisasjonen, organisasjoner, frivillighet og andre offentlige og private aktører arbeider

sammen på likeverdige måter og deler kunnskap og ressurser med hverandre. Det handler om å forstå problemer, formulere mål og planer, og å skape nye, bedre og mer effektive løsninger.

Samskaping innebærer også å forsterke aktiv deltakelse gjennom medborgerskap og demokrati. Kommunal innsats må ses på i et helhetlig bilde slik at vi skaper bedre resultater for innbyggerne gjennom utvikling og løsninger som gjør at vi over tid kan gjøre ting bedre, mer effektivt og mindre kostnadskrevende. Innbyggeres problemer skal ikke tilpasses våre systemer, det er systemene som skal settes i stand til å møte de problemer innbyggerne trenger bistand til.

Det er viktig at kommunen bidrar til å forløse framtidsrettede løsninger gjennom gode samskapingsprosesser og samskapte løsninger. Å lede fram mobilisering av lokalsamfunn og en felles innsats for å skape gode liv for alle innbyggere i Levanger nå og i framtiden, krever en samarbeidende ledelse på tvers av organisering og samfunnsnivå.

FRIVILLIGHETEN

Det ligger mye uforløst kraft i frivillighet og lokalsamfunn. Skal kommunen lykkes med å forløse denne kraften er det viktig å framholde prinsippet om at frivilligheten er frivillig, og at kommunen inviterer til dialog rundt felles løsninger, interesser og utfordringer.

Frivilligheten står sterkt i Levanger både innen idrett, kunst og kultur samt humanitært/sosialt arbeid. Andelen organisasjonsfrivillige ligger på et stabilt høyt nivå, og antall timer brukt på frivillig arbeid er også høyt sammenlignet med andre land. I Levanger er det omtrent 200 registrerte organisasjoner i kommunens lag og foreningsregister i Friskus, men det reelle tallet er høyere.

Frivilligheten har endret karakter de siste 30 årene, og Institutt for samfunnsforskning viser følgende trender:

- Antallet medlemmer i organisasjonene synker, men nordmenns tidsbruk på frivillighet er stabil
- Organisasjonene må tilpasse seg mer selektive deltakere og frivillige
- Organisasjonene svekkes i områder der folkebevegelsene tradisjonelt var sterke
- Antallet nasjonale organisasjoner øker, blant annet hjulpet av digitalisering
- Det blir færre religiøse organisasjoner
- Forholdet mellom stat og sivilsamfunn er i endring

I tillegg ser man både nasjonalt og lokalt i Levanger noen utviklingstrekk når det gjelder ung frivillighet:

- Det frivillige engasjementet blant yngre personer er økende. Disse ønsker ofte å bidra kortvarig, og færre ønsker å ta lederverv/koordineringsoppgaver i frivilligheten.
- Andelen «frie» enkeltfrivillige som ikke medlem av en organisasjon er økende.
- Oppmerksomhet i sosiale medier, både når det gjelder behov og engasjement pekes på som en trigger for engasjementet blant de yngre. «Pop-up» frivillighet – det vil si ulike engasjement initiert av enkeltpersoner – er ofte knyttet til yngre mennesker. Dette ble synlig under korona-krisen, med eksempelvis facebook-gruppen «Levanger hjelper Levanger».

Frivilligheten etter koronapandemien

En rapport utført av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivilligsektor (2022) har undersøkt endringer i frivillig innsats, i medlemskap og i frivillige organisasjoners aktivitet som følge av koronapandemien. Når det gjelder frivillig innsats og medlemskap, viste analysene at det fra før pandemien til sent i pandemien var større nedgang i frivillig innsats enn i medlemskap. Omfanget av innsatsen til de frivillige var også redusert, både målt ved antall organisasjoner de engasjerte seg i, og målt i de frivilliges tidsbruk. Det var også en markant nedgang i andelen som hadde utført korttidsfrivillighet, for eksempel i forbindelse med en festival eller et sportsarrangement. Likevel svarte om lag halvparten av befolkningen i 2022 at de hadde deltatt i frivillig arbeid i løpet av det siste året, noe som er høyt i internasjonal sammenligning av data fra før pandemien. Grunnfjellet ser også ut til å ha holdt seg gjennom pandemien: Andelen i befolkningen som bruker mye tid på frivillig innsats, er stabil over tid.

Det er mange ulike motivasjoner for frivillig arbeid. Motivasjoner som handler om at det er sosialt, at det er godt for den psykiske helse og at det har en verdi for samfunnet, er økende etter pandemien. ([Frivillighetsbarometeret for 2023](#))

Frivilligheten som inkluderingsarena

Det er økt oppmerksomhet rundt frivillighetens potensiale som inkluderingsarena, spesielt for barn og unge. Levanger kommune vedtok i 2019 å slutte seg til [Fritidserklæringen](#). Dette vedtaket har vist seg å ha stor betydning for kommunens innsats for inkludering av barn og unge i fritidsaktiviteter. Eksempler på virkningsfulle tiltak kommunen har satt i gang:

- Handlings- og dialogverktøyet ALLEMED
- Gratis utlån av sports- og fritidsutstyr gjennom BUA
- Lokal pott for fritidskort og kommunalt inkluderingstilskudd
- Opprettelse av stilling som Fritidsguide ved Levanger frivilligsentral i samarbeid med kommunen
- Synliggjøring av fritidstilbud gjennom Friskus aktivitets- og frivillighetskalender

Det ligger likevel fortsatt mye uforløst potensiale i kommunens inkluderingsarbeid og hvordan vi kan samarbeide med frivilligheten på dette feltet. Kommunen har et spesielt ansvar for å lette til rette for dialog og samarbeid om inkludering.

Frivilligheten er underutnyttet arena for inkludering av voksne. Skal vi lykkes bedre med dette krever det nytenkning og innsats fra både frivillighet og kommune. Vi trenger ulike type møteplasser, blant annet vil naturen være en god arena for mestring, inkludering, kulturforståelse, helse og trygghet.

Inkluderingsverktøy som kan tas i bruk eller utvikles videre:

- [Frivillighet Norges](#) workshops for å bli bedre på inkludering i frivillighet.
- Norsk friluftslivs ressurser og opplegg om [inkluderende friluftsliv](#)
- [Inkluderingskoden](#)
- [Ferskingkurs](#) i friluftsliv i regi DNT.

Mobilisering og tilrettelegging for frivilligheten

I Frivillighetsbarometeret for 2023 svarer 98 % at det er viktig at kommunen legger til rette for frivillige aktiviteter. Bruk av digitale verktøy bidrar til mobilisering og tilrettelegging for frivillighet:

- Bookup - digital booking av lokaler for møter og aktiviteter. Løsningen kan brukes av kommunen, frivilligheten og andre utleiere.
- Friskus - digital aktivitets- og frivillighetskalender. Løsningen kan brukes av kommune, frivillighet og andre aktører som tilbyr aktiviteter og arrangementer.

Digitale løsninger kan avlaste ressursbruk og bidra til økt innbyggertilfredshet, økt bolyst, bedre kommunikasjonen med innbyggerne og økt samarbeid mellom kommunen og frivilligheten. Stillingen som frivilligkoordinator er avgjørende for å lykkes med utvikling og systematikk i arbeidet med mobilisering av og tilrettelegging for frivillighet og lokalsamfunn.

Det finnes også ulike inkluderingsverktøy som kan benyttes for å mobilisere og legge til rette for frivillighet:

- Frivillighet Norges workshops for å bli bedre på inkludering i frivillighet.
- Norsk friluftslivs ressurser og opplegg om inkluderende friluftsliv
- Inkluderingskoden
- Ferskingkurs i friluftsliv i regi DNT.
- Levanger by&bygdeLAB

Levanger by&bygdeLAB er et eksempel på innbyggerinvolvering som gir rom for dialog og utforskning, og samskaping. Her er det avgjørende viktig at frivillige og lokalsamfunn opplever å bli tatt på alvor, sett og lyttet til. Den utprøvde modellen må utvikles videre og innarbeides i ordinær drift som kommunens verktøy for innbyggerinvolvering.

- Levanger Frivillighetssentral

Frivilligsentralen som er organisert som en frivillig organisasjon med et frivillig styre. Daglig leder ved frivilligsentralen er ansatt i kommunen og leies vederlagsfritt ut til frivilligsentralen. Gjennom å finne løsningene sammen kan vi bygge vi en sterkere grunnmur for levangersamfunnet som skal tåle framtidens utfordringer.

KOMMUNEØKONOMI

Økonomisk bærekraft, miljømessig bærekraft og sosial bærekraft henger sammen og påvirker hverandre. Alle områdene som FNs bærekraftsmål berører er viktige for den økonomiske bærekraften, selv om det pekes på at bærekraftsmål nr. 8, 9, 10 og 12 påvirker økonomien mest.

I henhold til kommuneloven skal kommunen forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Levanger kommune har over tid hatt økonomiske utfordringer og er på 256. plass av landets 356 kommuner på økonomiindikatoren i Kommunebarometeret.

Kommunen har i flere år hatt et svakt netto driftsresultat, og selv om resultatet i 2021 og 2022 var over vedtatt måltall er det bekymringsverdig at resultatet over tid har vært svakt. Positive resultater de to siste årenes skyldes i stor grad merinntekter gjennom høyere skatteinngang enn forventet, samtidig som man har hatt et relativt lavt rentenivå et par år.

Store investeringer har gitt høy langsiktig lånegjeld. Høye renter og inflasjon forverrer situasjonen. Disposisjonsfondet er styrket de siste årene, men er fortsatt langt under det som er anbefalt, og det er behov for en styrking på ca. 100 mill. kroner for å kunne ha tilstrekkelig økonomisk handlekraft. I

den sammenheng har kommunestyret ved behandling av Handlings- og økonomiplan 2024 – 2027 sagt følgende i vedtakets punkt 12:

«Kommunedirektøren legger snarest mulig fram et mandat til formannskapet for et større effektivitets- og gevinstrealiseringsprogram for perioden 2024-2027. Det skal lønne seg å forebygge og investere i mennesker, og programmet må synliggjøre hvor mye Levanger kommune potensielt kan spare på å forebygge fremfor å reparere, og på å investere i tidlig innsats.

Programmet skal sikre økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft i Levanger over tid, med vekt på å redusere sykefraværet, kostnadskontroll, bedre økonomisk styring og samhandling på tvers.

Det forutsettes et program med aktiv involvering av medarbeidere, tillitsvalgte og ledere med tydelig og hyppig måling av effektivisering og gevinstrealisering på alle nivå i kommunen.

Målet med programmet er å sikre en vekst av disposisjonsfondet i perioden til det vedtatte minimumsnivået på 7% av brutto driftsinntekter innen utgangen av 2027. Et mer robust disposisjonsfond gir større mulighet for politikere, ledelse og ansatte i kommunen å investere i og levere de tjenestene innbyggerne ønsker fra kommunen i årene fram mot 2030.

Effektivitets- og gevinstrealiseringsprogrammet skal i oppstartsfasen lage en gevinstrealiseringsplan med tiltak for forenkling, forbedring og fornying. For å spare tid og kostnader trengs det bistand fra KS og andre med kunnskap og erfaring fra «beste praksis» i effektivisering og gevinstrealisering i kommuner.»

Langsiktig økonomiplanlegging med samordnete og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi og for lokalsamfunnets utvikling skal styrke koblingen mellom kortsiktige beslutninger og langsiktige behov, bidra til bærekraftig utvikling av tjenestetilbudet i lokalsamfunnet og sikre handlingsrom for politiske prioriteringer.

God økonomiplanlegging innebærer å være i forkant av utfordringer og endringer i behov, befolkning og bosettingsmønster.

Levanger kommune er en «minsteinntektskommune». Kommunens inntekter fra skatt og inntektsutjevning ligger på 93-94 % av landsgjennomsnittet. Dette innebærer at vi har vesentlig mindre frie midler til å produsere kommunale tjenester enn en gjennomsnittskommune. Eiendomsskatten er viktig for å kompensere noe for dette. Dette gjelder stort sett alle kommuner i Norge.

Utfordringer og usikkerhet knyttet til kostnader, kapitalkostnader, pensjonskostnader og finansiering av nasjonale reformer vil i årene framover påvirke kommuneøkonomien. I dette perspektivet er det krevende å forvalte kommunens midler slik at de tilfredsstiller brukernes behov for tjenester og samtidig bidrar til å opprettholde et økonomisk handlingsrom.

Å sikre bærekraftig kommuneøkonomi er en kontinuerlig oppgave. Rundt årtusenskiftet hadde Levanger kommune et akkumulert underskudd på rundt 50 mill. kroner og havnet på ROBEK-lista. Dette innebar statlig kontroll med årsbudsjettet, låneopptak og langsiktige leieavtaler og krav om en tiltaksplan for å bringe økonomien balanse. En storstilt omstilling med reduksjon på ca. 100 årsverk fikk kommuneøkonomien i balanse, men innebar samtidig stor slitasje på organisasjonen. Omstillingen bidro til at kommunen stort sett hadde positive regnskapsresultater fra 2003 og fram til 2017. Imidlertid viser en gjennomgang av tallene at man de fleste av disse årene anvendte mer midler enn det som var budsjettet til drift av de kommunale tjenestene, og at de positive

regnskapsresultatene i stor grad kom av høyere skatteinntekter og til dels lavere finanskostnader enn de årlige prognosene tilsa. Et for høyt aktivitetsnivå ble dermed finansiert med midler som heller burde ha vært avsatt til disposisjonsfondet for å sikre handlingsrom for omstilling og utvikling. Et for høyt aktivitetsnivå som vedvarer over tid kan etter hvert forstås som et realistisk aktivitetsnivå, både av innbyggerne og i kommuneorganisasjonen. Når det så kommer krav om kutt og innsparing kan det oppfattes å gi urealistiske budsjetttrammer. Dette møtes gjerne med midlertidige innsparinger og «aksept» av budsjettoverskridelser i organisasjonen.

En modell for økonomisk bærekraft er utviklet av Nord Universitet i et samarbeid med Rana kommune. Modellen bygger på Riksrevisjonens beskrivelse av at summen av store lån, lavt disposisjonsfond og lavt driftsresultat gir utfordringer for norske kommuner (2015). Premissene for kommunal økonomisk bærekraft beskrives slik:

«Dagens tjenestetilbud er minst i samsvar med visse minimumsstandarder (krav i lover og regler m.m.) og kan opprettholdes over lengre tid uten vesentlig kvalitetsmessig forringelse i tjenestetilbud, nedbygging av formue eller skattemessige eller gjeldsmessige økninger. Hver generasjon skal betale for sine egne utgifter, uten å overdrevent/unødvendig subsidiere andre eller bli subsidiert selv.»

Parametere som benyttes i modellen for å sikre at dagens disposisjoner er økonomisk bærekraftige på lengre sikt forstås slik:

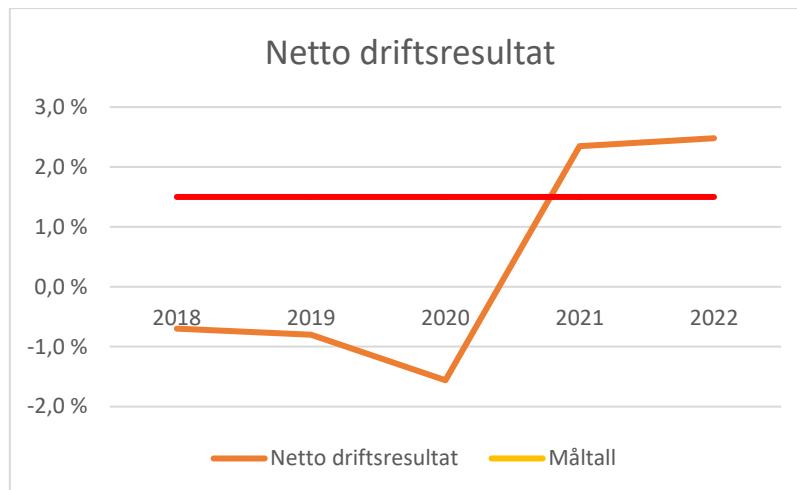
- Netto driftsresultat ses som økonomisk bærekraft over 1 år (årsbudsjett-perioden)
- Disposisjonsfondet ses som økonomisk bærekraft over 4 år (økonomiplan-perioden)
- Gjeldsgraden ses som økonomisk bærekraft i 20-40 år fremover

Kommunestyret i Levanger har vedtatt terskelverdier for perioden 2020-2023 i sak 86/19
Økonomiske måltall for bærekraftig utvikling:

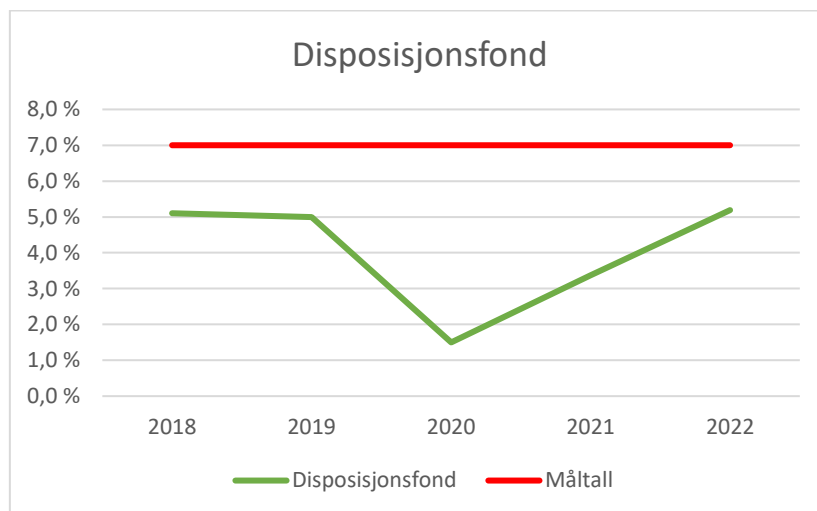
- *Netto driftsresultat* i prosent av driftsinntektene skal være på minimum 1,5 %
- *Disposisjonsfond + mindreforbruk* i prosent av driftsinntektene skal være på minimum 7 %
- *Langsiktig lånegjeld* i prosent av driftsinntektene skal ikke overstige 150 %

Ved behandling av saken ble det opplyst at det sannsynligvis er nødvendig å redusere terskelverdien for langsiktig lånegjeld etter fireårsperioden, spesielt dersom de to andre måltallene ligger vesentlig under ønsket nivå.

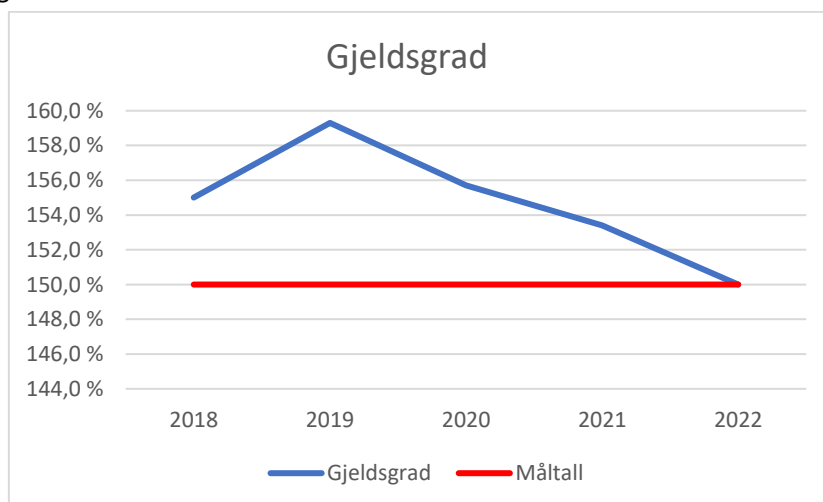
Under vises utviklingen for måltallene for perioden 2018 - 2022. Resultat- og fondsgrad bør ligge på eller over målsetting, men gjeldsgrad bør ligge på eller under målsetting.

Netto driftsresultat har de siste par årene hatt en positiv utvikling. Primært skyldes dette en kraftig økning i skatteinntekten som ikke var forutsatt, men også en god statlig korona-kompensasjon bidro til gode regnskapstall.

Utviklingen av disposisjonsfondet har i stor grad fulgt endringer i netto driftsresultat. Dette er naturlig så lenge det ikke anvendes betydelige beløp av fondet til finansiering av særskilte prosjekter eller investeringer.

En bevisst innstramming av investeringsnivået har bidratt til å senke kommunens gjeldsgrad. Imidlertid viser prognosene at gjeldsgraden igjen vil stige når det nå skal investeres i nye skole- og helsebygg i kommende planperiode.

Økonomiske utfordringer og forventninger de neste 10-15 årene

Demografi er befolkningsbeskrivelse, og faget beskriver og forklarer befolkningers størrelse, alders- og kjønnsfordeling, geografiske fordeling, samt de demografiske komponentene fruktbarhet, dødelighet og migrasjon (migrasjon omfatter både flytting og inn-/utvandring). Gjennom endringer i demografiske forhold vil også kommunens utgiftsbehov endre seg, og vi kan derfor snakke om demografiutgifter.

En eldre befolkning fører til at en mindre del av befolkningen jobber og betaler skatt, og at utgifter til pensjoner og helse- og omsorgstjenester vil øke. Det betyr at det vil bli færre yrkesaktive per pensjonist mot 2040. De siste årene har det i Levanger vært 3,8 – 4,0 personer i yrkesaktiv alder per innbygger over 67 år. Frem mot 2040 viser prognosene at dette tallet synker til 2,6 yrkesaktive per innbygger over 67 år.

Det er spesielt aldersgruppen 80 år og mer som vokser mest. I aldersgruppen 80 - 89 år viser prognosen at det blir 935 flere i 2048 enn i 2023, og i gruppen over 90 år 410 flere. Flere av disse vil ha behov for kommunale tjenester og situasjonen innen helse og velferd vil bli preget av økte tjenestebehov, både innenfor hjemmetjenester og heldøgns omsorgstjenester.

	2023	2028	2033	2038	2043	2048
Eldre (80-89 år)	858	1 159	1 390	1 542	1 615	1 793
Eldre (90 år og eldre)	182	218	279	405	494	592
Total	1 040	1 377	1 669	1 947	2 109	2 385

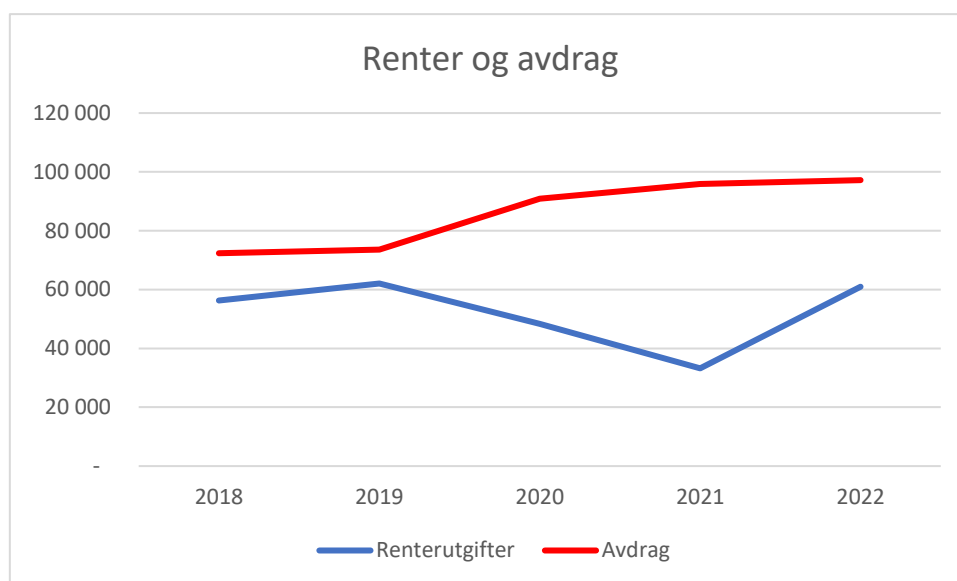
I tillegg til at gruppen 80 år og over vokser, er det også en stor vekst i behovet for avlastning for barn og unge. I 2019 hadde avlastningsboligen tjenester til 12 barn, mens det i 2023 har økt til 28 barn. I tjenestetimer er dette en økning pr uke fra 544 til 1.240, tilsvarende 128%.

Tall 1. september alle år	2019	2020	2021	2022	2023
Antall barn i institusjon	12	17	21	22	28
Timer pr uke	544	662	761	1 026	1 240
Timer pr år	28 288	34 424	39 572	53 352	64 480
Økning i timer pr år		6 136	5 148	13 780	11 128
Økning i % pr år		22 %	15 %	35 %	21 %
Økning i % pr år, målt mot 2019		22 %	40 %	89 %	128 %

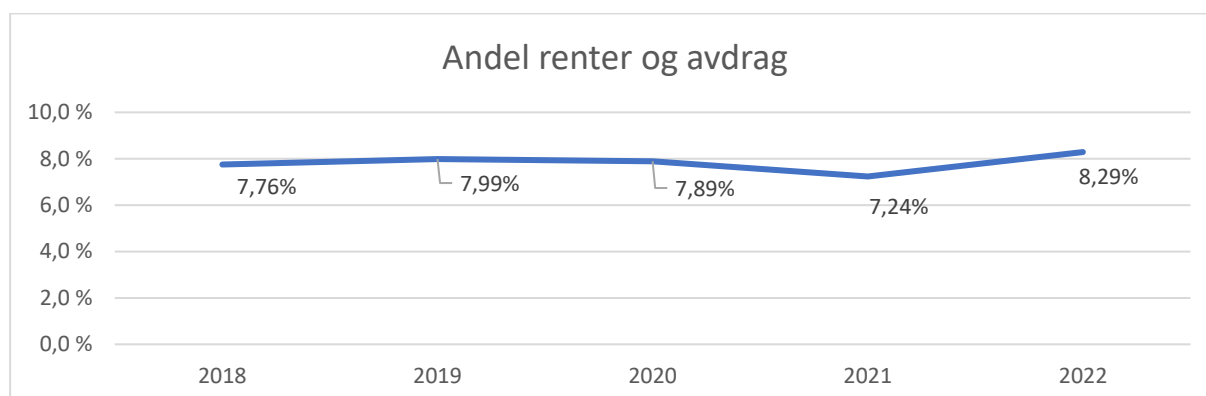
Investeringer, gjeld og kapitalkostnader

De siste 10 årene er det gjennomført store investeringer på oppvekstområdet og i helse og velferd for å bedre kapasiteten og drifte kommunens tjenesteområder mer rasjonelt. Utvidelsene av eiendomsmassen gir økte utgifter knyttet til drift og vedlikehold, og som følge av investeringene går en stadig større del av de frie inntektene til å dekke renter og avdrag. Ut fra et forventet økt rentenivå i årene fremover anses det fornuftig at investeringene ble gjennomført mens rentenivået

har vært på et rekordlavt nivå. Det vil imidlertid ikke være rom for å ha en så høy investeringstakt framover.

En endring i regnskapsprinsipper førte i 2020 til en relativ stor økning i bokførte avdrag, mens tallene viser tydelig hvordan koronaepidemien i stor grad påvirket kommuneøkonomien gjennom en kraftig nedgang i rentenivået i årene 2020 og 2021. Den renteøkningen som har kommet de siste par årene er en stor utfordring, og krever en kraftig omstilling i kommunens økonomi for å møte veksten i renteutgiftene. Ser man på hvor stor del renter og avdrag utgjør av kommunens totale driftsutgifter, har ikke det ikke vært store endringer de siste 5 årene, men med renteøkninger gjennom 2022 og 2023 vil denne andelen være stigende.

Det er viktig å sette av nok midler til vedlikehold av bygninger, veger og annen infrastruktur, både for å kunne bruke infrastrukturen den forventede levetida og av klimahensyn. I Levanger har stramme økonomiske rammer ført til at bevilgningene til vedlikehold ikke er økt i takt med økt eiendomsmasse. Dette medfører et betydelig etterslep på vedlikehold av kommunal infrastruktur som bygg, veg og andre anlegg. Hadde Levanger kommune vært ajour med tanke på vedlikehold av kommunal infrastruktur, ville svake måltall ikke vært så bekymringsfulle.

Kommunens inntektsnivå er i veldig stor grad styrt av samfunnets demografiske utvikling, spesielt er det aldersgruppen 0-15 år og 67+-gruppen som definerer inntektene. Skal kommunen oppleve en

Økonomisk vekst er det viktig at befolkningsveksten lokalt minst er like stor som i landet, alternativt vil vi oppleve mindre vekst i økonomien enn landet som helhet. En kan i liten grad selv påvirke sine inntekter gjennom gebyr og brukerbetalinger da disse i stor grad er styrt av statlige retningslinjer eller er basert på selvkost. Eiendomsskatt er det området hvor kommunen selv kan definere sin inntekt til en viss grad gjennom å innføre dette, men også her er det statlige og lokalpolitiske føringer på maksimalnivå som for tiden oppleves å være under innstramming.

Kommunens utgiftsnivå bestemmes i vesentlig grad av antall årsverk og lønnsnivå. Over 55 % av utgiftene er direkte relatert til lønn. Resten er kjøp av varer/tjenester, kjøp av tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon, tilskudd til andre og finansutgifter. Nivået på kommunale tjenester styrer i stor grad lønnsutgiftene. Innen de store områdene skole og barnehage er f.eks. statlige føringer gjennom bemanningsnormer og pedagognormer sterkt førende. En reduksjon i kommunens utgiftsnivå vil i all hovedsak måtte dreie seg om å utføre færre oppgaver (ev. redusere nivået på det som ytes i dag) for på den måten å kunne redusere lønnsutgiftene.

Det er utviklet en modell for å illustrere endringer i kommunens utgiftsbehov som følge av demografiendringer for en periode fremover. Kommunen får i modellen et anslag for hva befolkningsframskrivninger kan bety for kommunens **brutto** utgiftsbehov til sentrale velferdstjenester som grunnskole, barnehage og pleie og omsorgstjenester. Endringer i brutto utgiftsbehov som fremkommer i modellen vil dermed måtte finansieres av både frie inntekter, øremerkede tilskudd og brukerbetalinger etc.

Anslag endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenesteområde som følge av befolkningsendringer (2023 kroner og endring fra 1.1.2023) (Kilde: Teknisk beregningsutvalg)

Endring utgiftsbehov per 1.1.22	Pleie- og omsorg	Grunn-skole	Barnehage	Sosial	Kommune-helse	Barne-vern	SUM
2023	14 454	-10 851	-5 019	-78	712	-883	-1 664
2024	12 755	-1 415	-5 409	-280	620	-707	5 563
2025	14 555	-6 762	-2 219	-291	480	-882	4 880
2026	14 122	-5 661	-2 422	-15	425	-685	5 764
2027	14 976	-3 302	256	244	480	-337	12 317
2028	19 448	-2 988	-3 974	-108	716	-552	12 542
2029	13 844	-4 403	155	121	532	-354	9 895
2030	10 882	-4 403	1 531	203	402	-431	8 184
2031	12 403	-3 931	2 614	52	608	-205	11 541
2032	17 925	-3 774	3 008	-157	757	-187	17 572

Forventet utvikling i kommuneøkonomien:

- Økt vekst i behov (bl.a. grunnet demografiske endringer)
 - + Lavere vekst i skattegrunnlag
 - + Reduserte bidrag fra oljefondet
 - + Statlig detaljstyring som vanskeliggjør effektivisering

- + Planlegging som vanskeliggjøres av årlige rammer
- + Økt gjeldsbelastning i kommunesektoren
- = Trangere rammer i kommunesektoren

Kommunens eierskap i NTE

Kommunene i gamle Nord-Trøndelag tok over eierskapet i NTE fra 1. januar 2018. Utbyttmodellen som ble vedtatt av fylkestinget i Nord-Trøndelag i mars 2016 (<http://nte.no/files/NTE-Eiermelding.PDF>) har så langt gitt et utbytte til eierne på 70 - 100 millioner kroner årlig. Levanger kommunes andel av dette er i overkant av 7 - 10 mill. kr. årlig. Utbyttet framover avhenger av om og hvor stort overskudd selskapet genererer.

I sak 86/22 vedtok kommunestyret å sette av 50 % av utbyttmidlene fra NTE til et kraftfond som håndteres som et bundet fond og som skal gi langsiktig avkastning av utbyttmidlene, samt evt. bli brukt til kapitaltilførsel til selskapet eller kjøp av aksjer i relevante regionale kraftselskap. 50 % av utbyttmidlene fra NTE settes av til et øremerket utviklingsfond.

ORGANISASJONSUTVIKLING

UTFORDRINGER MOT ÅR 2040

En velfungerende offentlig sektor er avgjørende for den norske velferdsstaten. Den nordiske velferdsmodellen, der lokale myndigheter håndterer varierte oppgaver, har vist seg effektiv for å fremme helse og livskvalitet. Kommunene har ansvaret for å sikre gode levekår og likeverdige tjenester.

Nasjonale reformer har endret kommunenes roller og tjenesteprofil. Globale og nasjonale utfordringer som demografi, sykdom, utenforskap og kompetanse utfordrer kommunen som organisasjon og arbeidsgiver.

Vi lever i dag i et *kunnskapssamfunn* der kunnskap er et premiss for at samfunnet skal fungere og ivareta samfunnsmedlemmenes behov. Kunnskap skapes, deles og skal være tilgjengelig. Vi lever også i et *informasjonssamfunn* som handler om bruken av teknologi, IT og hvordan teknologi brukes for å produsere og spre informasjon.

Digitalisering og automatisering endrer produksjonsmåter og frigjør ressurser i kommunen. Kommunen må utfordre seg selv, digitalisere tjenester og arbeide smartere som følge av kunnskapsbaserte praksiser. Dette krever mangfoldige kunnskapskilder, som forskning og innspill fra innbyggerne.

LEDELSE

Betydelige endringer i omgivelser og strukturelle, teknologiske og økonomiske forutsetninger påvirker kravet til ledere og ledelse. Fremtidens ledelse vil preges av økende kompleksitet og hastighet. God ledelse i kommunal sektor er avgjørende for å levere gode tjenester til innbyggerne. Det innebærer å vise gjennomføringskraft, mestre styring og ledelse internt og eksternt, være tydelig som leder, og fremme mestring og motivasjon hos medarbeidere. I tillegg

er det essensielt å fremme en kultur for nyskaping og læring, skape et godt arbeidsmiljø, og ha høy etisk bevissthet.

I Meld.St. 30 (2019-2020) pekes det på at lederne har et særlig ansvar for å jobbe «strategisk og systematisk med innovasjon, kultur, endring og kompetanse, og å gi medarbeiderne handlingsrom til å stille spørsmål, tenke nytt og jobbe på nye måter».

Levanger kommune vedtok i 2019 ny ledelsesplattform som skal bidra til at strategiske samfunns mål i Kommuneplanens samfunnsdel nås. Ledelsesplattformen er forankret i felles verdier, etiske retningslinjer og lov- og avtaler, og beskriver god ledelse som å være endringsdyktig, omgivelsesorientert og samskapende.

Kommunen har utviklet lederavtaler for enhetsledere og avdelingsledere som bygger på Kommuneplanens samfunnsdel og ledelsesplattformen, og som viser forventninger knyttet til lederatferd og måloppnåelse. Lederavtalene er et tillegg til arbeidsavtalen. Bruken av lederavtalene er i en startfase.

Å endre kulturer er et langsiktig arbeid som krever robusthet og tålmodighet blant ledere og medarbeidere. Kontinuerlig kunnskapsutvikling gjennom opplæring og dialog skal sikre at alle ansatte alltid blir introdusert for og kjent med et felles tankesett.

Det jobbes med lederutvikling i felles samlinger for enhetslederne hver måned og for alle ledernivå inkl. avdelingsledere på 3-4 samlinger i året. Tilbakemelding fra enhetslederne viser at de opplever at dette har bidratt til et mer samlet lederkollegium enn før, på tvers av avdelinger og fag.

ARBEIDSMILJØ

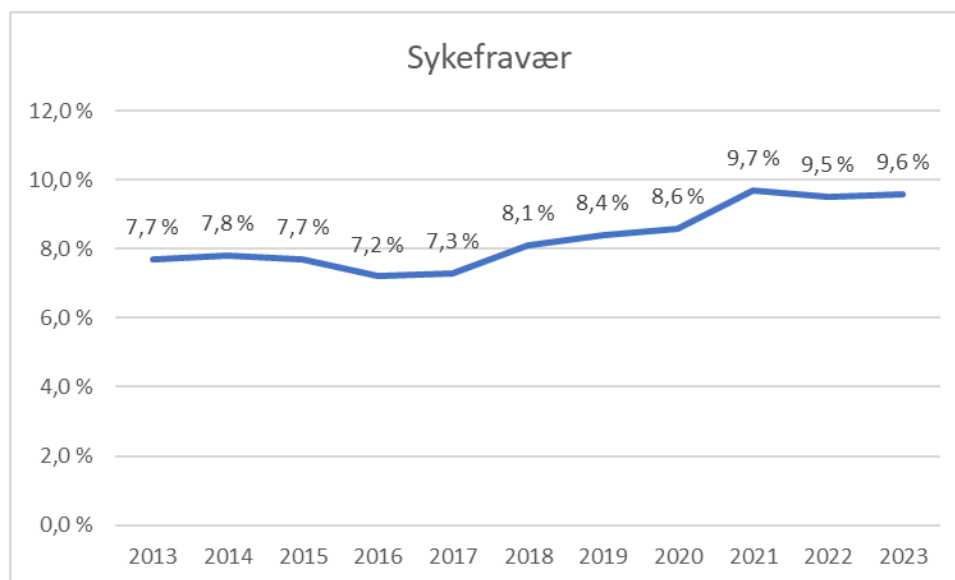
Levanger kommune bruker arbeidsmiljøundersøkelsen «10-FAKTOR» som grunnlag for medarbeider-, organisasjons- og lederutvikling. «10-FAKTOR» fanger opp viktige faktorer på medarbeider-, gruppe-, organisasjons- og ledernivå. Undersøkelsen som ble gjennomført i 2019 og 2022, dvs. annethvert år, viser en utvikling i arbeidsmiljøet som er vist i tabellen under. Neste undersøkelse blir gjennomført i 2024. Fra 2019 til 2022 hadde kommunen en forbedring på faktorene autonomi, bruk av kompetanse, mestringsorientert ledelse og mestringsklima. I tillegg var de resterende 6 faktorene tilsvarende mellom 2019 og 2022. Undersøkelsen viser at kommunen er i kontinuerlig forbedring.

Arbeidsmiljøundersøkelsen 10-faktor

FAKTOR:	2022	2019	Andre kommuner
1: Indre motivasjon	4,2	4,2	4,2
2: Mestringstro	4,3	4,3	4,3
3: Autonomi	4,3	4,2	4,3
4: Bruk av kompetanse	4,2	4,1	4,1
5: Mestringsorientert ledelse	3,9	3,7	3,9
6: Rolleklarhet	4,2	4,2	4,2
7: Relevant kompetanseutvikling	3,5	3,5	3,6
8: Fleksibilitetsvilje	4,4	4,4	4,4
9: Mestringsklima	4,0	3,9	4,1
10: Prososial motivasjon	4,7	4,7	4,7

SYKEFRAVÆR FOR ANSATTE I LEVANGER KOMMUNE

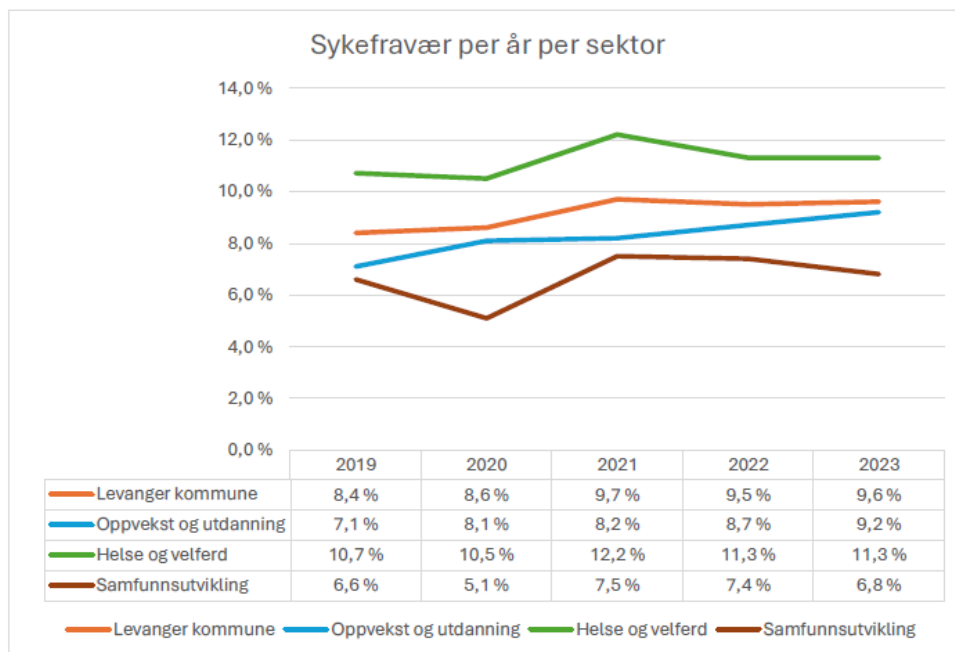
De siste 10 årene har sykefraværet i virksomheten Levanger kommune økt med 1,8 prosentpoeng. Økningen skyldes blant annet at siste del av perioden var preget av en pandemi. Derfor er det mer hensiktsmessig å sammenligne med tallene fra 2019, et "normalår".

Sykefraværstallene i 2021 og 2022 var høye sammenlignet med landsgjennomsnittet i samme periode. Årsaken kan være at en stor andel av Levangers ansatte jobber i helsesektoren og oppvekstsektoren, der man måtte være fysisk til stede under hele pandemien. Kravet om å holde seg hjemme ved sykdom førte trolig til flere egenmeldinger enn i et normalår. Helsesektoren og oppvekstsektoren i Levanger kommune omfatter over $\frac{1}{3}$ av de ansatte, og dette vil kunne gi store utslag for kommunen som helhet. Samlet sykefravær for 2023 er 0,1 prosentpoeng over årstotalen

for 2022, og det er det nest høyeste fraværet de siste fem år. Høyest fravær var det for kommunen totalt i 2021 på 9,7 %.

Sykefraværet oppdelt i sektor, vist i tabell under, viser en økning innenfor oppvekst og utdanning, der fraværet har økt med 2,1 prosentpoeng de siste fem år. Helse og velferd har samme fraværsprosent i 2023 som i 2022, altså en nedgang fra 2021, og fraværet i sektor. Samfunnsutvikling er nede på 6,8 % etter å ha vært på 7,5 % og 7,4 % i 2021 og 2022.

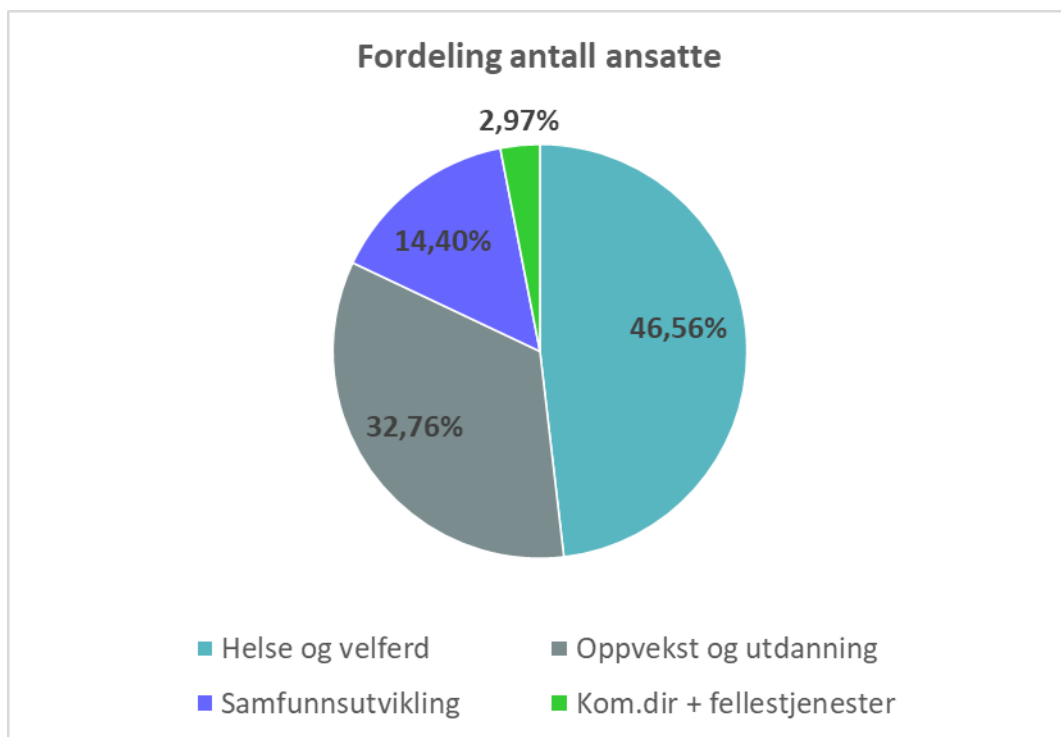

Kilde: Levanger kommune

Offentlig sektor er kvinnedominert med mange ansatte innen barnehage og helse – faktorer som statistisk sett gir høyere sykefravær. Fra flere andre studier vet vi at kvinner har høyere sykefravær enn menn og at sykefraværet stiger med alder og synker med høyere utdanningsnivå. Dette tyder på at sektortilhørighet i seg selv ikke har stor påvirkning på sykefraværet, men at forskjellen mellom sektorene skyldes ulik sammensetning av ansatte og oppgaver.

HELTID OG DELTID

I henhold til Arbeidsmiljølovens §14-1b skal arbeidstaker som hovedregel ansettes i heltidsstilling. Før det besluttet ansettelse i deltid skal arbeidsgiver skriftlig dokumentere behovet for dette.

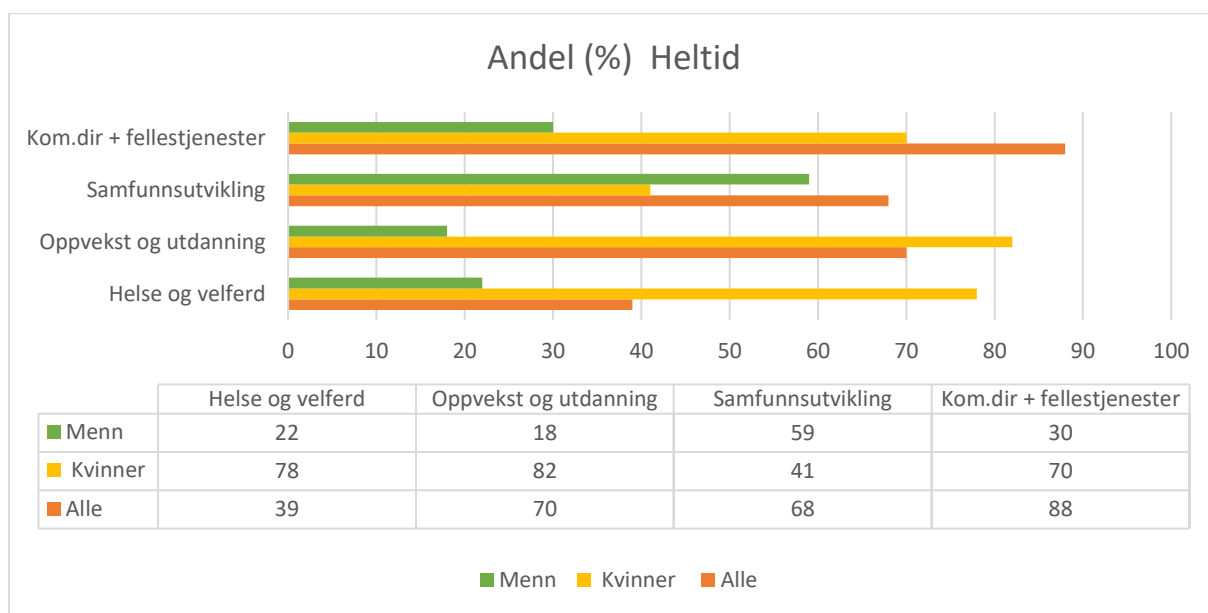
Figur 1 Fordeling av antall ansatte i kommuneorganisasjonen 2022

Heltidskultur fremmer likestilling, bedrer kommunens omdømme og gir kvalitativt bedre tjenester for brukerne. De siste årene har Levanger kommune hatt høyt fokus på heltidskultur og mål om en mer ønsket stillingsprosent for ansatte, spesielt innenfor Helse og velferd der andel deltidsstillinger har vært spesielt høyt.

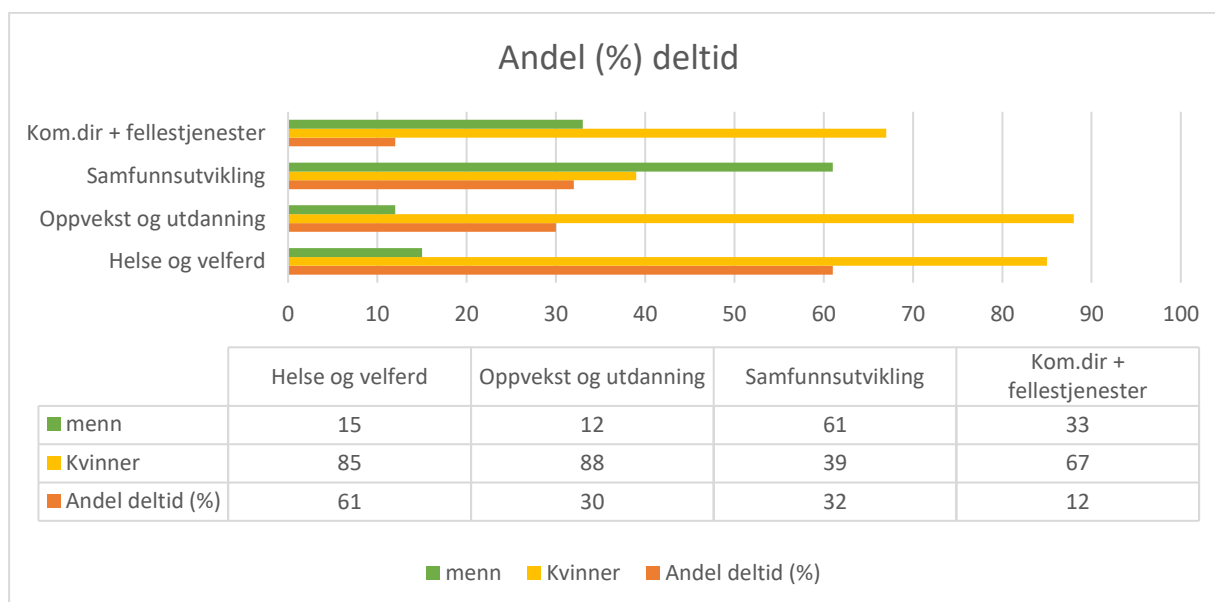
Levanger kommune skal aktivt bruke tilgjengelige virkemidler for å rekruttere og beholde attraktiv kompetanse ut fra samfunnets behov. Rekrutteringssituasjonen i kommunen drøftes årlig med alle arbeidstakerorganisasjonene. I kommunens *Ansettelsesreglement* er hovedregelen at alle stillinger skal lyses ut offentlig. Dette gir deltidsansatte mulighet til å kreve fortrinnsrett, også på deler av en stilling.

Arbeidstakerorganisasjonen Delta har i samarbeid med Retriever telt opp alle offentlig utlyste helsefagarbeiderstillinger i 2022. For å unngå store tilfeldige utslag har de sett på kommuner som har lyst ut flere enn 100 stillinger. Deltas tall viser at Levanger kommune er den kommunen i Trøndelag som i fjor hadde høyeste andel utlyste heltidsstillinger for helsefagarbeidere, med 54 % mot 20 % i landsgjennomsnitt.

I næringslivet i Levanger er fordelingen av heltid- og deltidsansatte i 4.kvartal i 2021 slik: Menn 24.6 % og kvinner 46 %.

Andel av ansatte i kommuneorganisasjonen som jobber heltid.

Antall ansatte i kommuneorganisasjonen som jobber deltid

REKRUTTERING OG KOMPETANSE I LEVANGER KOMMUNE

I 2022 utlyste Levanger kommune ca. 160 stillinger. Dette til tross for store omstillingsprosesser og ansettelseskontroll som følge av utfordrende kommuneøkonomi. I Steinkjer, Snåsa, Inderøy, Verdal og Levanger var det til sammen ca. 500 utlysninger i samme periode.

Innenfor helse er det spesielt mangel på sykepleiere, helsefagarbeidere, legespesialister og vernepleiere. Det er høy turnover i alle Innherredskommunene, og få søkere til avdelingslederstillinger innen helse og velferd. Det er også utfordringer knyttet til rekruttering av fagarbeidere, spesielt i enheter/avdelinger med høy turnover. Undersøkelsen viser at man har måttet ansette personer med lavere kvalifikasjon enn behovet tilsier.

Levanger kommune har tilstrekkelig med kvalifisert personale i faste undervisningsstillinger, sannsynligvis på grunn av tilstedeværelsen til lærerutdanningen i Levanger, men mangler vikarer. Det er foreløpig ikke rekrutteringsproblemer for barnehagelærere, men utfordrende å finne kvalifiserte vikarer innenfor fagområder som PPT, barnevern og skolehelsetjenesten.

Teknisk enhet, som konkurrerer med privat sektor om arbeidskraft, mangler kvalifiserte søkere når det gjelder ingeniører, sivilingeniører og fagarbeidere.

Mangel på IT-kompetanse i regionen gir rekrutteringsutfordringer for Kommunefelleskap Digitale Innherred KO (DIKO). Flere bedrifter som lyser ut tilsvarende stillinger, gjør det vanskelig å være konkurransedyktig på lønn.

Rekrutteringsutfordringer i kombinasjon med den demografiske utviklingen, innebærer stort omstillingsbehov både innen helse og omsorg og i kommunens øvrige tjenesteområder. Kommunene i regionen har de samme utfordringene med befolkningsutvikling, rekruttering, kompetanse og stram økonomi. Det kan derfor være hensiktsmessig å vurdere mulige løsninger gjennom regionalt samarbeid. Målet bør være å redusere sårbarheten i tjenestene, opprettholde tjenestekvaliteten og sikre effektiv ressursbruk gjennom standardisering og samordning av tjenesteproduksjonen.

De siste årene har NAV Trøndelag, i samarbeid med Fylkeskommunen og næringslivet, satset på Trøndelagsmodellen for å kvalifisere flere innbyggere til arbeid. Imidlertid møter kommunene utfordringer på grunn av lov- og avtaleverk som setter begrensninger for ansettelsesprosesser i kommunal sektor. Det er begrenset mulighet til å ansette og kvalifisere arbeidskraft med svak tilknytning til arbeidslivet i det offentlige, sammenlignet med privat sektor. For å realisere intensjonene, som i Trøndelagsmodellen, bør lov- og avtaleverk tilpasses, slik at fast ansettelse kan tilbys ved oppnådd fagbrev. Dette er en viktig endring som bør prioriteres.

UTVIKLINGSARBEID OG INNOVASJON: HELHETLIG OG BÆREKRAFTIG RESSURSFORVALTNING

«Utfordringer knyttet til tilgang på kompetanse, økte forventninger fra innbyggerne og strammere budsjetter krever at offentlig sektor må tenke nytt om hvordan fremtidens velferd og tjenester skal utvikles. Det er behov for å bruke kompetansen i førstelinjen bedre, jobbe smartere, utvide bruken av ny teknologi, fremme leder- og medarbeiderskap og å øke innovasjonen i offentlig sektor. Reformen skal bidra til at utprøving i større grad enn i dag brukes som metode for å levere tjenester med god kvalitet» (*Kommunal- og distriktsdepartementet, 2022*)

Flere rapporter og utredninger viser at kommunene må endre seg betraktelig fremover. De må ha en mer samarbeidsorientert tilnærming og gå fra sektorisering til mer samhandling for å løse komplekse samfunnsoppdrag. Samtidig må ikke ansvar pulveriseres (Breimo & Anvik, 2022). I dette arbeidet vil utvikling og innovasjon være sentralt.

Regjeringens tillitsreform er et grep fra regjeringen for å fornye og utvikle offentlig sektor. Målet er å øke handlingsrommet og gi mer faglig frihet til førstelinjen i staten og i kommunesektoren, slik at offentlig sektor samlet sett blir mer brukervennlig og mer lyttende overfor innbyggerne (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2022).

De økonomiske utfordringene Levanger kommune har hatt over tid gjør at kommunen må tenke annerledes om hvordan man skal utøve tjenester og samarbeide både internt og eksternt, se under kommuneøkonomi.

Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030 har som satsingsområde og mål at Levanger skal bli en mer samskapende kommune. Det betyr at kommunen skal samarbeide mer med innbyggere, frivilligheten og næringslivet fremover.

Det finnes flere teorier om hvordan samarbeid og samskaping i det offentlige kan bidra til å løse utfordringene framover. Det finnes imidlertid lite empiri fra kommuner i Norge knyttet til dette. Derfor er det igangsatt et innovasjonsprosjekt i Levanger kommune som skal hjelpe kommunen til å oppnå mer helhetlig ressursforvaltning og å bli mer samskapende.

Å utvikle organisasjonens evne til helhetlig og bærekraftig ressursforvaltning på tvers av sektorer og fagområder krever innsats på flere nivå. Det må utvikles økt forståelse og et felles tankesett blant ledere, medarbeidere og politisk ledelse for å forstå viktigheten av å gi helhetlige tjenester til innbyggerne. Videre må organisasjonens kunnskap om helhetlig ressursforvaltning økes. Det må også utvikles en sterkere innovasjonskultur og økt endringskapasitet på alle nivå.

DIGITALISERING OG DIGITAL TRANSFORMASJON

Digitalisering – den 4. industrielle revolusjon

Digitalisering handler om automatisering, endring av arbeidsprosesser, arbeidsplasser, næringspolitikk, kunnskap og kompetanse. Digitalisering påvirker all menneskelig interaksjon på en eller annen måte. Ifølge IKT-Norge vil det meste av framtidig verdiskaping basere seg på digitale prosesser, og effektene kommer til å bli svært merkbare både i privat og offentlig sektor.

Vi vil de neste årene se så store strukturelle endringer i samfunnet at behovet for ny læring for store deler av arbeidsstokken (og befolkningen for øvrig) vil stå helt sentralt om vi skal lykkes i konkurransen og i samfunnsutviklingen. Samtidig ser vi at digitaliseringen bidrar til «funksjonshemming» for en stor del av befolkningen på grunn av mangel på kompetanse og/eller tilgang på teknologi (eks. bredbånd).

Digitaliseringen endrer også forventningene til offentlige tjenester. For å levere gode tjenester innen forsvarlige økonomiske rammer, er det avgjørende at kommunene nyttiggjør seg eksisterende teknologi bedre enn i dag. Ny teknologi gjør at folk kan få hjelp på tidspunkt som passer hver enkelt og uten å møte opp på offentlige kontor, noe som sparer både ressurser, tid og miljø.

Samtidig som det kommer stadig nye tilbud og muligheter, krever dette oppdateringer, anlegg og infrastruktur og ikke minst kompetanse i den kommunale organisasjonen. Kommunen trenger god kompetanse på alle nivå, og god oversikt over behov og muligheter slik at de løsningene som bestilles er de mest hensiktsmessige. Brukerne må også ha tilgang til teknologien, og ha kompetanse i bruken av de nye løsningene.

Ledelsen i Levanger kommune deltok i perioden 2019-2021 på Kompetanseløft Trøndelag. Dette var en satsing i regi av KS og Trøndelag fylkeskommune for å styrke lederkompetansen knyttet til den digitale transformasjonen i organisasjonen og samfunnet.

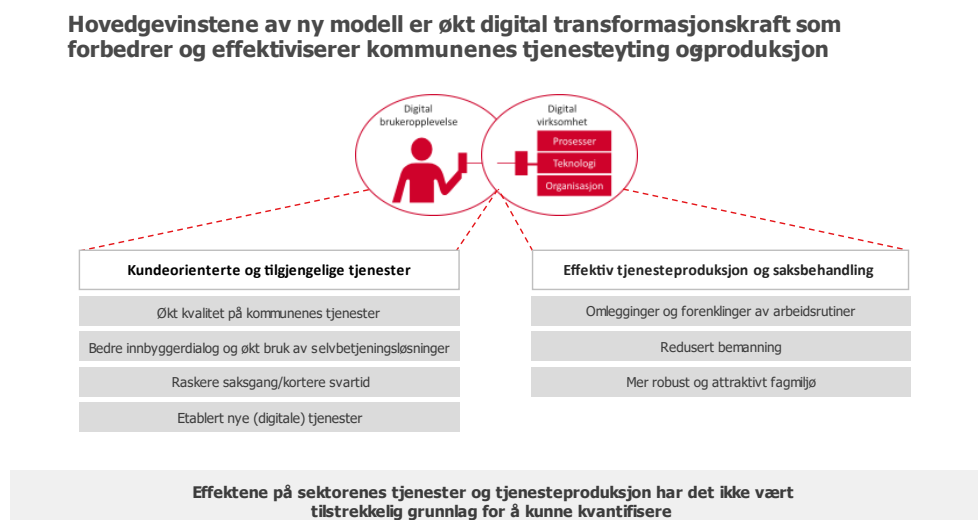
Utviklingen viser

- at digitaliseringen erstatter mange arbeidsoppgaver ved mer automatisering.
- at digitaliseringen kan endre arbeidsprosesser radikalt, og muliggjør bedre og mer kostnadseffektive tjenester
- at ledelsen må ha god kompetanse på endringsledelse, og at man må ha ansatte som jobber med endringer internt, slik at prosessene er tilpasset organisasjonen. Slike prosesser kan ikke outsources
- at god bestillerkompetanse innen digitalisering i den kommunale organisasjonen er viktig
- at betjente skranker erstattes av selvbetjeningsløsninger
- at internett er den store informasjonstavla
- at det stadig åpner seg nye muligheter innenfor velferdsteknologi
- at mange løsninger har kort levetid
- at samhandling får nye muligheter med den nye teknologien, men også krever systemer som «snakker sammen»
- at med nye muligheter og ny teknologi kommer også ny risiko, bl.a. innenfor informasjonssikkerhet og kriminalitet

Digitale Innherred – DIKO

Med bakgrunn i «*Utredning IKT-sammenslåing*» datert 12.11.2021 etablerte kommunene Levanger, Inderøy, Snåsa, Steinkjer og Verdal Digitale Innherred KO (DIKO) fra 01.01.2023. DIKO skal bidra til digital transformasjon i alle deltakende kommuner. Så langt er det gjennomført overgang til nye IKT-roller og etablert nye sektor-/eFagråd. Porteføljeprosessen er i en oppstartsfase. Framover skal det etableres sektorvise ambisjoner, strategier og handlingsplaner, og en regional digital strategi og målbilde.

Hovedgevinsten med DIKO er vist i figuren under.

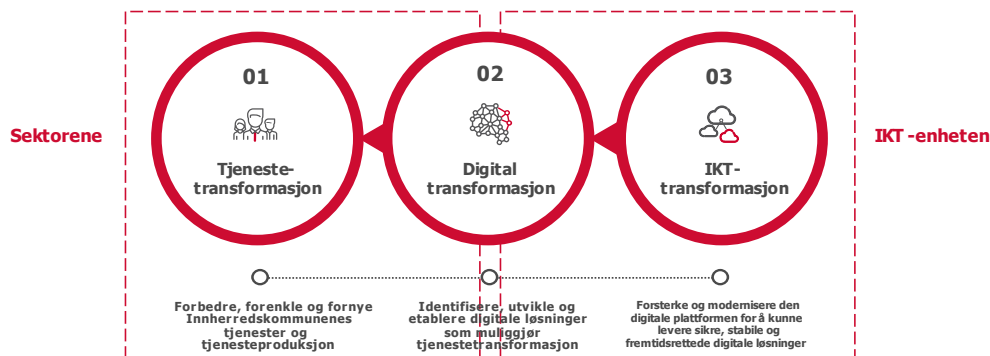

I «*Utredning IKT-sammenslåing*», beskrives følgende utfordringsbilde for kommunene:

- Strammere rammebetingelser og økte behov og krav til kommunenes tjenester
- Digitalisering og digital transformasjon er en betydelig muliggjør for å gjøre mer for mindre

- Hovedinntrykket er at fokuset i Innherredskommunene så langt i stor grad har vært på å innføre IT-løsninger for å understøtte dagens måte å jobbe på. Man har i mindre grad arbeidet med grunnleggende endringer i levering og produksjon av tjenestene, og hvordan digitale løsninger kan bidra til dette.

Det pekes på at kommunene må gjennomføre tre parallelle transformasjoner for å hente ut gevinstene av de digitale mulighetene i regionen:

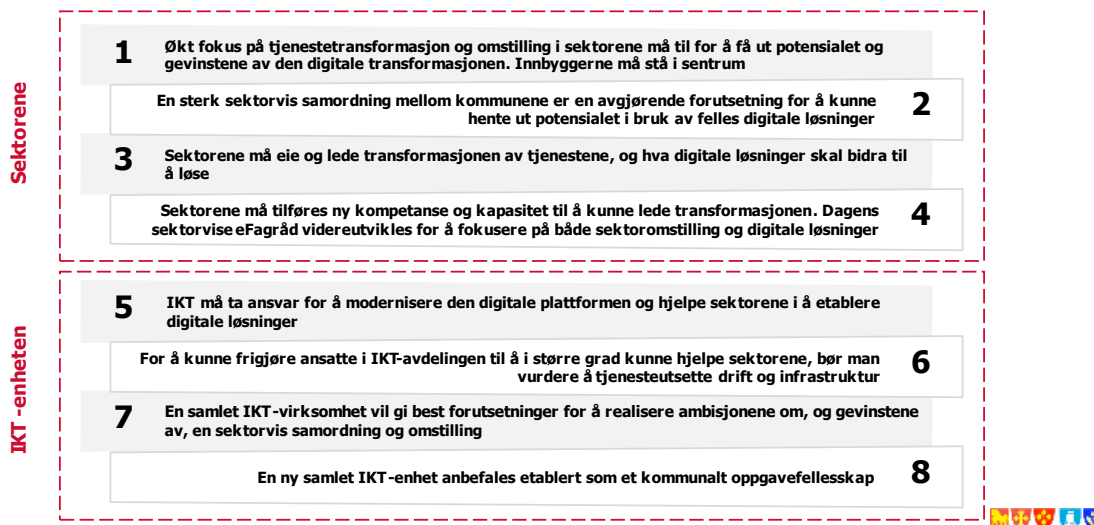
Sektorene må eie og lede transformasjonen av tjenestene og hva digitale løsninger skal bidra til å løse. IKT må ta ansvar for å modernisere den digitale plattformen og støtte sektor i å etablere digitale løsninger

- *Tjenestetransformasjonen* dreier seg om endringer i hvordan man skaper verdi ut mot kommunenes innbyggere og næringsliv, og om hvordan kommunene organiserer sitt arbeid for å produsere de kommunale tjenestene.
- *Den digitale transformasjon* er et endringsprosjekt for hele virksomheten, med hovedfokus på forbedring og utvikling av brukerorienterte fag, tjenester og sektorer. Det fokuseres også på hvordan teknologi og digitale tjenester kan bidra til den nødvendige tjenestetransformasjonen.
- *IKT-transformasjonen* dreier seg om å forsterke og modernisere den digitale plattformen for å kunne levere sikre, stabile, fremtidsrettede og kostnadseffektive digitale løsninger.

I utredningen anbefales økt fokus på tjenestetransformasjon og omstilling i sektorene for å få ut potensialet og gevinstene av den digitale transformasjonen. For å klare det må blant annet følgende forhold ivaretas:

- En sterk sektorvis samordning mellom kommunene er en avgjørende forutsetning for å kunne hente ut standardiserings- og automatiseringspotensialet som ligger i bruk av felles digitale løsninger
- Sektorene må tilføres ny kompetanse og kapasitet til å kunne lede transformasjonen. Dagens sektorvise eFagråd videreutvikles til å se helhetlig på både sektoromstilling og digitale løsninger.

Gevinstene av digitalisering skal komme innbyggerne til gode. Derfor må sektorene selv lede sin endring for å skape bedre kommunale tjenester

Mer ansvar og myndighet til sektor-/efagråd øker fokus på, og eierskap til sektorvis samordning av (den digitale) transformasjonen

INTERNASJONALISERING

Utfordringene som Kommune-Norge står overfor deles globalt og krever felles innsats. Kommunene er tjent med et samarbeid med andre for å finne gode løsninger i sitt utviklingsarbeid og bør i større grad enn i dag få del i internasjonal kunnskapsproduksjon. Det kan gjøres gjennom å delta i internasjonale prosjekter og ved å samarbeide tettere med norske forskningsmiljø som er godt koblet sammen med forskningsmiljø i andre land. Internasjonalt samarbeid må utvikles innenfor prioriterte satsingsområder hvor vi ser det har klar nytteverdi.

49 % av sakene i kommunestyre og fylkesting er direkte berørt av EU og EØS (KS/NIBR 2018). Derfor er det viktig for norsk kommunesektor å benytte de kanaler og arenaer som finnes for å påvirke utviklingen i EU, i en tidlig fase. Undersøkelser viser at deltagelse i internasjonalt arbeid og EU-prosjekt styrker arbeidet med strategisk viktige fagområder, bidrar til kompetanse, midler, involverer

næringslivet, næringshagene og fylkespolitikkerne, og gir viktige nettverk (Fylkesutvalgssak 85/18 Internasjonalt arbeid, Trøndelag fylkeskommune).

Det nordiske samarbeidet har i over 60 år fungert som politisk idéverksted, premissleverandør og beslutningsarena på en rekke samfunnsområder. (*Meld. St. 16 (2022–2023) «Nordisk samarbeid»*) Regjeringen vil satse på følgende tematiske områder: Et grønt, et konkurransedyktig og et sosialt bærekraftig Norden. Kriseberedskap har fått økt fokus etter Russlands invasjon av Ukraina.

Kommunene i Innherred regionråd har vedtatt en felles [Internasjonal strategi](#). Regionrådet er medlem av [Trøndelags Europakontor](#).

Den internasjonale strategien inneholder fem strategiske grep for internasjonal aktivitet:

- Rammeverk for organisering av internasjonal aktivitet innarbeides både interkommunalt og i de enkelte samarbeidskommunene
- Samarbeid om internasjonal aktivitet og kontakt skal bidra til å gi regionale kunnskapsleverandører gode betingelser
- Allerede initierte programaktiviteter fortsetter og styrkes gjennom etableringen av et strategisk, organisert samarbeid
- Eventuelle nye programaktiviteter kan iverksettes, forankret i eksisterende planer for drift utvikling på region- og kommunenivå
- Kommunene sørger for å stille ressurser til rådighet for implementering av strategien, oppnevne en eller flere internasjonale kontakter i hver kommune. Internasjonal samhandling vil kunne tilføre og frigjøre ressurser på sikt, men det kreves at ledere og ansatte opprettholder en viss aktivitet.

Levanger kommune har deltatt eller deltar i flere internasjonale program innenfor EØS-midlene, Erasmus+, InterReg, NordPlus, Nordisk råd, Friby-nettverk:

Oppvekst: Erasmus + i skoler og barnehager, Valgfag – Internasjonalt samarbeid, Norplus Junior – utveksling, eTwinning-prosjekt – ulike tema

Helse og velferd: Nordplus Adult – ulike tema

Kultur og integrering: FRIBY – nettverk, LevArt - Kunst i offentlig rom – internasjonale prosjekt, Erasmus+ i skole/kulturskole, Nordisk musikkfestival – ungdomsutveksling, Nordisk nettverk gjennom Foreningen Norden, Nordplus Adult – ulike tema

Andre fagområder: Joint Action i Danmark – relasjonell koordinering/relasjonell kapasitet (organisasjonsovergrepene), Trøndelags Europakontor (gjennom regionrådet), Attractive Nordic Towns og European 16 – by- og stedsutvikling, Interreg-prosjektet «Tradisjonelt handverk og bærekraftig bygging i Nordens Grønne Belte», Nordisk vennskapsbysamarbeid, vennskapskommune med Herceg Novi, Naboer AB (2023; overgang til Fellesrådet), SEA-EU – mange fagområder, Nettverk via Off. PhD-arbeid, Sunne kommuner

Internasjonalt samarbeid skal styrke de vedtatte, prioriterte strategiske satsingsområdene i kommuneplanens samfunnsdel.

FOLKEHELSE

Helse kan beskrives som *menneskers evne til å mestre livets uunngåelige vanskeligheter og hverdagens krav*. Livskvalitet handler både om levekår og opplevelsen av å ha et liv en setter pris på. Høy livskvalitet kan sees som en viktig beskyttelsesfaktor mot – snarere enn motpolen til – psykisk sykdom.

Høy livskvalitet har også positive konsekvenser for den fysiske helsa. Grunnlaget for god helse og livskvalitet legges fra før fødsel og er i utvikling hele livet. Helse og livskvalitet påvirkes sterkt av fysiske, sosiale og kulturelle omgivelser på ulike nivå (se figur under).

Folkehelse handler både om helsetilstanden i en befolkning og fordelingen av helse og livskvalitet i befolkningen. Denne fordelingen omtales som sosiale ulikheter i helse. En sunn og inkluderende befolkning med høy grad av helse og trivsel er samfunnets viktigste kapital.

Samfunnets folkehelseinnsats handler om hvordan vi som samfunn ivaretar grunnleggende menneskerettigheter, og hvordan vi arbeider for å styrke bærekraftig utvikling. Helse og trivsel, bærekraftsmål 3, og redusert sosial ulikhet, bærekraftsmål 10, er sentrale og sammenvevde med de øvrige bærekraftsmålene som er definert av FN. Et av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er at ingen skal utelates (Leaving no one behind). Mennesker som lever i sårbare livssituasjoner må derfor prioriteres i folkehelsearbeidet, samtidig som folkehelsearbeidet rettes mot å bedre alle menneskers livskvalitet, helse og livsvilkår. Folkehelsearbeidet utføres av menneskene i samfunnet, både gjennom individenes og organisasjoners handlinger, og gjennom politikk.

Den norske folkehelsa har i gjennomsnitt aldri vært bedre enn i dag, mye grunnet økt velstand, økt velferd og bedre levekår. Tidligere var infeksjonssykdommer den største trusselen for folkehelsa. Dette har endret seg dramatisk de siste hundre årene, selv om pandemier som Covid-19 fremdeles utgjør en stor folkehelse-trussel. I de siste ti-årene er hovedvekten av helseproblemer i den vestlige verden relatert til psykiske plager og lidelser, rusproblemer, hjerte- og karsykdommer, kreft, kroniske lungesykdommer, diabetes, muskel- og skjelettlidelser, inaktivitet, overvekt og fedme, og ulykker. Av disse er «vanlige» psykiske plager og lidelser som angst og depresjon de folkehelseutfordringene som koster samfunnet mest, blant annet i form av direkte og indirekte behandlingskostnader, tapt utdanning og arbeid, sykefravær og uføretrygd. Folkehelseproblemer knyttet til psykiske plager og lidelser ser ut til å ha blitt forsterket av koronapandemien. Økt sosial isolasjon og økonomisk stress er blant annet drivere for dette. Teknologiske og medisinske framskritt og en aldrende befolkning fører til at flere lever med kroniske sykdommer og lidelser enn tidligere.

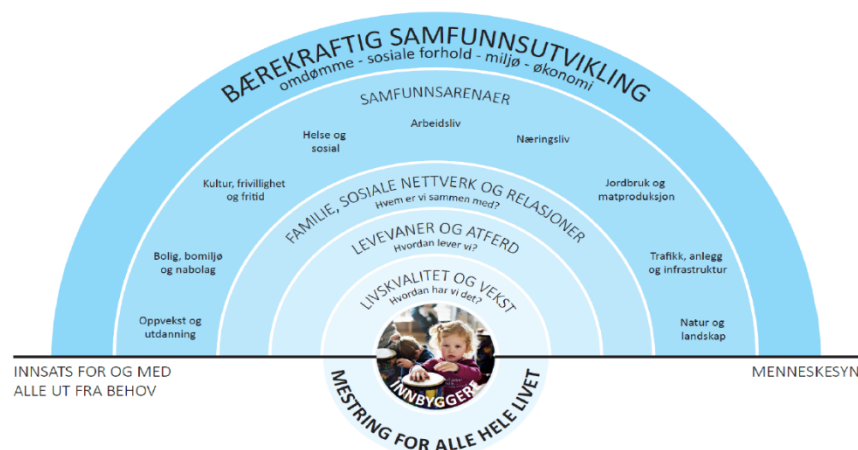
Majoriteten av sykdomsbyrden påvirkes av måten vi lever på, som igjen påvirkes av samfunnet vi lever i. En kjerneutfordring i folkehelsesammenheng er betydelige og økende sosiale ulikheter i helse og livsvilkår. Folk med høy yrkesstatus, inntekt og høyt utdanningsnivå beholder en bedre helse lenger, og det er en tydelig gradient i helse gjennom hele befolkningen. Det betyr at det trinnvis, i gjennomsnitt, er bedre helse og livskvalitet for hvert trinn man beveger seg oppover på den sosiale «rangstigen». Dette gjelder for de aller fleste sykdommer og plager. Rammevilkårene forskjellige grupper lever under i samfunnet er den viktigste årsaken til at slike helseforskjeller oppstår, der særlig barns og unges oppvekstmiljø og levekår er av avgjørende betydning.

Foresattes økonomiske og sosiale betingelser er viktige for å skape en trygg ramme for barns oppvekst. Å være fattig i Norge handler sjelden om ikke å ha mat på bordet, men om at man ikke får delta i samfunnet på samme måte som andre. Det å falle utenfor på grunn av økonomiske og sosiale ressurser kan være ekstra vanskelig i et samfunn som er preget av synlige forventninger om å lykkes på mange arenaer.

Påvirkningsfaktorer for livskvalitet og helse kan framstilles i en årsakskjede som strekker seg fra generelle samfunnsforhold, til egenskaper ved enkeltmennesker. Levevaner har stor betydning for folkehelsa, men forståelsen av hvordan levevaner formes i befolkningen, er av vesentlig betydning. Uten en slik forståelse kan man komme til å individualisere helseproblemer som forårsakes av politiske, historiske, kulturelle, økonomiske og sosiale forhold og levekår.

Selv om sosiale nettverk og levevaner har en mer umiddelbar betydning for helse og livskvalitet, påvirkes dette også sterkt av bakenforliggende faktorer som utdanning, arbeid, bomiljø, øvrige fysiske og sosiale omgivelser, velferds- og velstandsutvikling mv. Det betyr at alle samfunnssektorer spiller en viktig rolle for å påvirke utviklingen av folkehelsa, og der de bakenforliggende faktorene, årsakenes årsak, påvirker aller mest. Særlig fokus bør rettes mot betingelser i samfunnet som påvirker samfunnsdeltakelse, mestring og livskvalitet. Her spiller sosiale nettverk og deltakelse i utdanning, arbeid, demokrati, frivillighet og øvrig samfunnsliv en viktig rolle.

En forenklet framstilling av faktorer som påvirker helse og livskvalitet er illustrert i figuren under.

Figur: Bærekraftig samfunnsutvikling basert på Dahlgren og Whitehead, 1991

Det samlede «samfunnstapet» ved sosiale ulikheter i helse, inkludert ulikheter i funksjonsnivå og samfunns- og arbeidsdeltakelse, er betydelige. Dette er problematisk, både for det enkelte individ og forskjeller gjør det bedre enn samfunn med store ulikheter. I slike samfunn er helsetilstanden bedre, flere bidrar i arbeidsliv og verdiskaping, skoleresultatene er bedre, kriminalitet er mindre utbredt, og tilliten og det sosiale limet i samfunnet er høyere. Samfunnet har ikke råd til, hverken menneskelig eller økonomisk, å sløse med humankapitalen vår. Medborgerskap og myndiggjøring fremmer verdighet, mestring og helse. Dersom folk ikke opplever at det er bruk for dem blir det raskt brukere av dem. Vi har bruk for alle innbyggerne, ikke bare de mest privilegerte i samfunnet. Sentrale målsettinger for folkehelsa er derfor å forbedre helsetilstanden for alle, og samtidig redusere sosiale ulikheter i helse.

Regjeringens folkehelsemelding

Regjeringen Støre har arbeidet med psykiske helse som en av sine satsingsområder og ønsker å fremme fokuset på helsefremming og forebygging i det psykiske helsearbeidet.

I Meld. St. 15 (2022–2023) har regjeringen lagt frem en folkehelsemelding som har som mål å prioritere folkehelsearbeidet og innsatsen mot sosiale helseforskjeller. Folkehelsemeldingen har seks hovedinnsatsområder:

Dei samfunnsskapte vilkåra for god helse, levevanar og førebygging av ikkjесmittsame sjukdommar (NCD – non-communicable diseases), psykisk helse og livskvalitet, vern mot helsetruslar og rett til eit sunt miljø, kommunikasjon og innbyggardialog og førebyggjande arbeid i helse- og omsorgstenesta.

Situasjonen i Levanger

Folkehelseutfordringene i Levanger skiller seg ikke vesentlig fra nasjonale trender. Hovedvekten av folkehelseutfordringene knyttes til levevaner, psykiske plager og lidelser, rus, kronisk sykdom og skader og ulykker. Vold, krenkelser og overgrep, inkludert mobbing, er også store utfordringer. Slike problemer kan også skape alvorlige konsekvenser for familie, nettverk og omsorgspersoner. Befolkningens livskvalitet og andelen som rapporterte god egenvurdert helse økte fra HUNT 1 (1984-1986) til HUNT 4 (2017-2019). Resultatene fra HUNT4 viste at det nå var de yngste aldersgruppene som rapporterte dårligst livskvalitet. Dette var en markant endring i trend fra tidligere undersøkelser, da det tidligere var de eldre aldersgruppene som rapporterte dårlig livskvalitet.

Innbyggere i Levanger ser ut til å ha sunnere levevaner og mindre utbredelse av fysiske og psykiske plager og sykdommer enn øvrig befolkning i regionen og i Norge for øvrig. Forventet levealder er også høyere enn fylkes- og landssnitt. Dette henger sannsynligvis sammen med et gjennomsnittlig høyt utdanningsnivå i befolkningen.

Det er målbare sammenhenger mellom sosiale forskjeller og folkehelseutfordringer, blant annet når det gjelder trivsel og helsetilstand, levevaner, levekår, sosiale nettverk, deltakelse i frivillighet, utdanning- og arbeidsliv og maktstrukturer i samfunnet. Opplevelse av utenforskap hos barn, unge og deres familier er et samfunnsproblem som må gis økende oppmerksomhet. Sosiale problemer og vold i nære relasjoner er ytterligere forsterket av koronapandemien.

Inntektsulikheten i Levanger er noe lavere enn landet som helhet, men ulikhetene har økt i takt med landsgjennomsnittet. På landsbasis har andel barn som vokser opp i fattige familier økt de siste årene. Innvandrerfamilier og enslige forsørgere er særlig fattigdomsutsatte. Trenden gjelder også for Levanger kommune basert på data fra 2005 - 2018, selv om andelen fattige barnefamilier er noe lavere i Levanger enn landsgjennomsnittet (Levanger = 6,2%, Norge = 9,3% i 2018 basert på EU 60 og data fra SSB).

Forventet levealder for ulike utdanningsgrupper viser at det særlig er menn i Levanger som har hatt den beste helseutviklingen de siste tiårene. Samtidig ser det ut som at menn med lavere sosioøkonomisk status ikke har tatt del i denne utviklingen, slik at de sosiale forskjellene har økt. Det er også betydelige sosiale helseforskjeller mellom kvinner, men mindre markante enn blant menn. Mye tyder på at menn som ikke deltar i arbeid, utdanning eller yrkesliv, og som samtidig har lav inntekt, kommer særlig helsemessig dårlig ut i Levanger.

Det finnes ingen felles undersøkelse på tematikken barnehagetrivsel i Levanger. Kommunale barnehager benytter den digitale samtaleveilederen Trivselsmonitoren som samler nasjonale data og der resultatene brukes internt i den enkelte barnehage. Styrerne i de barnehagene som gjennomfører systematiske barnesamtaler forteller at de aller fleste barnehagebarn (4-6 år) trives godt i barnehagen. Om man ser til nasjonal forskning på mobbing og krenkelser, antar man at barnehagebarn som mobbes er like mange som for tall registrert for barn og unge i skolealder.

Ungdom rapporterer at de i gjennomsnitt trives godt på skolen, og er stort sett fornøyd med foreldre, venner, lokalsamfunn og egen helse. Imidlertid er det variasjon mellom ulike skoler i tall for mobbing. Dette er et område hvor forebyggende aktivitet, strukturert oppfølging og samarbeid på tvers av fagområder vil bli sentralt i det videre arbeidet.

Det sees en økning i psykiske plager blant ungdom, særlig blant unge jenter. Trenden er også tydelig i Levanger, basert på resultater i Ungdata og HUNT4. Opplevelse av ensomhet og indre og ytre press til å være vellykket på alle livsområder ser ut til å forsterke utviklingen. Slike trender må tolkes med forsiktighet, ettersom språk, kultur og sosial kontekst påvirker egne opplevelser av hvordan man har det. Likevel er det mye som tyder på at økningen i psykiske helseplager må tas på alvor.

Opplevelse av utenforskap hos barn, unge og deres familier er et samfunnsproblem som må gis økende oppmerksomhet. Det er klare sammenhenger mellom foreldres sosioøkonomiske status og barns og unges motivasjon, læringsresultater og frafall i opplæringen. Mye tyder på at skolen også kan bidra til å forsterke fremfor å utjevne sosiale forskjeller. Siden 2016 har de sosiale ulikhetene i frafall fra videregående skole økt markant, og det er nå større sosial ulikhet i frafall i Levanger enn i Trøndelag og landet som helhet (basert på frafall fordelt på foreldrenes utdanningsnivå).

Ungdom i Levanger er mer fysisk aktive og deltar mer i organisert idrett enn landsgjennomsnittet. Data fra HUNT viser at den voksne befolkningen også trener mer enn før, men er samlet sett mer inaktive i dagliglivet. Trenden henger sterkt sammen med teknologisk utvikling. Bilen brukes i alt for stor grad som hovedtransportmiddel i hverdagen, selv på svært korte avstander.

Reisevaneundersøkelsen (2016) viste at kun 24 % i Levanger var gå-/sykkelturer.

Stadig flere livsområder klassifiseres som sykdom og avvik, og presset på helse- og velferdstjenester øker. Prioritering av helsevennlig lokalsamfunnsutvikling, tidlig innsats og universelle tjenester for å beholde bærekraft i velferdssystemene våre er derfor viktig.

Disse komplekse problemstillingene krever at kommuneorganisasjonen sikrer kompetanse om tettere former for samskaping med aktører i lokalsamfunnet i arbeidet med å styrke folkehelsen og utjevne sosiale forskjeller.

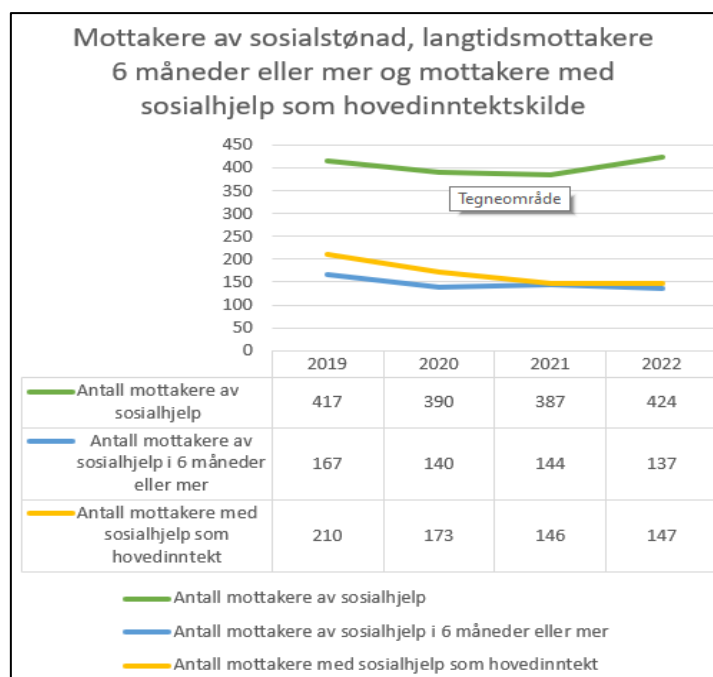
Utenforskap

Utenforskap er et uttrykk som i dagligtale brukes om manglende *sosial* tilknytning til samfunnet rundt. Uttrykket beskriver en situasjon der enkeltmennesker eller grupper av mennesker står utenfor samfunnet, for eksempel der de ikke deltar i arbeidsliv eller tar utdanning, eller der de mangler språklig eller kulturell tilknytning til samfunnet ellers (store norske leksikon).

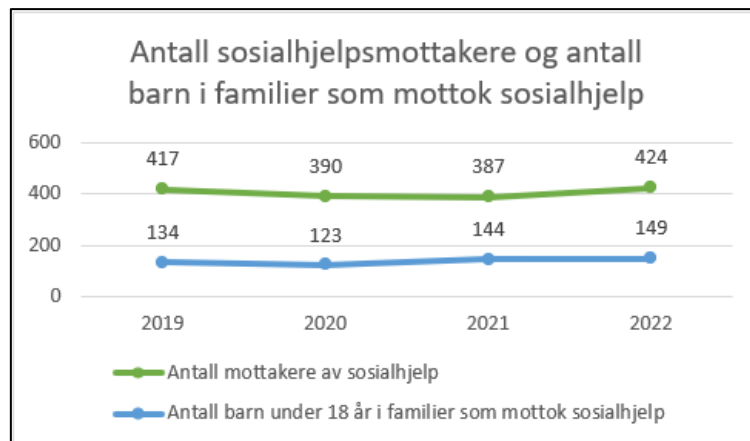
NAV definerer utenforskapet fra arbeidslivet som at en hverken er registrert i et arbeidsforhold, er i høyere utdanning eller ikke har næringsinntekt over 50K som selvstendig næringsdrivende.

Utenforskapet inkluderer de med eller uten trygd, inkludert sosialhjelp.

Tall fra NAV viser at **18,5%**, 2.173 personer av de mellom 20-66 år, ble definert å være i et utenforskap fra arbeidslivet i Levanger i 2022. Dette er en nedgang på 183 personer fra desember 2021 da **20%**, eller 2358 personer av de mellom 20-66 år i Levanger, var i et utenforskap fra arbeidslivet.

Mottakere av sosialhjelp i Levanger har økt etter to år med pandemi. Dette gjelder også antall barn i familier som mottar sosialhjelp. Derimot har antallet langtidsmottakere av sosialhjelp blitt redusert fra årene 2019 til 2023. Dette tyder på at det er flere som klarer å bli økonomisk selvhjulpne. Den økte forekomsten av vansker hos barn i familier med lavere inntekt eller utdanning enn resten av befolkningen kan forklares med en tendens til mer familiestress og helseproblemer hos foreldrene, økt forekomst av atferdsproblemer hos barna, lavere motivasjon for skolearbeid og mindre tro på egne evner og muligheter for å lykkes. Tiltak som styrker barnas selvtillit og mestringfølelse, øker motivasjon og trivselen på skolen, legger til rette for en mer aktiv fritid og hindrer utvikling mot atferdsproblemer, vil kunne bidra til å styrke barnas helse og muligheter. Alle tiltak som bidrar til å styrke foreldrenes muligheter for å ivareta sine barn er også viktige. Dette inkluderer tiltak som kan bidra til at foreldrene får en bedre og mer forutsigbar økonomi, og tiltak som kan gi økt kunnskap om hvordan de best kan ivareta sin egen og barnas helse (Oppvekstprofilen 2022).

Figuren under illustrerer hvordan barnet og familien påvirkes av foreldrenes sosioøkonomiske ressurser og omgivelsene rundt.

Kilde: oppvekstprofilen 2022

Figur: FNs bærekraftsmål – tre dimensjoner av bærekraftsmål.

Å ta vare på klima og miljø er grunnleggende for å ha en bærekraftig samfunnsutvikling. Figuren ovenfor viser at oppnåelse av bærekraftsmål innen klima, miljø og biologisk mangfold er nødvendig for å nå målene om menneskelig utvikling og velferd.

Levanger kommune arbeider med å integrere klima og miljø i hele virksomhetens arbeid, og Levanger kommunestyre vedtok i 2019 (FO-sak 37/19) følgende:

1. Levanger kommune erkjenner at en levelig klode og framtiden til generasjoner etter oss må ha høyest prioritet.
2. Levanger kommune erkjenner at vi lever i en klima- og miljøkrise

Det er også politisk vedtatt at Levanger kommune skal utarbeide klimabudsjett, føre et klimaregnskap, være medlem i Klimapartnere Trøndelag og sertifiseres som Miljøfyrtårn.

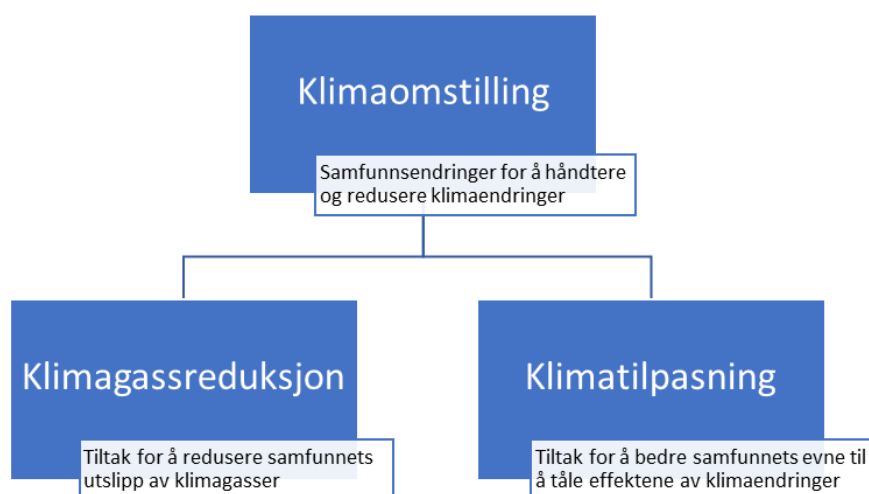
Parisavtalen om klima og det globale rammeverket for naturmangfold gir rammer for nasjonal politikk og er sentrale for at bærekraftsmålene skal nås. Det er mange hensyn som må ivaretas samtidig og det er vesentlig at innsatsen for klima og miljø ses i sammenheng og på tvers av økonomiske, sosiale, politiske og teknologiske områder. Dette vil kreve endringer i både menneskers verdsettelse og adferd. Viktige tema i regionale og kommunale planer framover vil være hensyn til naturmangfold, omstilling til et klimatilpasset lavutslippssamfunn, langsiktige arealvurderinger for å minimere arealtapet av natur og helhetlig forvaltning av vannressursene.

Viktigheten av forpliktende innsats for klima, miljø og naturmangfold påpekes i [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027](#).

KLIMA

Klimaendringene er her. Hyppigere og kraftigere hendelser vil utvilsomt påvirke oss stadig mer. Klimaendringenes virkning på naturen er større og mer omfattende enn tidligere antatt, og fører allerede til ødeleggelser for mennesker og natur. Det beskrives i den sjette hovedrapporten fra FNs klimapanel (*IPCC*). Hovedfunn i synteserapporten, publisert i mars 2023, er: Vi har det vi trenger for å handle. Tempoet må drastisk opp. Valgene vi gjør dette tiåret, påvirker kloden i tusenvis av år.

Omfanget av klimaendringene avhenger altså av om vi i løpet av de neste årene klarer å redusere utslippene av klimagasser. Alle sektorer i samfunnet må gjennom en klimaomstilling. Dette innebærer både reduksjon av klimagassutslipp, men også tilpasning til et endret klima.

Kommunen har en sentral rolle både som offentlig innkjøper, planmyndighet og tilrettelegger. I 2021 kjøpte blant annet Levanger kommune varer og tjenester for 522 millioner kroner. Som planmyndighet har kommunene avgjørende innflytelse på utslipp fra arealbruksendringer. Kommunene kan, i samspill med andre myndigheter, påvirke klimagassutslipp fra veitransport gjennom god arealplanlegging og fysisk tilrettelegging.

Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030 har mål om at Levanger skal være et lavutslippssamfunn som tar vare på naturmangfoldet og tilpasses klimaendringene.

Som en del av Parisavtalen har Norge forpliktet seg til å redusere klimagassutslippene. Levanger kommune følger Trøndelag fylkes klimamål om å redusere utslipp av klimagasser med 50-55 % innen 2030, sammenlignet med 2009-nivå. Klimamålet gjelder for kommunen som geografisk område. For å nå klimamålet er det viktig at hele kommuneorganisasjonen samarbeider, på tvers av egne virksomheter og sammen med innbyggere og lokalt næringsliv, samt regionale og statlige myndigheter.

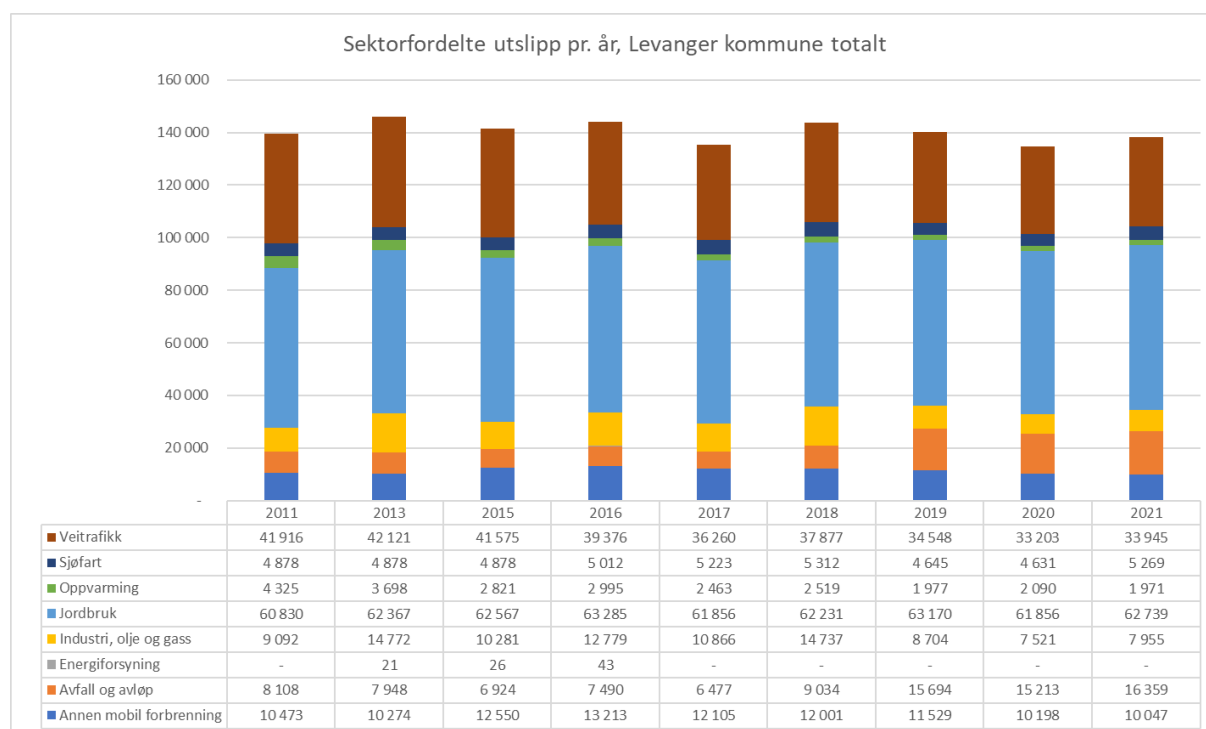
[Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning](#) har som formål at kommunene, fylkeskommunene og staten gjennom planlegging og øvrig myndighets- og virksomhetsutøvelse, skal stimulere til, og bidra til reduksjon av klimagassutslipp, samt økt miljøvennlig energiomlegging. Planleggingen skal også bidra til at samfunnet forberedes på og tilpasses klimaendringene (klimatilpasning).

[Klimautvalget](#) la nylig fram sine anbefalinger og peker på kommunens rolle for å bidra til økt klimaomstilling.

Stortingsmelding 26, Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn ([Meld. St. 26 \(2022-2023\)](#)), presenterer innsats og tiltak for å forbedre og tilpasse natur og samfunn til klimaendringene. Trøndelag fylkeskommune vedtok i 2020 “[Sånn gjør vi det. Trøndelags strategi for klimaomstilling](#)”. Ambisjonen er et klimanøytralt Trøndelag innen 2030, og strategien skal være en ledesnor for hvordan klimaarbeidet skal gjøres i Trøndelag.

STATUS FOR KLIMAGASSUTSLIPP I LEVANGER

Kommunens klimamål forholder seg til utslipp innenfor kommunens areal. Miljødirektoratet har statistikk for sektorfordelt utslipp i alle landets kommuner. Levanger kommunes oversikt viser at de store utslippskildene er jordbruk og veitrafikk:

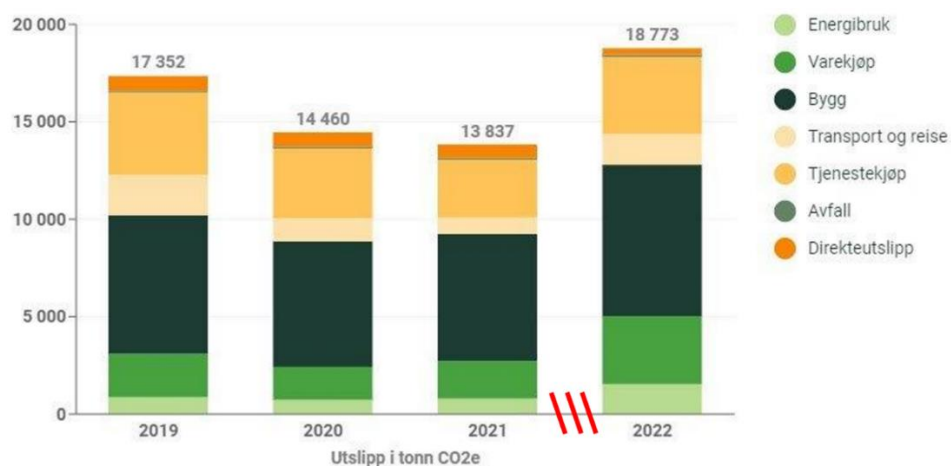
Figur: Årlige sektorfordelte utslipp av klimagasser i Levanger. Kilde: [Miljødirektoratet](#).

Statistikken fra Miljødirektoratet gir kun en oversikt over de direkte utslippene, altså de som oppstår innenfor Levanger kommunes geografiske grenser. Dette innebærer at utslipp som skjer andre steder i verden, som konsekvens av Levangersamfunnets forbruk, ikke er inkludert. Det samme gjelder flyreiser.

Statistikken viser at utslippene i enkelte år har blitt redusert, mens i andre år har økt. Dette skyldes både endring i utslippene, men også endring i rapportering.

Klimafotavtrykket for Levanger kommune som virksomhet er beregnet ved hjelp av Klimakost. Dette er et verktøy utviklet for å beregne de totale klimautslippene. Verktøyet gjør det mulig å benytte eksisterende regnskapsinformasjon til å raskt skape seg et oversiktsbilde over hvilke aktiviteter som bidrar mest til virksomhetens klimafotavtrykk.

Det er stadig utvikling i beregningsmodellene. Dette gjør at utslippene i 2022 ikke nødvendigvis er sammenlignbare med tidligere år.

Figur: Klimafotavtrykk for Levanger kommune som organisasjon 2019-2022.
Beregnet ved hjelp av Klimakost fra Asplan Vika.

Kategorien bygg utgjør størstedelen av våre indirekte utslipp. Dette vil variere mye fra år til år fordi det henger sammen med byggevirkomhet. Kategorien tjenestekjøp omfatter i stor grad tilskudd til barnehageplasser i private barnehager.

Gjennom Miljøfyrtårn får vi et forenklet klimaregnskap for alle kommunens enheter/avdelinger. Miljøfyrtårn er fortsatt nytt for oss og hele kommunens virksomhet er ikke sertifisert enda. Foreløpig er det begrenset hva vi får ut av denne statistikken. For hvert år som går blir den imidlertid avgjørende for å skape positive endringer.

Kommunen som virksomhet har i hovedsak myndighet til å gjøre tiltak for å redusere klimagassutslipp innad i egen organisasjon. I tillegg kan kommunen veilede om blant annet tiltak innenfor jordbruk og legge til rette for sirkulærøkonomi på blant annet Fiborgtangen.

Som forvalter av plan- og bygningsloven legger kommuner føringer for store deler av arealbruken. Kommunen har derfor en nøkkelrolle når det gjelder å redusere utslipp fra arealbruksendringer, og legge til rette for lave utslipp fra områder som bebygges. Det er derfor viktig at arealbruk og arealbruksendringer bør prioriteres til de formål som har størst samfunnsnytte.

Kommunen bør videre bidra med kunnskapsformidling og påvirke den politiske endringsviljen både lokalt og nasjonalt.

OPPTAK OG LAGRING AV KARBON

Halvparten av de menneskeskapte CO₂-utslippene blir tatt opp i havet og vegetasjonen på land ([Opptak i skog \(uib.no\)](https://uib.no/opptak-i-skog)). Endringer i disse naturlige kildene og slukene for CO₂ kan derfor ha stor betydning for klimaendringene. Arealer hvor det foregår fotosyntese vil binde karbon, men opptak og lagring varierer mye mellom ulike typer vegetasjonsdekke, jordtyper og bruk av arealene. Arealbruk spiller en viktig rolle for kommunens klimafotavtrykk, og arealbruksendringer kan både gi utslipp og opptak av klimagasser.

Ubebygde arealer kan inneholde store lagre av karbon. Utbygging kan derfor medføre betydelige klimagassutslipp og redusere potensielt framtidig opptak av karbon på arealet. Arealbruksendringer som fører til størst utslipp knyttes til utbygging på myr og høybonitet skog, men også endringer på andre ubebygde arealer, som skog på lavere bonitet, beite og dyrket mark, har betydning.

Riktig bruk av skogen er viktig for å lykkes med en grønn omstilling. En stor del av biomassetilveksten og karbonlagringen i skog får vi på slutten av omløpet før skogen blir hogstmoden. Ved bruk av tre i langsiktige konstruksjoner, som f.eks. bygninger, vil karbonet lagres over tid. Materiale av tre binder karbon, mens produksjon av stål og betong fører til utslipp av CO₂. Karbon som ligger lagret i jord er også en viktig del av det globale karbonkretsløpet. Jorda inneholder to til tre ganger så mye karbon som atmosfæren. I tillegg til denne klimaeffekten har organisk karbon i jord viktige funksjoner, som for eksempel å lagre og frigjøre næringsstoffer for plantevekst, og ved å bidra til god jordstruktur som igjen beskytter mot erosjon. Det forskes mye på tiltak for å øke karbonlagring i jord. I rapporten [«Muligheter og utfordringer for økt karbonbinding i jordbruksjord»](#) (NIBIO, 2019) trekkes bruk av biokull, bedre forvaltning av utmarksbeite, større rotsystemer og fangvekster fra, som tiltak med størst potensiale. Det er vesentlig å veilede og oppfordre gårdbrukere til å benytte seg av ordningene innenfor Regionalt miljøtilskudd i jordbruket (RMP) som omfatter blant annet avrenning til vann, utslipp til luft, biologisk mangfold m.fl.

KLIMATILPASNING

Klimatilpasning innebærer å forstå konsekvensene av at klimaet endrer seg og iverksette tiltak for å på den ene siden hindre eller redusere skade, og på den andre siden utnytte mulighetene som endringene kan innebære. Klimatilpasning dreier seg altså ikke om å få ned klimagassutslippene, men om å tilpasse seg et klima i endring. Det er viktig at klimatilpasningen er en sentral del av den helhetlige samfunnsutviklingen. Kommunene står i førstelinjen i møte med klimaendringene og det er her tiltak må iverksettes. For at kommunene skal kunne utføre oppgavene sine på en måte som sikrer robuste og bærekraftige lokalsamfunn i framtiden, er det nødvendig at hensynet til et klima i endring blir en integrert del av de kommunale ansvarsområdene.

[Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning](#) krever at kommunene prioriterer arbeidet med å forberede og tilpasse seg klimaendringene. Dette skal bidra til at samfunnet blir bedre rustet til å møte klimaendringene, gjennom å sikre at kommunen unngår eller begrenser risiko, sårbarhet og ulemper, og drar nytte av eventuelle fordeler som følge av endringer i klimaet.

Et godt kunnskapsgrunnlag er nødvendig for å kunne integrere hensynet til klimaet i kommunens planer og for å øke ressurser til klimatilpasning i nye investeringer, og drift- og vedlikehold. I tillegg er det viktig at klimarisiko inngår som en del av prosessen rundt kommunale beslutninger. Det er vesentlig at klimatilpasningsarbeidet ligger i forkant av de faktiske klimaendringene. Kommunen vil i første halvdel av 2024 sluttstille Temaplan klimatilpasning. Sentralt i temaplanen er en handlingsplan med tiltak for å hindre og redusere skade som skyldes klimarelaterte hendelser. Det er utarbeidet en klimasårbarhetsanalyse som grunnlag for temaplanen.

Et endret klima vil gi endrede forutsetninger for hvordan kommunen planlegges og driftes. Klimasårbarhetsanalysen kartlegger hvilken risiko ulike klimahendelser kan ha på liv og helse, ytre miljø og materielle verdier i Levanger. Ut fra dette kan kommunen vurdere konsekvenser av mulige klimaendringer og analysere hvilken kapasitet kommunen har til å tilpasse oss slike. I handlingsdelen til temaplan klimatilpasning knyttes tiltak til både hendelser som har høy og middels risiko for å forekomme.

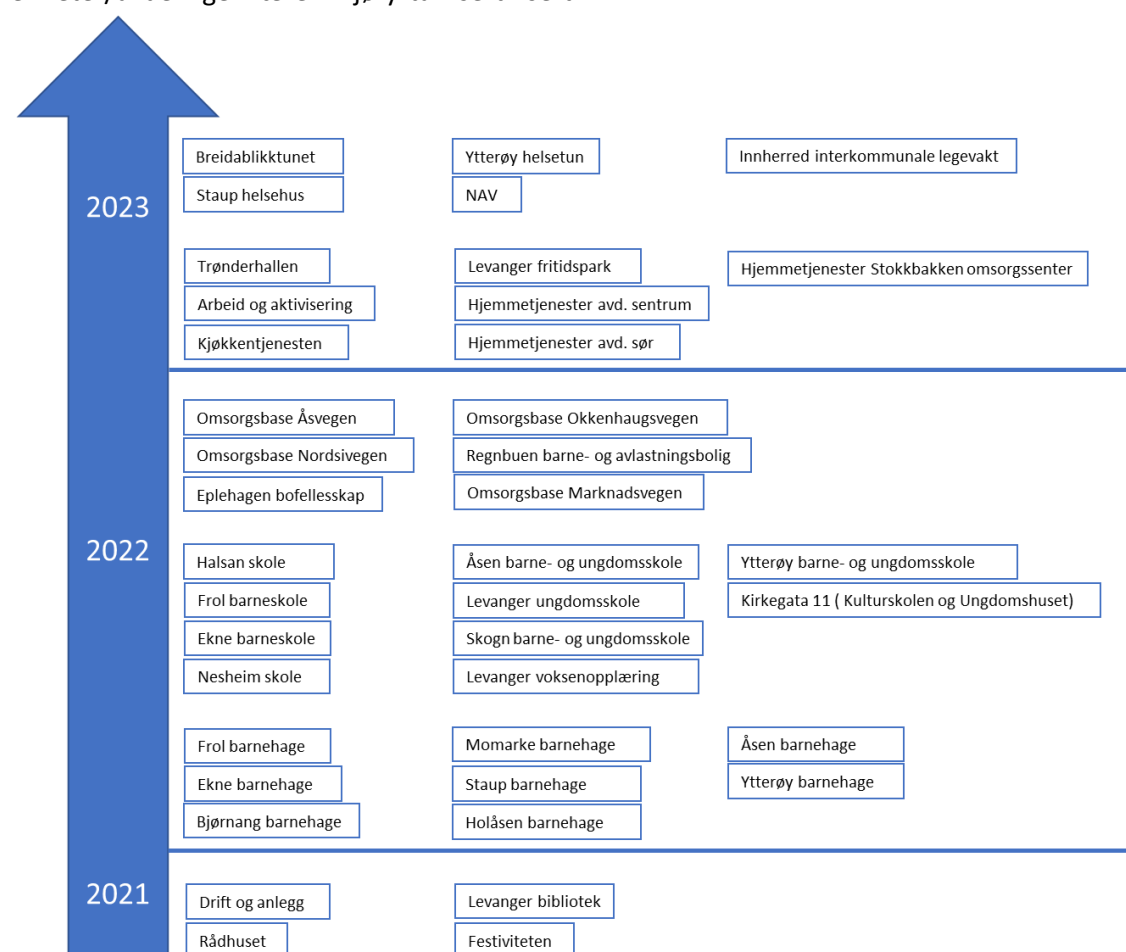
Foreløpig klimasårbarhetsanalyse viser:

	Hendelser i rødt – risikoen vurderes som uakseptabel. Risikoreduserende tiltak skal iverksettes.
	Hendelser i gult – risikoen vurderes som middels stor (tolererbar risiko). Det vurderes oppfølging og tiltak for å redusere risikoen så mye som mulig

Hendelse	
Oversvømmelse	Regnflom
Jordskred	Isgang
Kvikkleireskred	Steinskred
Tørke	Havstigning
Skogbrann	Sterke vinder
	Stormflo

MILJØFYRTÅRN

Miljøfyrtårnsertifisering av Levanger kommune startet i 2021 og tidlig i 2024 vil alle kommunens enheter/avdelinger være Miljøfyrtårnsertifisert.

Oversikt over sertifiserte/snart sertifiserte avdelinger/enheter i Levanger kommune.

Sertifiseringsprosessen er et omfattende arbeid og Levanger kommune har valgt å inkludere hele kommuneorganisasjonen i dette arbeidet. Forankring i ledelsen er vesentlig, likedan involvering i alle ledd. Hver enkelt barnehage, omsorgsbasis, skole, avdeling for hjemmetjeneste osv. skal se på hva de

gjør innenfor arbeidsmiljø, avfall, energi, innkjøp og transport og hvilke forbedringstiltak som kan gjøres.

Det er viktig å merke seg at Miljøfyrtårnarbeidet fortsatt er i startfasen. Årlig innrapportering for alle enheter/avdelinger er viktig for å måle hvor vi er i dag og hva som skjer med egne prestasjoner over tid. Ut fra dette kan vi se om vi er på rett vei mot målene og hvor det bør settes inn gode og virksomme tiltak. Hver enkelt enhet/avdeling bør sette egne mål og tiltak ut fra kommunens overordnede miljøpolicy.

I Miljøfyrtårnarbeidet framover er det vesentlig med motivasjon og engasjement for å nå målene våre. Det må føles meningsfylt å gjennomføre tiltakene, og positive resultater må videreformidles slik de kan motivere andre.

AVFALL OG FORURENSNING

Et av [Norges miljømål](#) er at forurensning ikke skal skade helse og miljø. Kommunen er forurensningsmyndighet og tildelt ansvar for en rekke områder, blant annet knyttet til forsøpling, grunnforurensning og akutt forurensning. Kommunen har god kontroll på forurensningssituasjonen og tar tak i innkomne saker. Det er spesielt viktig at den kommunale beredskapen mot akuttforurensning fungerer da dette er saker som krever rask handling og som potensielt kan få store følger.

Norge har også miljømål som sier at utviklingen i mengden avfall skal være vesentlig lavere enn den økonomiske veksten, samt at materialgjenvinningen av avfall skal øke. Ombrukskartlegging ble et krav i bygningsteknisk forskrift fra 01.07.2023 og Levanger kommune er i dialog med aktuelle samarbeidspartnere/kommuner for å få til et samarbeid på området. Det jobbes også med å redusere mengden avfall i hele kommuneorganisasjonen, gjennom Miljøfyrtårnarbeidet. I dette arbeidet er også ombruk et tema.

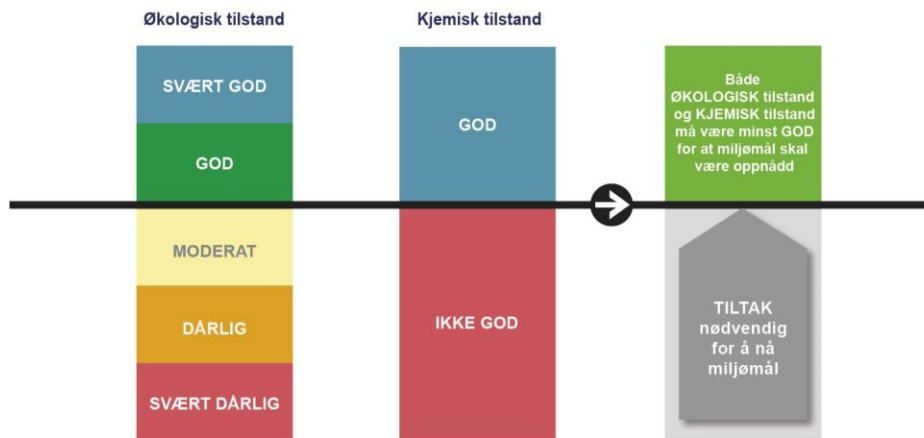
VANNFORVALTNING

Vannforskriften er gjennomføring av EUs vanddirektiv i norsk regelverk. Forskriften gir rammer for fastsettelse av miljømål som sikrer en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannressursene våre. Vannforskriften gjelder for alt overflatevann, som for eksempel innsjø, magasin, elv, bekk, kanal, fjord, kyststrekning eller grunnvann.

Miljømålet etter vannforskriften er at vannforekomstene:

- skal forbedres og gjenopprettes slik at de har minst god tilstand
- skal beskyttes mot forringelse (gjelder også vannforekomster som har svært god tilstand)

SVÆRT GOD/GOD økologisk og GOD kjemisk tilstand = Miljømål nådd

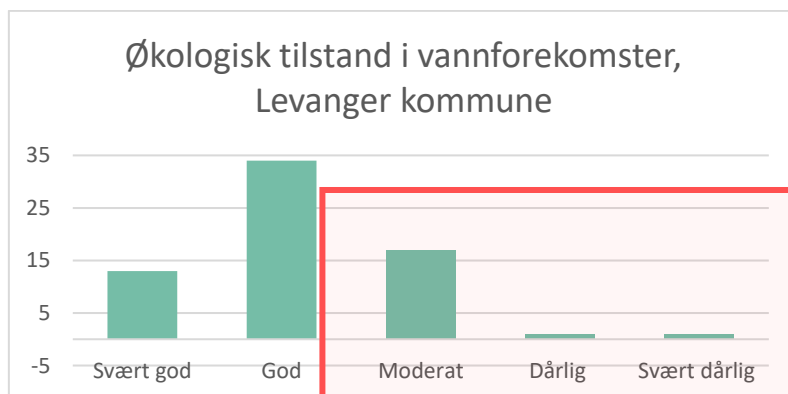

Miljømål etter vannforskriften. Kilde: Vannportalen

For å oppfylle miljømålene skal det i hver vannregion utarbeides en sektorovergripende regional vannforvaltningsplan med tilhørende tiltaksprogram: [Trøndelag vannregion. Regional vannforvaltningsplan 2022-2027.](#)

Hver vannregion er delt inn i mindre, lokale vannområder som gjerne går over flere kommunegrenser og skaper et interkommunalt samarbeid. Levanger ligger i Innherred vannområde, sammen med Frosta, Verdal, Inderøy, Steinkjer og Snåsa. Vannområdet har ansatt en vannområdekoordinator som fører arbeidet med vannforskriften framover. Dette innebærer gjennomføring av regional vannforvaltningsplan, gjennomføring av overvåking og tiltak i vannforekomstene og å sørge for kontakt og medvirkning mellom myndigheter og interessenter.

Tilstanden i vannmiljøet påvirkes blant annet av utslipp fra avløp, industri og boligområder, landbruk, akvakultur og byggetiltak. Vannforskriften og forurensningsregelverket skal hindre forurensning og bidra til bedre vannmiljø, og det er viktig at kommunene bruker sine virkemidler aktivt i arealplanleggingen. Figur en under viser at i Levanger kommune er det til sammen 47 vannforekomster som har svært god eller god økologisk tilstand, mens det er 19 vannforekomster som har moderat tilstand eller dårligere. For disse 19 vannforekomstene er tiltak nødvendig for å nå miljømål.

AVLØP

Kommunalt avløpsanlegg

Avløpsanleggene i Levanger kommune er fordelt på 6 rensedistrikter; Levanger, Åsen, Skogn, Ekne, Markabygda og Ytterøy. Hvert rensedistrikt har sine ledningsanlegg, pumpestasjoner, renseanlegg og utslipp. Kommunen er godkjenningmyndighet etter forurensningsforskriften og skal og kan godkjenne utslipp under en viss størrelse, dvs. alle anleggene i Levanger kommune unntatt Levanger renseanlegg.

De siste 30-40 år har det vært stort fokus på å separere avløp for å skille spillvann og overvann. Dette arbeidet er snart i mål. Framover vil det fokuseres mer på å utvide det kommunale spillvannsnettets til nye områder. Dette vil føre til at nye abonnenter kan tilknyttes.

Private avløpsanlegg

Kommunene har iht. [forurensningsforskriften kap. 12](#) og [forurensningsforskriften kap. 13](#) plikt til å kartlegge og følge opp utslipp fra alle avløpsanlegg som den er myndighet for. Dårlige kloakk løsninger påvirker naturen negativt, og alle kommunale ressurser er de siste årene brukt til å oppgradere ledningsnettets. I årene framover vil det kommunale ledningsnettets forlenges i utvalgte områder for å koble på flere abonnenter som i dag har privat kloakkanlegg. Det vil likevel være en god del innbyggere med private anlegg og vises i [Temaplan avløp og vannmiljø](#) til at kommunen skal kontrollere og følge opp avløpsanlegg de er forurensningsmyndighet for, slik at de renser i tråd med nasjonale krav.

FORURENSNING FRA LANDBRUK

I en kommune med stor husdyrproduksjon og jordarter som er utsatt for erosjon, vil potensialet og avrenning fra jordbruk være høyt. Mange av kommunens vannforekomster er påvirket av jordbruk og flere av disse står i fare for å ikke nå miljømålet i vannforskriften. Nasjonale føringer for oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene peker på at miljøkrav, tilskudd og rådgivning brukes for å redusere slike påvirkninger fra jordbruk. Samlet ramme for krav og tilskudd blir fastsatt sentralt gjennom lovgivning, budsjettbehandling og jordbruksforhandlinger. Føringerne for kommunen handler derfor om prioriteringer og myndighetsoppfølging innenfor disse sentrale rammene. Landbruk beskrives nærmere i kapittelet om næring.

NATURVERDIER

Naturmangfold går tapt som følge av blant annet arealinngrep, arealbruksendringer, forurensning og klimaendringer. Naturindeks for Norge 2020 viser at tilstanden til økosystemene på land og i ferskvann påvirkes sterkt av arealbruk og fysiske inngrep, mens klimaendringer og høsting er sterkere påvirkningsfaktorer i sjø- og havområdene. Det er den samlede belastningen som avgjør hvor utsatte arter og naturtyper er, og klimaendringene forsterker den negative utviklingen. God og langsiktig arealforvaltning er nødvendig for å nå bærekraftsmålene og innfri internasjonale forpliktelser for klima og naturmangfold. Pollinerende insekter spiller en viktig rolle for økosystemer og landbruket, og det er viktig at deres leveområder bevares.

FREMMEDE ARTER

Fremmede arter er arter som opprinnelig ikke hører hjemme i landet eller regionen, og som har spredt seg dit med menneskelig hjelp. De kan for eksempel spres gjennom utsetting, dumping av hageavfall, forflytting av jordmasser, rømming eller frøspredning fra områder der de allerede har etablert seg. Fremmede arter kan gjøre stor skade på naturen og regnes som en av de største truslene mot naturmangfold både i Norge og i resten av verden. I takt med klimaendringene vil flere fremmede arter kunne etablere og spre seg, og dermed gjøre skade på naturmangfoldet vårt.

VERNEOMRÅDER

Verneområder er viktige for å ta vare på arter, naturtyper og landskap. Natur blir vernet for å gi naturopplevelser og for å sikre livskvalitet for oss og for dem som kommer etter oss. Ifølge naturbase (2023) har vi 18 områder i Levanger, som er vernet som naturvernområde, [Naturbase kart \(miljodirektoratet.no\)](https://naturbase.miljodirektoratet.no). Et av Norges største naturreservat Øvre Forra ligger i Levanger. På Frolfjellet danner Øvre Forra-, Grønningen-, og Feren naturreservat et sammenhengende verneområde på ca. 141,5 km². Hele området er vernet som naturreservat, som er den strengeste formen for vern i Norge. Øvre Forra er sammen med Trondheimsfjorden våtmarkssystem og Innherred ferskvannssystem gitt Ramsar-status på grunn av sine internasjonale verneverdier. Naturmangfoldet påvirkes av mange faktorer og den viktigste er nok arealendringer. I tillegg kommer klimaendringer, fremmede arter, overbeskatning, økt ferdsel og forurensning. Betydningen av disse faktorene kan variere, og virkningene kan være sammensatte. Endringer i arealbruk fører til at leveområder for planter og dyr ødelegges, oppdeles eller at kvaliteten blir dårligere. Når verneområder opprettes, bidrar vi til å sikre sårbare og truede arter og naturtyper, opprettholde økologiske nettverk og bevare natur av nasjonal og internasjonal verdi.

FRILUFTSLIV

Et aktivt friluftsliv er viktig for folkehelsen og vil øke forståelsen for verdien av natur. Det er et nasjonalt mål å legge til rette for at flest mulig får et aktivt friluftsliv, og kan utøve friluftsliv jevnlig. Det skal være en lav terskel for å ta del i friluftsliv. Friluftslivstiltak i nærheten av sentrum og andre steder der folk bor er viktig. Skal målet om at en stor del av befolkningen skal utøve friluftsliv jevnlig nås, er det avgjørende med tilrettelegging av turveier og attraktive grøntområder.

Allemannsretten er forankret i Friluftsloven. Allemannsretten gir oss en lovfestet rett til å ferdes og oppholde seg hensynsfullt i utmark i hele Norge. Det skal være mulig å utøve friluftsliv for alle, uavhengig av både fysisk bevegelighet og økonomisk evne. Samtidig er det viktig å ta hensyn til naturen og ferdes hensynsfullt overfor andre friluftslivsbrukere, fastboende, hyttebeboere, landbruket og reindrifta. Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder har gitt økt kunnskap om friluftslivsområder i nærmiljøet.

I Levanger har vi store muligheter for å drive et aktivt friluftsliv. Vi har en unik og variert natur, med nærhet til både fjord og fjell. Vi har sentrumsområder og bygder, med gode muligheter for friluftsliv gjennom hele året. Det er gode muligheter for tilrettelagt friluftsliv, men også friluftsliv i urørt natur. Det er mange frivillige, idrettslag, organisasjoner og aktører fra næringslivet som samarbeider med kommunen om organisering og tilrettelegging av friluftslivet.

Friluftsliv blir påvirket av andre sektorer. Dette kan være fysisk aktivitet i folkehelsearbeidet, friluftsliv i skoler og barnehager, landbruks- og reiselivsutvikling, spillemidler til idrett og fysisk aktivitet, arbeid med tilrettelegging for gange og sykkel, universell utforming av friluftsområder med mer.

OPPVEKST OG UTDANNING

GENERELT OM OPPVEKST

Barn har fra starten av ulike forutsetninger. Foreldrene er barnets nærmeste omsorgspersoner, men når barnet fyller 1 år så er de fleste på vei inn i barnehagelivet og treffer på en ny sosial dimensjon som er med på å prege livet deres. De aller fleste barn i Norge i dag har gode oppvekstvilkår og en trygg barndom. Norge tilstreber å være et foregangsland når det gjelder å fremme barns rettigheter som følger av Barnekonvensjonen.

Til tross for at det er utfordringer i oppvekstfeltet, både nasjonalt og lokalt, er det viktig å påpeke at det arbeides målrettet og godt med å sikre en god oppvekst for alle barn i Levanger kommune.

Den kommunale jordmortjenesten (svangerskapsomsorgen) gir tilbud til alle gravide om oppfølging og tidlig hjemmebesøk. Nær 100 % av alle familier benytter seg av helsestasjonstilbudet og vaksinasjonsprogrammet, og Levanger har full barnehagedekning. Folkehelseprofilen for Levanger kommune viser at andelen barn og unge 0-17 år som bor i husholdninger med lav inntekt er lavere enn i landet som helhet, det samme gjelder for andelen barn som bor trangt.

Ungdomsskoleelever i Levanger oppgir å være mer fysisk aktive enn ungdom på landsnivå (Ungdata 2021), og andelen ungdommer som oppgir å være i en fritidsorganisasjon er høyere enn landsnivået. Andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de opplever det som trygt å ferdes i nærområdet på kvelden er høyere i Levanger enn fylket ellers og i forhold til landsgjennomsnittet. Levanger kommune ligger høyest på grunnskolepoeng i norddelen av Trøndelag, mens andelen 10. klassinger som trives på skolen er noe lavere enn landsgjennomsnittet. Frafallet fra videregående skole er lavere i Levanger enn landet for øvrig.

Levanger kommune har signifikant bedre utdanningsnivå i sin befolkning enn landsgjennomsnittet og kommunen har lav arbeidsledighet, noe som bidrar til å sikre gode oppvekstvilkår for barn og unge.

Valgdeltakelsen blant unge har økt, sammen med interessen for politikk. En trend er at ungdommer i større grad engasjerer seg i enkeltsaker, framfor å delta i organiserte aktiviteter.

Levanger kommune har over år satset på lavterskeltilbud for barn og unge, og kommunens [Temaplan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer](#) vedtatt i Kommunestyret i desember 2022, viser hvordan kommunen nå jobber med å samordne disse tilbudene best mulig.

I aldersgruppa 0-17 år hadde 4,1 % av barn og unge i Levanger tiltak i barnevernet i 2022. Dette er noe høyere enn andelen på regionalt og nasjonalt nivå, men det har vært en nedgang fra 5,2 % i 2019. I 2021 bodde 9,5 % av barna i lavinntektsfamilier, som er markant lavere enn landsgjennomsnittet, men noe høyere enn regionen.

Ifølge kommunens egen rapportering for 2022, gikk hele 95,6 % av alle barn i Levanger i alderen 1-5 år i barnehage. Barnehagene driver i stor grad med universell forebygging, men har også mulighet til å sette inn spesifikke tiltak ved behov.

De fleste skoleelever oppgir å trives på skolen, men vi vet at mobbing er en utfordring vi må arbeide videre med.

De fleste barn og unge tilbringer mye tid hjemme. Barn er i dag langt med stillesittende enn tidligere. De har tidlig tilgang til medier, og 9 av 10 barn i aldersgruppen 9-16 år eier sin egen smarttelefon. Kun halvparten av 15-åringene er aktive nok til å oppfylle Helsedirektoratets retningslinje om 60 minutter variert fysisk aktivitet daglig. Gutter er mer aktive enn jenter.

Det er grunn til å tro at dagens barn og unge er mer stresset enn tidligere generasjoner. Det økende stresset kan ha sammenheng med økt individualisme, prestasjonspress og press knyttet til utseende. Det kan også handle om stor tilgang på aktiviteter, lekemateriell og et tidspress som gjør det vanskelig å finne ro. Sosiale medier bygger opp under forestillinger om vellykkethet. Sosiale medier er også en arena hvor barn og unge møter krav, forventninger, utenforskap og mobbing. Vi trenger mer kunnskap om hvordan sosiale medier påvirker barn og unges psykiske helse. Vi vet også at spesielt mange jenter har depressive symptomer og at det er høyest forekomst blant de med minst ressurser.

Det er mange barn som vokser opp med vold i familien, og vold i nære relasjoner er en stor trussel mot folkehelsen. 20 prosent av ungdommer har opplevd mindre alvorlig fysisk vold, og omtrent 5 prosent mer alvorlig fysisk vold fra foreldre eller omsorgspersoner. Omtrent 20 prosent har opplevd gjentatte psykiske krenkelser fra foreldre, og dette gjelder flere jenter enn gutter. Litt mer enn 5 prosent har opplevd seksuelle overgrep fra en voksen, ofte utenfor familien. 4 prosent har opplevd vold mot kjæledyr. Det er utsatte barn som oftest opplever flere hendelser og flere typer vold, og det gjelder i større grad jenter enn gutter. For mange vil vold i barndommen føre til fysisk og psykisk uhelse som vedvarer i voksenlivet.

I Norge har vi begrenset kunnskap om hvordan barn selv opplever livskvaliteten sin. Vi har også for lite innsikt i de kvalitative sidene ved barns omsorgssituasjon. Det er behov for mer kunnskap om hva som oppleves viktig av barn for at de skal ha det bra. Dette krever vilje til å prioritere barn og unges stemme og anerkjenne dem som subjekt i eget liv.

VERDIGRUNNLAG

I skole og barnehage skal vi jobbe spesielt med de tre tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling som beskrevet i læreplan og rammeplan. Disse temaene tar utgangspunkt i aktuelle samfunnsutfordringer som krever engasjement og innsats fra enkeltmennesker og fellesskapet i lokalsamfunn verden over.

Folkehelse og livsmestring skal fremme god fysisk og psykisk helse og gi kompetanse som gir forutsetninger for å ta ansvarlige livsvalg. *Demokrati og medborgerskap* skal gi oss kunnskap om demokratiets forutsetninger, verdier og spilleregler, og gjøre barn og unge i stand til å delta i demokratiske prosesser. *Bærekraftig utvikling* handler om å verne om livet på jorda og å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å

dekke sine behov. Det forutsettes at alle ansatte vet hva som ligger i de tre tematikkene og har tilsvarende felles forståelse av begrepene.

BARNETS BESTE

Grunnlovens § 104 bygger på FNs barnekonvensjon og innehar bestemmelsen om barnets beste: *«Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn».*

Forståelsen av hva som er «barnets beste» speiler samtiden og samfunnets generelle syn på barn, og har derfor hatt ulik forståelse til ulike tider. Kunnskap om barn og hva som er viktig og skadelig for deres utvikling, har endret praksis på mange områder. Barnets beste er et begrep som handler om juridiske rettigheter, eksempelvis til helse, utdanning, skjerming fra vold og fare mv, barnefaglige tolkningsprinsipper (at kunnskap om barn ligger til grunn for vurderingene), samt en effektiv, barnevennlig og lett tilgjengelig saksbehandling.

Forståelsen av barnets beste er dynamisk og endres over tid. Det er et spenningsforhold mellom beskyttelse og myndiggjøring i forhold til barnets alder. Selv om barnets beste er det avgjørende hensynet, så handler det også om å balansere ulike interesser. Økt fokus på barnets egen mening og medvirkningsrett øker treffsikkerheten, gir bedre og mer tilpassede tjenester og har betydning for utvikling av tillit og legitimitet i tjenesteytingen.

Barnets beste er et prinsipp som de siste årene har blitt godt innarbeidet i deler av forvaltningen, eksempelvis i barneverntjenesten. Det forventes imidlertid i dag at alle tjenester for barn og unge legger en «barnets beste-vurdering» til grunn for beslutninger og vedtak hvor barnets interesser berøres. Dette perspektivet må innarbeides på en grundig og profesjonell måte i all forvaltning, ettersom forståelse og anvendelse av begrepet ellers vil være under sterk subjektiv påvirkning.

BARNES RETT TIL MEDVIRKNING

Barn og unge har meninger og kunnskap som er viktig i utviklingen av Levanger kommune.

Barn og unge under 18 år har ikke stemmerett, men de har en lovfestet rett til medvirkning som er fundamentert i Grunnlovens § 104: *«Dei har rett til å bli høyrde i spørsmål som gjeld dei sjølve, og det skal leggjast vekt på meininga deira i samsvar med alderen og utviklingssteget».*

Barns rett til medvirkning omhandler to perspektiver, muligheten til reell påvirkning på viktige samfunnsområder og retten til å utale seg om og påvirke beslutninger som omhandler dem som individer. Barns meninger har en egenverdi som bidrar til utvikling og læring. Det er viktig at vi i Levanger kommune er bevisst disse to ulike perspektivene, at vi tar barns rett til å medvirke på alvor og at vi sørger for at vi som lokalsamfunn ikke går glipp av viktig kunnskap som barn og unge besitter om sine liv, sine behov, ønsker og drømmer.

Stortinget bestemte i mai 2020 at regjeringen skal sikre at forslag til ny barnevernlov og ny barnelov er i tråd med FNs barnekonvensjons prinsipper om barns rett til informasjon, til å bli hørt, beslutninger til barnets beste og barns rett til privatliv. Barnets rettsikkerhet og rett til medvirkning lovfestet i tydeligere grad og vil ha stor påvirkning på utforming av våre tjenester, beslutningsgrunnlag og hvordan beslutninger fattes.

Levanger kommunes arbeid bygger på verdier og prinsipper nedfelt i universelle menneskerettigheter, spesielt FNs konvensjon om barnets rettigheter. Disse rettighetene skal fremmes og forsvares i barnehage, skole og hjelpetjenester. Alle barn og unge er ulike, og hva som er hver enkeltes beste er et kjernespørsmål i alle møter mellom voksne og barn/unge. Dette spørsmålet må besvares på nytt hver dag av alle som jobber i oppvekstsektoren.

Lojaliteten skal ligge hos barnet/ungdommen, og det må hele tiden gjøres krevende avveininger mellom hensynet til det enkelte barn/ungdom og hensynet til fellesskapet, mellom å støtte og stille krav, mellom omsorg og grensesetting, mellom hverdagen nå og framtida – for å skape robuste barn og ungdommer som tåler livet her og nå, og når de en gang skal stå på egne ben.

Ansatte i fagfeltet må være omsorgsfulle, modige og bevisste den makten de har i kraft av sin rolle og posisjon. Barn og unge skal møtes med respekt, og gjennom inngripen skal de vernes mot krenkelser, uavhengig av hvem som utfører dem.

Barn og unges synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barn og unge skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta, men oppveksten skal gradvis forberede barn og unge på å ta stadig mer ansvar i eget liv.

Levanger skal fremme alle barn og unges muligheter til lek, læring og danning. Inkluderende oppvekstmiljø som favner alle, skal være et bærende element i kommunens arbeid med barn og unge. Vi skal møte barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse slik at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår. Barn gjør så godt de kan. Ved at voksne gjør barn medansvarlig utvikles de på relasjonelt gode måter til å se på problemer som muligheter. Gjennom å være bevisst på at vi møter barnet i barnehøyde, tar deres perspektiver og gir de muligheter til å medvirke utvikler vi mennesker som kan se muligheter, som kan lytte og finne løsninger.

RETTIGHETER TIL MENNESKER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

FN-konvensjonen CRPD – Convention of Rights of Persons with Disabilities, om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne, ble vedtatt av FNs generalforsamling i 2006 og trådte i kraft i 2008. Målet med konvensjonen er å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får oppfylt sine menneskerettigheter. Norske myndigheter har vært forpliktet til å følge konvensjonen siden Norge ratifiserte den i 2013, og ny stortingsmelding som ble lagt frem 4. november 2022 tydeliggjør at personer med utviklingshemming skal ha de samme rettighetene og mulighetene som alle andre til å delta i samfunnslivet (Meld.St. 8, 2022 – 2023).

TVERRFAGLIGHET OG TIDLIG INNSATS

I henhold til [Meld.St. 6 \(2019–2020\) «Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO»](#) er tidlig innsats og inkluderende fellesskap avgjørende for å sikre at alle barn og unge kan nå sine drømmer og ambisjoner. Alle barn og unge skal ha like muligheter til allsidig utvikling og læring, uavhengig av bakgrunn og forutsetninger.

I tillegg vedtok Stortinget nye bestemmelser om samarbeid, samordning og barnekoordinator i 14 velferdstjenestelover, som trådte i kraft 1. august 2022 (Otp 100 (2020-2021)). Lovendringene er uavhengig av alder og gjelder alle med behov for velferdstjenester, med unntak av barnekoordinator

som gjelder for de under 18 år. Bakgrunnen for endringene er å få til bedre samarbeid og samordning av tjenester til barn og unge. Endringene er derfor særlig relevante for barn, unge og deres familier.

Tidlig innsats innebærer at både barnehager og skoler setter i verk tiltak for barn og elever med én gang det er et behov. Tidlig innsats må ligge til grunn for barnehagen og skolens arbeid på alle områder, enten det gjelder det pedagogiske arbeidet, læringsmiljøet eller barnas og elevenes sosiale og emosjonelle ferdigheter. Kommunens hjelpeinstanser for barn og unge og deres familier, blir viktige bistandsyttere for å oppnå dette. Et viktig tiltak når det gjelder tidlig innsats er kvalitet i barnehager, skoler og sfo. Disse institusjonene har et særlig ansvar for å aktivt forebygge og sette inn tiltak dersom skjevutvikling oppdages både på individ- og systemnivå.

Kvalitet i barnehagetilbudet handler både om strukturer og prosesser. Fokus på prosesskvalitet og relasjoner barna imellom og mellom relasjonene mellom de ansatte og barna har fått økt fokus de senere årene etter at barnehage har blitt et gode for alle. I Levanger er kommunale barnehager med i forskningsprosjektet KUMBA som nettopp setter fokus på prosesskvaliteten med å lage et verktøy for å måle denne.

Både barnehagene, skolene og sfo har gjennom sine læreplaner og rammeplaner ansvar for å ivareta gode overganger mellom institusjonene. Det er viktig å få til en sammenheng mellom de tre arenaene. Barnehage skal ikke være en skoleforberedende arena i seg selv, men ha fokus på livet, leken og det utforskende som foregår her og nå. En utforskende og undrende tilnærming til ulike fenomen er med på å understøtte barns naturlige engasjement og nysgjerrighet. Gjennom bevisst bruk av lekemateriell, språk, adferd og aktiviteter er barnehagen med på å danne grunnlaget for nødvendig begrepsforståelse, mengdeforståelse og forståelse av verden som er viktig for livet og utdanningen videre.

Skolen og sfo skal møte enkelteleven der det er ut fra hver elevs forutsetninger. Barn har ofte bred erfaring med overganger tidligere i livet og det er viktig å bygge videre på disse. Overganger skal være så smertefrie som mulig, men de skal også markere at det er noe nytt og spennende som skal skje. Dialog mellom institusjonene er grunnleggende for å forberede barna på det som skal møte dem og at skolen og sfo kan tilrettelegge på best mulig måte.

I henhold til Meld. St. 21 (2016–2017) «Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen» viser internasjonale undersøkelser at norske elever gjør det bedre i lesing, matematikk og naturfag etter innføringen av Kunnskapsløftet, særlig i starten av grunnskolen. Samtidig er det mellom 15 og 20 prosent av elevene som går ut av grunnskolen med så svake grunnleggende ferdigheter at de vil ha problemer med å klare seg i videre utdanning og arbeidsliv. Det tilsvarer 10 000 elever i hvert eneste årskull. Det er dermed fortsatt behov for å forsterke barnehagenes og skolenes arbeid med tidlig innsats, samt å skape gode læringsbetingelser for alle barn.

Nyere forskning tydeliggjør at svangerskapet og barnets første leveår har stor betydning for barnets utvikling. Barnets hjerne er formbar, og adekvat omsorg vil naturlig gi gode rammevilkår for hjernens utvikling. Gjennom å sikre trygge oppvekstvilkår vil barnet utvikle gode forutsetninger for å danne og ivareta gode mellommenneskelige relasjoner og realisere sitt potensiale. Belastninger i svangerskap og tidlige leveår kan føre til sykdom og sosiale problemer resten av livet – i hele livsløpet. Barn som utsettes for negative handlinger i tidlig alder, enten det er omsorgssvikt, krenkelser el. kan oppleve helseplager senere i livet på grunn av dette.

Samfunnets oppmerksomhet omkring barns utvikling og hvordan hendelser og livsbetingelser i barndommen kan påvirke barns utvikling, har hatt en rivende utvikling de siste tiårene. Tidligere har vi hatt kunnskap om «den sosiale arven», men i dag vet vi også at barn kan arve tidligere generasjoners traumer gjennom epigenetisk kunnskap.

ACE-studien viste at det er en klar og kumulativ sammenheng mellom belastninger i barndommen og negative utfall senere i livet. Krenkelser som seksuelt misbruk, vold, psykisk misbruk, rusproblemer blant de voksne, omsorgssvikt med mer gir betydelig økt fare for alvorlig psykisk og fysisk sykdom og marginalisering senere i livet. Effekten av å leve under slike forhold varer i mange år. Studien viser tydelig dose-responsforhold mellom krenkende hendelser og fysisk og psykisk sykdom senere i livet. ACE-studien sier også noe om hvilke faktorer som er de viktigste fra barns oppvekst som kan predikere at de som voksne mester hverdagen sin, har god helse og kommer i arbeid. De viktigste risikofaktorene er vold og misbruk, utrygge forhold i hjemmet (rusmisbruk, psykiske lidelser hos foreldre og høykonflikt) og fysisk og emosjonell forsømmelse.

Tidlig innsats bygger oppunder barns rettigheter og er samfunnsøkonomisk lønnsomt. James Hackman, professor i økonomi, viser til at forebyggende arbeid lønner seg, og at tidlig innsats i småbarnsalder gir stor avkastning for den enkelt og for samfunnet.

BARNEHAGER

Fordeling av offentlige og private barnehager i Levanger

Det er 25 barnehager i Levanger der 11 av dem er kommunale. Andelen plasser fordeler seg med ca. 40,5 % offentlige barnehager og 59,5% private plasser. Barnehagene varierer stort i størrelse og sprer seg over hele kommunen. Det har vært en bevist kommunal strategi at det i hver skolekrets bør være en offentlig barnehage. Levanger kommune har økt sin andel av barnehager gjennom oppkjøp av private barnehager som har henvendt seg til kommunen. Både offentlige og private barnehager i Levanger varierer i størrelse.

Utviklingen i Norge går mot større og færre barnehager. Slik har utviklingen vært over år. I Enhet barnehage har vi to barnehager som kan betegnes som store med over 80 barn ifølge Vassenden (2011), som kategoriserer barnehager med mer enn 80 barn som store og barnehager med mindre enn 45 barn som små.

I likhet med forskning som er utført på barnehagestørrelse og kvalitet, erfarer Enhet barnehage at det er mange andre faktorer enn barnehagens størrelse som er avgjørende for kvalitet. Det handler i stor grad om å ha et kompetent personale og hvordan man organiserer barnehagen i avdelinger og grupper. God ledelse er et stikkord som går igjen.

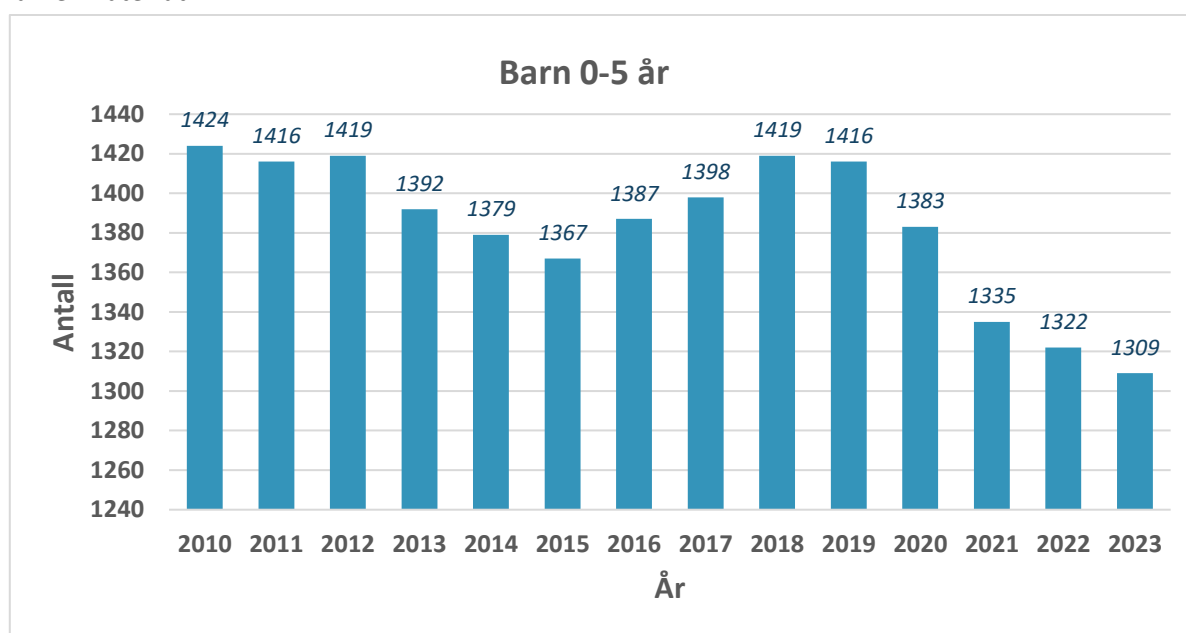
Store barnehager krever ledelse på en helt annen måte enn små barnehager, spesielt med tanke på informasjonsflyt og organisering for stabile, trygge og oversiktlige grupper for barn, foreldre og ansatte. Store barnehager scoret høyt på formelle indikatorer på strukturell kvalitet, som utdanningsnivå blant de ansatte, etterlevelse av pedagognorm, brukermedvirkning og det å ha faste tilknytningspersoner for barna. Store barnehager var ifølge IRIS og Vassenden (2011) preget av et stort og variert fagmiljø og gode muligheter for utvikling og nyorientering.

I samme forskning fant man ut at pedagogiske ledere var mer sammen med barna i de små barnehagene, men at man så utfordringer ved små fagmiljø og mulig svakt grunnlag for faglig nyorientering blant de ansatte *en tradisjonell og noe ureflektert pedagogikk* som de skriver det.

Rapporten trekker frem utfordringer ved basebarnehagedrift med manglende stabilitet, oversiktighet og trygge rammer for barna. I Enhet barnehage har vi ingen barnehager med basedrift, da vi gjennom forskning og erfaring ikke ser kvalitet for barna i slik organisering.

Barnetallsutvikling

De siste årene har Levanger kommune opplevd synkende barnetall, noe som har ført til overkapasitet på barnehageområdet i enkelte kretser. Flere barnehager har redusert drift og enkelte har valgt å avvikle drifta. På grunn av økt innvandring, ser det nå ut som at barnetallene stabiliserer seg og kurven flater ut.

Kilde: SSB 10987

Betydningen av barnehage i samfunnsutviklingen

«Barnehagen skal støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og bidra til å legge grunnlag for modig, selvstendig og ansvarlig deltakelse i demokratiske fellesskap. Barnehagen skal fremme samhold og solidaritet samtidig som individuelle uttrykk og handlinger skal verdsettes og følges opp. Barnehagen skal bidra til at barn kan forstå felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet. Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunn, natur og kultur. I barnehagen skal barna få delta i beslutningsprosesser og utvikling av felles innhold. Barna skal støttes i å uttrykke synspunkter og skape mening i den verden de er en del av.» (Rammeplan for barnehagen, 2017).

Barnehagene må gi et godt læringsmiljø som hjelper barna å vokse i kunnskap og sosiale ferdigheter fra en tidlig alder. Samfunnet må ta innover seg at barnehage er en del av utdanningssystemet vårt. Fortsatt har skolene for mange denne statusen ene og alene.

Å omgås jevngamle hjelper barna å utvikle vennskap, løse konflikter og respektere hverandre. Barnehagen skal være et sted hvor alle barn, uansett bakgrunn og funksjonsnivå føler seg inkludert. De skal lære å sette pris på mangfold og bygge et sterkt samfunn. Det er en utfordring i samfunnet at flere er utelatt fra arbeidsmarkedet i voksen alder. Inkludering og å kjenne seg verdifull er viktige prinsipper i barnehagene og er grunnleggende for at barna skal få gode liv og kunne delta i samfunnet som voksne innbyggere.

Synet på barn og barndom har endret seg betraktelig de siste årene. FNs barnekonvensjon er med på å fremme barn sine rettigheter til blant annet å bli hørt og til å uttrykke seg rundt forhold som har betydning for dem. I saker som omhandler barn er vi fortsatt ikke gode nok til å lytte til barna i kommunen vår.

Barnehager gjør det mulig for foreldre å jobbe mens barna lærer og leker. Det er viktig at barnehagetilbudet er tilgjengelig, fleksibelt og rimelig for alle familier. I Levanger betyr det at vi også må ha barnehager i grendene. Å kjenne tilhørighet til lokalmiljøet og muligheter som ligger der, er med på å bygge opp barns identitet, tilhørighet og trygghet.

Det er viktig å sørge for at alle barn har like sjanser, uavhengig av foreldrenes livssituasjon. Det bør hele tiden jobbes for bedre kvalitet i barnehager som hjelper med å minske forskjeller og gir alle barn en god start.

Ansattes kompetanse er den viktigste faktoren for å nå dette målet. For at barna skal få mest mulig ut av tiden i barnehagen, trenger ansatte riktig opplæring og kunnskap. I tillegg må det være nok ansatte med rett kompetanse på jobb.

Det er en utfordring at det er lite tilgang på vikarer ved sykdom blant personalet. Redusert bemanning over tid har direkte påvirkning på barnehagekvaliteten. Lange åpningstider i barnehagene henger heller ikke sammen med bemanningsbehovet da lengre åpningstid innebærer at man kan ha færre på jobb samtidig.

Ansatte forteller om behov for å bygge kompetanse og kapasitet til å samskape med familier, lokalsamfunn og andre institusjoner i kommunen. Ansatte som jobber med barn og familier har en hjelperefleks som raskt blir løst ut. Denne hjelperefleksten er det viktig å bli kjent med. Altfor ofte opplever vi at tiltak ikke treffer fordi man ikke kommer til kjernen i problemet. Ansatte må trene seg i å snakke med barn og familier og tørre å stille de vanskelige spørsmålene.

Barnehager skal fremme sunne matvaner og fysisk aktivitet. Dette legger grunnlaget for en sunn livsstil livet ut. Erfaringer viser at barnehagenes praksis gir ringvirkninger. Barnehagebarna er viktige aktører i å motivere foreldre og andre familiemedlemmer til å være aktive, for eksempel å komme seg ut på tur.

Det er utfordrende når barnehagene skal konkurrere om barna. Det kan føre til tiltak som ikke nødvendigvis kommer barna til gode. Flere barnehager markedsfører seg i sosiale medier, der barnehagebarns hverdag blir dokumentert for allmenheten. Dette kan være med på å påvirke små barns forhold til sosiale medier.

SKOLER

Elevgrunnlag

Nærskoleprinsippet som er lovfestet i Opplæringslovens §8-1, innebærer at alle barn har rett til å få starte på den skolen som ligger nærmest der de bor, altså i sin skolekrets. I tillegg kan elever starte på en privat grunnskole. Tabellen under viser antall barn som har startet i 1. klasse ut fra skolekretsen de tilhører. Tabellen historiske tall fra 2008 og fram til i dag.

Antall barn folkeregistrert i de ulike skolekretsene per januar 2024																
Fødselsår	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Ekne	7	5	9	10	5	11	9	10	10	6	9	6	14	12	8	9
Frol	55	61	61	70	60	78	77	59	75	87	77	88	73	73	84	93
Halsan	21	16	26	23	25	21	25	32	19	24	24	25	31	17	30	28
Nesheim	38	47	51	52	65	52	64	62	70	58	51	64	48	63	56	57
Skogn *	28	37	53	34	44	53	52	49	54	54	59	39	51	55	52	55
Ytterøy	3	3	7	4	8	3	5	6	8	6	6	5	4	6	5	7
Åsen	21	21	18	20	23	18	20	18	17	18	27	29	26	25	26	26
Levanger u-skole	114	124	138	145	150	151	166	153	164	169	152	177	152	153	170	178
Sum	173	190	225	213	230	236	252	236	253	253	253	256	247	251	261	275
* Ekne ikke medregnet Kilde: Folkeregisteret																

Tabellen under viser fremskrevne tall for 2024-2030 ut fra kjente fødselstall, dvs. antall fødte barn til og med 2023. Elevtall på de ulike grunnskolenes barnetrinn er framskrevet, basert på hvilken skolekrets elevene er bosatt i.

Antall elever i de ulike skolekretsene													
Skoleår	24-25	25-26	26-27	27-28	28-29	29-30	30-31	31-32	32-33	33-34	34-35	35-36	36-37
Ekne barneskole	61	60	61	64	59	56							
Frol barneskole	541	513	506	480	466	462							
Halsan barneskole	170	170	169	171	168	157							
Nesheim barneskole	421	422	423	416	393	369							
Skogn bu inkl. Ekne	552	542	518	512	489	484							
Ytterøy bu	54	57	55	58	56	53							
Åsen bu	224	221	216	208	200	194							
Levanger ungdomsskole	475	482	481	498	485	486	483	470	467	446	433	407	376
Kilde: Folkeregisteret													

For å kunne anvende disse tallene for fremtiden, er det viktig å beskrive hva de *kan* og *ikke kan* fortelle oss. Tallene *kan* beskrive hvor mange barn og unge som er bosatt i hver enkelt skolekrets og som dermed vil kunne få sin opplæring på en kommunal grunnskole i sin skolekrets. Tallene *kan ikke* beskrive andelen elever som vil velge å enten gå på privat grunnskole eller velger privat hjemmeundervisning, mulig til- og fraflytting til den enkelte skolekrets eller andre forhold som kan påvirke demografiutviklingen i kommunen. Det er knyttet stor usikkerhet til hvordan «andre forhold» vil utvikle seg de neste 5-10 årene. Dette vil kunne ha påvirkning på både antall elever og i hvilke skolekretser de er bosatt i.

Læreplanverket

Både overordna del og fagplanene i [Læreplanverket](#) ble fornyet og tatt i bruk i grunnskolen og i videregående skole fra 2020. I læreplanverket er det vektlagt at skolen skal bygge sin praksis på verdiene i skolens formålsparagraf, slik de uttrykkes ved seks overskrifter:

- Menneskeverdet
- Identitet og kulturelt mangfold
- Kritisk tenkning og etisk bevissthet
- Skaperglede, engasjement og utforskertrang
- Respekt for naturen og miljøbevissthet
- Demokrati og medvirkning.

Opplæringen skal være relevant i pakt med samfunnsendringer knytta til ny teknologi, ny kunnskap og nye utfordringer. Vi trenger barn og unge som reflekterer, er kritiske, utforskende og kreative. Fagstoff må prioriteres slik at elevene får mer tid til dybdelæring, samtidig som opplæringen skal være tidsaktuell og engasjerende. Skolen skal legge til rette for læring innenfor de tre tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling.

Opplæringslov

I juni 2023 vedtok Stortinget ny [opplæringslov](#), som vil tre i kraft fra skolestart 2024. Arbeidet med ny opplæringslov bygger på [NOU 2019: 23 Ny opplæringslov](#).

Ønsket med ny opplæringslov er blant annet å lovfeste retten til videregående opplæring frem til fullført studie- eller yrkeskompetanse, tydeliggjøre innholdet i det overordnede begrepet «spesialundervisning», ved å dele dette i «personlig assistanse», «fysisk tilrettelegging», «tekniske hjelpemiddel» og «individuell tilrettelagt opplæring», m. m.

Arbeidet med ny opplæringslov og tilhørende forskrifter vil være en kjerneaktivitet for grunnskolene i løpet av 2023-2024, og vil kunne medføre et behov for å et mer tverrfaglig og helhetlig blikk på både egen praksis, nye samarbeidsmodeller og behov for ny praksis.

Kvalitet i skolen

Kvalitet er ikke et entydig begrep. Kvalitet i skole beskrives ofte ut fra underområdene strukturkvalitet, prosesskvalitet og resultatkvalitet.

Strukturkvalitet beskriver de ytre forutsetningene, og handler blant annet om fysiske forhold som bygninger og ressurser, personalets kompetanse, bemanning, organisering og økonomi.

Prosesskvalitet beskriver innholdet i opplæringen, og handler blant annet om hvordan læreplanen gjennomføres i praksis, medvirkning, relasjoner, aktivitetstilbud, ledelse og kultur for læring.

Resultatkvalitet er det vi ønsker å oppnå med tilbudet. Det kan for eksempel bety at barna eller elevene opplever lek, læring, trivsel og utvikling, aktiviteter og samhandling.

Utvalget for kvalitetsutvikling i skolen leverte i januar 2023 sin delinnstilling til NOU 2023:1

Kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling i skolen.

I delinnstillingen kommer det frem følgende sentrale utviklingstrekk når det gjelder ulike faktorer i vurderingen av kvaliteten i skolen:

- Det er en tilbakegang i læringsresultater målt gjennom PISA- og TIMMS- undersøkelser.
- Flere elever opplever mer press relatert til skolen og det er økende grad av mobbing.

- Det er flere unge som ikke trives på skolen, og som oppgir å enten kjede seg eller gruer seg til skolen.

Disse momentene som i stor grad omhandler elevene i skolen, deres skolefaglige prestasjoner og deres opplevelse av psykososiale faktorer ved sin skolegang, finner vi igjen både i Ungdata 2021 og i folkehelseprofilen 2021.

Også noen overordnede faktorer fremheves i delinnstillingen:

- Det er utfordringer i balansegangen mellom styring og utvikling, offentliggjøring, åpenhet og personvernet, og om de ulike aktørenes roller, ansvar og behov.
- Det finnes mye tilgjengelig informasjon og data, men at det ikke er nok tid, kompetanse og kapasitet i dag til å tolke, sammenstille og ta kunnskapen som finnes i bruk.
- Det er behov for bedre dialog mellom aktørene, slik at de sammen kan tolke resultatene og prioritere hva de skal følge opp

Disse sentrale forholdene er tråd med formålet for temaplan Forebygging av omsorgssvikt og adferdsproblem, og må følges opp i det videre arbeidet med kvalitet i skolen.

Innenfor strukturkvalitet er det nasjonalt initiert flere satsinger som skal bidra til å øke kompetanse hos ansatte i skolen.

Gjennom *Kompetanse for kvalitet* er det gitt tilbud om etter- og videreutdanning for lærere. I løpet av de siste 5 årene har Levanger kommune hatt rundt 90 lærere inn i etter- og videreutdanning gjennom ordningen, og vi opplever at kompetansehevingen både er etterspurt blant ansatte og tydelig verdsatt blant skolelederne.

I tillegg ble det på bakgrunn av Stortingsmelding 21 (2016-107) iverksatt tiltak for å stimulere til desentralisert kompetanseutvikling. I dette arbeidet har Levanger og Verdal et nettverkssamarbeid hvor skolene deltar i ulike tiltak tilknyttet sentralt gitte tema, men også lokalt initierte kompetanseutviklingstiltak. Dette har vært, og er fortsatt, et fruktbart samarbeid, som både den enkelte skole og grunnskolefeltet drar stor nytte av.

I det videre arbeidet med kvalitet og kompetanseutvikling er det knyttet stor spenning til hva som vil komme som resultat av NOU 2022: 13 Med videre betydning, som har sett på behov for et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage skole. Levanger kommune vil også i fremtiden være avhengig av en kontinuerlig kompetanseutvikling blant ansatte i våre skoler, og sett opp mot den svært lave søknaden til lærerutdanninger både lokalt og nasjonalt vil etter- og videreutdanning være en viktig innsatsfaktor i det videre arbeidet.

Skolestruktur- tilpasning av skolebygg

Siden år 2000 har antall skoler i Levanger kommune blitt redusert fra 15 til 8. Tidligere beregninger i forbindelse med reduksjonen av antall skoler ble anslått til 40 mill. Strukturendringene har ført til større trinn og oppfylte klasser på de fleste skoler. Til tross for at elevtallet har økt, har antall årstimer og antall lærerårsverk ikke økt i samme takt. Slik har driften blitt mer effektiv.

Over år har antall elever i levangerskolen gått ned, mens antall elever med spesialundervisning har økt, noe som kan ses i sammenheng med skolenes muligheter til tilpasset opplæring innenfor ordinær undervisning har blitt mer krevende. Det er opp til skolene å dele elevene inn i grupper, men lærernormen fastsetter antall lærere per x antall elever på ulike trinn. Spesialundervisning og norsk for minoritetsspråklige regnes ikke inn. Økt timeantall til spesialundervisning vil derfor påvirke

formelen for lærernorm. Alle skolene er bygget for klasser (klasserom), mens det er ønskelig med noe større fleksibilitet som gir rom for ulike inndelinger av elevene på kortere og lengre sikt.

Våren 2023 ble "[Oppvekstutredningen i Levanger](#)" politisk behandlet. I utredningen er det gjort vurderinger og ståstedsanalyser av skolebyggenes tilstand, skolebyggenes funksjonalitet sett opp mot organisering av undervisning, og elevtallsutviklingen for de ulike skolekretsene.

Utredningen bekrefter ulike vedlikeholdsbehov for skolebyggene, med angitte tidsrammer. Spesielt for Åsen barne- og ungdomsskole er det basert på en mulighetsstudie fra 2020, da planer om ny skole allerede ble vurdert i nåværende handlings- og økonomiplan.

Utredningen konkluderer ikke med en tydelig økning i elevtallet i nærmeste fremtid. Imidlertid er det, basert på befolkningsutvikling, ulike arealplaner og pågående utbygging i flere skoleområder, nødvendig å følge utviklingen nøye. Dette gjelder spesielt Nesheim skole, der utredningen antyder at det innen 3-5 år kan oppstå kapasitetsproblemer med tilgang på klasserom og undervisningsareal.

BARNEVERNREFORM OG NY LOV

Barnevernet er et sentralt tema nasjonalt og internasjonalt. Barnevernsreformen fra 1. januar 2022 og ny barnevernlov fra 1. januar 2023 har betydning for fremtidige innsatsområder. Ny barnevernlov skal bidra til bedre barnevernsfaglig arbeid, styrking av barns og foreldres rettssikkerhet og intensivering av arbeidet med forebygging og tidlig innsats. Fra 2018 ble barnevernloven en rettighetslov for barn med økt vekt på barns deltakelse. Siden 2021 er retten til ettervern utvidet til 25 år.

Barnevernsreformen pålegger kommunen fullt økonomisk ansvar for fosterhjem, med økte kommunale egenandeler for spesialiserte fosterhjem, institusjoner og akuttiltak. Kommunen får et helhetlig ansvar for oppfølging og veiledning av fosterhjem. Barneverntjenesten står overfor økte krav til utførelse av barnevernfaglige oppgaver, både med tanke på kapasitet og kompetanse. Den nye loven tydeliggjør det politiske og administrative ledelsens overordnede ansvar for barnevernstjenesten, inkludert ansvar for å oppfylle lovens krav.

Fra 2021 kreves det også at kommunestyret årlig får en redegjørelse om tilstanden i barnevernet, med formålet om å gi bedre innsikt i tilstanden, utviklingen og viktige problemstillinger. Målet er å forbedre prioriteringer og kontroll i kommunene.

Selv om barnevernsreformen først og fremst regulerer barnevernet, er det enighet om at målene best oppnås gjennom endringer i hele oppvekstsektoren. Derfor sier man at barnevernsreformen er en oppvekstreform som involverer hele oppvekstfeltet. Reformens intensjon er å styrke kommunenes forebyggende arbeid og tidlig innsats, og målene i reformen nås gjennom endringer i hele oppvekstsektoren:

- Flere barn og unge skal få rett hjelp til rett tid
- Tilbudet til barn, unge og familier skal i større grad tilpasses lokale forhold

Ny barnevernlov pålegger kommunen å fremme gode oppvekstsvilkår gjennom forebyggende tiltak mot omsorgssvikt og atferdsproblemer blant barn og unge. Kommunen skal samordne tjenestene sine for barn og familier, og kommunestyret skal vedta en plan for forebyggende arbeid. Planen skal fastsette mål, organisering, ansvarsfordeling og samarbeid mellom etatene i kommunen. Målet er å styrke helhetlig planlegging og koordinering av tjenester for barn og unge, basert på en helhetlig

vurdering av kommunens ressurser og utfordringer. [Temaplan forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer](#) ble vedtatt i kommunestyret i desember 2022.

Barnekonvensjonen gir klare rettigheter til barn og pålegger voksne klare plikter når de tar avgjørelser som angår barn. Konvensjonen krever at barneverntjenesten aktivt sikrer at beslutninger ivaretar barns interesser og rettigheter. Den inneholder også prosessregler for behandling av saker som involverer barn. Prinsippet om barnets beste og retten til å bli hørt er grunnleggende i konvensjonen og er inkorporert i Grunnloven.

Vold i nære relasjoner

Omfanget av vold i nære relasjoner gjør dette til et folkehelseproblem med store samfunnsmessige konsekvenser. Dette innebærer brudd på grunnleggende menneskerettigheter og kriminelle handlinger som forårsaker mye lidelse. Volden er ofte skjult og skambelagt, og ofrene kan bli truet til taushet. Vold mot barn har skadepotensialet som påvirker hele livsløpet og kan føre til fysisk og psykisk sykdom.

Kommunens tjenesteapparat har lovpålagt ansvar for å avdekke, begrense og avhjelpe skadevirkningene av vold i nære relasjoner. Ved avdekking av vold skal kommunen tilby riktig hjelp til rett tid, både til utsatte, berørte og voldsutøvere. Arbeidet med forebygging, avdekking og tiltak knyttet til vold i nære relasjoner er sektorovergripende, og kommunen må sikre helhetlige tiltak for å møte særlige utfordringer på området.

Regjeringen oppnevnte et utvalg den 13. november 2015 for å gjennomgå alvorlige saker med grov vold, seksuelle overgrep og alvorlig omsorgssvikt mot barn og ungdom. Utvalgets mandat var å vurdere om det har vært svikt i det offentlige tjenesteapparatets håndtering av disse sakene. Utredningen presenterer funn av brudd på lover, forskrifter, retningslinjer og krav til forsvarlige tjenester med mange alarmsignaler som burde vært oppfattet. I de fleste sakene mottok barna eller familien oppfølging fra flere offentlige tjenester, uten at det ble fanget opp hva som foregikk. En fremtredende svikt var at man unnlot å snakke med barna. Vansker som sterk uro eller atferdsproblemer på skolen ble heller ikke forstått som uttrykk for stressbelastninger i barnas liv, men ble behandlet ut fra andre perspektiver. Det burde være kjent kunnskap at diagnoser for psykiske lidelser ikke sier noe om årsaker, og at vold og overgrep kan ligge under slike vansker. Risikoen for at barn lider overlast var i stor grad åpenbar allerede før fødselen, da foreldre selv hadde opplevd skadelige forhold eller slet med rus eller psykisk lidelse. Enkeltinstanser kjente til foreldres voldstendenser eller manglende omsorgskapasitet, men unnlot å gripe inn eller melde videre – brudd på lovpålagt melde- og avvergeplikt.

Dette indikerer dårlig samarbeid mellom tjenester og manglende integrasjon av prinsippet om barnets beste i hjelpeapparatet som helhet. Utvalget peker på at manglende kunnskap og kompetanse i tjenestene er en sentral årsak til svikten, og at sviktende samarbeid og samordning mellom tjenestene er en gjennomgående årsak til problemene i mange situasjoner.

Det foreslås tiltak for å sikre at tjenestene har kunnskap, kompetanse og rutiner om samtale med barn, barns medvirkning og sikkerhets- og risikoarbeid. Det er også behov for gjennomgang av regelverk for å sikre barn trygge rammer for å kunne fortelle om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Kunnskap om og oppfølging av personer som begår seksuelle overgrep må styrkes.

Hvis man skal klare å forebygge, avdekke og følge opp barn som har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep eller omsorgssvikt, må alle tjenester ha en sterk bevissthet om sin rolle og sitt ansvar når det gjelder å vektlegge barnets beste som et grunnleggende hensyn. De må ha kunnskap nok til å gi barnets beste-begrepet et innhold, og vite hvilken betydning prinsippet har for utøvelsen av den enkelte sektors arbeidsoppgaver, og for samhandlingen med andre tjenester. De ulike tjenestene må ha kunnskap om hvordan de best kan bruke sine virkemidler for å fremme barnets beste.

En økende utfordring innen voldstematikken på landsbasis er seksuelle overgrep begått av barn. I 2016 ble 383 barn anmeldt for voldtekt av andre barn. Det mangler etablerte strukturer for likeverdig behandling av barn med skadelig seksuell atferd (SSA) i nordiske land. Seksuelle overgrep begått av barn kan være like skadelig som overgrep begått av voksne. Barna har ofte utfordrende familieforhold, er sosialt isolert, har få venner som er en del yngre eller mange venner preget av normløshet og atferdsproblemer. Barna har gjerne vært involvert i rus, skulking, lyving, nasking, og har aggressiv atferd. Tidlig innsats er nødvendig og mulig, da barnet ofte viser seksuelt problematisk atferd lenge før det utvikler seg til skadelig seksuelle atferd. Effektivt arbeid med barn med SSA krever samarbeid på tvers av fag og instanser.

Levanger kommune vedtok i 2020 [Temaplan vold i nære relasjoner 2020-2023](#) som beskriver hvilke utfordringer kommunen har på området og hva slags innsats som bør gjennomføres. Det er avdekket manglende kunnskap, manglende rutiner og manglede strukturer for samarbeid på flere områder. Kommunen er særlig dårlig rustet når det gjelder avdekking og forebygging av vold mot eldre.

Innenfor området oppvekst og utdanning ivaretas også kommunes ansvar for helsefremmende og forebyggende arbeid for barn og unge. Ansvar til helsestasjon- og skolehelsetjenesten er økt de senere årene, og det er press på prioriteringer både knyttet til tjeneste- og kompetanseutvikling samt kapasitet. Dette krysspresset er konstant og utfordre muligheten til stabil tjenesteleveranse og utvikling. Det gis tilbakemeldinger om barn og unge som strever både med egen psykisk helse, men som også mange som har atferd som skaper utfordringer for både dem selv og miljøet rundt. Det er et stort behov for foreldreveiledning på ulike type utfordringer. Helsesykepleierne i skolen har stor pågang, og det er fortsatt et nærmest uuttømmelig behov for helsesykepleier i skolen. Dette trykket samsvarer med den kunnskapen vi får fra Ungdata om at barn og unge strever og har behov for å støtte og bistand fra tilgjengelige voksne.

HELSESTASJONS- OG SKOLEHELSETJENESTE

Ansvar til helsestasjon- og skolehelsetjenesten er økt de senere årene, og det er press på prioriteringer både knyttet til tjeneste- og kompetanseutvikling samt kapasitet. Dette krysspresset er konstant og utfordrer muligheten til stabil tjenesteleveranse og utvikling. Det gis tilbakemeldinger om barn og unge som strever både med egen psykisk helse, men som også mange som har atferd som skaper utfordringer for både dem selv og miljøet rundt. Det er et stort behov for foreldreveiledning på ulike type utfordringer. Skolehelsetjenesten har stor pågang, og det er fortsatt et nærmest uuttømmelig behov for helsesykepleier i skolen. Dette trykket samsvarer med den kunnskapen vi får fra Ungdata om at barn og unge strever og har behov for å støtte og bistand fra tilgjengelige voksne. Det er også et stadig økende behov for helsesykepleier i arbeid med mottak og oppfølging av flyktninger i kommunen.

Det er foretatt noe styrking av jordmortjeneste de siste årene, hovedsakelig basert på søknad om årlige statlige tilskudd. Erfaringene viser at denne styrkingen har bidratt til at tidlig innsats er blitt tydeligere, da tjenesten kommer tidlig i kontakt med vordende foreldre. Det er i Levanger kommune et høyt oppmøte hos jordmor under svangerskap, samt ved oppfølging på helsestasjonen i etterkant. Tjenesten erfarer at det er flere sårbare grupper og ser behov for å kunne utvikle differensierte tilbud, da universell tjenesteutforming ikke treffer de med særskilte behov. Dette fordrer tett samarbeid mellom jordmortjenesten, helsestasjonen og andre tjenester som jobber mot barn og unge og deres familier.

Koronapandemien og nedstengingen av samfunnet har hatt negative konsekvenser for barn og unge. Den nasjonale koronakommisjonen konkluderer med at smitteverntiltakene har rammet barn og unge hardt. Myndighetene har ikke i tilstrekkelig grad klart å skjerme barn og unge i tråd med egen målsetting. Koronakommisjonen skrev i sin første rapport at hjemmeskole og digital undervisning kunne gi mindre motivasjon og dårligere vilkår for læring, noe som blant annet kunne føre til frafall fra skolen. Spesielt sårbare barn og unge var ekstra utsatt under pandemien. Pandemien kan også ha ført til en endring i hvem som er sårbare (NoU 2021:6 og NoU 2022:5 Myndighetenes håndtering av koronapandemien, rapport 1 og 2).

VIKTIGE ENDRINGER INNEN OPPVEKST OG UTDANNING

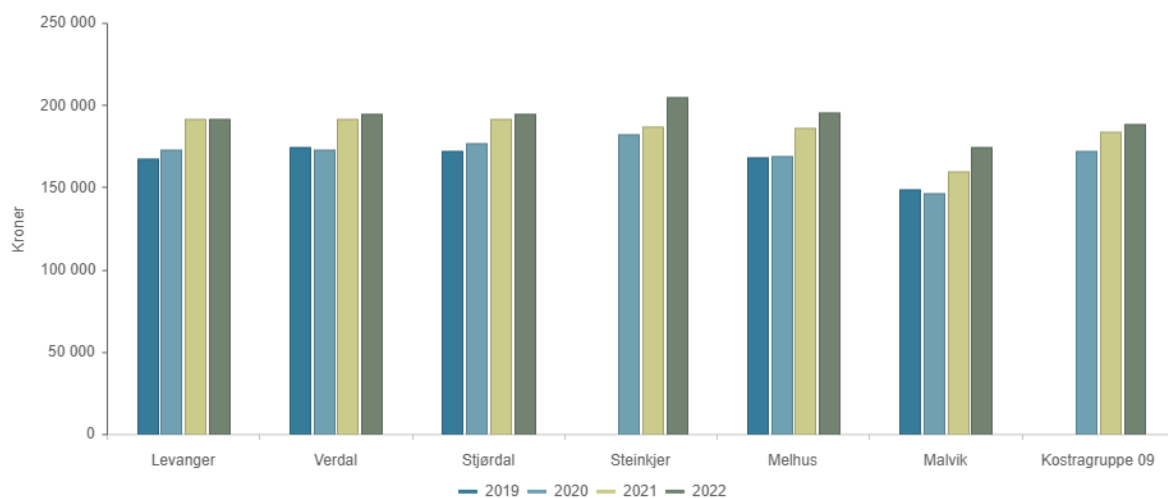
Stortinget har vedtatt ny opplæringslov som trer i kraft fra skolestart høsten 2024. Den nye loven er en videreføring av bestemmelser fra den tidligere opplæringsloven, men har en rekke nye bestemmelser. Stortinget har vedtatt enkelte endringer sammenlignet med regjeringens forslag, om større fleksibilitet i fordelingen av timer, rett og plikt til nødvendig kompetanse i skolen, krav om å sørge for at skolene har tilgang på vikarer ved vanlig og ventet fravær, plikt til å følge opp elever med fravær og er tydeligere på ansattes handlingsrom i konfliktsituasjoner. Det innføres også ny forskrift.

Barnehagene har i mange år hatt antall ansatte i henhold til bemanningsnormen, Pedagognormen medførte en økning av barnehagelærere. Forslag til endringer i Barnehageloven om finansiering av private barnehager og kommunen sin mulighet til å kunne regulere kapasiteten også i private barnehager, skaper uro blant private barnehageeiere.

Levangers netto driftsutgifter til barnehagesektoren i 2022 lå på gjennomsnittet av kommunene i sammenligningsgrunnlaget.

Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager

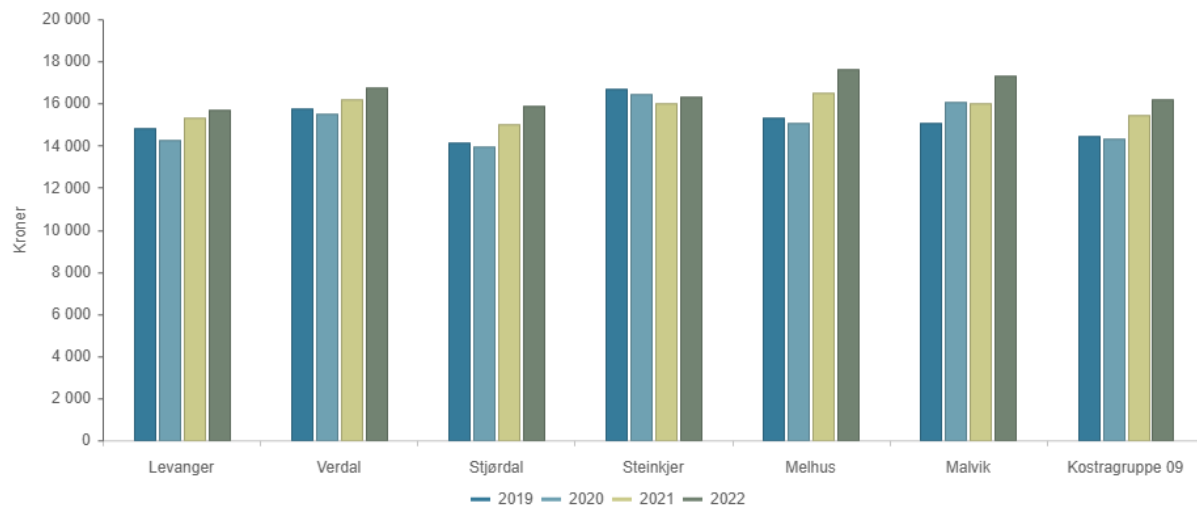
**) Graf er justert med utgiftsbehov

Det ble innført lærernorm høsten 2018, med innskjerping fra høsten 2019. Helt siden innføringen er lærernormen som virkemiddel debattert. Det er vanskelig å se om normen i seg selv gir det tilsiktede resultatet.

Kostra-tall fra 2022 viser at Levanger har lavere netto driftsutgifter til grunnskolesektoren pr. innbygger enn både Kostra-gruppe 09 og andre sammenlignbare kommuner.

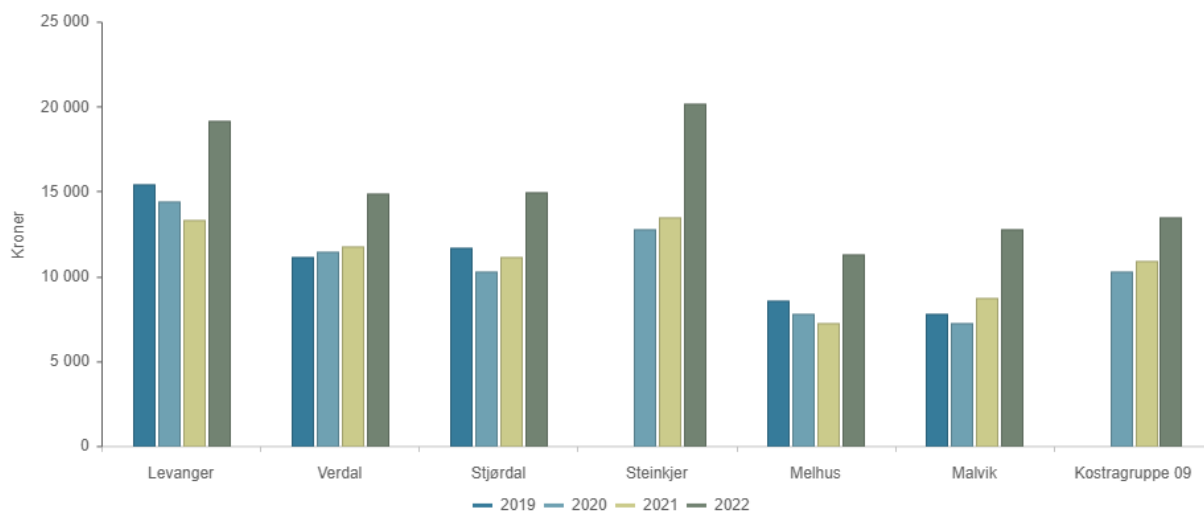
Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger (B)

Barnevernet har spesielt fra 2021 og til 2022 hatt stor økning i netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år. Dette har i hovedsak sammenheng med endring i finansiering fra 2022, i tillegg til etablering av bolig for enslige mindreårige i Levanger.

Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten

***) Graf er justert med utgiftsbehov

HELSE OG VELFERD

Kommunen skal sikre gode helse- og velferdsordninger for innbyggerne gjennom samarbeid internt, med andre kommuner, helseforetak, samt brukere og pasienter. Fokuset skal være på helhet, sammenheng og effektiv gjennomføring av helse- og velferdstjenester.

Det er etter 2020 gjennomført omstillingsprosess i helse og velferd. På bakgrunn av en intern evalueringsrapport fra 2019 og en ekstern rapport fra PwC, er det jobbet med fem fokusområder for omstilling. Det er summen av arbeidet i alle fem fokusområdene som skal sette sektoren i bedre stand til å møte framtidens utfordringer. Ny administrativ organisering er iverksatt fra 01.01.24, ellers vil omstillingsarbeidet fortsette i årene framover. Prognoser for demografisk utvikling og rekrutteringsutfordringer krever kontinuerlig fokus på innovasjon og omstilling.

NOU 2023:4 Tid for handling trekker frem noen utviklingstrekk fra de seneste tiårene; Personellvekst, rekruttering og kompetanseforvaltning. Det har siden tidlig på 70- tallet vært en tredobling av antall ansatte innen helse og omsorgstjenesten, til dagens nivå, der 15 prosent av sysselsetting er innen helse og omsorgstjenestene. Personaleveksten har vært innen høyskole- og universitetsutdanningene og i mindre grad innen fagarbeiderområdet og for personell uten formell utdanning.

I perioden etter innføringen av Samhandlingsreformen har veksten av personell i de kommunale helse- og velferdstjenestene vært større enn i spesialisthelsetjenesten. Helsepersonellkommisjonen mener det må til en styring av personellrekrutteringen til den kommunale helse- og velferdstjenesten slik at man kan håndtere den økende andelen av en eldre befolkning.

Knappheten på helsepersonell utfordrer helse- og omsorgstjenestene på hvordan arbeidet organiseres og oppgavene løses. Oppgaveglidning mellom faggrupper må vurderes.

Helsepersonellkommisjonen skriver: «Knapphet på helsepersonell gjør at det er viktig å være bevisst på hva personellet skal gjøre og ivareta i løpet av en arbeidsdag. Det innebærer også å fordele oppgaver til annet personell der helsefaglig kompetanse ikke er nødvendig. Man må også vurdere om

oppgaver kan løses på helt nye måter, blant annet ved bruk av teknologiske løsninger, gjerne i samarbeid med pasient, bruker eller pårørende.»

Levanger kommune har i [Temaplan rekruttering og kompetanse i helse og velferd](#) pekt på forhold som påvirker kommunens evne til å knytte til seg og beholde ansatte.

Demografiske utvikling og bosetningsmønster

Aldersgruppen 80+ har økt siden 2000 og frem til i dag. Parallelt med denne utviklingen har tilgjengeligheten på arbeidskraft bremset opp. NOU 2023:4 beskriver utviklingen slik:

«Parallelt med denne utviklingen, bremses veksten i tilgjengelig arbeidskraft før den stopper helt opp. For første gang i moderne tid, fra midten av 2030-tallet, vil antallet personer i yrkesaktiv alder falle i absolutte tall. Denne utviklingen vil forsterke seg ytterligere etter 2040.

Demografiutviklingen betyr altså både en økning i antallet eldre og en reduksjon i antallet i arbeidsfør alder – samtidig.» Fremtiden krever en bedre og mer effektiv organisering og samhandling mellom aktørene innen de kommunale helse og velferdstjenestene og mellom kommuner og mellom kommuner og helseforetak. Deltakelse i helsefelleskap med helseforetaket gir muligheter for økt samhandling og mer sømløse tjenester for innbyggeren.

Samhandlingsreformen og helsefelleskapene

Norges forskningsråds evaluering av Samhandlingsreformen i 2016 trekker frem at kommunene og helseforetakene i hovedsak har fulgt opp intensjonene i reformen. Samtidig har ikke forventningene til mer helhetlige og sammenhengende helse og omsorgstjenester blitt innfridd.

NOU 2023:4 trekker frem Nasjonal helse- og sykehusplan for perioden 2020-2023 som et viktig dokument for å gi Samhandlingsreformen retning og rammer for utvikling av tjenestene på tvers av primær og spesialisthelsetjenesten. Her står det:

«Formålet med helsefelleskapene er å skape mer sammenhengende og bærekraftige helse- og omsorgstjenester til pasienter som trenger tjenester fra både spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det er særlig fire grupper som skal prioriteres; barn og unge, alvorlig psykisk syke, pasienter med flere kroniske lidelser og skrøpelige eldre.»

Helsepersonellkommisjonen beskriver: Samhandlingen hemmes av ulik faglig og økonomisk logikk, til tross for god vilje fra alle. Oppgavene er delvis sammenfallende og dels avgrenset. Pasienter med tjenestebehov fra forskjellige nivå er utsatte, og tjenesteflyten kan stoppe opp. Det dreier seg ofte om sårbare grupper som skrøpelige eldre, kronikere og pasienter med psykiske lidelser.

Allmennlegetjenesten

omfatter fastlegeordningen, legetjenester i sykehjem og andre kommunale institusjoner, i fengsel, i helsestasjons- og skolehelsetjenesten og legevakt. Det er kommunene som har sørge-for-ansvaret for allmennlegetjenesten.

Regjeringene Solberg og Støre har adressert utfordringer i allmennlegetjenesten og spesifikt i fastlegeordningen de senere år. Det er kommet flere forslag til tiltak nasjonalt. Dette er tiltak som er berørt i NOU 2023:8 Fellesskapets sykehus. I tillegg har flere kommuner innført lokale tiltak for å styrke fastlegeordningen. Levanger kommune har i sin temaplan for legeplantjenesten forskuttert en

nasjonal økning i rammetilskuddet for fastlegene, det nasjonale tilskuddet er nå økt til et nivå som medfører at Levanger kommunens økte tilskudd er "oppspist".

God tilgang på allmennlegetjenester er et av flere premisser for gode helsetjenester i kommunen. Stabilitet og kvalitet i allmennlegetjenestene er også sentralt for god samhandling, både innad i kommunehelsetjenesten og mot spesialisthelsetjenesten, slik at befolkningen får god behandling til rett tid og på rett nivå.

Oppgaveglidning

Helsepersonell vil være en knapphetsfaktor. Bruken av denne kompetansen må forbeholdes situasjoner der helsepersonell må brukes til å løse utfordringene i befolkningen av helsemessig art. NOU 2024:4 beskriver «*Riktig oppgavedeling starter med folkehelsearbeid og forebygging. Forebyggingstiltak og tidlig innsats må utformes slik at pasienter og brukere gjøres i stand til å ta vare på egen helse og delta i egen behandling.*» Videre står det: «*Overføring av oppgaver mellom personell og personellgrupper forutsetter systematisk organisering med tydelige og feilsikre beslutningsprosesser om hvilke oppgaver som overføres, og grundig trening og regelmessig kvalitetskontroll.*»

Frivilligheten Nasjonal strategi for frivillig arbeid på helse- og omsorgsfeltet (2015-2020) ([regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)) peker på frivilligheten som en ressurs på helse- og omsorgsfeltet.

NOU 2023:4 trekker frem frivilligheten som en viktig ressurs for å løse utfordringene vi står ovenfor i tiden fremover; Frivillige organisasjoner vil være svært viktige for å bidra til en bærekraftig helsetjeneste. De er et viktig supplement, og kan bidra til «det ekstra» for å sikre en god helsetjeneste for pasienter og brukere. Det må fortsatt stimuleres til at alle kommunene inngår tett dialog med frivillig sektor, men på frivillighetens premisser. Og rammevilkårene for frivillige organisasjoner må sikre.

St. Meld.15 (2017-2018), Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre viser at Helse- og omsorgsdepartementet ønsker å skape et mer aldersvennlig Norge og finne nye og innovative løsninger på utfordringer knyttet til aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp, sammenheng og overganger i tjenestene. Reformen «*Leve hele livet*» skal bidra til at eldre mestrer livet lengre og har trygghet, at pårørende kan bidra uten at de blir utslitt og at ansatte kan bruke sin kompetanse i tjenestene.

I Meld. St. 24 (2022–2023) - regjeringen.no, Fellesskap og mestring – Bo trygt heime presenterer regjeringa en samlet innsats for et mer aldersvennlig samfunn preget av åpenhet, trygghet og fellesskap. Meldinga har fire innsatsområder: Levende lokalsamfunn, bostedtilpassing og -planlegging, kompetente og myndiggjorte medarbeidere og trygghet for brukere og støtte til pårørende. De overordnede målene med reformen er å bidra til at eldre kan bo trygt heime, og at behovet for helse- og omsorgstjenester blir utsatt gjennom bedre planlegging, styrket forebygging og mere målrettede tjenester. Videre vil vi sikre bedre bruk av personell og de samlede ressurser, og gjennom dette bidra til at alle som trenger det får tilgang på gode og trygge tjenester.

DEMENS

Demens forårsakes av forskjellige hjernesykdommer og kjennetegnes ved kognitiv svikt, endringer i følelser og personlighet, samt redusert evne til å fungere i dagliglivet. Det viktigste kognitive symptomet er redusert hukommelse. Demens skyldes progredierende sykdommer som påvirker hele livssituasjonen både for de som er syke og deres pårørende og som gjør at de som rammes gradvis vil fungere dårligere og til slutt bli helt avhengig av hjelp

I Helse- og omsorgsdepartementets *Demensplan 2020: Et mer demensvennlig samfunn*, beskrives mål og strategier med bakgrunn i brukeres og pårørendes behov.

Utvikling i forekomst av demens i Levanger						
Alder	2015	2020	2025	2030	2035	2040
65-69 år	10	10	11	11	12	11
70-74 år	17	21	22	24	24	27
75-79 år	35	45	56	59	63	66
80-84 år	76	80	108	135	145	156
85-89 år	84	90	97	134	172	189
90+	51	63	71	77	107	144
Sum	273	310	365	440	524	593

VOLD I NÆRE RELASJONER

[Temaplan vold i nære relasjoner](#) ble vedtatt i kommunestyrets møte 26.02.2020, sak 13/20.

Temaplanen har blant annet fokus på vold i nære relasjoner knyttet til eldre. Det Nasjonale kompetansesenteret mot vold og traumatisk stress (NKVTS) publiserte i sin rapport 9/2017 resultatene fra den første nasjonale undersøkelsen om personlig trygghet og livskvalitet blant eldre hjemmeboende menn og kvinner i Norge. Undersøkelsen viser at et stort antall av befolkningen over 65 kan være eller har vært utsatt for vold eller overgrep av noen de er i nær relasjon med. Dersom en overfører tall fra internasjonale studier (Storbritannia og Irland) og rapport fra NKVTS til lokale forhold, kan mellom 70 og 330 personer ha vært utsatt for vold. Den nasjonale undersøkelsen viser et langt større antall utsatte enn den internasjonale. I forbindelse med Koronakrisen har problemer knyttet til vold i nære relasjoner blitt svært forsterket. Internasjonalt rapporteres det om opp mot 50% økning.

HABILITERING OG REHABILITERING

I henhold til [Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator](#) skal «habilitering og rehabilitering ta utgangspunkt i den enkelte pasient og brukers livssituasjon og mål. Habilitering og rehabilitering er målrettede samarbeidsprosesser på ulike arenaer mellom pasient, bruker, pårørende og tjenesteytere. Prosessene kjennetegnes ved koordinerte, sammenhengende og kunnskapsbaserte tiltak. Formålet er at den enkelte pasient og bruker, som har eller står i fare for å få begrensninger i sin fysiske, psykiske, kognitive eller sosiale funksjonsevne, skal gis mulighet til å oppnå best mulig funksjons- og mestringsevne, selvstendighet og deltagelse i utdanning og arbeidsliv, sosialt og i samfunnet.»

I habiliterings- og rehabiliteringstjenester vektlegges forebygging og tidlig intervensjon. Tjenestene skal støtte opp under og utløse ressurser hos brukerne, deres familier og sosiale nettverk, i nærmiljøet og lokalsamfunnet. Det som vil være krevende er å kunne intervenere tidlig og fortsatt jobbe forebyggende da flere har behov for helsehjelp fremover.

I målgrupper for habilitering er det i stor grad mennesker med flere samtidige sykdommer. De fleste trenger kompetanse fra kommunene og spesialisthelsetjenesten i både utredning, diagnostisering og oppfølging.

I Levanger kommune har det vært utfordringer med lang ventetid hos fysioterapeuter og ergoterapeuter. Dette gjør at rehabiliteringspotensialet som er i en akutfase noen ganger ikke blir utløst fordi vi kommer inn for sent med våre tjenester. Tilbud om kognitiv habilitering/rehabilitering og logopedi er eksempler på tjenester som ofte mangler.

BOLIGSOSIALE PERSPEKTIVER

[Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken 2021-2024](#) samler og målretter den offentlige innsatsen overfor vanskeligstilte på boligmarkedet. Eierlinjen står sterkt, og så mange som åtte av ti eier sin egen bolig. Flere skal kunne eie sin egen bolig - og leie skal være et trygt alternativ. Strategien varsler følgende prioriterte innsatsområder: Ingen skal være bostedsløse. - Barn og unge skal ha gode boforhold. - Personer med nedsatt funksjonsevne skal på lik linje med andre kunne velge hvor og hvordan de bor.

Det er kommunene som har hovedansvaret for å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet, der frivillige og ideelle organisasjoner er viktige samarbeidspartnere.

Fra juli 2023 ble [Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet](#) innført. Loven viderefører kommunens plikter og skjerper ansvaret. Det stilles strengere krav til saksbehandling, en plikter å ha oversikt over boligbehovet for vanskeligstilte, og det skal tas boligsosiale hensyn i den kommunale boligplanleggingen.

Kommunestyret har i 2022 vedtatt [Boligsosial temaplan del I](#) og i 2023 [Boligsosial temaplan del II](#). Del I fokuserer på Heldøgns omsorg og institusjon, del II har fokus på vanskeligstilte i boligmarkedet.

Med økning i antallet eldre må det påregnes økt behov for tilrettelagt boligmasse både i regi kommunen og private aktører.

Økning i aldersgruppe over 80 år. Behov for nye heldøgns plasser sett i forhold til 2023.	2023	2028	2033	2038	2043	2048
Antall over 80 år	1 040	1 377	1 669	1 947	2 190	2 385
Økning fra 2023		337	629	907	1 150	1 345
Behov for nye plasser, dekningsgrad på 20%		67	125	180	230	269
Behov for nye plasser, dekningsgrad på 25%		84	158	227	288	336

I aldersgruppen 80 - 89 år vil det bli 935 flere, og i gruppen over 90 år 410 flere. Dette tilsier at situasjonen innen helse og velferd vil bli preget av økte tjenestebehov, både innenfor hjemmetjenester og heldøgns omsorgstjenester.

Venteliste HDO og institusjon juni 22 – juli 23	Antall på venteliste HDO	Antall på venteliste Institusjonsplass
August 2023	45	3
Juli 2023	33	4
Juni 2023	34	4
Mai 2023	39	4
April 2023	35	5
Mars 2023	35	6
Februar 2023	34	6
Januar 2023	32	7
Des 2022	33	5
Nov 2022	32	7
Oktober 2022	28	10
September 2022	30	10
August 2022	28	10
Juli 2022	25	11
Juni 2022	28	7

Kilde: Levanger kommune

Heldøgns omsorgsplasser

Kommunen har ansvar for å tilby forsvarlige helse- og omsorgstjenester inklusive heldøgns omsorgstjenester i institusjon.

KS skriver i rapporten «Heldøgns omsorg – kommunenes dekningsgrad» fra 2016: «I Norge har velferdsstaten sørget for omsorgen for de gamle. Det har vært en forventning om at antall sykehjemsplasser skal utgjøre 25 % av antall eldre over 80 år.»

I 2020 hadde Levanger kommune institusjonsplasser og HDO-boliger til ca. 20% av befolkningen over 80 år. Dersom samme dekningsgrad skal beholdes i årene framover, må det bygges ut 67 nye plasser/boliger til 2028, og 180 nye (sammenlignet med 2023) til 2038. Legges 25% dekningsgrad til grunn, vil det måtte bygges 84 nye plasser/boliger til 2028 og 227 til 2038. Dette forutsatt at demografisk utvikling følger prognosene.

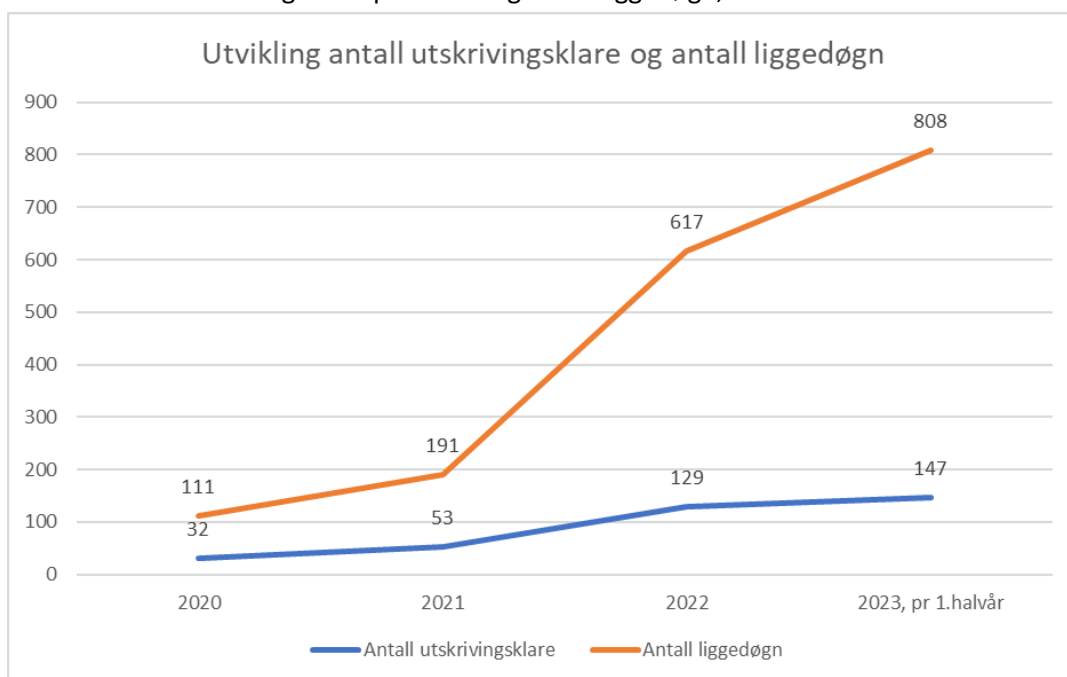
Det har de siste årene vært stor vekst i antall yngre personer med store bistandsbehov. Mange av disse ønsker bolig i bofellesskap med personalbase. Alternativet til bofellesskap er for mange å kjøpe eller leie en leilighet et sted i kommunen, hvor det må etableres personalbase i tilknytning til denne. Utfordringer med en slik tjeneste, som ofte omfatter 1:1 – bemanning, er at det er svært utfordrende å rekruttere og beholde personell. Det kan være krevende å jobbe i en tjeneste uten kolleger som er til stede samtidig. Med en demografisk utvikling preget av ingen vekst i antall personer i yrkesaktiv alder, er det svært viktig å etablere attraktive arbeidsplasser for å fremme rekruttering.

Institusjons- og heldøgns omsorgsplasser i Levanger pr. 2023	Institusjonsplasser	HDO
Staup Helsehus	44	
BBT		62
Stokkbakken		36
LBAS		29
Ytterøy Helsetun	10	2
Totalt	64	129

Kilde: Levanger kommune

Som grafen under viser, har det i 2022 og 2023 vært benyttet svært mange betalingspliktige liggedøgn på sykehuset. Utfordringen for kommunen med å ta hjem pasientene er knyttet både til manglende kapasitet på plasser/boliger, og mangel på tilgjengelige kompetanseressurser.

Antall utskrivningsklare pasienter og antall liggedøgn, fra 2020 – medio 2023

Kilde: Levanger kommune

AVLASTNING

Ifølge Lov om kommunale helse og omsorgstjenester m.m. skal kommunen tilby nødvendig pårørende støtte til personer med særlig tyngende omsorgsarbeid. Pårørendestøtte kan omfatte opplæring og veiledning, omsorgsstønad og det som omtales som avlastningstiltak.

Levanger kommune har et godt tjenestetilbud, men merker press på tjenestene. En ser en utvikling mot flere barn med alvorlig autisme og adferdsutfordringer, og færre multifunksjonshemmede. Dette medfører økt behov for bemanning og skjerming, og dermed også større lokaler.

Det søkes om økt avlastning pr. familie, samt flere familier som har behov. For å løse fremtidige utfordringer bør utvidelse av kapasitet vurderes. Et tett samarbeid opp mot oppvekst er nødvendig, og sees i sammenheng med helhetlig ressursutnyttelse.

Utviklingen i avlastningstjenester for barn og unge					
Tall pr 1.sept alle år	2019	2020	2021	2022	2023
Antall barn i institusjon	12	17	21	22	28
Timer pr år	28 288	34 424	39 572	53 352	64 480
Antall barn i privat avlastning	11	15	19	21	36
Timer pr uke, privat avlastning	130	191	228	240	429

Kilde: Levanger kommune

ARBEID OG AKTIVITET

Deltagelse i arbeids- og aktiviseringstilbud er grunnleggende for å fremme livskvalitet, god helse, vekst og mestring i hverdagen. Kommunen har innbyggere i aldersgruppen 18-100 år med behov for tilrettelagt arbeid eller aktivitet. Disse er målgruppe for [Temaplan arbeid og aktivitet 2019-2022](#), vedtatt i K. sak 8/19. I planen er det utarbeidet en samfunnsanalyse som viser utfordringer og muligheter innenfor planområdet.

Levanger kommune har i dag få arbeids- og aktivitetstilbud i egen regi, og dekker ikke selv behovet som etterspørres. Tradisjonelt har kommunen prioritert eldre og funksjonshemmede. Yngre personer som faller ut av det ordinære arbeidsmarkedet har i liten grad tilrettelagte tiltak, dog vil noen ha tilbud gjennom Leva-Fro som tilbyr enten varig tilrettelagte arbeidsplasser eller arbeidsforberedende trening.

I Levanger er det et mangfold av aktiviteter drevet av frivillige lag og organisasjoner. Dette er viktige arenaer for å unngå isolasjon og utenforskap for innbyggere i alle aldre, og er et viktig supplement for å kunne lykkes med å gi innbyggerne gode kultur og aktivitetsopplevelser. Mulighetsrommet for å utnytte frivilligheten må forbedres, både gjennom systematikk i informasjon, arenaer, økonomi og rekruttering.

VELFERDSTEKNOLOGI I OMSORGSTJENESTENE

Figur: Fire innsatsområder i temaplan velferdsteknologi

I de senere årene har norske kommuner, inkludert Levanger, investert betydelige ressurser i implementeringen av velferdsteknologi for å styrke omsorgstjenestene. Ifølge NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg defineres velferdsteknologi som "teknologisk assistanse som bidrar til økt trygghet, sikkerhet, sosial deltakelse, mobilitet og fysisk og kulturell aktivitet."

Denne teknologien styrker enkeltpersoners evne til å klare seg selv, selv ved sykdom eller nedsatt funksjonsevne. I henhold til NOU 2023:4 er fortsatt utrulling av velferdsteknologi viktig for å sikre bærekraftige tjenester, spesielt i lys av økende utfordringer knyttet til tilgang på personell.

En sentral motivasjon for implementeringen av velferdsteknologi er å frigjøre personell til oppgaver som krever menneskelige relasjoner. Ved å f.eks. å automatisere rutinemessige oppgaver kan ansatte i omsorgssektoren fokusere på kvalitativ omsorg og individuell oppfølging. Dette samsvarer med NOU 2024:4, som understreker viktigheten av god bestillerkompetanse i offentlig sektor. For å sikre kvaliteten på innkjøp og satsinger må ledere og ansatte utvikle nødvendig digital kompetanse. Dette innebærer ikke bare teknologisk opplæring, men også å skape forståelse for hvordan teknologien kan forbedre tjenesteleveransen og brukeropplevelsen.

Gevinstrealisering spiller en sentral rolle i Levanger kommunes tilnærming til velferdsteknologi. Dette for å oppnå økt omsorgskapasitet som gjør oss bedre rustet til å møte fremtidsutfordringene.

Gevinster defineres i hovedsak på tre hovedpunkter: Økt kvalitet, Spart tid og Unngåtte kostnader

Levanger kommune anerkjenner betydningen av Helhetlig tjenestemodell. Dette er et verktøy for kommuner som skal implementere velferdsteknologi. Modellen gir oversikt over oppgaver, roller og ansvar som bør ivaretas dersom velferdsteknologi skal bli en integrert del av tjenestene. Dette inkluderer å integrere teknologien sømløst i eksisterende tjenesteleveranser for å sikre kontinuitet og effektivitet. Samtidig må ledere og ansatte i helse- og velferdstjenestene ha en god medisinsk forståelse og kjennskap til klinisk arbeid for å sikre at løsningene faktisk møter brukernes behov. Den helhetlige tjenestemodellen blir viktig for å sikre at gevinstene av velferdsteknologi realiseres på en effektiv måte. Gjennom systematisk implementering, kompetanseutvikling og kontinuerlig evaluering, vil Levanger kommune bli bedre i stand til å møte utfordringene i omsorgssektoren med en moderne og helhetlig tilnærming til velferdsteknologi.

PSYKISK HELSE OG RUS

Opptrappingsplan for psykisk helse (2023-2033) [Meld. St. 23 \(2022–2023\) - regjeringen.no](#)

viser regjeringens innsats for hele det psykiske helsefeltet. Planen har tre innsatsområder:

Helsefremmende og forebyggende psykisk helsearbeid, Gode tjenester der folk bor og Tilbudet til personer med langvarige og sammensatte behov. Flere skal oppleve god psykisk helse og livskvalitet, og god hjelp skal være lett tilgjengelig der det trengs, når det trengs.

Levanger kommune benytter helsedirektoratets veileder «Sammen om mestring» fra 2014 [Lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne – Veileder.pdf \(helsedirektoratet.no\)](#) som et verktøy for oppbygging av våre tjenester til innbyggerne i Levanger kommune. Den beskriver tre hovedforløp:

- milde og kortvarige problem
- kortvarige alvorlige problem/lidelser
- langvarige milde problem/lidelser og alvorlige og langvarige problem/lidelser

Veilederen legger særlig vekt på at tjenestene organiseres og utformes i et bruker- og mestringsperspektiv. Tjenestene og tjenestenivåene samarbeider for å sikre helhetlige og koordinerte tjenester og at psykisk helse og rus ses i sammenheng. Ny veileder er på trappene og vil bli lansert før året er omme.

Både nasjonalt og i Levanger er det en økning i antallet henvendelser, særlig blant ungdom og unge voksne. Dette er forsterket gjennom og etter pandemien.

Etterspørselen etter tilbudet *Rask Psykisk helsehjelp* (RPH) har økt de siste årene. Dette er et viktig lavterskeltilbud som avlastar fastlegene, og som bidrar forebyggende slik at psykiske plager i mindre

grad utvikler seg til å bli mer alvorlige. Det er viktig å opprettholde og styrke tilbud til denne gruppen fremover.

Aktivitetshus Levanger er en arena for aktiviteter og sosialt fellesskap hvor vi koordinerer, drar sammen, skaper nye og drifter ulike aktiviteter i kommunen. ABC Hodebra brukes som metode i prosjekt *Aktivitetshus Levanger*. ABC står for Act, Belong, Commit.

Forebygging av selvmord og selvskading er tema i [regjeringens-handlingsplan-for-forebygging-av-selvsmord-2020-2025.pdf](#). Selvmord er et betydelig samfunns og folkehelseproblem. Hvert år tar drøyt 600 personer sitt eget liv i Norge. Årsak til selvmord er sammensatte og ofte resultat av ulike faktorer. Kommunen skal forebygge, avdekke, avverge, behandle og følge opp selvskading og selvmordsforsøk.

Opptappingsplanen for rusfeltet [Prop. 15 S \(2015–2016\) \(regjeringen.no\)](#) har tre innsatsområder: Tidlig innsats, Behandling og Ettervern/oppfølgingstjenester. Planen skal sikre økt kapasitet og bedre kvalitet i tilbudet til folk som har eller er i ferd med å utvikle rusmiddelproblem. Planen gir oversikt over hovedutfordringene på området og fastlegger både kortsiktige og langsiktige strategier for å møte dem. Planen er evaluert i [Fafo-rapport 2020:29](#).

Som et ledd i opptappingsplanen har Levanger kommune benyttet tre måleverktøy med flere målindikatorer for å kartlegge omfanget av rus- og psykiske problemer blant tjenestemottakere i kommunen. Sammen gir disse måleindikatorene kommunens helse, omsorgs- og velferdstjenester et bredt bilde, sammenstilt kunnskap og oversikt over rus og psykisk helse-problematikk, brukernes livsvilkår, tjenestetilbud og tjenestebehov. Kartleggingene viser at Levanger ligger på omtrent samme nivå som resten av landet når det gjelder rus og psykiske utfordringer.

FRISKLIVSENTRALEN - LÆRING OG MESTRING

Gjennom [Strategi for å øke helsekompetansen i befolkningen, 2019–2023](#) ønsker Helse- og omsorgsdepartementet å legge til rette for å øke helsekompetansen i befolkningen.

Helsekompetanse defineres som «*Personens evne til å forstå, vurdere og anvende helseinformasjon for å treffe kunnskapsbaserte beslutninger relatert til egen helse. Det gjelder både beslutninger knyttet til livsstilsvalg, sykdomsforebyggende tiltak, egenmestring av sykdom og bruk av helse- og omsorgstjenesten*».

Formålet med lærings- og mestringstilbud er å øke helsekompetansen hos pasienter, brukere og pårørende. Frisklivssentralen er et lavterskeltilbud. Målet med Frisklivssentralen er å fremme helse og forebygge sykdom ved å gi tidlig hjelp til å endre levevaner og mestre helseutfordringer.

Frisklivssentralen i Levanger har opparbeidet et godt, faglig og kunnskapsbasert tilbud som er i tråd med anbefalingene i [Veileder for kommunale frisklivssentraler \(helsedirektoratet.no\)](#) og som utgjør en viktig del av kommunens forebyggende arbeid. Det er viktig å vektlegge [ABC- tankegangen](#) i utforming av framtidens tjenester.

Oversikten under viser antallet personer som har hatt tjenester i Frisklivssentralen pr. år. Noen er inne i aktive tjenester ved årsskifte og blir dermed «overført» til neste år. De andre er nye henvisninger som har kommet i løpet av kalenderåret. Ujevn kjønnsmessig fordeling i bruken av Frisklivssentralen gjør at det bør vurderes om tilbudene er tilpasset befolkningens behov.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Deltakere	195 40 +155 nye	189 55 + 134	187 68 + 119	195 69+126	232 77+155	245 95+150
Kvinner	155 (80%)	150 (80%)	146 (78%)	148 (76%)	176 (76%)	200 (82%)
Menn	40 (20%)	39 (20%)	41 (22%)	47 (24%)	56 (24%)	45 (18%)

Denne oversikten sier ikke noe om antallet tjenester som er gitt pr. person. Det kan være stor variasjon per deltaker. Noen trener 1-3 ganger i uka, andre deltar på et kurs i en kortere periode, andre igjen kan delta på både kurs, gruppetrening og ha individuelle samtaler.

Det har vært en økning av deltakere de to siste årene. Fordelingen mellom kvinner og menn er relativt stabil. Økningen av deltakere kan skyldes stor aktivitet på kursfronten. Både ACT, Mestring av fatigue og MediYoga har vært populære kurs med mange deltakere (15-18 stk). Det er en klar økning i henvisningene rette mot stressrelaterte utfordringer, slitenhet, utmattelse, fatigue o.l.

Den nye hjemmesiden, samt bruken av Friskus kan ha gjort tjenestene bedre kjent og bidratt til økningen av henvisninger.

ØKONOMI I HELSE OG VELFERD

Demografikostnader:

KS har utarbeidet modeller som viser hvordan befolkningsendringer forventes å påvirke kommunenes utgifter fremover fordelt de ulike sektorene. Utgiftsbehovet innen pleie og omsorg øker med 13 til 15 millioner kroner hvert år de fire neste årene. Året deretter øker det til 19,5 mill. kroner, for så å gå noe ned de tre neste årene.

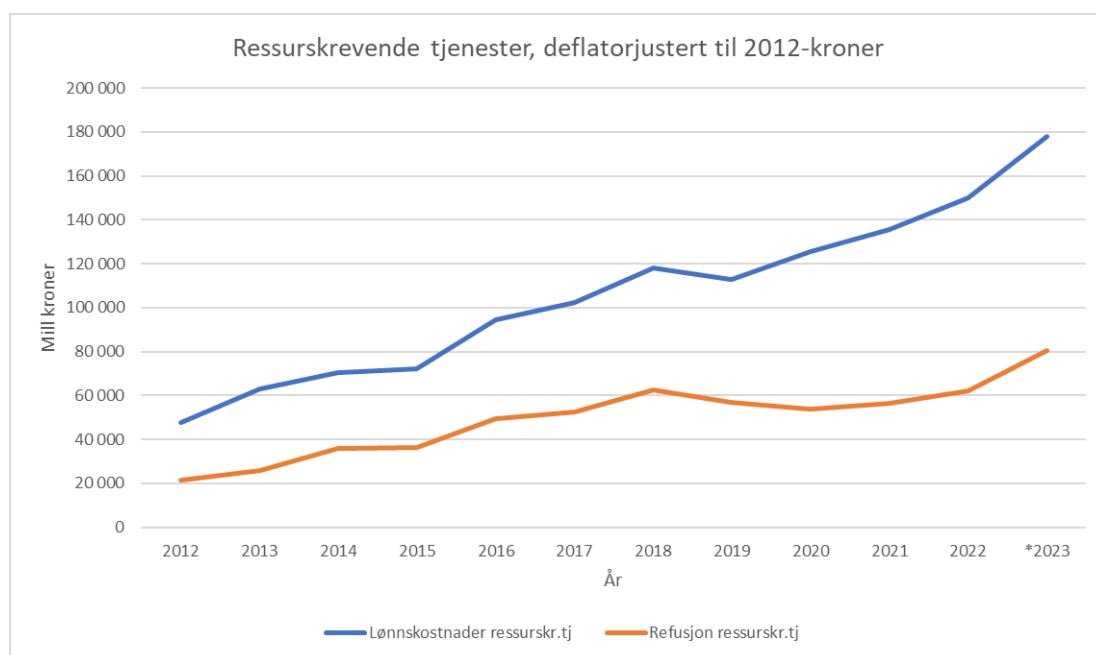
Endring utgiftsbehov per 1.1.22 i kroner	Pleie- og omsorg
2023	14 454
2024	12 755
2025	14 555
2026	14 122
2027	14 976
2028	19 448
2029	13 844
2030	10 882
2031	12 403
2032	17 925
Sum 2023-2032	145 365

Særlig ressurskrevende tjenester

Kommunale helse- og omsorgstjenester er i hovedsak finansiert gjennom kommunenes frie inntekter, men i tilfeller der kommunen yter særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere, kan det søkes om delvis refusjon for påløpte direkte lønnsutgifter. Det er ingen begrensning med hensyn til diagnose eller type lidelse hos tjenestemottakeren. Det gis refusjoner for

80 % av beløp som overstiger et vedtatt innslagspunkt. Innslagspunktet vedtas av stortinget hvert år og i flere år har dette økt mer enn lønns- og prisstigning og betyr at kommunen må finansiere større deler av dette selv. Tilskuddsordningen opphører når bruker har fylt 67 år, selv om det ofte er snakk om tjenester som ytes i et livslangt løp.

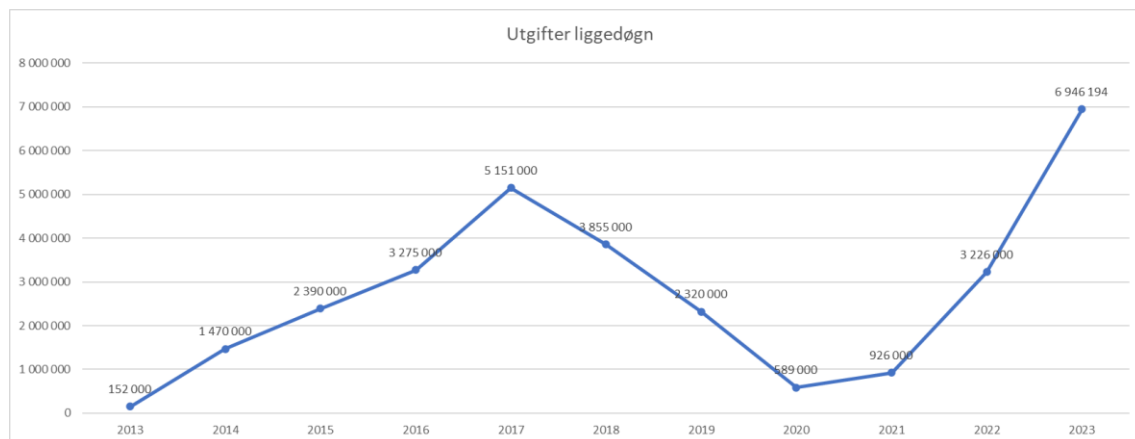
Levanger kommune har store kostnader knyttet til særlig ressurskrevende tjenester, også hvis man sammenligner med andre kommuner. Det er en betydelig økning i gapet mellom utgift og refusjon, se graf under. Fra 2012 til 2023 har gapet økt fra 26,5 mill. til 97,5mill. 2012-kroner, grunnet flere tjenestemottakere og økte tjenestebehov. Dette betyr at særlig ressurskrevende tjenester legger beslag på stadig større deler av budsjettet innenfor helseområdet og at handlingsrommet for øvrige tjenester blir strammere.

**2023 er foreløpige tall Kilde: Levanger kommune*

Utskrivningsklare pasienter

Antall utskrivningsklare pasienter fra sykehuset har siden bunnen i 2020 økt betraktelig. Grafen under viser utviklingen av utgifter knyttet til overliggere på sykehuset. Dette er en betydelig økonomisk utfordring for kommunen.

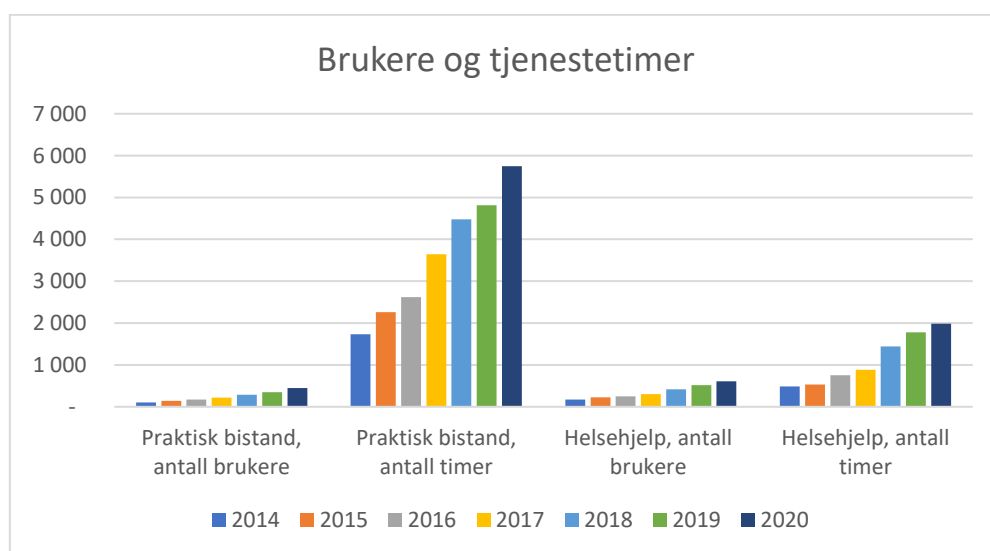

Kilde: Levanger kommune

GENERELLE VURDERINGER

Tjenesteutvikling

Grunnet skifte av dokumentasjonssystem er det utfordrende å komme frem med nyere tallmateriell for brukere og tjenestetimer. Tabellen nedfor viser en trend i utviklingen i de foregående årene

	Praktisk bistand, antall brukere	Praktisk bistand, antall timer	Helsehjelp, antall brukere	Helsehjelp, antall timer
01.01.2014	83	1649	165	465
01.07.2017	216	3646	302	882
01.01.2018	250	4042	355	1206
03.06.2020	451	5745	610	1986

Kilde: Levanger kommune

Kostnader i Helse – og omsorg i stor grad knyttet mot lønn, og dette er relatert til tjenesteyting, dvs. vedtak. Helse- og omsorg må vurdere om kvalitet og omfang av tjenester i fremtiden skal være like god som nå. Dette innebærer en gjennomgang av kvalitet og omfang av tjenester. Utvalget påpeker at kvalitet ikke må gå ut over lovpålagte tjenester.

Eldreomsorg har stort fokus. Allikevel må det påpekes at en vesentlig del av utgifter innen helse- og omsorg ytes til personer under 67 år.

KULTUR, IDRETT OG FRITID

GENERELT

Ett av målene i Trøndelagsplanen er: «I 2030 er kunst og kultur en viktig drivkraft for samfunnsutvikling i Trøndelag.» Kulturens rolle i samfunnet er viktig. Det er allment anerkjent at kultur ikke bare har en verdi i seg selv, men at kultur også handler om identitet, historie, demokrati, folkehelse og at kunst og kultur har en samfunnsbyggende kraft.

Forskning viser at ulikhet i økonomi og levevaner bidrar til sosial ulikhet i helse og samfunnsdeltagelse, og at disse forskjellene følger med hele livsløpet. Samtidig er det slått fast at deltakelse i kultur og idrett har helsefremmende effekter og bidrar til utjevning (HUNT). Ny forskning viser også at de som deltar i kulturelle aktiviteter, har lavere risiko for tidlig død (Bente Løkken, Nord 2023). Med denne nye kunnskapen peker forskningen på at fremtidig folkehelsepolitikk bør legge til rette for økt kulturdeltagelse i det forebyggende og helsefremmende arbeidet. Deltagelse i kulturelle aktiviteter bør bli en reell mulighet for hele befolkningen, uavhengig av sosioøkonomiske levekår.

De økonomiske og sosiale forskjellene i Norge øker, også i Levanger. Det er også grunn til å anta at andelen familier med økonomiske utfordringer på kort sikt vil øke på grunn av høyt rentenivå og økte matvarepriser. Levanger kommune har sluttet seg til Fritidserklæringen og forplikter seg med dette til å jobbe aktivt for at ALLE barn og unge i Levanger får mulighet til å delta jevnlig i minst en organisert fritidsaktivitet. Kommunen har et lokal fritidskort. BUA Levanger låner ut utstyr gratis. Det gis støtte til åpen svømmehall, det er gratis hall for all-idrett og subsidiert halleie for andre aktiviteter. Kommunen arrangerer mange gratis arrangement gjennom året. Levanger kommune har også et kommunalt inkluderingstilskudd som skal bidra til at Levangersamfunnet når målene i Fritidserklæringen. Tilskuddet skal motivere, inspirere og gi økonomisk støtte til lag og foreninger som jobber for inkludering av barn og unge.

Både nasjonalt og lokalt ble nedstengingen av samfunnet som følge av covid-19 utfordrende både for det profesjonelle kulturlivet, for frivilligheten og for brukerne av kulturtilbud. De økonomiske konsekvensene har for deler av det profesjonelle kulturlivet vært store, og flere aktører forlot bransjen under pandemien. I tillegg førte stopp i kulturell aktivitet i sosiale fellesskap til store helsemessige konsekvenser for mange. Erfaringene fra denne perioden ser ut til å ha ført til en større bevissthet og anerkjennelse av kulturens betydning for menneskenes livskvalitet.

Også før covid-19 var det et utviklingstrekk at mennesker møtes fysisk i mindre grad enn før, og at prosentdelen av unge som er ute med venner går ned. Mindre fysisk samvær intensiverer en uheldig utvikling i retning av små fellesskap og digitale ekkokammer.

Kultur har betydning for enkeltmenneskers, grupper og steds identitet. Felles møteplasser i lokalsamfunnet bidrar til tilhørighet, fellesskap og inkludering for alle befolkningsgrupper. Dette gir positive bidrag til folkehelsa samtidig som det påvirker steds attraktivitet for bosetting.

Kultur- og opplevelsesnæringer er i vekst lokalt og nasjonalt. Det er mange bedrifter innen kreative næringer som er tilknyttet Filmfabrikken på Røstad, og lokalene er allerede blitt for små. Miljøet er i vekst og det gamle vaskeriet på Havna er tatt i bruk for flere aktører. Dette bygget har store muligheter for videreutvikling, og i 2023 startet arbeidet med å gjøre en av salene om til en event-/kulturarena. Ved at Nord universitet nå kommer til å samle sine kunst- og kulturfag ved Campus Røstad, vil behovet for en velfungerende kulturell infrastruktur forsterkes.

Viktige forutsetninger for å lykkes i å nå målet om kulturtilbud til alle, er en velfungerende kulturell infrastruktur, virkemidler som tilgang til å låne fritidsutstyr (BUA Levanger), rimelige leiesatser, fritidskort, samt god samhandling mellom aktører innen offentlighet, frivillighet og næringsliv. Levanger har et rikt og allsidig frivillig kulturliv. Samhandling med og tilrettelegging for det frivillige kulturlivet, vil bidra til å utløse mer frivillig kulturaktivitet. Se også kapittel 6 om Frivillighet.

I Levanger har vi hatt en utvikling mot en tydelig inkluderende profil i alt arbeid med kulturaktiviteter.

Utvikling i tall gratis arrangement

	2019	2020	2021	2022	2023
Gratisarrangement/-aktiviteter [1] Inkludert Sommerskole 2021 (udir-tilskudd): 38 [2] Inkludert sommerskole 2021 (udir-tilskudd): 1500	57	35	86 ^[1]	75	89
Antall besøk (vanskelig å anslå for noen utendørs arr.)	Ca 5000	ca 2500	5000 ^[2]	Ca 5000	Ca 8000

Utvikling i tall andre inkluderingstiltak barn og unge

	2019	2020	2021	2022	2023
Antall barn og unge som har hentet ut fritidskort		53	87	150	235
Utlån BUA	5366	3846	6636	7188	8301
BUFDIR-tilskudd for inkludering av b&u (mill.)	0,58	0,52	0,65	0,63	0,35

KULTURELL INFRASTRUKTUR

God kulturell infrastruktur og kulturtilbud vil være viktig for å framstå som en attraktiv student- og universitetsby og bostedskommune. En innbyggerundersøkelse gjort av Trøndelag fylkeskommune for kommunene i Trøndelag (2023) fastslår at det blant innbyggerne i Levanger er et ønske om bedre kulturtilbud, inkludert bygging av kulturhus og kino. I tillegg til de offentlige kulturarenaene, er også

grendehus, kirker, kaféer/restauranter og andre private kulturarenaer nødvendige arenaer for en velfungerende kulturell infrastruktur.

Utfordringer og muligheter knyttet til den kulturelle infrastrukturen i Levanger sentrum er gjennomgått i rapporten «Den kulturelle tråd» som ble lagt fram i januar 2017. Store deler av rapporten er fortsatt gjeldende.

Etter at kinodriften ble lagt ned er Festiviteten nå kun kulturscene, med behov for både innvendige og utvendige tiltak for å sette huset i stand til å fungere optimalt. En mulighetsstudie for Festiviteten ble gjennomført høsten 2019, og viser at Festiviteten har et potensiale som en middels stor kulturscene. Festiviteten er en sentral og viktig bygning i Trehusbyen Levanger, og ved en ombygging vil man kunne ta tilbake noen elementer som gir en opplevelse av en kulturarena fra 1897. Med nytt skyveamfi med 216 seter, vil man få en historisk, men likevel moderne kulturarena som er mer fleksibel enn i dag.

Utvikling i tall Festiviteten

	2019	2020	2021	2022	2023
Antall arrangement i Festiviteten					
- med billettsalg	26	25	48	41	49
- utleie konferanser, kurs, foredrag	4	58	59	51	69
- øvingsdager			27	18	31
Billetter solgt Festiviteten	4814	2412	3696	4336	5382

Levanger sentrum har i tillegg til Festiviteten flere andre kulturscener som Havna scene, Røstad scene, Levanger kulturkirke og snart også Vaskeriet Arena. I tillegg er det mulig å bruke Trønderhallen til enkelte større arrangement. Når både Stjørdal og Steinkjer har saler med 600 seter, er det vanskelig å se for seg at det er marked for en stor kultursal til i regionen, uten at den også har andre funksjoner som f.eks. konferansesal i et framtidig hotell.

Forslaget til nytt bibliotek og kulturbygg fra «Hello Woods» som vant Europakonkurransen i 2021, er et bygg på ca. 4 400 m² i tre etasjer med god stedstilpassing. En samlokalisering av flere av kulturinstitusjonene og kulturtilbudene i et felles bygg vil gi både god ressursutnyttelse og naturlig nok mange synergieffekter. Med grunnlag i kunnskap fra innspillsrunder med innbyggere og mulighetsstudier, er følgende kulturtilbud/-fasiliteter hensiktsmessige å samlokalisere i et nytt kulturbygg:

- Levanger bibliotek
- Kulturskolen i Levanger
- Levanger ungdomshus
- BUA Levanger
- Levanger frivilligsentral

I tillegg er det behov for spesialrom som kan sambrukes av flere aktører som f.eks. ulike kommunale tjenester, innbyggere, besøkende, frivilligheten og næringsliv. Aktuelle fasiliteter kan være:

- Møterom/formidlingsrom
- Folkeverksted/skaperverksted
- «Blackbox» - fleksibelt rom for ulike typer arrangement/aktiviteter
- Areal til datakultur og kreativ teknologi (gaming/e-sport)
- Lydstudio
- Bandrom
- Andre øvingsrom (dans, drama)

Forslaget til nytt bibliotek og kulturbygg fra «Hello Woods» som vant European-konkurransen i vil etter alt å dømme kunne romme alle disse kulturaktivitetene og fasilitetene, og er et godt utgangspunkt for videre arbeid med et nytt kulturbygg på bibliotektomta.

Den digitale infrastrukturen blir stadig viktigere, da vi bruker mer tid bak en skjerm og i stor grad benytter digitale verktøy for å få informasjon om og tilgang til kultur- og idrettsaktiviteter. Levanger kommune har siden 2020 tatt i bruk Friskus som er et helhetlig aktivitets- og frivillighetsverktøy. Dette bidrar blant annet til å synliggjøre ulike tilbud og muligheter for et aktivt liv. Friskus synliggjør også på en god måte hvilke tilbud og aktiviteter som er gratis, noe som er ekstra viktig i en tid med store kostnadsøkninger i samfunnet generelt.

Friskus er også kommunens digitale verktøy for det kommunale fritidskortet. Dette gir barn og unge i familier med utfordrende økonomi mulighet til å få støtte til å delta i organisert fritidsaktivitet. En løsning for et kulturkort/gratisbilletter er også under utprøving.

BIBLIOTEK

Folkebibliotekene blir stadig mer utadrettet og samskapende. De driver mer aktiv formidling, det blir flere og bedre arrangementer og mer digital formidling som podkaster, aktiv bruk av sosiale medier for å fremme litteratur og andre tilbud ved biblioteket, oppsøkende virksomhet og samarbeid med andre aktører i lokalsamfunnet. Biblioteket fungerer som møteplass og debattarena og er viktig i arbeidet med integrering og inkludering. Det er også en viktig demokratisk arena, og bidrar til å stimulere og øke kvalitet på samfunnsdebatten. Biblioteket samarbeider ofte med andre og flytter sine arrangement ut i byen for å møte flere innbyggere, for eksempel under Levanger Litteraturfestival og Skogheimseminaret. I 2023 var biblioteket hovedarrangør eller medarrangør for 213 arrangement, mot 153 i 2022. Til sammen hadde arrangementene 4260 gjester. Arrangement ved biblioteket strekker seg fra sy-verksted til forfattersamtaler til lekebyttedag og konserter m.m. Lokalene er dårlig egnet for dagens høye aktivitetsnivå, og hindrer en ønsket utvikling av biblioteket som en samskapingsarena.

Bibliotekene befinner seg i skjæringspunktet mellom kultur, utdanning og livslang læring, folkehelse og sosialt arbeid. Dette gir et godt utgangspunkt for å jobbe aktivt med bærekraftsmålene. “Levanger bibliotek mot en bærekraftig framtid” er et 2-årig prosjekt støttet av Nasjonalbiblioteket der målet er at bibliotekets innhold og aktivitet i størst mulig grad skal utformes for å jobbe mot å oppnå FNs bærekraftsmål. Biblioteket skal være en arena for samskaping og utvikling på tvers av tjenester og

aktører i lokalsamfunnet. Det skal være en lavterskel møteplass og et sted der innbyggere kan involveres – og involvere andre – i initiativ og aktiviteter.

Nasjonalt går bibliotekbesøket opp, selv om utlånet går ned. Halvparten av befolkningen besøkte folkebibliotek i 2022. Det skyldes at lokalene blir brukt på en annen måte enn før. Lokalt gikk besøket opp 20 prosent etter pandemien, men er fremdeles litt lavere enn normalåret 2019. Utlån av skjønnlitteratur og faglitteratur til barn og voksne øker, mens lydbøker på CD, film og musikk går ned. E-bøker og e-lydbøker blir en stadig større del av utlånet, og biblioteket i Levanger deltar i et utlånssamarbeid med resten av Trøndelag, slik at lånerne får et så bredt tilbud som mulig. Kjøp av e-bøker og e-lydbøker har langt høyere kostnader enn fysiske bøker. Dette har ført til kraftig nedgang i antallet nye titler totalt sett.

Bibliotekbrukerne har etterspurt bedre tilgjengelighet både i lokalene og digitalt. Biblioteket har siden 2021 vært meråpent, som betyr at publikum får tilgang til biblioteklokalet utenom vanlig åpningstid. Åsen, Skogn og Ekne hadde inntil 2023 et bokbuss-tilbud, men dette tilbudet ble kuttet fordi det ble lite brukt. Flere kommuner oppretter nye lokalbibliotek som lokale møtesteder, gjerne i samarbeid med frivilligsentral, ungdomstilbud eller andre. Dette har også vært etterspurt i Levanger.

Ekspontiell økning av informasjon og kunnskapsressurser på Internett fører til større behov for bibliotekarer som digitale guider. Innbyggere med lav digital kompetanse har stort behov for hjelp til å navigere i det digitale byråkratiet. Folkebibliotekene bruker mye ressurser på å hjelpe til med slike oppgaver, og ansatte opplever at de har mindre tid til bibliotekfaglige oppgaver i hverdagen.

Lånere med nasjonalt lånekort har tilgang til flere strømmetjenester for film gratis via biblioteket, samt tilgang på aviser og magasiner digitalt gjennom appene PressReader og Flipp.

Lesing som basiskunnskap blir viktigere samtidig som fritidslesing blant barn og unge går ned. Den internasjonale PIRLS-undersøkelsen fra 2021 viser at norske tiåringer leser minst av samtlige land i undersøkelsen. Formidling av litteratur for barn og unge og tett samarbeid med skolene om utvikling av skolebibliotekene blir viktige oppgaver.

Nasjonalbiblioteket tar en større rolle i utviklinga av infrastruktur for folkebibliotekene. Dette frigjør tid for de ansatte på biblioteket, for eksempel ved at katalogisering har blitt en gratistjeneste. Digitaliseringsarbeidet og utvidelsen av Depotbiblioteket gjør at de lokale folkebibliotekene ikke blir så avhengige av å ha store samlinger på alle emner. Fylkesbibliotekene sin oppgave er i større grad regionalt utviklingsarbeid, og koordinering av samarbeid mellom folkebibliotekene.

Utvikling i tall biblioteket

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bibliotekbesøk	69 836	67 368	41 206	46 314	56 611	60 324
Totalt utlån biblioteket	49 564	49 031	43 351	45 464	52 891	54 935
Antall arrangement biblioteket	200	189	112	129	153	213
Deltakere på arr. biblioteket	5 390	4673	2622	2707	3265	4260
Brukere Meråpent bibliotek				97 (åpnet nov. 2021)	945	1391

KULTURSKOLE

Til tross for visjonen om en kulturskole for alle, konkluderte en rapport fra Telemarksforskning (2019) med at det fortsatt er en liten andel av norske barn og unge som har plass i kulturskolene. Analyser fra ungdataundersøkelsene tyder på at pris er en sentral barriere for ikke-brukere. Kulturskolen i Levanger har nå 443 elevplasser innen musikk, drama, dans og visuell kunst. Antall elever er 368, da noen har flere plasser. 14 % av grunnskoleelevene i Levanger er elever i kulturskolen. Dette er langt unna det nasjonale målet om 30 % deltakelse, som også er et lokalt mål. Innenfor den eksisterende økonomiske rammen, er det ikke mulig å øke elevtallet slik kulturskolen drives i dag. Prosentandelen er likevel gått litt opp, fordi elevtallet i grunnskolen i Levanger er gått ned.

Kulturskolen i Levanger arbeider kontinuerlig med å utvikle eksisterende og etablere nye tilbud. Kulturskolene er i en transformasjonsfase på grunn av den teknologiske utviklingen, endrede fritidsvaner og økende konkurranse om barn og unges fritid. De omfatter etter hvert alle kunst- og kulturuttrykk og tar også opp digitale kunst- og kulturformer. Det er ved Kulturskolen i Levanger i dag tilbud om musikkproduksjon på pc og ipad, men flere tilbud innen kreativ teknologi krever økt økonomisk ramme. Samtidig er kulturskolen opptatt av å ivareta tradisjonsformidling, og deltar derfor i et regionalt fordypningsprosjekt i folkemusikk, TrønderFolk, og startet høsten 2023 opp tilbud i gamle kunsthåndverksteknikker. Kulturskolen etablerte et nytt barnekor høsten 2023.

Læring og skaperkraft er forutsetninger for å lykkes med omstilling i arbeidslivet, og kultursektoren kan medvirke positivt til dette. Kreative fag i skolen blir viktigere, og estetiske fag har fått en sterkere rolle i ny læreplan for grunnskolen LK20. Høsten 2019 kom en ny strategi fra Kunnskapsdepartementet: «*Skapergleder, engasjement og utforskertrang*» som stiller noen klare forventninger til kommunene om blant annet kulturskolenes rolle i grunnopplæringen i estetiske fag. Levanger kommune har utarbeidet en felles kommunal strategi for samarbeid og helhetlig opplæring innen estetiske fag, og samhandling mellom grunnskole og kulturskole er i utvikling. Dette er også utgangspunkt for arbeidet med ny temaplan som utarbeides i 2023/24 «Kulturskolen som ressurscenter – temaplan for samskaping av kultur i helse og oppvekst».

Det har de siste årene kommet flere nasjonale føringer for kulturskolene. Framtidas kulturskole skal i større grad skal ha undervisningstilbud til hele befolkningen, inkludert førskolebarn, voksne, eldre, grupper med spesielle behov og minoritetsgrupper. Kulturskolene skal også i større grad være et kulturelt ressurscenter for kommunens innbyggere og ha et godt samarbeid med barnehager, skoler og kommunens frivillige kulturliv. Kulturskolen i Levanger har opprettet flere undervisningstilbud for voksne og er i oppstartsfasen av et samarbeid med Psykisk Helseteam i kommunen.

Levanger kommune har samarbeid med Nord universitet om universitetsskoler, og det er et ønske om også å etablere universitetskulturskolesamarbeid. Kulturskolen i Levanger har deltatt i flere forskningssamarbeid med Nord universitet.

Det er en nedadgående trend i Levanger for deltakelse også i barne- og ungdomskorpse. Kulturskolen har derfor fra januar 2020 tatt over instrumentalopplæring for disse korpse, både for å avlaste korpsstyrene og for å sikre lærerressurser til korpse. Det er nødvendig med økt økonomisk ramme for å kunne tilby korpse dirigenttjenester i tillegg.

Levanger kommunes ordning med kommunalt Fritidskort har i 2023 betalt for 22 brukere i kulturskolen, og fra 2024 har skolen også ni behovsprøvde gratisplasser.

Det er økt tilbud av desentralisert kulturskoleundervisning musikk de siste årene, men det er en utfordring at grunnskolene ikke har egnede og ledige rom for kulturskoleaktivitet både i og utenfor skoletid.

Utvikling i tall kulturskolen

	2019	2020	2021	2022	2023
Elevplasser i kulturskolen (GSI)	437	471	395	413	443
Antall elever totalt	391	393	339	357	368
Deltakerprosent kulturskolen (av antall grunnskoleelever)	13,0	16,0 ^[1]	14	14	14
Antall elever i desentralisert undervisning	12	35	32	52	58

^[1] Årsaken til økning i deltakerprosent skyldes nedgang i antall grunnskoleelever

FRITIDSTILBUD UNGDOM

Gode fritidstilbud er et av de sterkeste virkemidlene for å imøtekomme og forebygge ungdomskriminalitet. Internasjonalt kan Island vise til svært gode resultater gjennom flere års satsing på fritidstilbud og fritidskort til barn og unge. I tillegg til de organiserte fritidstilbudene, er det viktig at ungdom også har tilgang på fritidsklubber og andre arenaer for egenorganisert aktivitet.

Den nye Folkehelsemeldingen løfter frem fritidsklubber og ungdomshus som spydspissen i det generelle forebyggende ungdomsarbeidet, og som en del av folkehelsearbeidet. Fritidsklubber og ungdomshus er en åpen og inkluderende møteplass som bidrar til at ungdommer har et sted å være fritidsaktive, uavhengig av sosial, økonomisk, geografisk og kulturell bakgrunn. Fritidsklubber er en demokratiarena som bidrar til at flere ungdommer deltar i lokalsamfunnet, og lærer demokratiske grunnverdier. Ungdommene bestemmer selv aktivitetene, og derfor blir ungdomshuset til enhver tid relevant. Mobbing (inkl. digital mobbing) og psykisk helse er sentrale tema i det holdningsskapende arbeidet til fritidsklubbene. Mange ungdomsarbeidere opplever å være en viktig støttespiller og en samtalepartner for ungdommene.

Levanger ungdomshus har tilhold i Kirkegata 11. I 2020 fikk Levanger ungdomshus økte rammer for å kunne ha nok voksentetthet på åpningskveldene. Det ble samtidig inngått avtaler med Åsen bygdeforum, Skogn forum og UL Vårglimt på Ytterøy om samarbeid om ungdomsklubber i grendene. Levanger kommune bidrar med husleie og har også personalressurser ved ungdomsklubbene på Skogn og Åsen. I tillegg finnes det private initiativ som Smelteverket i regi av Elihu-menigheten, klubbkvelder på Skogn i regi av Normisjon.

Utvikling i tall fritidsklubber

	2019	2020	2021	2022	2023
Besøk ved Levanger ungdomshus og deltakelse på arrangement i regi av u-hus i ferier. (Digitalt ungdomshus i 2020 ikke medregnet)	4158	2300	3034	Ca 3240	Ca 3800
Besøk Åsen ungdomsklubb			Ca 270	Ca 360	Ca 360
Besøk Skogn ungdomsklubb			Ca 500	Ca 600	Ca 750

Lokalt UKM-tilbud (Ung kultur møtes) er også viktig for at ungdom skal ha en arena for å utvikle sine kreative sider og møte annen ungdom med samme interesser. UKM er ikke lenger en happening en gang i året, men det arrangeres verksteder gjennom hele året, gjerne i skoleferier. UKM i Levanger utvikler stadig nye samskapte tilbud og opplevelser for ungdom.

I Levanger, som andre steder i landet, har det tidvis vært utfordringer i ungdomsmiljøet. Aktivitetstilbud til ungdom i ferier og på tradisjonelle festdager vil være viktige for å hindre utenforskap og bidra til et sunt ungdomsmiljø.

Levanger kommune har sluttet seg til Fritidserklæringen og tilbyr et kommunalt fritidskort for ungdom opp til 18 år.

Ungdom i Levanger har gjennom ungdomsråd, ungdomshus, verksteder og prosjekter gitt innspill om hvordan de ønsker at et framtidig Levanger skal være. I 2020 ble kunnskap om dette samlet i rapporten «Ungdom og trivsel i Levanger».

Dette mener ungdom i Levanger er viktig for et godt fritidstilbud:

- Trygge møteplasser hvor følgende underpunkter er trukket fram som viktige:
 - tak over hodet
 - muligheten for å henge sammen uten å kjenne på kjøpepress
 - med trygge voksne
 - tilgang på gratis internett
 - mulighet for gratis/billig mat
 - møteplassen(ene) bør være tilgjengelig ofte, helst hver dag
 - voksne med tid til å snakke med ungdommene
- Bedre kommunikasjon/kollektivtransport med muligheter til å komme seg til og fra hjemmet uten å være avhengig av foreldre som kjører
- Bedre kollektivtransporttilbud til og fra grendene, bedre bybusstilbud og fergeavgangene til/fra Ytterøy
- Trafikkfritt sentrum, og bedre utbygd sykkelnettverk
- Et grønnere sentrum
- Mer liv og røre i sentrum med flere gode tilbud til alle innbyggere, både for selv å utøve aktiviteter og for opplevelser. F.eks.: kino, kulturhus, ungdomshus med lengre åpningstid, opplevelsesarenaer, kafeer, gågate, flere butikker i sentrum (gjerne ungdomsvennlige)
- Flere ungdomsvennlige aktiviteter og tilbud i hele kommunen, spesielt i grendene
- Gjerne flere gratisarrangement for ungdommer

KUNST I OFFENTLIG ROM

Kunst i offentlig rom er et viktig satsningsområde framover både nasjonalt og regionalt.

I Trøndelag er Trøndelag senter for samtidskunst (TSSK) den viktigste aktøren innen feltet, og tilbyr rådgivning til kommuner og fylke. TSSK ser også en økt etterspørsel i regionen etter rådgiving fra kommuner som ønsker å etablere retningslinjer og satsninger på kunst i offentlig rom, og både Kunstersentrene i Norge (KiN) og KORO selv har de seneste årene utviklet videreutdanningsprogram for kunstnere og kuratorer for å følge opp behovet for kompetente kunstkonsulenter. Det er en positiv trend i feltet, med økt profesjonalisering og der kunsten oftere sees som en integrert del av større by- og stedsutviklingsprosesser.

Levanger kommune vedtok retningslinjer for Kunst i offentlig rom allerede i 2013, og er pr i dag en av få kommuner i regionen som har fagkompetanse i staben og en etablert satsning allerede.

Kunstprosjekter har blitt gjennomført i følgende bygg/anlegg: Ytterøy skole, samfunnshus og barnehage (2022) Staup helsehus (2018) Stokkbakken omsorgssenter (2018) Levanger Ungdomsskole (2015 -2016) Trønderhallen (2012-2013). En rekke temporære kunstprosjekter har også blitt gjennomført i regi av LevArt, helt siden etableringen i 2005. Dette er prosjekter der kunsten er en del av by- og stedsutviklingen på andre måter enn prosjekter som er knyttet til spesifikke bygg, og som har mottatt statlig støtte fra blant annet KORO og Norsk Kulturråd.

Retningslinjene omfatter profesjonelle kunstprosjekt i tilknytning til nye og eksisterende kommunale bygg, anlegg og friluftsområder i Levanger kommune. Retningslinjene anvendes også ved investeringer i leide bygg og bygg der kommunen er part i eierfellesskap. Innkjøp av kunst og mottak av gaver er også omfattet av retningslinjene, som sist ble revidert i 2023.

IDRETT, LEIK OG FYSISK AKTIVITET

Den nasjonale handlingsplanen for fysisk aktivitet [Sammen for aktive liv](#) (2020-2029) har følgende hovedmål:

- Et mer aktivitetsvennlig samfunn der alle uavhengig av alder, kjønn, funksjons- nivå og sosial bakgrunn gis mulighet til bevegelse og fysisk aktivitet.
- Andelen i befolkningen som oppfyller helsemessige anbefalinger om fysisk aktivitet er økt med 10 prosentpoeng innen 2025 og 15 prosent- poeng innen 2030.

Gjennom [Handlingsplan for friluftsliv](#) vil regjeringen bidra til at enda flere driver med friluftsliv og får oppleve friluftsliv som en kilde til bedre helse og høyere livskvalitet. De overordnede føringene for idrettspolitikken legges til grunn i gjeldende [idrettsmelding](#).

HUNT4 viser at engasjementet eller andelen av befolkningen i Levanger som driver trening eller en form for idrett i fritiden er veldig høy. Friluftsliv, kino/konsert/teater og idrett/trening/ idrettsarrangement er aktiviteter som størsteparten av befolkningen gjør utenom arbeidstida. Videre synes det å være et skifte fra organisert til egenorganisert aktivitet, samtidig som treningssentre trekker både ungdom og voksne. Det er også en tendens til at friluftsliv, ski og sykling i nærområder med enkel tilrettelegging skaper aktivitet.

Kilde: Vegar Rangul. HUNT forskningssenter, NTNU. Ung-HUNT4.

Den tradisjonelle idretten trekker fortsatt de minste, men fra 13 år og oppover er det færre. Organisert idrett engasjerer svært mange barn og unge. Ungdataundersøkelsen på landsbasis viser at 75 % av samtlige tenåringer i kortere eller lengre perioder har vært med i ungdomsidrett. Samtidig er frafallet fra ungdomsidretten stor. Nærmere seks av ti som har vært med i ungdomsidrett har sluttet før de er blitt 18 år. Ungdata-undersøkelsen i Levanger viser at 42 % av ungdommene på ungdomsskolen sjelden eller aldri trener i regi et idrettslag. Blant ungdommene på videregående er det 82 % som sjelden eller aldri trener i regi et idrettslag. Mange trener på andre arenaer, og vanligst er det å trene på egen hånd. Å trene i et treningsstudio blir vanlig for mange særlig fra 14-årsalderen. Ni av ti nordmenn driver med friluftsliv jfr. undersøkelser. Tilgangen på natur- og rekreasjonsområder nært hjemmet har stor betydning for hvor fysisk aktive vi er og hvor mye vi driver med friluftsliv. Studier viser at aksjonsradiusen for både barn, voksne og eldre gjerne er under 500 m. fra boligen.

Økonomi som barriere for deltagelse

Forskning viser at det er barn som av økonomiske grunner ikke har mulighet til å delta i fritidsaktiviteter. I forbindelse med revidering av [Temaplan idrett, leik og fysisk aktivitet](#) ble det gjennomført en innbyggerundersøkelse i Levanger som viser at høye kostnader er en av de største utfordringene med å få alle barn og unge med i organisert idrett. Med høye kostnader menes da høye medlems- og treningsavgifter, høy halleie, høye kostnader generelt og utstyr.

Rapporten [Økonomi som barriere for idrettsdeltakelse](#) viser at den årlige gjennomsnittskostnaden ved deltagelse for 9-åringer er 3600 kroner og for 15-åringer er 9600 kroner.

Levanger kommune har sluttet seg til [Fritidserklæringen](#), og har et kommunalt fritidskort. Se Generelt under «Kultur, idrett og fritid».

Gjennom [Temaplan idrett, leik og fysisk aktivitet](#) er det vedtatt at kostnadsdriverne i idretten skal kartlegges, og ut fra det skal kommunen sammen med idretten se på hvilke virkemidler som er de beste for å få alle med uavhengig av økonomisk status.

Prioritering av spillemidler og interkommunale idrettsanlegg

Trøndelag fylkeskommune vedtok våren 2020 nye mål og retningslinjer for prioritering av spillemiddelsøknader. Dette innebar endringer i hvilke anlegg som prioriteres, og at det ikke lenger er en selvfølge at alle anlegg får spillemidler. I perioden 2020-2023 ble følgende anlegg prioritert i Trøndelag:

1. Interkommunale idrettsanlegg

2. Attraktive aktivitetsanlegg (anlegg inne og ute som er tilrettelagt for allsidighet og inkluderende og attraktive møteplasser i nærmiljøet og ved skoler)
3. Idrettsanlegg med høyt aktivitetspotensiale for barn og unge, i områder med lav anleggsdekning for de aktuelle idrettene.
4. Nødvendig oppgradering av eksisterende anlegg der det skal gjennomføres arrangement som har nasjonal status.

Aktuelle interkommunale idrettsanlegg er vist i [Handlingsprogram anlegg](#) i Temaplan idrett, leik og fysisk aktivitet.

Anleggsdekning og behovsanalyse for ordinære idrettsanlegg

Avstand en viktig faktor for anleggstilbudet til innbyggerne. Som vist i [Temaplan idrett, leik og fysisk aktivitet](#) har Trøndelag fylkeskommune utarbeidet kart som viser utstrekning og befolkningsgrunnlag for ulike anleggstyper for ordinære idrettsanlegg i Levanger, og for anlegg av regional betydning. Anleggstilbud innenfor 30-60 min. radius bør utredes før nyetableringer. Spesielt gjelder dette for kostnadskreven anlegg.

I [Temaplan idrett, leik og fysisk aktivitet er det vist et dekningskart og gjort behovsanalyser for 16 ulike typer idrettsanlegg.](#)

Utvikling i tall spillemidler

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Spillemidler til kommunen (mill.)	10,9	6,6	5,9	6,3	7,5	10,8

KULTURARV OG KULTURMILJØ

OM KULTURMILJØFELTET

Levanger kommune har et rikt mangfold av kulturmiljø som det er viktig å bevare og utvikle i et langsiktig og bærekraftig perspektiv. De fysiske minnene etter dem som har levd og virket før oss er ikke bare bærere av en historie som skal tas vare på for framtidens generasjoner, men representerer også en ressurs som kan bidra til, læring, opplevelse verdiskaping og næringsutvikling. Kulturmiljø er ikke fornybare ressurser, og viktig for folks identitet og stedstilknytning. De er viktige samfunnsressurser som kan bidra til både miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft i utviklingen av framtiden.

Nasjonale mål for kulturmiljøfeltet

Det er nasjonale og regionale forventninger til at kommunene ivaretar og hindrer tap av sine kulturmiljøer.

I [kulturminneloven](#) er kulturminner og kulturmiljø definert slik: *Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske*

hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.

Formålet med loven handler om at *kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet*

Begrepet **kulturmiljø** ble i 2020 innført som en samlebetegnelse for kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap. Det er et nasjonalt mål å tydeliggjøre kulturmiljøfeltet som en viktig del av klima- og miljøpolitikken som en del av arbeidet med å løse de globale miljøutfordringene.

I [St.meld.St.16 \(2019-2020\)](#) lanserte tre nye nasjonale mål for kulturmiljøfeltet:

- **Engasjement** - *Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.*
- **Bærekraft** - *Kulturmiljø skal bidra til en bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.*
- **Mangfold** - *Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.*

I [St. 18 \(2015–2016\)](#) om *Friluftsliv* står det at «kulturminner skal synliggjøres og formidles som opplevelsverdi og motivasjonsfaktor i friluftsliv». Natur- og kulturmiljø henger tett sammen, og samspillet mellom dem danner grunnlag for opplevelsen. Dette kan for eksempel være gamle stier og ferdselsårer og boplasser.

I [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027](#) står det:

Kulturmiljø er kilder til kunnskap om Norges historie, og om et mangfoldig samspill mellom natur, klima og menneskers liv og virke i hele landet. Kulturmiljø kan brukes som ressurs i samfunnsutviklingen, og bidra til miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Fortsatt bruk, gjenbruk og transformasjon av historiske bygninger og bygningsmiljøer kan bidra til trivsel og attraktivitet på både store og små steder. Kulturmiljø kan også tilrettelegges slik at det stimuleres til friluftsliv og fysisk aktivitet. Fylkeskommunene og kommunene har en sentral rolle i å ivareta et mangfold av kulturmiljø gjennom samfunns- og arealplanleggingen.

Regjeringens forventninger:

- *Kommunene bruker arkitektur som et verktøy i samfunnsutviklingen og definerer lokale ambisjoner for arkitektur og byggeskikk. Stedenes særpreg, kulturmiljø og viktige landskapstrekk vektlegges i by- og stedsutvikling.*
- *Fylkeskommunene og kommunene legger gjennom sin areal- og samfunnsutvikling og virksomhetsutøvelse til rette for omlegging til en mer sirkulær økonomi, der ressurser og eksisterende bebyggelse og anlegg brukes lengst mulig og i større grad ombrukes og oppgraderes.*
- *Ved revidering av kommuneplanens arealdel, vurderer kommunen om tidligere godkjent arealbruk skal endres av hensyn til klima, naturmangfold, kulturmiljø, jordvern, reindrift, klimatilpasning, samfunnssikkerhet og et hensiktsmessig utbyggingsmønster.*
- *Fortetting og transformasjon av bolig- og næringsområder vurderes før nye, større utbyggingsområder settes av og tas i bruk*

- *Viktig naturmangfold, jordbruksareal, vannmiljø, friluftslivsområder, overordnet grønnstruktur, kulturmiljø og landskap kartlegges og sikres i planleggingen. Samlede virkninger av eksisterende og planlagt arealbruk vektlegges*
- *Villreinens leveområder sikres, og vedtatte regionale planer for villreinfjella oppdateres i samsvar med ny kunnskap og følges opp i den kommunale planleggingen*

I [Riksantikvarens strategi for arbeid med kulturarv i kommunene \(2019-2022\)](#) vises det til at kommunene har et stort lokalt handlingsrom innen samfunnsutvikling og arealforvaltning. Det er derfor svært viktig at kommunene har et bevisst forhold til forvaltning og bruk av kulturminneressursene i kommunen. Det forventes at kommunene identifiserer viktige kulturminner og kulturmiljøer og ivaretar disse i kommunale planer, og videre at kulturminner tas aktivt i bruk som ressurser.

Regionale mål for kulturmiljøfeltet

Hovedmål i [Regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022 – 2030](#):

I 2030 engasjerer trønderne seg i et mangfold av godt bevarte kulturmiljø. Kulturarven og historien tilhører Trøndelags befolkning, og målet innebærer at alle har mulighet til å bli bedre kjent med og engasjere seg i sin egen kulturarv. Sammen skal vi gjøre kulturarven tilgjengelig og bruke den som grunnlag for en utvikling som engasjerer!

Videre er det beskrevet mål og retningslinjer for seks ulike tema:

1. *Regionale verdier og kunnskapsformidling* har som mål å få god oversikt over og lett tilgjengelig kunnskap om regionalt og nasjonalt verneverdige kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy i Trøndelag
2. *By- og stedsutvikling* har som mål at godt bevarte kulturmiljø kan bidra til steder der det er godt å leve, og hvordan samskaping kan bidra til en attraktiv og bærekraftig by- og stedsutvikling basert på stedenes kvaliteter, særpreg og historie.
3. *Håndverk og materialproduksjon* har som mål å etablere små og store bygningsvernssentre i alle regionene i Trøndelag og god rekruttering av håndverkere til båt, fartøy og bygningsvern.
4. *Klima* har som mål å kartlegge og redusere risikoen for at klimaendringer kan skade utsatte kulturmiljø, og at gjenbruk av bygninger foretrekkes framfor å rive og bygge nytt.
5. *Opplevelsesnæringer* har som mål at et mangfold av kulturmiljøer blir attraktive besøksmål i Trøndelag, og at kulturmiljø og historier er grunnlag for næringsutvikling og nyskapende produksjon.
6. *Kulturmiljø, fellesskap, og demokrati* har som mål at trønderne kjenner til kulturmiljøer som bærer historier om demokrati og selvstyre, undertrykkelse og forsoning.

Riksantikvaren har utarbeidet flere bevaringsstrategier som synliggjør kulturmiljøenes betydning for miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Det er et **felles ansvar** å ta vare på mangfoldet av kulturmiljøer både som bruksressurser og grunnlag for verdiskaping, kunnskap og opplevelse.

UTVIKLINGSTRENDER KNYTTET TIL KULTURMILJØFELTET

Endrede holdninger knyttet til kulturmiljøvernet

Mange av de største truslene mot ødeleggelse og tap av kulturmiljø har sammenheng med samfunnsutvikling og omfattende samfunnsutfordringer generelt.

Kulturmiljøforvaltningen har beveget seg fra å vektlegge kulturminner og monumenter som bare gjenspeiler en liten del av historien og som særlig knyttes til ett sosialt sjikt, til å løfte fram et **større mangfold av kulturmiljø**. Eksempler på dette kan være kulturmiljø knyttet til hverdagsliv, lokalsamfunn, sosiale forskjeller og ulike etniske og kulturelle grupper.

Kulturminneforvaltningen skal bidra til at bevissthet og kunnskap om hele historien blir bevart og formidlet, også de delene som kan være vonde å minnes eller som kan utfordre dagens verdisyn. Eksempler på dette kan være krigsfangeleirer, kulturminner og kulturmiljøer knyttet til psykiatri, fengselsvesen, fornorskningspolitikken og statens behandling av barnehjemsbarn.

Kulturminnefeltet er utvidet til å omfatte alle typer arkitektur og tekniske installasjoner, og bygninger og anlegg som forteller om ulike sider av samfunnslivet. Tidsperspektivet har utviklet seg og det som bygges i dag er fremtidens kulturminner. Derfor bør også nyere arkitektur og nyere tids kulturminner som kjennetegner tiden vi lever, i tas med i vurderingen.

Det er ikke et mål at alt skal bevares, men å sikre et mangfoldig utvalg av viktige lokale kulturminner, kulturmiljø og landskap. Gjennom verdisetting av kunnskaps-, opplevels- og bruksverdi i samarbeid med innbyggerne vil man få en oversikt over hvilke kulturminner som har høy lokal verdi.

Samfunnet er i rask endring og interessen for kulturminnevern vokser, også blant dagens unge. Flere studerer bygningsvern og bygningstransformasjon i dag enn for noen år siden. Det er et tegn i tiden at arkitekturen nå ser ut til å handle omhandle et samfunnsansvar og tverrfaglige dimensjoner. Holdninger til kulturminnevernet vil hele tiden være i utvikling. I de senere tiårene har holdningene til eldre bygninger og miljøer endret seg.

I Levanger er rivningsfondet erstattet med restaureringsfondet, og det er en voksende erkjennelse at bevaring av kulturhistorien gir betydelige miljøgevinster. I tillegg til å skape et "miljø" som viktig kvalitet for stedet representerer den eldre bygningsmassen store ressurser rent bygnings- og bruksmessig.

Fortetting, fraflytting og arealbruk

Strukturelle endringer knyttet til bosetting og demografi hvor byvekst, fortetting og kompakt byutvikling legger press på verdifulle kulturhistoriske bymiljøer og landskap, mens flere mindre steder opplever fraflytting.

Levanger kommune er i vekst, og har mange av de samme utfordringer som andre små og mellomstore byer. Utbygging og vekst skjer gjennom fortetting i bebygd areal som fører til at verneverdige bygninger og historiske bymiljøer settes under press og verste fall går tapt.

Eldre bygninger blir av mange sett på som lite egnet til å tilfredsstille dagens behov og krav, i tillegg til at de vurderer at det er mer lønnsomt å rive og bygge nytt. Det er en positiv trend på gang der stadig flere ser verdien av å ta vare på det som allerede er bygget som følge av klimaendringene og større bevissthet rundt kulturmiljøets betydning for identitet og tilhørighet.

De gode eksemplene på istandsetting og tilbakeføringsprosjekter i den fredede Trehusbyen Levanger har hatt en positiv smitteeffekt de siste årene. I tillegg har fokuset på «vern gjennom bruk» bidratt til å synliggjøre mulighetene som ligger i det som allerede er bygget.

Fraflytting er en av de viktigste faktorene til at kulturmiljø knyttet til jordbruket i Levanger forfaller eller går tapt. Landbruket er en viktig kulturbærer og kilde til kunnskap blant annet knyttet til lokal byggeskikk, tradisjonshåndverk, materialbruk og mattradisjon. Bevaring av landbrukets kulturmiljø er avhengig av aktiv drift og løpende vedlikehold. Utviklingen med større gårdsbruk og endring i driftsmetoder en viktig årsak til at gamle bygninger ikke lenger er i bruk.

I Trehusbyen Levanger er flytting av funksjoner ut av bykjernen og økende netthandel en viktig årsak til tomme lokaler. Som de fleste andre mellomstore byer er det en tydelig trend at mindre byer og historiske bymiljøer taper attraktivitet i konkurranse med etablering av forretninger og andre virksomheter på utsiden av bykjernen.

Bevaring av det historiske bymiljøet er avhengig av et mangfoldig servicetilbud og innhold. I de siste årene er det arbeidet systematisk for å synliggjøre hvordan kulturmiljøet kan tas i bruk som møteplass for kulturopplevelse og verdiskaping blant annet gjennom *Bakgårdsfestivalen i Trehusbyen*.

Landskapet endrer seg i takt med samfunnets endringer og med naturens egne endringsprosesser som følge av klimaendringene. Mekaniseringen og omleggingen av driften i jordbruket avspeiler seg i kulturlandskapet med tap av randvegetasjon, kasterøyser, steingjerder, skogplanting og gjengroing av beitemarker. Særlig har utbygging av veinett medført store endringer i kulturlandskapet. Dette er landskap som ofte er rike på fornminner, rester etter gamle bosettinger, bygninger og store trær og som er viktige kilder til kunnskap og ressurser for verdiskapning. Kulturminner som ikke lenger er synlig, mister sin verdi som element og historieforteller i landskapet.

Mangel på økonomiske midler er til hinder for en god bevaring og vedlikehold av bygninger. Spekulativt forfall er en stor utfordring for mange kommuner. Særlig i byen lar enkelte gårdeiere sine verneverdige bygninger forfalle i den grad at de ikke kan reddes. Dette reduserer bymiljøets attraktivitet og hemmer byutviklingen.

Mange av de mest kjente og samtidig mest verdifulle kulturminnene våre er attraktive turistmål. Tilrettelegging må i første rekke skje på kulturminnenes premisser, ikke bare publikums. Resultatet av overforbruk over lengre tid kan medføre at reisemålet ikke lenger er så attraktivt som kulturopplevelse.

Klimaendringene og det grønne skiftet

klimaendringene merkes med et våtere, varmere og villere vær og fører til større belastningen på kulturmiljøet med økt fare for råte- og insektskader. Akutte hendelser som flom, skred, brann og kraftig nedbør kan true de kulturhistoriske verdiene. Dette har betydning for bevaringen av kulturmiljøene. Bygninger og arkeologiske kulturminner står i fare for å ødelegges eller forsvinne raskere for eksempel på grunn av råte eller erosjon. Økt klimabelastning gjør at godt vedlikehold og forebyggende tiltak vil være enda viktigere framover.

Klimaendringene øker påkjenningene på kulturmiljø. Det fører til en rekke utfordringer i arbeidet med å bevare dem. Disse utfordringene vil bli større i årene framover.

Kulturmiljø er en ressurs i det grønne skiftet og miljømessig bærekraft.. «Vern gjennom bruk», ombruk, gjenbruk og istandsetting av den eksisterende bygningsmassen er sirkulær økonomi i praksis, og et viktig bidrag i arbeidet med å redusere klimagassutslippene. Det er viktig å synliggjøre de betydelige klimagevinster som følge av gjenbruk av eksisterende bygninger og anlegg

Bevaring av kulturlandskap bidrar også til at naturmangfoldet bevares. Kulturmiljøene bør derfor sikres og forvaltes som ressurser i areal- og miljøforvaltningen. Kulturmiljøforvaltningen og engasjerte frivillige sitter på solid kunnskap om blant annet tradisjonshåndverk, materialkunnskap og lokalproduserte materialer. Dette er kunnskap som vil bli mer og mer etterspurt.

Bruk, gjenbruk og transformasjon av kulturarven forstås som et viktig klimatiltak i tillegg til å være kilde for kunnskap, identitet og opplevelse. Dette gir gode muligheter til verdiskaping i lokalsamfunnet samtidig som det bygges stolthet og godt omdømme

I et klimaperspektiv er det viktig at utviklingen av byene bidrar til det grønne skiftet. Sanering, fortetting og mer intensiv bruk av byområder med lav utnyttelsesgrad og lite hensiktsmessige bygninger kan også være viktige tiltak for en mer bærekraftig byutvikling. Det er viktig å finne en god balanse mellom intensivt bruk av arealene og bevaring for å fremme det grønne skiftet og for bevaring av kvalitetene i kulturmiljøet.

Mangel på materialer og kompetanse innen tradisjonshåndverk

Håndverkerne har alltid vært og er sentrale restaurering og istandsetting av kulturminner. Mange av dem har lang erfaring og er bærere av kunnskap nedarvet gjennom lang tid. Tradisjonelle håndverksteknikker er særs viktig for bevaring av våre kulturminner. I dag er de håndverksmessige forutsetningene under press med nye byggematerialer og byggeteknikker. Antallet håndverkere med kompetanse for å jobbe med eldre bebyggelse er bekymringsverdig lav.

Digitalisering

Digitale verktøy og ny teknologi kan spille en sentral rolle i forhold til dokumentasjon, forvaltning og overvåking av kulturminner og kulturmiljøer, i tillegg til å brukes for å visualisere og formidle kulturmiljøer på nye måter.

I utvikling av digitale løsninger er det viktig å ta høyde for at forvaltningen og aktiviteter som påvirker kulturmiljøet er spredd over flere sektorer og forvaltningsnivåer. Teknologi gir nye muligheter for oversikt, kartlegging, dokumentasjon, formidling og tilgjengelighet. Utfordringene ligger i at informasjonen er oppdatert og korrekt, i tillegg til at det er et tydelig prioritert utvalg.

KULTURMILJØ SOM RESSURS FOR BÆREKRAFTIG SAMFUNNSUTVIKLING

Ifølge Meld. St. 16 (2019-2020) skal kulturmiljø i større grad tas i bruk som en ressurs for å oppnå en bærekraftig samfunnsutvikling. Kulturmiljømeldingen legger stor vekt på at kulturmiljøpolitikken skal bidra til å nå flere av bærekraftsmålene, særlig mål 11, 12 og 13.

Kulturmiljø er viktige identitetsbærere og kilder til kunnskap, opplevelse og verdiskaping. De representerer både miljømessige, kulturelle, sosiale og økonomiske verdier, og er fellesgoder som bidrar til å gjøre et sted interessant både for innbygger og besøkende.

Kulturmiljøforvaltningen har gått fra å ha oppmerksomhet rettet først og fremst mot vern av det enkelte kulturminnet til å sette søkelys på menneskene og kulturmiljøets betydning for samfunnet i et langsiktig perspektiv.

Kulturmiljøfeltet er tverrfaglig og ansvar og oppgaver er plassert flere steder. For å oppnå en helhetlig tenkning rundt samfunnsutviklingen er koblingen mellom kulturminnevernet og andre fagområder som utdanning, kultur, reiseliv, beredskap, landbruk, naturforvaltning, folkehelse, friluftsliv og næring viktig.

Utviklingen innenfor kulturmiljøfeltet har stor positiv betydning for Levanger kommune. Stadig flere ser at kulturmiljøet kan være viktig ressurs for attraktiv og bærekraftig samfunnsutvikling.

Miljømessig bærekraft

Klimaendringene utfordrer forvaltningen av kulturmiljø. Et fuktigere og varmere klima gir økt fare for råte- og insektskader. I tillegg kan akutte hendelser som flom, skred, brann og kraftig nedbør true de kulturhistoriske verdiene. For å møte disse utfordringene vil det være behov for økt kunnskap og kompetanse innenfor arbeidet med klimatilpasning. Det er økende oppmerksomhet rundt sirkulærøkonomi der eksisterende bygninger tas i bruk i stedet for å rive og bygge nytt. Dette er et viktig grep for bedre ressursutnyttelse og reduksjon av klimagassutslipp. Tiltak for klimavennlig arealbruk og arealplanlegging vil ofte sammenfalle med forvaltning av kulturmiljø. Kulturmiljøer og landskap kan ha positiv betydning for klimagassbudsjett gjennom karbonbinding i beitelandskapet, myr og skog, og som grunnlag for grønn næringsutvikling.

SINTEF rapporten [Grønt er ikke bare en farge – Bærekraftige bygninger eksisterer allerede](#) konkluderer med at miljøpåvirkningen fra eksisterende bygninger er kun rundt halvparten av den fra nybygg og at rehabilitering av eksisterende bygninger vil være miljømessig fordelaktig på kort og mellomlang sikt.

I Trehusbyen Levanger er det en positiv trend at stadig flere bygårder blir satt i stand og tilbakeført etter antikvariske prinsipper. Dette bidrar til en positiv smitteeffekt, og økt kunnskap og kompetanse rundt tradisjonshåndverk og sirkulærøkonomi.

Sosial bærekraft

Kulturmiljøets potensial for å oppnå sosial bærekraft ligger hovedsakelig i kulturarvens betydning for identitet, tilhørighet, livskvalitet og helse for alle. De fysiske omgivelsene og sosiale forholdene på et sted har stor betydning for hvordan det er å leve der. Historiske bygningsmiljøer bygger opp under et steds identitet, og bidrar til historisk tidsdybde og attraktive lokalsamfunn. En langsiktig og bærekraftig forvaltning av Levanger kulturmiljø forutsetter at det brukes, vedlikeholdes og bevarer sitt særpreg

Det nasjonale målet i Meld. St. 16 (2019-2020) som handler om at *alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljøer* er en oppfølging av Faro-konvensjonen som Norge ratifiserte i 2008. Kjernen i konvensjonen er at alle har rett til å ta del i den kulturarv de selv velger, rett til å tolke egen historie og egne kulturminner, samtidig som de respekterer andres rettigheter og

friheter. Dette er en viktig ambisjon som er viktig for demokratiet og enkeltmennesket. På denne måten kan kulturarv være arena for demokratibyggning, medvirkning og ytringskultur.

I Levanger er det gjennom flere år arbeidet aktivt for å synliggjøre kulturmiljøets potensial for kunnskap, opplevelse og bruk. Mobilisering, samarbeid og samskaping mellom stadig flere aktører har bidratt til en positiv utvikling av lokalsamfunnet og styrket merkevaren Trehusbyen Levanger.

Økonomisk bærekraft

Kulturmiljøer i Levanger er i større grad tatt i bruk som ressurs og fellesgode for opplevelse, turisme, verdiskaping og nærings- og destinasjonsutvikling i by og bygd. Når lokalhistorien er kjent, formidlet og brukt, skapes det merverdi som øker kommunens attraktivitet. Både Falstadsenteret og den fredede Trehusbyen Levanger er eksempler på hvordan kulturmiljø kan bidra til å styrke lokalt særpreg og fylles med innhold som skaper en merkevare regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Ifølge rapporten [Verdien av kulturarv \(2017\)](#) av Menon Economics er det økt betalingsvillighet i områder for å bo i eller i nærheten av områder med vern. Dette legger grunnlag for kulturmiljøturisme. Kulturminnefondets evalueringer ifm. med tildelinger av midler peker i retning av at bærekraftig og god bevaring av kulturmiljø henger sammen med lokal verdiskaping.

I Trehusbyen Levanger er det gjennom flere år utviklet arrangementer som viser hvordan historie, kultur og kulturmiljø kan tas i bruk til opplevelse og verdiskaping. Dette har bidratt til positive økonomiske ringvirkninger for næringslivet, styrket omdømme nasjonalt og stolthet over eget sted lokalt.

I [Regional strategi for verdiskaping i Trøndelag 2022-2025](#) har Trøndelag fylkeskommune definert **attraktivitet** for innbyggere, næringsliv og besøkende som viktig for å sikre bærekraftig verdiskaping og internasjonal konkurranseevne. Ut fra et besøksperspektiv prioriteres det å

- Synliggjøre Trøndelag som opplevelsesregion
- Utvikle og ivareta levende kulturmiljø

Framover er det viktig å øke lønnsomheten i tillegg til volumet i reiselivet. I Trøndelag tror man at veksten i reiselivet vil legge seg på toppen av den eksisterende trafikken i regionen. Derfor er det viktig å utvikle attraktive opplevelser som kun kan oppleves her.

Bærekraft som en viktig driver for reiselivet forutsetter miljøvennlige transportløsninger med tog og buss.

En vesentlig suksessfaktor er sammenhengen med framtidsrettet by og tettstedsutvikling, arealplanlegging, tilgjengelighet og attraktive lokalsamfunn, og samarbeid mellom reiselivsbedrifter, kultur og opplevelsesvirksomheter, transportører, handelsnæring, grunneiere, andre relevante aktører og kommunen er en vesentlig suksessfaktor. Det er viktig at alle aktører tar ansvar for helheten. Dette krever utvikling av et felles bilde av hva som gir stedet attraksjonskraft i dag, og hvilket grunnlag reisemålet har for å skape næringsvirksomhet framover. Det er behov for en langsiktig plan med strategiske valg og markedsorientert arbeid. I arbeidet med å utvikle Levanger som destinasjon må man også se ut over kommunegrensene.

FREDET KULTURMILJØ

[Kongelig resolusjon](#) om fredning av Levanger kulturmiljø etter kulturminneloven §20 ble vedtatt 9. november 2018. Fredningen omfatter byens gater og plasser, grøntområder, og bygninger med bakgårder innenfor et areal på 175 dekar. Til sammen er 157 eiendommer helt eller delvis omfattet av kulturmiljøfredningen ([Faktaark Levanger kulturmiljøfredning](#)).

I Forvaltningsplanen for Levanger kulturmiljø står formålet beskrevet:

Formålet med å frede deler av Levanger by som kulturmiljø er å sikre og bevare et kulturmiljø av nasjonal verdi som viser et godt eksempel på norsk byutviklingshistorie, med hovedvekt på byplanhistorie, kulturhistorie og arkitektur. Spesielt gjelder dette det sammenhengende lave trehusmiljøet fra perioden 1896 fram til murtvangloven av 1904.

Kulturmiljøet skal tas vare på som kilde til forskning, kunnskap, opplevelse og bruk for nåværende og framtidige generasjoner. Fredningen skal ikke være til hinder for at Levanger skal kunne opprettholdes og videreføres som en levende by med boliger, handel og annen næringsvirksomhet i samme skala som før.

BYUTVIKLINGSHISTORIE OG VERNEVERDIER

Arkeologiske kulturlag viser urbaniseringstendenser i mer enn 1000 år fra gård og kirkested til strandsted, tettsted og til slutt kjøpstad. Dette er viktige kilder som må bevares for å forstå Levangers historie og utvikling.

Levangers byutviklingshistorie gjenspeiler bygningslovgivning og byggeskikk over tid. Major Sejersteds byplan fra 1846, med mindre endringer i 1897, er godt synlig i Levanger også i dag. Dette gjelder særlig gateløpene og den lukkede kvartalsstrukturen, branngate/ parkakse, karrèbebyggelsen, akseelementene, åpningen av gateløpene ned mot sjøkanten, allmenningen mellom Sjøgata og bryggene, brutte hjørner og arkitektoniske markeringer av viktige gatehjørner.

Levanger har en av de få helhetlige bebyggelsene i Norge fra den korte bygningsperioden mellom bygningsloven av 1896 og murtvangsloven av 1904 og har en typisk byarkitektur for perioden rundt dette århundreskiftet. Store deler av bygningsmassen fra perioden 1897-1904 har bevart sin struktur, sine proporsjoner og sin målestokk. En del bygninger har blitt modernisert og ombygd, men det er fortsatt bygninger som har stor grad av autenticitet.

Levanger har også eksempel på spennende bakgårdsmiljøer og hvelvkjellere. Det er fortsatt igjen noen av de typiske uthusene. Bakgårdene og uthusene sier mye om hvordan folk levde. De sosiale skillene mellom "Nerbyen" og "Øverbyen" kan fortsatt leses i bebyggelsen.

Grøntanleggene og treplantingene i Levanger sentrum viser en aktiv hage- og parkkultur på siste halvdel av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. Den historiske parkaksen som strekker seg på tvers gjennom hele byen er godt bevart, selv om bruken av arealet delvis er endret. Parkaksen hadde også funksjon som brannskille.

Den åpne allmenningen langs Sjøgata fungerte også som brannskiller mellom kvartalene og bryggene. På 1800 tallet og fram til århundreskiftet ble store deler av dette arealet benyttet til hagebruk og rekreasjon gjennom etablering hager og parkanlegg. De kulturhistoriske verdiene er knyttet til det åpne arealet og tverraksene med utsyn til Levangersundet og kulturlandskapet. Det helhetlige kulturmiljøet med den godt bevarte byplanen, grøntanleggene, arkitekturen og bakgårdene gjenspeiler denne perioden, og representerer både kulturhistoriske og miljømessige verdier som det er nødvendig å forvalte slik at kvalitetene ikke går tapt.

BYBRANNER

Levanger har hatt en rekke store bybranner der det aller meste av byen har blitt lagt i aske, og har betydd mye for hvordan byen har utviklet seg og for hvordan byen framstår i dag. Etter den store bybrannen i 1897 ble byen gjenreist i tråd med byplanen fra 1846 og plan og bygningsloven fra 1896. Murtvangsloven som kom etter den store bybrannen i Ålesund i 1904 førte til at nyere bygninger ble oppført i mur.

I nyere tid har det også vært flere omfattende branner i det fredede kulturmiljøet., og i perioden fra 2018 til 2023 har vi mistet fem uerstattelige bygninger. Samtidig har værforhold og brannvesenets innsats og kunnskap om den historiske bygningsmassen hindret spredning.

Brann er alltid dramatisk, særlig når det er fare for liv og helse. Folk kan miste hus, hjem og uerstattelige eiendeler. Tap av kulturmiljø vekker også sterke følelser i lokalsamfunnet.

Siden fredningen av Levanger kulturmiljø i 2018 har vært økt oppmerksomhet på bevaring og brannsikring av tett trehusbebyggelse. Levanger har utarbeidet en omfattende brannsikringsplan som vektlegger forebygging og samarbeid på tvers.

Eldre, tett trehusbebyggelse er en del av den norske kulturarven, og ifølge st.meld.41 er det et mål at branner med tap av uerstattelige nasjonale kulturverdier ikke skal forekomme. Levanger by er kulturmiljøfredet for å sikre og bevare et bymiljø av nasjonal verdi med sin unike byutviklingshistorie med den sammenhengende lave trehusbebyggelsen fra perioden 1896 til murtvangsloven av 1904.. Brannsikringsplaner som følges opp med konkrete tiltak er viktige virkemidler for å redusere risikoen for brann

KOMPAKT BYUTVIKLING, FORTETTING OG AREALBRUK

Levanger har vært et viktig handelssted siden middelalderen og fikk kongelige privilegier som kjøpstad i 1836. Med sin sentrale lokalisering og gode tilgang til sjø, vei og jernbane har den historiske byen hatt en sterk vekst. Beliggenheten på halvøya mellom Levangerelva og Levangersundet begrenset muligheten for ekspansjon, samtidig som det bilbaserte samfunnet har ført endret bruk og press på byens arealer og infrastruktur.

Den bilbasert byplanleggingen har ført til spredt utbyggingsmønster og etablering av kjøpesenter på Moan. Dette, i tillegg til økt netthandel, bidrar til at butikker og servicenæring i bykjernen settes under press, og risiko for tomme lokaler og mindre byliv. Gjennomgangstrafikken i Kirkegata oppleves som en stor utfordring og hinder for en attraktiv og bærekraftig utvikling av Trehusbyen Levanger. Veksten i flere boenheter i og nært bykjernen bidrar til større parkeringsbehov og mer biltrafikk. I forbindelse med arkitektkonkurransen European 16 ble trafikk utfordringene belyst. Som

overordnet grep for mindre biltrafikk ble det foreslått nye løsninger for større parkeringsanlegg på utsiden av bykjernen.

Trehusbyen Levanger har en byplan og organisering tilsvarende dagens idealby omtalt som nærhetsbyen eller den kompakte byen. Kompakt byutvikling et nasjonalt mål og handler om at bærekraftig byutvikling skal skje gjennom fortetting og transformasjon. Kompakte byer gjør det lettere for folk å gå, sykle og benytte seg av kollektivtransport, og bidrar til en mer levende og mangfoldig by gjennom funksjonsblanding av boliger, service og næring. Transformasjon og høyere utnyttelse av allerede ubygde områder reduserer behovet for å bygge ned jordbruksareal og areal som binder karbon som er viktig for å nå klimamålet.

Kompakt byutvikling kan på den andre siden føre til press på grønnstruktur og kulturmiljø, bidra til at sosiale ulikheter forsterkes ved at boligpriser stiger og større grupper blir utsatt for mere støy, forurensning og redusert tilgang til grønne arealer. For å sikre trivelige bomiljøer må økt tetthet kombineres med høy kvalitet i utformingen av bebyggelse, byrom og utemiljø. Det er viktig at fortettingen tilpasses de stedlige rammene.

Det er en trend at fortetting i bykjernen for det meste skjer gjennom ombygging av eksisterende bygårder. Stor familieboliger bygges om til mindre enheter og hybler. I randsonen og ut mot Levanger havn er det i de siste årene oppført større leilighetsblokker. Det er et voksende press på å bygge høyt, både som følge av myndighetenes krav til høy utnyttelse og fra investorer som vil ha inntjening.

I Levanger sentrum selges det maksimalt 30 nye boenheter hvert år. Bygninger med flere enheter er vanskelig å realisere fordi det tar tid å selge dem. Det oppleves som om det er mest gunstig å kunne bygge i flere trinn, derfor er det sannsynligvis lite realistisk å bygge høyhus i Levanger. Framover vil det være viktig å synliggjøre hvilke utbyggingsprinsipper som bidrar til høy tetthet samtidig som trivsel og mangfold sikres. God by- og stedsutvikling handler om å sikre helhetlig grep og avsette tilstrekkelige arealer for ulike sentrumsformål på rett sted.

Det er en økende forståelse for at det fysiske miljøet og byens innhold har stor betydning den sosiale bærekraften. I Levanger sentrum er de fleste leilighetene som bygge attraktive for en ensidig gruppe av befolkningen med flest eldre og studenter. Det er lite tilrettelagt for barnefamilier selv om Jeriko området peker seg ut som attraktiv for denne gruppen. Framover vil det være viktig å legge til rette for et mangfold av ulike boligtyper og servicenæringer i sentrum.

Antallet eldre innbyggere over 65 år vil i 2040 være langt høyere enn det er i dag. Eldre innbyggere vil flytte nærmere inn til by- og bygdesentra med konsekvens at behovene for tilrettede boliger og tjenester vil øke i de sentrumsnære områdene.

I 2016 ble prosjekt «Aldersvennlig by og lokalmiljø i regi Verdens helseorganisasjon igangsatt. Prosjektet som skulle hjelpe byer til å forberede seg på den store økningen i antallet eldre og økende urbanisering i gruppen ved å styrke eldreperspektivet i plan- og utviklingsarbeidet, ble gjennomført på tvers av sektorer og i samarbeid med lokalsamfunnet. Gjennom frokostmøter og lokale befaringer med eldre og funksjonshemmede («seniortråkk») fremkom tre viktige innsatsområder: *Fysisk tilgjengelighet og universell utforming, Transport og Informasjon/kommunikasjon*

Fortetting og byomforming kan gjennomføres etter forskjellige prinsipper som gir ulike konsekvenser når det gjelder klimagassutslipp, byroms kvaliteter som blågrønnstruktur, kulturmiljø, lys, luft og

støy. Å bygge by i allerede utbygde områder er krevende for alle involverte - grunneiere, naboer, utbyggere og kommune. Fortetting bør ivareta målsetningen om den levende byen der alle aldersgrupper skal kunne finne det attraktivt å bo og være, samtidig som en ivaretar tilgjengeligheten mht. universell utforming.

For Levangers del er det avgjørende hvordan fortettingen gjennomføres, og hvor. Strategisk bør det være ulik tilnærming til fortetting som verktøy avhengig av bydel og byrom. I dag skjer fortettingen både sentrumsnært i randsonen av byen Levanger og tettstedene Åsen og Skogn, og det i ulik skala. Fortetting kan også inkludere områder som er under endring, altså transformasjon. Dette både når det kommer til formål og utnyttelse. Større transformasjonsareal er i dag å finne på Havna og på Moan i Levanger by. Transformasjon fra næring til bolig i tomter med høy sentralitet som Moan og Havna, har, og vil potensielt medføre økt transportbehov for de enkelte næringsaktører som nødvendigvis må finne nye lokasjoner, gjerne i randsonene av byen og i nabokommuner. Dette ofte også på bekostning av natur eller matjord.

Ny arealbruk er i stor grad definert av omdisponerte areal sikret gjennom langvarige planprosesser. Det er stor grunn til å anta at utvidet arealbruk til bebyggelse og infrastruktur i fremtiden i større grad vil begrenses, og at en må i større grad fortette og transformere eksisterende bebygd areal. Det medfører at Levanger som kommune må arbeide systematisk med samordnet arealbruk som sikrer flyttekjeder og arealbehov bærekraftig over tid.

ARKITEKTUR, ESTETIKK OG BYGGESKIKK

Trehusbyen Levanger består av en unik samling av vakre historiske bygninger som representerer ulike stilarter og lokal byggeskikk. Side 50- 60- 70 tallet har flere trehus blitt erstattet med nye modernistiske bygninger, mens andre har hatt omfattende fasadeendringer etter datidens idealer. På slutten av 90-tallet og i begynnelsen av 2000 -tallet ble det oppført flere tilpasningsprosjekter..

Det er stor forskjell på hvordan byutviklingen skjer i de ulike delene av sentrum. Etter fredningsprosessen startet i 2008 har stadig flere bygårder er satt i stand og tilbakeført. Foruten noen få innfillprosjekter er det gjennomført lite nybygging. I etterkant av bybrannene de siste fem årene har det vært et ønske om å bygge en kopi fra gårdeiere og krav fra regional forvaltningsmyndighet.

I randsonen av Trehusbyen Levanger, Havna og Moan er det åpnet for høy utnyttelse og leilighetsblokker. I disse områdene har fortetting og transformasjon lagt til rette for blandet bolig/næringsformål på bekostning av rene næringsareal

Omlandet preges av frimerkefortetting i form av store eneboligtomter, samt etablering av større rendyrkede boligområder med forskjellig tetthetsgrad og boligtyper. Som følge av jordvernet og bilbasert planlegging er de nyere store boligområdene i stor grad blitt spredt som satellitter. Dette har ført til at den korteste 10- minutters byen er ikke ivarettatt.

I Riksantikvarens bystrategi er det gitt tydelig anbefaling om at de historiske kvalitetene som kjennetegner de viktigste bymiljøene, slik som lokal byggeskikk, størrelse, utforming, materialvalg og farger blir videreført når man bygger nytt. I enhetlige bymiljø anbefales det tilpasning og ikke sterke kontraster i arkitekturen. Videre anbefales det å utnytte potensialet for ombruk av eksisterende

bygninger og bystrukturer, der klimahensyn veier tungt i spørsmål om riving. Materialkvalitet bør tar hensyn til bærekraft, bruk og opplevelse.

Utviklingstrenden går mot en dreining fra å bygge modernistiske kontrastbygg til tilpasningsarkitektur som følge av nasjonale føringer, debatten og engasjementet fra arkitekturopprørt. Som følge av klima- og miljøutfordringene har arkitekturutdanningen i de siste årene lagt til rette for bygningsvern og transformasjon av eksisterende bygningsmasse. I det ligger det også en merverdi som handler om å ta vare på ta vare på stedsidentitet, stedstilhørighet og historie.

Vern gjennom bruk har blitt en trend, og folk mer opptatt av gjenbruk og ombruk av både bygg og bygningsmaterialer. Framover kommer det til å bli mye fokus på sirkulærøkonomi, nye krav til riving, byggeprosesser og klimagassutslipp.

I Riksantikvarens bystrategi er det gitt tydelig anbefaling om at de historiske kvalitetene som kjennetegner de viktigste bymiljøene, slik som lokal byggeskikk, størrelse, utforming, materialvalg og farger blir videreført når man bygger nytt. I enhetlige bymiljø anbefales det tilpasning og ikke sterke kontraster i arkitekturen. Videre anbefales det å utnytte potensialet for ombruk av eksisterende bygninger og bystrukturer, der klimahensyn veier tungt i spørsmål om rivning. Materialkvalitet bør tar hensyn til bærekraft, bruk og opplevelse.

Utviklingstrenden går mot en dreining fra å bygge modernistiske kontrastbygg til tilpasningsarkitektur som følge av nasjonale føringer, debatten og engasjementet fra arkitekturopprørt. Som følge av klima- og miljøutfordringene har arkitekturutdanningen i de siste årene lagt til rette for bygningsvern og transformasjon av eksisterende bygningsmasse. I det ligger det også en merverdi som handler om å ta vare på stedsidentitet, stedstilhørighet og historie.

Vern gjennom bruk har blitt en trend, og folk mer opptatt av gjenbruk og ombruk av både bygg og bygningsmaterialer. Framover kommer det til å bli mye fokus på sirkulærøkonomi, nye krav til rivning, byggeprosesser og klimagassutslipp.

TRAFIKKSITUASJON OG PARKERING

Major Seierstedts godt bevarte byplan fra 1846 med kvartalsstruktur og beliggenheten mellom Levangerelva og Levangersundet danner rammebetingelser for dagens gatenett og bygningsstruktur. I 1985 ble E6 lagt på utsiden av byen for å redusere trafikkbelastningen gjennom bykjernen. I dag preges spesielt Kirkegata i stor grad av gjennomkjøring. Dagens E6 tillater ikke transport av landbruks- og anleggsmaskiner, og følgen er at disse blir tvunget til å kjøre gjennom sentrumsgatene for å komme seg til og fra ulike steder og landbruksområder. Dette gjelder særlig rundt byen der det er 90 km sone i dag.

Ny E6 og vegsystem kan føre til fremtidens Levanger ser annerledes ut, og åpne opp for tiltak på gatenivå som etablering av bylivsgater og nye parkeringsanlegg.

For å nå målene om bymiljø, klimagassutslipp, effektiv transportavvikling og trafiksikkerhet er det viktig å begrense areal til parkering. Dette vil i tillegg kunne bidra til å skape en mer menneskevennlig utforming av det fysiske bymiljøet.

Samtidig er parkering viktig for tilgjengeligheten til ulike deler av byen og konkurranseforholdet mellom byen og resten av regionen. Det arbeides med en rekke tiltak for parkeringsregulering i en fremtidig parkeringsstrategi. Gatebruksplan og for Levanger by sammen med fremtidig parkeringsstrategi vil tydeliggjøre enda sterkere den røde tråden for ønsket utvikling av parkeringskapasiteten i byen.

Dagens situasjon når det gjelder parkering svarer ikke nødvendigvis på de reelle behovene til aktørene i byen. I fremtiden skal parkering i byen fungere mer treffsikkert og føre til bedre sirkulasjon.

BYENS INNHOLD OG SERVICETILBUD

Trehusbyen Levanger har historisk sett vært et viktig knutepunkt for handel og kultur. Gradvis har mye av byens innhold og funksjoner blitt flyttet ut og mangfoldet svekket. Næringsareal har delvis blitt transformert til boligareal. Samtidig ser vi at noen aktører velger å flytte tilbake og det står færre tomme lokaler i dag enn for få år siden. Framover blir det viktig å ta vare på dagens nisjebutikker og aktører samtidig som det legges til rette for nye. For å målet om en attraktiv og bærekraftig utvikling er prioritering av viktige offentlige funksjoner og service- og kulturtilbud viktig.

Trehusbyen Levanger har et unikt konkurransefortrinn som møteplass for historie, kunst, kultur og opplevelse for innbyggere og besøkende. I de siste årene har Levanger kommune i samskaping med gårdeiere og frivillighet synliggjort muligheten som ligger i å ta i bruk det unike kulturmiljøet og den historiske atmosfæren som ressurs for kulturopplevelse og verdiskaping.

Samtidig som det legges til rette for et mangfoldig og inkluderende byliv i årene som kommer, er det viktig at byens identitet og kvaliteter ivaretas. Ved at stadig mer av ny bebyggelse gjør Levanger mer lik andre byer, mister Trehusbyen Levanger den unike konkurransefordelen som kulturmiljøfredningen representerer.

TRYGGHET, TILGJENGELIGHET OG UNIVERSELL UTFORMING

De bygde omgivelsene setter fysiske rammer for våre liv og utgjør viktige forutsetninger for gode levekår. Universell utforming er sentralt for at flest mulig skal kunne bruke de bygningene vi omgir oss med, som boliger, skoler, arbeidsplasser og bygninger vi ellers ferdes i. Dette er avgjørende for like muligheter for utdanning, arbeid, sosial og demokratisk deltakelse, deltakelse i kulturlivet og daglige gjøremål.

Tiltak i gaterom og gatenett som å legge til rette for mer areal til gående, syklende og rullende kan være med på å styrke den universelle utformingen og tilgjengeligheten.

Imidlertid har en rekke bygninger i Levanger sentrum høye grunnmurer som vanskeliggjør tilgjengeligheten for mange. I tillegg er fortauene enkelte steder for smale til at det kan anlegges ramper på utsiden av bygningen, fordi det hindrer tilgjengeligheten på fortausnivået. Brøyting i bykjernen er også viktig for å sikre god tilgjengelighet.

Innbyggerne har gjennom innspill i planprosesser og utviklingsprosjekter beskrevet mobilitet og transport som viktig. Levanger er en kommune med en regional by i Trøndelag som skal ivareta flere

sitt behov. Det må derfor kunne tilbys et dynamisk og differensiert transporttilbud som ivaretar pendleren, den reisende og den som bruker byen og kommunen, uavhengig av valg av bosted.

Arbeidet har så langt i stor grad vært fragmentert, med forskjellige billettsystemer, ulike og parallelle satsinger og mange aktører med individuelle strategier. De seneste årene har det skjedd forandringer i transportsektoren i form av mobilitetsselskap, aktører innen jernbane og mikromobilitet.

Levanger kommune har gjennom en felles areal- transportstrategi for Innherredsbyen, forpliktet seg til å sørge for at en større andel av reisen skal foregå med miljøvennlige transportmidler som gange, sykkel og kollektivtransport. Valg av transportmidler har stor påvirkning på trafikkbildet og bruken av infrastruktur.

TREHUSBYEN LEVANGER SOM RESSURS FOR ATTRAKTIV OG BÆREKRAFTIG BY- OG STEDSUTVIKLING

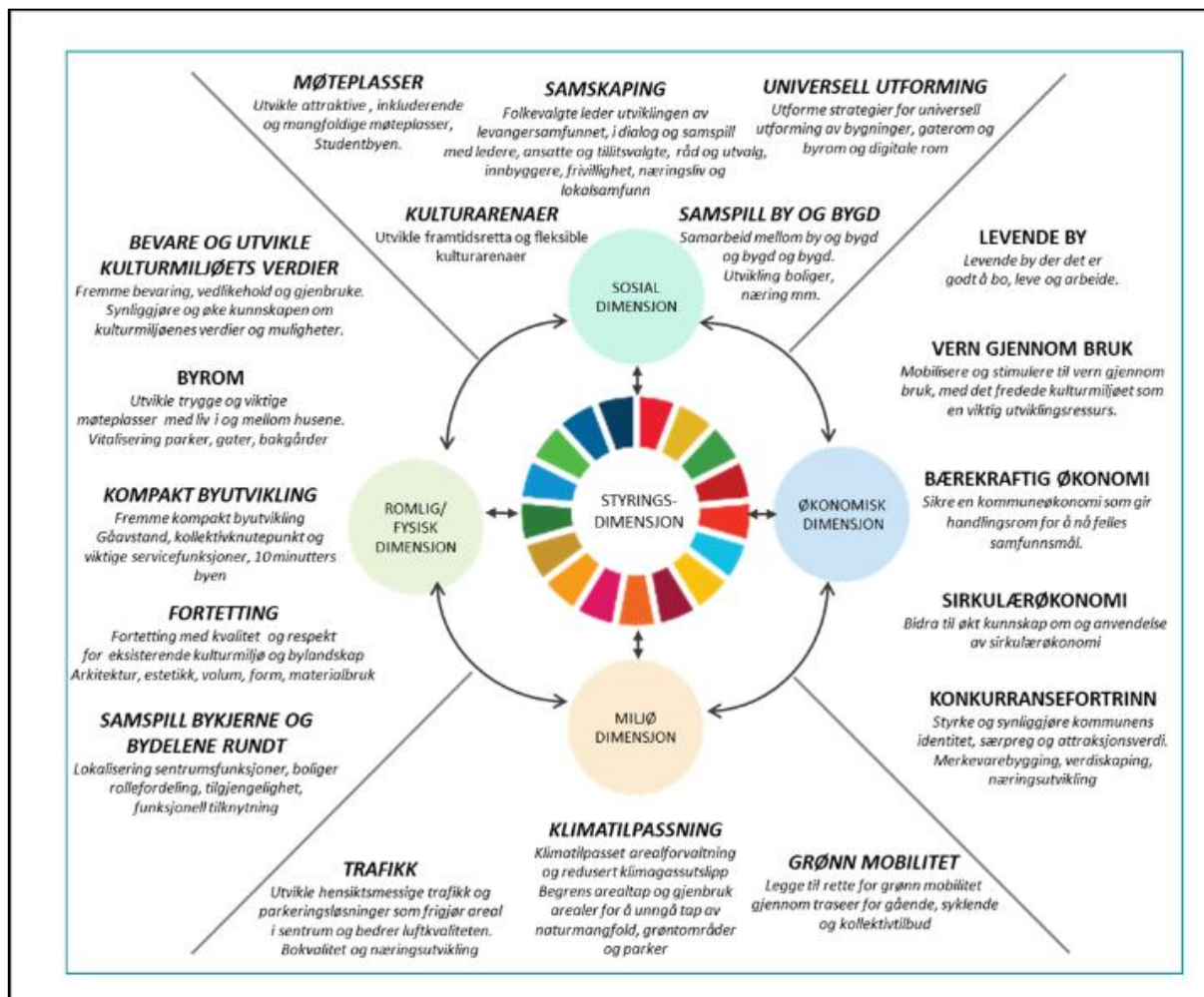
Levanger kulturmiljø har et særpreg og en unik nasjonal status som det er viktig å bevare og utvikle på en måte som fremmer gode og inkluderende møteplasser, mangfold, trivsel og opplevelse. En helhetlig og langsiktig forvaltning der kulturmiljøet blir en ressurs i utviklingen er et viktig bidrag for å nå målet om en attraktiv og bærekraftig by der det er godt å bo, leve og arbeide. Dette forutsetter at de eksisterende bygningene blir brukt og tatt vare på, og at vi fortsatt opplever de historiske bygningsmiljøene som attraktive bomiljøer med gode tilbud innen service og forretninger.

Levanger kommune har gjennom flere år arbeidet systematisk for å synliggjøre hvordan det fredede kulturmiljøet kan tas i bruk som ressurs for en attraktiv og bærekraftig utvikling. I praksis betyr dette å formidle verdien av den historiske byen, dele kunnskap og involvere våre innbyggere. I samskaping med våre innbyggere er det teste ut ulike muligheter gjennom eksperimenter for å synliggjøre hvordan byens bakgårder, byrom og lokaler kan tas i bruk til opplevels- og kulturscener.

I perioden 2017-2019 deltok Levanger kommune i Nordisk ministerråd sitt prosjekt «Attractive Nordic Towns» hvor det ble utviklet strategier for hvordan nordiske byer kan bli mer attraktive gjennom et inkluderende bymiljø som er økonomisk, miljømessig og sosialt bærekraftig. Strategiene er relevante også for utviklingen i bygdene.

Det ble pekt på at attraktivitet er tett koblet til bærekraftig utvikling, og at byutvikling må ta hensyn til miljødimensjonen, den sosiale dimensjonen og den økonomiske dimensjonen samtidig. I tillegg er romdimensjonen/fysiske omgivelser og styringsdimensjon av avgjørende betydning for attraktiv og bærekraftig byutvikling. Dette betyr at vi må forvalte kulturarven sammen med både innbyggere, kommune, næringsliv og andre aktører i byen, og i tråd med FNs bærekraftsmål.

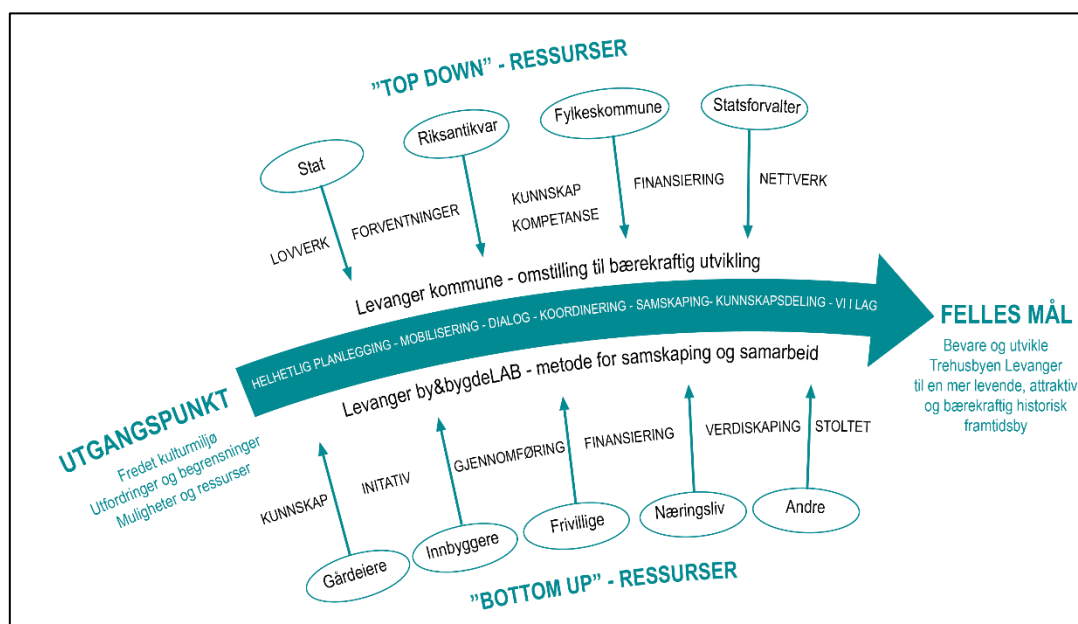
Illustrasjonen «Attraktiv og bærekraftig byutvikling i Trehusbyen Levanger» bygger på Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030, de fem dimensjonene for bærekraftig byutvikling og innbyggerinvolvering gjennom prosjekter og planprosesser.

SAMARBEIDSMODELL FOR ATTRAKTIV OG BÆREKRAFTIG UTVIKLING

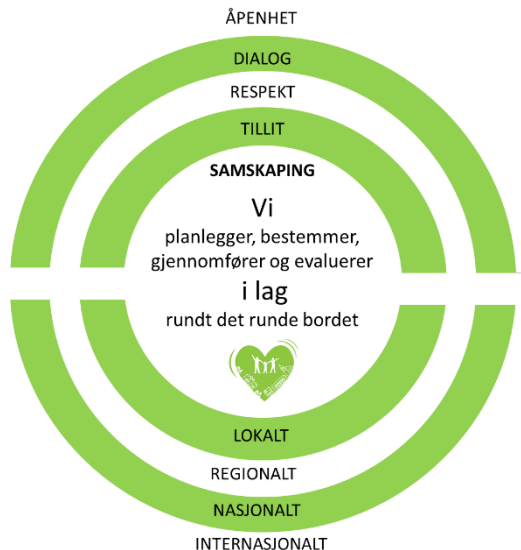
Dersom kulturmiljø skal være en ressurs som bidrar til å løse vår tids samfunnsutfordringer er det behov for å arbeide på nye måter. Samarbeid på tvers med aktører fra andre forvaltningsnivåer, sektorer og andre aktører blir sentralt for å sikre en god forvaltning av kulturmiljøenes verdier og bærekraftig utvikling. Bevaring, bruk og utvikling av kulturarv er komplekse oppgaver som forutsetter kunnskap, tverrfaglig kompetanse, kunnskapsdeling og kunnskapsutvikling på alle forvaltningsnivå. Dette forutsetter åpenhet, tillit og vilje til å gå inn i nye roller der utvikling og beslutningene tas i felleskap.

«Samskappingsmodell for omstilling til en attraktiv og bærekraftig utvikling i Trehusbyen Levanger» viser hvordan Levanger kommune i flere år har arbeidet systematisk for å bevare og utvikle Trehusbyen Levanger. Modellen er utarbeidet med bakgrunn i erfaringene fra verdiskapingsprosjekter og deltakelse i utviklingsnettverk siden 2017.

Illustrasjon: Samarbeidsmodell for omstilling til en attraktiv og bærekraftig utvikling i Trehusbyen Levanger.

Samskaping i praksis krever at vi bygger laget og tar i bruk «top down» og «bottom up» - ressursene gjennom helhetlig planlegging, mobilisering, koordinering, kunnskapsdeling og likeverdig dialog. Dette innebærer involvering av innbyggere, frivillige, gårdeiere, næringsaktører, Trøndelag fylkeskommune, Riksantikvar og Statsforvalter.

Illustrasjon: Det runde bordet.

Samskaping i praksis handler om at vi planlegger, bestemmer, gjennomfører og evaluerer i lag. Dette krever likeverdig dialog rundt «det runde bordet» der alle aktørene deltar samtidig. Kommunens rolle er fortløpende systematisk arbeid, strategisk og helhetlig planlegging, kunnskapsdeling og – utvikling, tilrettelegging for smidige prosesser, mobilisering blant annet gjennom synliggjøring av de andre deltakerne. Dette er langsiktige og dynamiske prosesser som forutsetter tillit og respekt, og der vi sammen avklarer forventninger, ansvar og roller, og bygger stein på stein.

Faro-konvensjonen, landskapskonvensjonen og Unescos arbeid med historiske byer vektlegger alle en bred og åpen medvirkning både i planlegging, verdisetting og vekting av kulturarv. Det er viktig at det offentlige kulturminnearbeidet preges av medvirkning og åpenhet for ulike tilnærminger, perspektiver og historier. Allmennheten blir i stor grad påvirket av tiltak i byene og bør derfor involveres i prosessene som avgjør hva som tas vare på, og hvordan dette kan gjøres. Det er viktig at forvaltningen bidrar med kunnskap om byutvikling og bevaring i åpne konstruktive debatter, og stimulerer til engasjement i lokalsamfunnet. Åpenhet og formidling handler også om at tiltak, planer og planlagte byutviklingstiltak formidles slik at konsekvensene blir tydelig for alle.

MUSEER

I Levanger er det flere museer som tar vare på mange av våre kulturminner.

Falstadsenteret er i en særstilling fordi det i tillegg til å være et museum, også er et minneste og menneskerettighetssenter. Falstadsenteret er på statsbudsjettet, men er også avhengig av støtte og tilrettelegging fra Levanger kommune. Falstadsenteret er en viktig aktør både nasjonalt og internasjonalt i nettverket av minnesteder og menneskerettighetssentre.

Levanger Fotomuseum er en del av Museene Arven AS, som er finansiert med statlige, fylkeskommunale og kommunale tilskuddsmidler. Levanger kommune gikk inn som eier i Museene Arven AS i 2022 etter en lang prosess for å få på plass en ny organisasjon hvor alle vertskommuner ble medeiere.

De øvrige museene i Levanger drives av frivillige. Disse er sammen med Fotomuseet tilknyttet samarbeidsorganet Museene i Levanger. De ubemannede museene som drives av frivillige har driftsansvar for store samlinger og flere fredede bygninger.

På Rinnleiret eier kommunen flere fredede bygg. Disse drives av frivillige i en venneforening gjennom en samarbeidsavtale med kommunen.

Regjeringen la fram en ny museumsmelding i 2021. Meldingen skisserer vegen videre for museumssektoren og legger fram tiltak og prioriteringer for denne ønskede utviklingen. I Levanger er det behov for å se på muligheter for en profesjonalisering av de museene som er drevet av frivillige.

SAMISK SPRÅK OG KULTUR

De siste årene har storsamfunnet blitt mer bevisst vår samiske historie og kultur. Bevaring og vitalisering av samisk språk og kultur er viktig for å befeste Trøndelag som et samisk område. Gaaskelanten sijte, tidligere Færen reinbeitedistrikt utgjør en betydelig del av Levanger kommune, og Levanger har en lang sør-samisk historie og mange kulturminner knyttet til sør-samisk kultur. I 2022 vedtok Levanger kommunestyre at Levangke er det samiske navnet på stedet/byen Levanger. I Statsråd 16. februar 2024 ble det gjort vedtak om at Levangken tjelte er kommunens offisielle samiske kommunenavn.

ARBEIDSKRAFT OG NÆRINGSLIV

Dette kapittelet inneholder Levanger sin næringssammensetning, næringsareal, arbeidskraft, rekruttering og kompetanse

Levangers befolkning har økt jevnt over en lengre periode. Analysen viser at det er i sirkelen rundt Trondheim veksten i antall innbyggere skjer, og at den sirkelen blir mindre. Levanger har den nest største andelen innbyggere med høyere utdanning i Trøndelag.

Levanger ligger midt i en stor arbeidsmarkedsregion som strekker seg fra Steinkjer til Trondheim, med god kommunikasjon med veg og tog i begge retninger. 1/3 av kommunens arbeidstakere pendler ut av kommunen, og den største gruppen pendler til Verdal.

ARBEIDSKRAFT

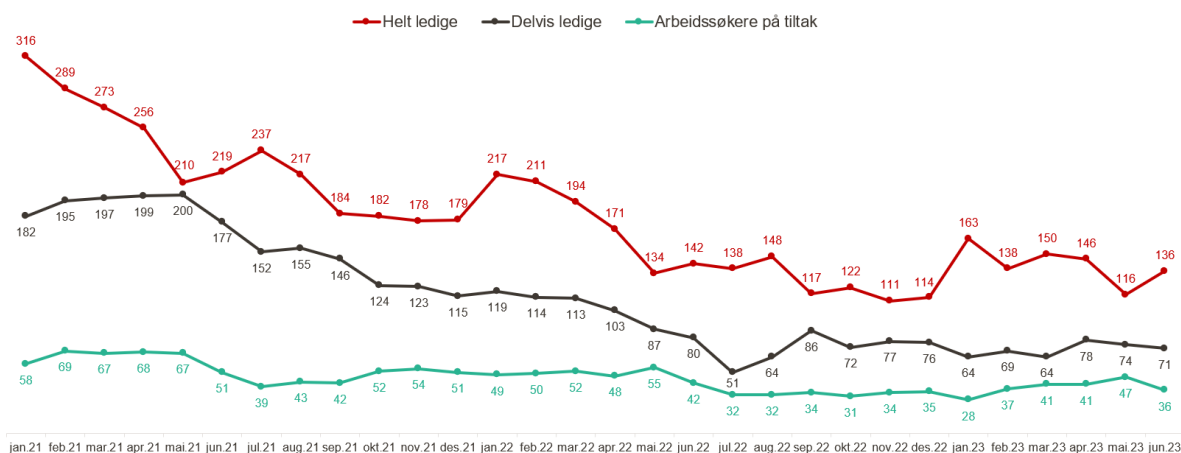
Arbeidsledige i arbeidsstyrken

I Levanger bor det 13.327 innbyggere mellom 16-66 år (2023). Arbeidsstyrken består av personer i alderen 15–74 år, og inkluderer både sysselsatte og de som søker jobb. I juni 2023 var 1.3 % av Levangers arbeidsstyrke og 1.6 % av Trøndelags arbeidsstyrke registrert som arbeidsledige hos NAV, mens landet i ett hadde en arbeidsledighet på ca. 2 %.

Navs omverdensanalyse for 2023 antyder at arbeidsledigheten kan øke på grunn av faktorer som krigen i Ukraina, høy prisvekst og høy rente som kan svekke veksten både nasjonalt og internasjonalt. Levanger har pr. juni 2023 lav arbeidsledighet med 136 registrerte arbeidsledige, noe som skaper konkurranse om arbeidskraften.

Analysen viser at personer med lavere utdanning er overrepresentert blant arbeidsledige, spesielt de uten fullført videregående opplæring. De med fagbrev har lavere ledighet enn de med fullført studiespesialisering. Kvalifisering til arbeid er derfor nødvendig for å imøtekomme behovet blant arbeidsgiverne, som du kan lese mer om under rekruttering.

Antall arbeidssøkere siden 2021

Figur: Utvikling av registrert arbeidsledighet i Levanger fra januar 2021 – juni 2023

INNBYGGERE SOM IKKE BLIR BEREGET INN I LEDIGHETSTALLENE/ARBEIDSSTYRKEN

Personer utenfor arbeidsstyrken er de som verken jobber eller er arbeidsledige. Dette inkluderer studenter, pensjonister, personer med redusert arbeidsevne og de som er permittert i mer enn tre måneder uten å være klassifisert som arbeidsledige. Innbyggere med nedsatt arbeidsevne registrert hos Nav ekskluderes fra ledighetstallene/ arbeidsstyrken. "Nedsatt arbeidsevne" inkluderer de som på grunn av helseutfordringer eller andre faktorer som kan påvirke arbeidsevnen, trenger veiledning og tett oppfølging fra Nav. Disse personene har rett til støtte og tiltak fra NAV, uavhengig av om de mottar en ytelse. Mottakere av arbeidsavklaringspenger er også inkludert i denne kategorien.

VÅR RESERVEARBEIDSKRAFT

Reservearbeidskraften utgjøres av innbyggere utenfor arbeidsstyrken som har potensial til å komme inn igjen. Ved utgangen av mars 2023 var det 471 personer i Levanger som mottok arbeidsavklaringspenger. En økning på 9 % siden januar 2021 skyldtes forlenget støtte på grunn av koronapandemien. I gruppen var det 115 unge under 30 år. For de unge var det en reduksjon på 5 % i Levanger, mens fylkessnittet økte med 6 %. Kvalifisering og kompetanse innenfor disse gruppene blir avgjørende.

Antallet innbyggere med uføretrygd i Levanger økte med 86 fra 2021 til 2023. Veksten var på 6 % for alle aldre, mens fylkessnittet var på 4 %. For unge under 30 år økte antallet i Levanger med 10,4 % mens fylket økte med 5,8 %. Økningen er sterkest siste halvår 2023.

REKRUTTERINGSUTFORDRINGER

I Bedriftsundersøkelsen fra NAV Trøndelag (2023) beskrives store rekrutteringsutfordringer i offentlig sektor. Trøndelag har hatt rekordlav ledighet i 2023. Samtidig har antallet utlyste stillinger økt betraktelig, og mangelen på kompetanse er stor. Det er rekrutteringsutfordringer for alle sektorer, med størst utfordring innenfor helse og utdanning.

Stramhet i arbeidsmarkedet handler om balansen mellom tilbudet på stillinger som bedriftene har behov for å fylle, og antallet personer som er ledige og ønsker disse jobbene. Et stramt arbeidsmarked betyr at det er underskudd på arbeidssøkere og vanskelige for arbeidsgivere å besette de ledige stillingene.

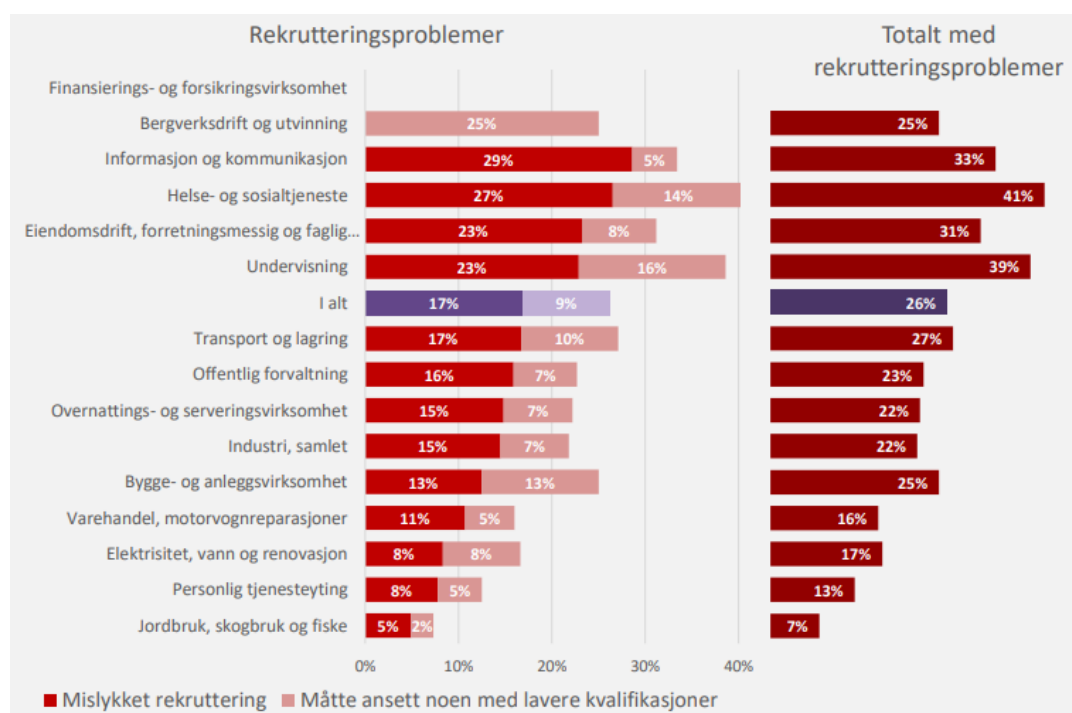
Balanse i arbeidsmarkedet er beskrevet som 2,5-3,5 arbeidssøker pr. stilling, med arbeidsmarkedet før Covid i 2020 som utgangspunkt. I 2023 har Levanger 1,3 arbeidssøkere pr. utlyste stilling, tilnærmet det samme som resten av Trøndelag. Dette beskriver en situasjon der det er vanskelig å få tak i nok kvalifiserte ansatte.

Hva mangler Trøndelag?

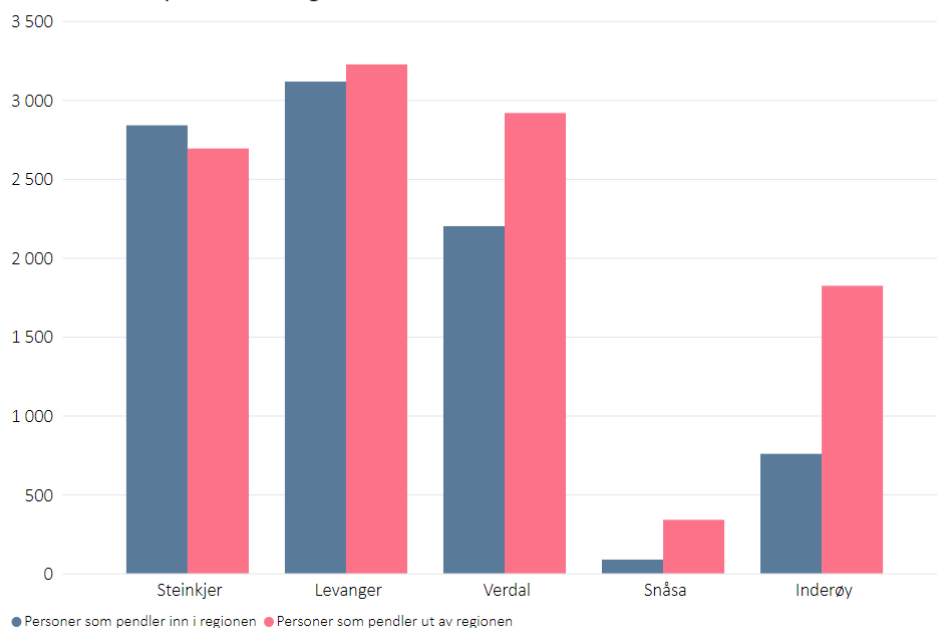
Figur 2 Rekrutteringsproblemer, Fra NAV Trøndelags bedriftsundersøkelse 2023

De tre siste årene er det i Levanger flest utlyste stillinger innenfor helse, pleie og omsorg, butikk- og salgsarbeid, undervisning og ingeniør- og IKT-fag. Bedriftsundersøkelsen viser at det i bedriftene i Trøndelag er mangler innenfor yrker som sykepleiere, helsefagarbeidere, tømrere og snekkere, rørleggere og VVS-montører, kokker, butikkmedarbeidere, lastebil- og transportsjåfører og betongarbeidere. 29 % av bedriftene i Trøndelag vil ansette flere det kommende året, mens 11 % vil nedbemanne. Nettoforventningen på 18 % har en nedgang fra i fjor, men er på nivå med tidligere år. 26 % av bedriftene har opplevd rekrutteringsproblemer de siste tre månedene. Flertallet oppgir at de mislyktes med å få tak i kvalifiserte ansatte og derfor ikke ansatte noen.

PENDLING

Personer som pendler inn og ut av kommunene i Innherred i 2022

Figur 4: Antall personer som pendler inn og ut av kommunene på Innherred, SSB-tabell 11616.

Levanger har omtrent 10.000 arbeidstakere.

Rundt 1/3 av innbyggerne på Innherred pendler ut av bokommunen for å finne jobb. Med korte avstander mellom kommunene gir det et større arbeidsmarked. Det finnes en rekke eksempler på familier som bosetter seg midt på akse og pendler både til Trondheim og Steinkjer. Antall pendlere ut av bokommunen har økt med seks prosent på to år. Det fordrer mer effektive transportmidler.

Stor interpendling

Figur 6 viser pendlingen mellom bosted og arbeidssted. Mellom Levanger og Verdal er den spesielt stor. Over 1.300 verdalinger pendler daglig over Rinnelva til Levanger. I overkant av 1.000 personer drar motsatt vei. Ser en dette opp mot næringsstrukturen i de to kommunene er det tydelig at det er sykehuset og universitetet som er attraktive arbeidsplasser for verdalingene, mens industrien og byggebransjen i Verdal tiltrekker folk fra Levanger. Dette er på mange måter en perfekt kombinasjon av bransjer på tvers av kommuner.

	Jobbkommune						
		Trondheim	Malvik	Stjørdal	Levanger	Verdal	Steinkjer
Bosted	Trondheim	101315	1032	1311	231	76	233
	Malvik	4368	1762	661	29	7	26
	Stjørdal	2661	444	7388	240	66	134
	Levanger	601	32	362	6911	1020	394
	Verdal	311	11	63	1341	4427	562
	Steinkjer	425	17	53	410	462	8592

Figur 6: Pendlermatrise mellom bosted og jobbkommune på akse Trondheim-Steinkjer, 15–74 år (2022).

NÆRINGSSTRUKTUR

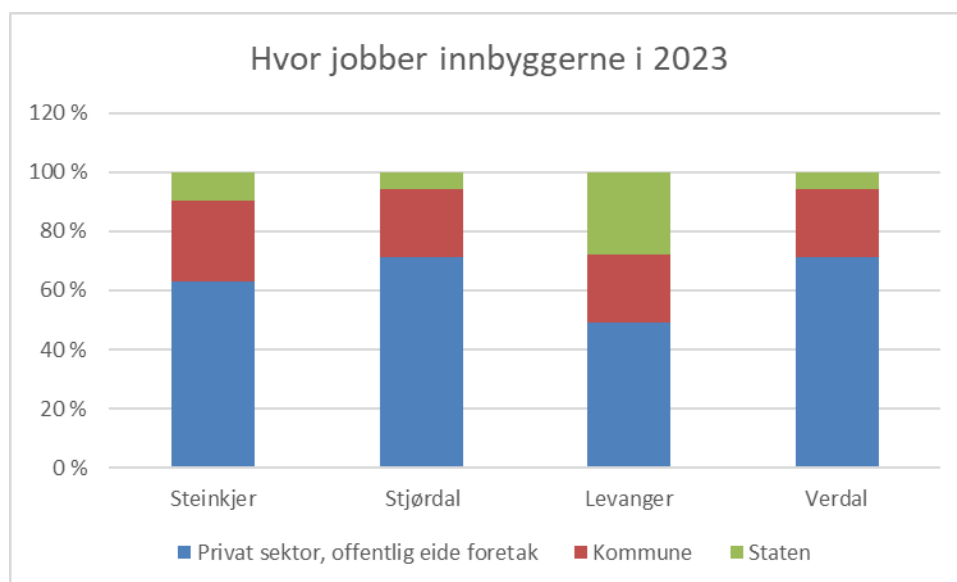
Trøndelag er en av de regionene som har økt mest i antall sysselsatte de ti siste årene, hele 13,8 prosent. Årsaken til veksten forklares med mange forskjellige næringer og at Trøndelag i mye mindre grad enn andre regioner ble berørt av oljenedturen som startet i 2014. I Levanger var det i 2022 10.030 sysselsatte. Det er en økning på 9,9 prosent de siste ti årene.

Figur: Prosentvis endring i antall arbeidstakere fra 2012 til 2022 som bor i kommunen.

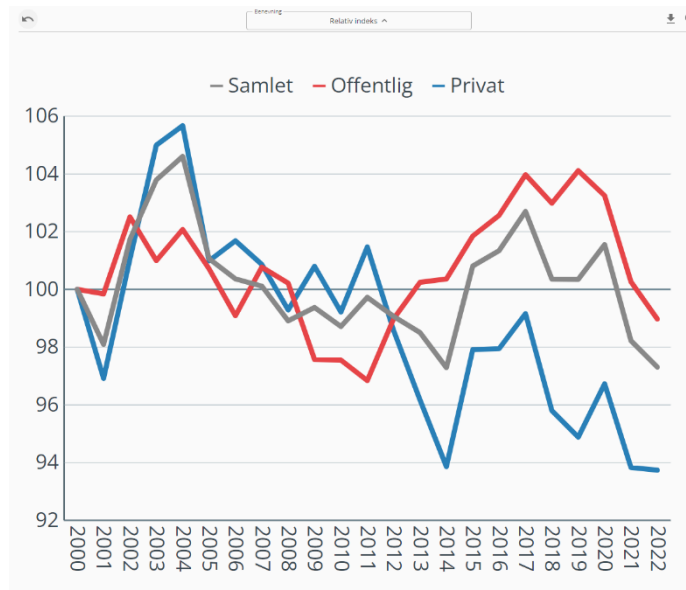
Kilde: SSB tabell 13470/ Trøndelag i tall.

Figuren under viser grovfordelingen på næringsstruktur.

Figur: Lønnstakere etter hvilken sektor de jobber i 2023-tall.

Kilde: SSB, tabell 11653

Figur: Endring i antall arbeidstakere i Levanger sammenlignet med resten av landet fra 2000 til 2022.
(Kilde: Telemarksforskning (regionalanalysen))

Levanger har en langt høyere andel ansatte i offentlig sektor, og spesielt statlig sektor. Det skyldes universitet og sykehus som ligger i byen. Dermed blir andelen ansatte i privat sektor blant de laveste i regionen. Sammensetningen i arbeidslivet i Verdal er nesten motsatt. Derfor er det mange pendlere mellom de to kommunen.

Det har vært en jevnt økende utvikling i antall arbeidstakere som bor i Levanger. Sammenligner man dette med antall arbeidstakere over hele landet, sakker Levanger akterut. Hovedårsaken til det er at mange av de næringene som finnes her ikke er vekstnæringer. Til tross for at antall arbeidstakere øker i Levanger er økningen mindre enn i resten av landet. Hovedårsaken til det er at Levanger har mange ansatte i bransjer som ikke vokser, som for eksempel landbruket.

Sysselettingen fordelt på bransjer i Levanger er preget av at Sykehuset Levanger ligger i kommunen. Hele regionen er sterk på landbruk. Også Norske Skog gjør at Levanger har en litt annen profil enn de andre kommunene.

Landbruksrelaterte næringer i Levanger kommune sysselsetter ca. 700 personer. Det er 20 prosent av alle sysselsatte i kommunen. Største bedrift er Norske Skog med 425 ansatte. Den totale sysselsettingseffekten i primærledd, relatert næring og ringvirkninger som følge av både jord- og skogbruket i Levanger kommune er 1971 personer/årsverk i 2021. Bruttoprodukt for alt dette er kr. 1,744 milliarder kroner.

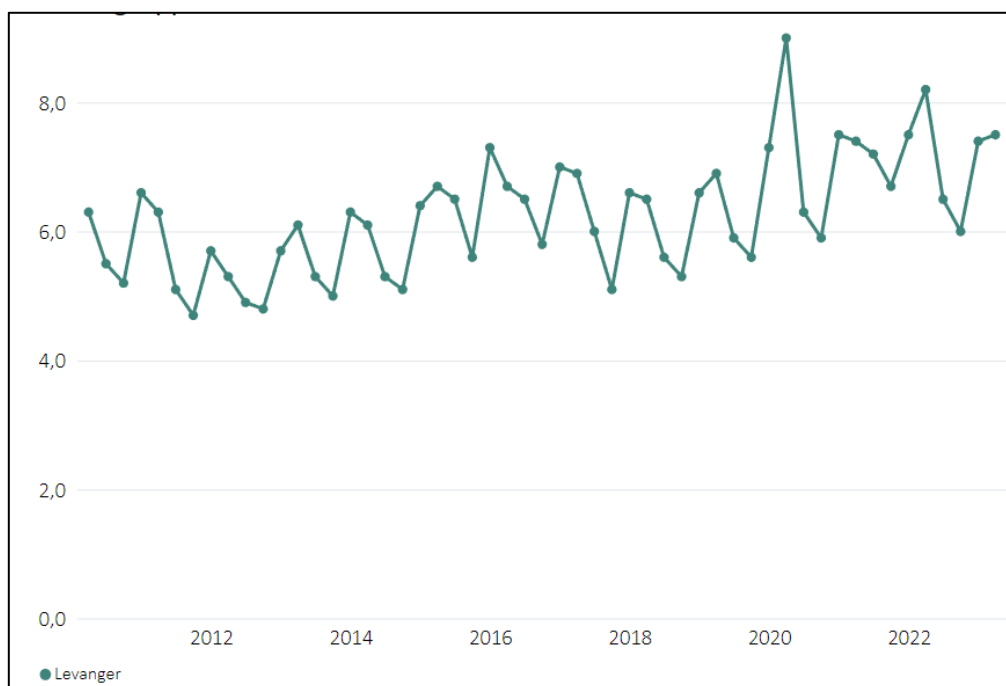
Den nest største næringen målt i antall sysselsatte, er varehandel og reparasjon av motorvogner. Levanger har en detaljhandel på 84.834 kroner/innbygger i 2021. Desideret størst handel i gamle Nord-Trøndelag har Namsos med 121.858 kr/innbygger. Verdal har noe lavere enn Levanger, men Steinkjer ligger betydelig høyere med sine 118.632 kr/innbygger. Årsaken til forskjellene ligger i hvilke kommuner som er regionale handelssentre og har et stort volum av butikker som tiltrekker seg handling utenfra. Namsos er et slikt sted for hele Namdalen, spesielt ytre deler. Steinkjer er det for indre Namdal og kommunene rundt Steinkjer. I Levanger ligger den største omsetningsmotoren på Alti Magneten. Butikkene der omsatte for 1.061 millioner, og sysselsatte cirka 450 årsverk. Det gir

senteret 50.plass på liste over Norges største kjøpesentre. Til sammenligning har Norske Skogs fabrikk i Skogn 3,6 milliarder i omsetning og sysselsatte cirka 417 ansatte i 2022.

De senere årene opplever kommunen en svakere vekst i handelsnæringen enn omkringliggende kommuner. Det har vært lite utbygginger her, mens Stjørdal og Steinkjer har hatt betydelig vekst i handelsareal. Å ligge midt på akse mellom Steinkjer og Stjørdal/Trondheim gir også en handelslekkasje.

SYKEFRAVÆR FOR LØNNSMOTTAKERE BOSATT I LEVANGER

Levanger har et samlet legemeldt sykefravær i 1.kvartal 2023 på 6.1% (tall fra NAV). Dette er tapte dagsverk på grunn av egen sykdom i prosent av avtalte dagsverk. Sammenlignet med andre kommuner i Trøndelag så ligger Levanger lavere enn snittet som er 6.2%, og også lavere enn kommunene Stjørdal (6.5%), Steinkjer (6.6%) og Verdal (6.9%). Nedenfor vises utviklingen av alt legemeldt sykefravær i prosent av lønsmottakere (for begge kjønn) for Levanger i perioden 1.kvartal 2010 til 1.kvartal 2023.

Legemeldt sykefravær fra 1.kvartal 2023 viser at det er i næringene transport og lagring (8.8%), samt helse- og sosialtjenester (7.8%), bergverksdrift og utvinning (7.5%) og forretningsmessig tjenesteyting (6.7%) som utgjør næringer med mest sykefravær.

KOMPETANSE

Levanger er en av kommunene i fylket med høyest andel personer med høyere utdanning. Samtidig ser vi at halvparten av dagens unge tar høyere utdanning. Andelen med høyere utdanning i befolkningen vil dermed øke.

Stor andel personer med høyere utdanning trekker til seg flere unge etablerere. En plassering midt på akse Steinkjer-Trondheim gir et langt større arbeidsmarked enn plassering på enden av akse.

Mangel på kompetanse trekkes fram som den store flaskehalsen for å få økt verdiskaping i næringslivet. I Navs bedriftsundersøkelse for 2023 har hver fjerde bedrift rekrutteringsproblemer. Mange bedrifter har som sin hovedstrategi å heve kompetansen til sine egne ansatte i stedet for å hente den eksternt.

Det er størst rekrutteringsproblemer innen helse og sosialtjenester, håndverkere, IT-yrker og yrker som kokk, butikkmedarbeider, sjåførere og lærere.

Undersøkelser fra Nav, NHO og næringsforeningen peker på at det er stort behov for fagarbeidere i regionen. Arbeidsledigheten er høsten 2023 på et historisk lavt nivå (1,3%). For Innherredregionen regner NAV med at man mangler 5.400 personer i Trøndelag til å fylle det behovet arbeidslivet har.

Med den kraftige satsingen i industrien i Midt-Norge de tre siste årene er det en viktig oppgave for kommunene å sørge for å skape attraktive lokalsamfunn slik at vi klarer å trekke til oss nye innbyggere og arbeidstakere. Heia Innherred er et tiltak for å gjøre det. Der går alle kommunene på aksene Levanger-Snåsa sammen om å bygge merkevaren Innherred. En trussel er synkende ungdomskull. For Innherred som helhet vil antall unge synke med ti prosent de kommende fem til ti årene.

Hvilke tilbud som finnes på den nærmeste videregående skolen, er viktig for mange ungdommers yrkesvalg. For å kunne gi næringslivet den kompetansen det trenger, er det viktig å opprettholde et bredt utvalg linjer i de videregående skolene selv om antall elever i den videregående skolen går ned.

I en stadig mer omskiftelig verden må evnen og viljen til å samarbeide, analysere og ta initiativ til endringer bli en stadig viktigere egenskap.

LIVSLANG LÆRING

Livslang læring betyr at læringsreisen aldri tar slutt, selv etter endt utdanning. Alle skal ha mulighet til å fortsette å utvikle seg og skaffe seg ny kunnskap gjennom hele livet. I dagens kunnskapssamfunn er evnen til å dele og lære nytt avgjørende.

I [NOU 2019: 12 Lærekraftig utvikling — Livslang læring for omstilling og konkurranseevne](#) påpekes behovet for livslang læring på grunn av økt kunnskapsakkumulering og raske endringer. Den omfattende satsingen på forskning og innovasjon krever kontinuerlig læring. Teknologisk utvikling og det grønne skiftet øker behovet for ny kunnskap man ikke har lært under utdanningen. Endringer i samfunnet og lengre yrkeskarrierer krever tilpasning og læring på arbeidsplassen. For å opprettholde levestandarden er Norge avhengig av en høyt kompetent befolkning.

I [Meld. St. 14 \(2019–2020\) Kompetansereformen – Lære hele livet](#) foreslår regjeringen en reform for livslang læring. Arbeidsgivere skal sørge for nødvendig opplæring for at ansatte skal kunne utføre arbeidet på en trygg måte. Hver ansatt har også ansvar for å skaffe seg relevante kunnskaper og ferdigheter. Det planlegges spesielle satsinger på kompetanseutvikling i kommuner og næringsliv for å fylle kompetansegap.

Kommunen har iht. [Opplæringslovens § 4A](#), ansvar for at alle over opplæringspliktig alder som trenger grunnskoleopplæring, får tilbud om det jfr. Dette er grunnmuren for mer formell utdanning.

Levanger kommune har ikke rekrutterings- og kompetanseplaner som dekker alle fagområdene i organisasjonen. Dette er under utvikling nå i 2020. Kommunen har mye å gå på i å systematisere

intern opplæring på arbeidsplassen. Videre har kommunen behov for å bli en bedre bestiller til de aktørene som tilbyr ny kompetanse.

KOMPETANSEMILJØER

Levanger kommune har sterke kompetansemiljøer. Levanger kommune sin rolle som vertskommune for disse institusjonene skal vektlegges i planarbeidet og i byutviklingen.

Nord universitet som har særlig fokus på profesjonsutdanninger og samfunns- og biovitenskap, har valgt å satse på Campus Levanger.

Sykehuset Levanger har funksjoner innenfor de fleste felt med akuttmottak, fødeavdeling, barneavdeling, medisinske og kirurgiske klinikker og psykiatri og er lokalsykehuset for 100 000 innbyggere midt i Trøndelag.

HUNT forskningssenter har Norges største samling av helseopplysninger om en befolkning som gir grunnlag for omfattende forskning.

Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg skal bidra til metode- og kvalitetsutvikling innenfor helse og omsorg lokalt, regionalt og nasjonalt, gjennom samhandling mellom utdanningssektoren, forskningsmiljøer og praksisfeltet.

Kompetansesenter for helsestasjon- og skolehelsetjenestemiljøet er forankret i Folkehelseinstituttet (FHI), og er fysisk plassert på campus Røstad. Senteret skal produsere forskning som skal gi kunnskapsbaserte helsefremmende og forbyggende tjenester for barn, unge og deres foreldre, samt å støtte kommunene med å ta i bruk best tilgjengelig kunnskap i fag- og tjenesteutviklingen.

Falstadsenteret er et minnested og nasjonalt senter for andre verdenskrigs fangehistorie og menneskerettigheter.

Levanger videregående skole tar imot 700 elever og tilbyr studieforberedende fag og yrkesfag innen design og håndverk, medieproduksjon, elektrofag, helse- og oppvekstfag, restaurant- og matfag samt teknikk og industriell produksjon.

I næringslivet i kommunen har vi også kompetanseklynger innen skog, bioenergi, film/media og bygg og anlegg. Det er kort vei til sterke miljø i Trondheim, med globale aktører som f.eks. NTNU og SINTEF. Næringslivet og kommuneorganisasjonen har potensial i å utvikle samarbeidet med disse kunnskapsmiljøene. Ny kunnskap og nye arbeidsmåter kan øke kvaliteten på og effektivisere produksjonen av tjenester/produkter. Levanger kommune kan ta en rolle i å knytte fagmiljøene i academia og næringslivet tettere sammen.

Levanger kommune har følgende formelle FOUI-samarbeid:

- Levanger kommune har en overordnet samarbeidsavtale med Nord universitet for perioden 2021-2024. Avtalen har fem overordnede tema som det skal samarbeides om: folkehelse, oppvekst og utdanning, helse og velferd, klima, miljø og sirkulærøkonomi og vertskapsrollen og studentbyen Levanger. På sikt ønsker partene å utvikle Levanger til en universitetskommune der lokal samfunnsutvikling, tjenesteutvikling og innovasjon skjer i tett samspill med Nord universitet

- SEA- EU samarbeidet Levanger er knyttet på gjennom Nord universitet. Et samarbeid mellom ni europeiske universiteter der Levanger er med i City council som er vertskapsbyenes felles møtepunkt.

NÆRINGSAREAL

Levanger har flere større og mindre næringsarealer. På Rinnleiret, Mule, Heir, Trekanten, Moan, havna, Gråmyra, Remyra, Fiborgtangen og Åsen er det en eller flere bedrifter som har etablert seg på samme område. Det er imidlertid lite ledige arealer.

Følgende næringsområder er tilgjengelig i kommunalt eller privat eie:	
Rinnleiret	26 dekar råtomt delvis eid av kommunen, delvis av et privat selskap.
Okkenhaug	12-15 dekar råtomt eid av privat aktør
Mule	18 dekar tomt eid av privat aktør.
Gråmyra	40 dekar opparbeidet tomt eid av privat aktør
Heir	12 dekar tomt eid av privat aktør.
Fiborgtangen	Over 300 dekar delvis opparbeidet tomt eid av privat aktør.

Når E6 i Vassmarka i Åsen er ferdig i 2026 vil det bli 90 dekar tilgjengelig tomt ved E6-krysset.

Kommunen har også startet arbeidet med å realisere 1.250 dekar næringsareal vest for E6-krysset på Ronglan.

Arealet på Fiborgtangen ligger godt til rette for større industrietableringer som trenger transport inn og ut på sjø/bane/veg og/eller som kan inngå i nye biosirkulære prosesser sammen med bedriftene på området.

Ved jernbanestasjonen på Røstad er det 29 dekar jord som er regulert til næringsformål. Det er naturlig å tenke universitetsrelaterte formål på dette arealet.

En av flaskehalsene er tilgang på elektrisk kraft. I løpet av få år vil det være kraftunderskudd i Midt-Norge hvis det ikke skjer en betydelig utbygging av ny kraftproduksjon. Utbyggingstakten i overføringslinjer bør trappes betydelig opp for å kunne tilfredsstille samfunnets behov for elektrisk kraft, både til ny produksjon, men også når man skal vri energimiksen bort fra fossilt.

På Fiborgtangen er det i dag store strømmen av råstoff, både i form av varmt vann, energi, trevarer og transporttjenester som følge av at Norske Skog har Nord-Europas største papirfabrikk her. Det er stor landbruksproduksjon i nærheten. Dette kan danne grunnlaget for nye næringer innen sirkulærøkonomien. Det kan være seg produksjon av fisk, reker, alger, foredling av nye treprodukter og energikrevende produksjoner. Biokraft produserer allerede i dag store mengder flytende biogass, som med dagens teknologi er det mest anvendbare klimagassnøytrale drivstoffet for tungtransport på land og sjø. Kommunen har gjennomført en ressurskartlegging rundt Fiborgtangen, som kan være med å gi retningen for ny industri. Ocean GeoLoop har et pilotanlegg for fangst av CO2 fra røykgassen til Norske Skog. Norske Skog driver et betydelig utviklingsarbeid for å finne de rette aktørene og produktene.

Fiborgtangen seiler også opp som en klar kandidat til å bli Natos nye havn for ilandsetting av store troppestyrker som skal forsvare Skandinavia i en truet situasjon. Forsvaret og Nato har pekt på Esbjerg, Gøteborg, Trondheimsfjorden og Ofotfjorden som sentrale ilandsettingsområder. Fiborgtangen har kvaliteter som store områder på land, havn, jernbane og veg tett på.

NATURRESSURSER I KOMMUNEN

Levanger har en stor og sikker vannkilde i Movatnet/Hoklingen. Nedbørsfeltet er på 180 kvadratkilometer. Dette er drikkevannet til kommunen. Norske Skog henter også ferskvannet de bruker i papirfabrikken på Skogn. Sweco har beregnet at det kan tas ut 3,84 kbm/sek, mens det i dag tas ut rundt 0,9 kbm/sek. Det ligger rør med meget stor kapasitet til Fiborgtangen. Denne vannkilden kan utnyttes til ny industri på Fiborgtangen.

Levanger har betydelige grusreserver som ikke utnyttes i dag. Deler av kalkåren som det er laget industri på i Tromsdalen går også gjennom Levanger, uten at den er utnyttet. Det er potensiale i å utvinne kalkstein direkte til båt på Ytterøy. I forbindelse med omstillingsprosjektet på Ytterøy er et av tiltakene å gjøre kalkressursen på Ytterøy kommersielt utnyttbar.

JORD- OG HUSDYRBRUK

Levanger er en av landets største jordbrukskommuner. Landbruket er ei av de viktigste næringene i vår kommune og av kommunens vel 20.000 innbyggere er det 5,1 % og ca. 500 årsverk som jobber direkte innen primærlandbruket (skog, jord og fiske).

Av kommunens totale landareal på 618 km² er 22 % jordbruksareal og det drives 135.000 dekar jordbruksareal i kommunen. Det er også mye husdyr i Levanger og kommunen var i 2022 den tredje største kommunen på melkeproduksjon i Trøndelag med sin produksjon på ca. 25 millioner liter melk i året. Levanger kommune er i tillegg størst på økologisk i melk i Trøndelag.

Levanger ble rangert som Trøndelags største jordbrukskommune målt i verdiskaping av TFOU og Nibio (Sintef-rapport 2023:00601). Produksjonsinntektene (som kan sammenlignes med omsetningen i en bedrift) var i 2021 på ca. 1,2 milliarder i Levanger.

Verdiskapinga i jordbruket ble i 2021 beregnet til 415 millioner kroner. Levanger kommune er den kommunen i Trøndelag som har økt mest i verdiskaping i perioden 2010-2021. Fra 2010 til 2015 har verdiskapingen økt med 19 % og fra 2015 til 2021 har verdiskapinga økt videre med 7 % i jordbruket i Levanger. Levanger er kommunen som har høyest verdiskaping per årsverk (1845 timer) i Trøndelag.

Levanger er også desidert størst på kraftforbasert husdyrhold i Trøndelag (svin, egg og fjørfe) med en verdiskaping på 163,5 millioner i 2021.

I Levanger kommune er det ca. 2000 landbrukseiendommer. I 2022 var det 399 aktive landbruksforetak som søkte om produksjonstilskudd og 221 landbruksforetak som søkte om regionalt miljøprogram. Hovedtyngden av produksjonen i landbruket i Levanger er husdyrproduksjon på svin, storfe, kylling og sau, men også potet, grønnsaker, korn og grasproduksjon bidrar mye til sysselsettinga.

Produksjon	2008	2018	2022	Enhet
Kylling	3,5	4,8	4,9	Millioner dyr
Verpehøns	151.000	144.000	136.000	Antall dyr
Slaktegris	61.150	65.000	65.900	Antall dyr
Avlspurker	2.350	2.119	1.675	Antall dyr
Ammekyr/kjøttfe	1.150	1.615	1.715	Antall dyr
Øvrig storfe	9.350	10.150	10.300	Antall dyr
Melkekyr	3.650	3.400	3.100	Antall dyr
Kumelk	24,5	26	25	Millioner liter
Årsavdrått pr. melkeku	6.860	7.650	8.615	Liter EKM/år
Antall melketanker	146	89	71	Antall bruk
Melkeleveranse pr. tank	195.000	306.000	352.000	Liter melk
Antall landbruksforetak	515	404	399	PT-søknader
Dyrka jord i drift pr. foretak	287	331	364	Antall dekar

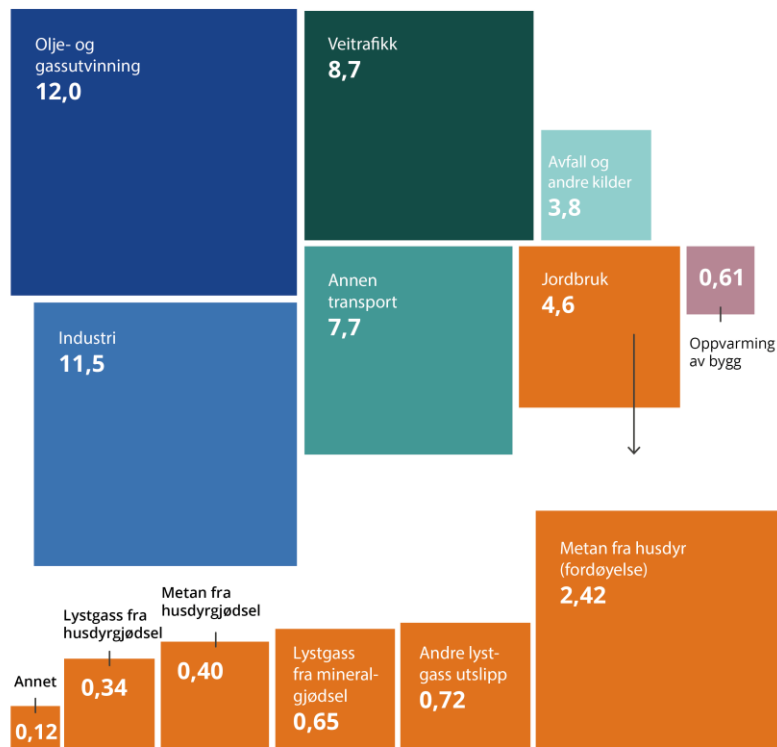
I løpet av perioden 2008-2021 har nesten annenhver levangerbonde funnet seg annet arbeid (SSB Sysselsetting). Det har likevel ikke gått ut over produksjonen i vesentlig grad. Melkeproduksjonen pr. melkeku og gårdsbruk har økt betydelig i Levanger kommune. Det har skjedd på grunn av økt effektivisering av føring og melking. Strukturrasjonaliseringa i landbruket i Levanger er sterk og økende, og preges av økt mekanisering og automatisering. Tendensen er klar, det blir færre mindre bruk, men større driftsenheter. Det er likevel meget viktig å beholde flest mulig produsenter, for å beholde mangfoldet og sikre at alt jordbruksareal blir drevet.

I Levanger er det i tillegg en betydelig satsing på potet, gulrot og grønnsaksproduksjon, også her med stadig færre og større produsenter. Vekstskifte er spesielt utbredt ved grøntproduksjon. Dette krever ofte mer samarbeid og jordleie. Andelen leiejord går stadig opp. Kamp om dyrkajorda fører til høye jordleiepriser. Grøntprodusentene er avhengig av tilgang på leiejord som er egnet for grønnsakproduksjon. Det finner de delvis i egen kommune, men også i nabokommunen Verdal. Samtidig er det en rekke bønder som satser på nydyrking. Vi ser at det meste av dyrka arealer i Levanger er i drift, samtidig har vi en utfordring med gjengroing og liten drift av innbarksbeiter i husdyrfattige områder.

UTSLIPP AV KLIMAGASSER FRA JORDBRUKET

Utslipp av klimagasser fra jordbruk i 2022
Millioner tonn CO₂-ekvivalenter

Norges totale klimagassutslipp

Kilde: Miljødirektoratet og Statistisk sentralbyrå 2023 / Miljøstatus.no

Figur: [Klimagassutslipp fra jordbruk \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no)

Levanger er en viktig matprodusent og jordbruket i Levanger står nødvendigvis for en betydelig andel av kommunens klimagassutslipp. Kommunen må arbeide med de virkemidlene som er tilgjengelig for å redusere utslippene, og dette kan blant annet gjøres ved å bruke avfall fra biogass for å erstatte mineralgjødsel, øke karboninnholdet i jord og beiter og bruke ny teknologi for å redusere metanutslipp fra drøvtyggere. I klimaarbeidet er det ikke ønskelig å redusere selvforsyningsgraden for mat. Det er mulig å fremme produksjonsløsninger som vil gi mindre utslipp av klimagasser, og på den måten redusere utslippene uten at produksjonen minker.

SKOGBRUK

Skognæringen er svært viktig i Levanger kommune hvor Norske Skog er en hjørnesteinsbedrift. Skognæringen vil bidra i det grønne skiftet med å utvikle nye produkter som erstatter mange av dagens produkter som har et langt høyere karbonutslipp. Denne omstillingen må Norske Skog Skogn være en del av. Skognæringa må balansere det å drive bærekraftig der det er stadig mer fokus på miljø, samtidig som at volumproduksjonen bør gå opp for å binde mer CO₂. Globalt er det veldig stor etterspørsel etter fersk fiber, det er derfor avgjørende å øke avvirkningen lokalt. Den store etterspørselen er et resultat av et stadig voksende marked for grønne produkter basert på tre.

Levanger har tidvis hatt en langt høyere avvirkning enn det som en kan betegne som bærekraftig ut fra tilgjengelige ressurser. Fortsatt er det for tidlig å avvirke det meste av kulturskogen og en har klart å begrense hogsten av for ung skog. Dette fører til at verdiskapningen i Levanger for skogbruket isolert er forholdsvis lav. I 2021 var bruttoinntekten av avvirket tømmer på i underkant av 11 mill. kr. Dette er en klar nedgang fra tidligere.

Utfordringen i primærskogbruket er at en gjennom en lengre periode har hatt stadig nedadgående tømmerpris. Dette har svekket skogeierens interesse for å investere og ta vare på skogen som produksjonsareal. Dette ser en spesielt i forhold til skogkulturinnsatsen som er svært lav i forhold til behovet. Det er en utvikling som går i motsatt retning av den globale økte etterspørselen etter fersk fiber fra Norden og et ønske om stadig mer karbonbinding i skog.

Pr. i dag blir verken Norge eller den enkelte skogeier godtgjort for karbonbinding i skog. Dette er uheldig i forhold til forståelsen rundt skog som et viktig karbonlager. Med dagens kvotepris på CO₂ vil en se at skogproduksjon er et kostnadseffektivt tiltak for binding av CO₂.

Klimaendringene vil også påvirke skogbruket. Fravær av vinter vil gjøre det mer krevende å avvirke skogen og faren for råte vil øke. Skogbruket vil også oppleve fordeler av klimaendringene gjennom at vekstvilkårene vil bedres, spesielt i høyereliggende strøk. Dette vil føre til at skoggrensen trekkes oppover. Skogareal som i dag har høy bonitet, kan oppleves som mer krevende å forynge i framtiden som følge av økt temperatur og mer nedbør.

HAVBRUK

Regjeringens målsetting er en betydelig vekst og videreutvikling av fiskeri- og havbruksnæringen. Havbruk er for tiden ingen stor næring i Levanger, men Fiskeridirektoratet mener det er potensial for høyere utnyttning av marine ressurser. Det er per i dag ingen klarerte akvakulturlokaliteter i sjø i Levanger kommune, eller avsatt areal for akvakultur i sjøområdet. Det er en landbasert lokalitet (10385 Hopla) for settefisk av laks, ørret og regnbueørret i kommunen. Når det gjelder fiske, er det registrert seks områder for aktive redskap, og fem for passive redskap.

Trondheimsfjorden har status som nasjonal laksefjord. Her skal det ikke være tillatt med nye tiltak og aktiviteter som kan skade villaksen. Prinsipielt vil ikke dette være til hinder for etablering av akvakultur for marine arter, dersom vilkår om rømmingssikring, kontroll av sykdom og lokalisering minst 5 km fra nasjonalt laksevassdrag kan innfris. Det er også meldt interesse for høsting av tare, tang og skjell i fjorden i Levanger.

SIRKULÆRØKONOMIENS VIRKNING

Å ta vare på ressursene vi har tilgjengelig, er viktig for at framtidige generasjoner skal ha ressurser tilgjengelig. Det er sentrale tema i mål 11 (Bærekraftige byer og samfunn) og 12 (ansvarlig forbruk og produksjon) i FNs bærekraftsmål.

Sirkulærøkonomi betyr å sette sammen råvarer på en slik måte at de lett kan tas fra hverandre og gjenbrukes. Ikke noe skal gå til spille. I dag brennes alt for mange ressurser. EU setter skjerpede krav til gjenvinning. Allerede i 2025 skal 55 prosent av husholdsningsavfallet ombrukes eller materialgjenvinnes. Dette øker fram til 2035, da 65 prosent av dette avfallet skal gjenvinnes. Kommunene i Innherred Renovasjon klarte 54,98 prosent i 2022.

Dette åpner for helt nye måter å tenke på, men stiller også krav til oss som forbrukere. Samfunnet er i for stor grad organisert slik at vi forbruker og kaster varer. Bedrifter ser i for liten grad til hverandres materialstrømmer. Det finnes en relativt fersk analyse av materialstrømmer som er til overs for Fiborgtangen næringspark. Der pekes det på gjødselselfabrikk, akvakultur, drivhus, fjernvarme og nye proteinkjeder som mulig anvendelse av de ressursene på området som ikke utnyttes maksimalt i dag.

Skal man tenke ressurser på tvers av dagens verdikjeder får kommunene en ny rolle som tilrettelegger for å skaffe kontakt mellom bedrifter, men også for å se nye forretningsmuligheter. Det kan skje i form av å organisere en rekke mindre aktører for å jobbe med en stor aktør som trenger de smås råvarer. Det kan også skje gjennom å organisere samfunnet på en måte som fordrer og stimulerer til samarbeid mellom bedrifter med forskjellige varestrømmer.

Det stiller også krav til at samfunnet organiseres på en annen måte enn i dagens lineære samfunn. Et eksempel er hvis landbruket skal ha en sentral rolle i framtidens energiløsning bør kanskje energidepartementet og landbruksdepartementet slås sammen.

BIOGASS

Behovet for energi er stort og det satses i stor grad på bruk av elektrisitet når fossile energibærere skal erstattes. Biogass er imidlertid også en energibærer med stort potensiale, som både kan bidra til å redusere klimagassutslipp og kan være en nyttig komponent i framtidens energisystem. Dette kommer fram i [rapport fra NORSUS, Norsk institutt for bærekraftsforskning](#). Resultatene i rapporten viser at det er størst potensiale for økt biogassproduksjon fra husdyrgjødsel og halm fra landbruket, fiskeslam og matavfall.

Ved å la husdyrgjødsel gå gjennom et biogassanlegg, fanges metangass opp til videre bruk, istedenfor at den lekker ut i atmosfæren. Biogassen kan erstatte deler av eksisterende bruk av fossilt brennstoff. Samtidig minimeres produksjonen av lystgass i gjødsellager vinterstid. Dersom mat- eller slakteavfall benyttes sammen med husdyrgjødsel, vil biogassproduksjonen øke ytterligere. Regjeringa satte tidlig et nasjonalt mål om at 30 % av all husdyrgjødsel skal gå gjennom et biogassanlegg innen år 2020. Da 2020 kom var det bare 1 % av husdyrgjødsel som ble brukt på den måten.

I Levanger/Verdal er både Biokraft AS og Ecopro AS biogassprodusenter og benytter seg i dag også av noe husdyrgjødsel. Restprodukter vil i en slik prosess være fast og flytende biorest. Fast biorest har høyt innhold av fosfor, som er en begrenset ressurs i verden. Bioresten kan spres på jorder som et biogjødsel. God håndtering av fast biorest kan redusere bruken av kunstgjødsel, spesielt for næringsstoffene fosfor og kalium. I Levanger er ikke håndteringen av fast biorest løst.

Flytende biorest har høyt innhold av nitrogen og vil derfor redusere behovet for nitrogen fra mineralgjødsel. Håndtering av flytende biorest fungerer bra i området vårt.

Reduksjon i bruken av mineralgjødsel senker utslipp av klimagasser. Det er stor interesse for å ta i bruk husdyrgjødsel til biogassproduksjon. Norske Skog planlegger en fabrikk som skal ta i mot 700.000 kubikkmeter husdyrgjødsel fra hele Innherred. Biokraft og Ecopro vil også ta inn husdyrgjødsel for å skalere opp sine fabrikker. I tillegg er det et bondeinitiativ som skal se på om man kan lage mindre biogassanlegg som frakter inn rågass i stedet for gjødsel til foredling.

UTBYGGINGSMØNSTER OG STRUKTURER

BOLIGBYGGING

Befolkningsvekst, klimaendringer og økt press på våre naturressurser har betydning for hvordan bebyggelse, anlegg og infrastruktur bør planlegges. Ifølge [Statlige planretningslinjer for bolig-, areal- og transportplanlegging](#) må utviklingen gå i retning av mer kompakte byer og tettsteder, redusert transportbehov og fokus på miljøvennlige transportformer.

For Levanger innebærer dette blant annet satsing på gode sykkel- og gangvegforbindelser, tilrettelegging for buss og tog, og helhetlig planlegging av boligområder, arbeidsplasser og nødvendige samfunnsfunksjoner som butikker og skoler. Boligutbygging bør i størst mulig grad skje som fortetting i bebygde strøk, gjerne i form av konsentrert type bebyggelse. Som følge av knapphet på areal i tilknytning til sentrumsområder, må boligfelt etableres i grender og i områder uten kollektivtrafikk.

Ca. 10 000, dvs. halvparten av Levangers innbyggerne, er bosatt i Levanger sentrum. De mest befolkede tettstedene i kommunen er Åsen med ca. 1500 innbyggere og Skogn med ca. 3000 innbyggere.

Befolkningsveksten ventes å være størst i Levanger sentrum, derfor må mesteparten av det fremtidige boligbehovet dekkes der. Det er også viktig å opprettholde et variert og attraktivt boligtilbud utenfor sentrumssonen.

Basert på SSB's befolkningsframskriving forutsatt *høy* nasjonal vekst fram mot 2040, og forutsatt at hver husholdning i gjennomsnitt består av 2,2 personer, er det nok tilgjengelige boenheter til å dekke behovet i Levanger frem mot 2040 i gjeldende arealplaner. Forutsatt at 30-40 % av befolkningen i kommunen bor utenfor Levanger sentrum, bør en gjennom langsiktig planlegging sikre boliger til ca. 1000 personer. Likevel er det aktuelt å finne mer areal til boligområder for å kunne gi et attraktivt og variert boligtilbud, også i grendene. I tillegg til avsatte boligområder, åpner kommuneplanen opp for fradeling til bolig innenfor «LNFR- spredt boligbebyggelse»-arealer.

Husbanken er et viktig virkemiddel for å sikre en variert bosetting i alle deler av kommunen.

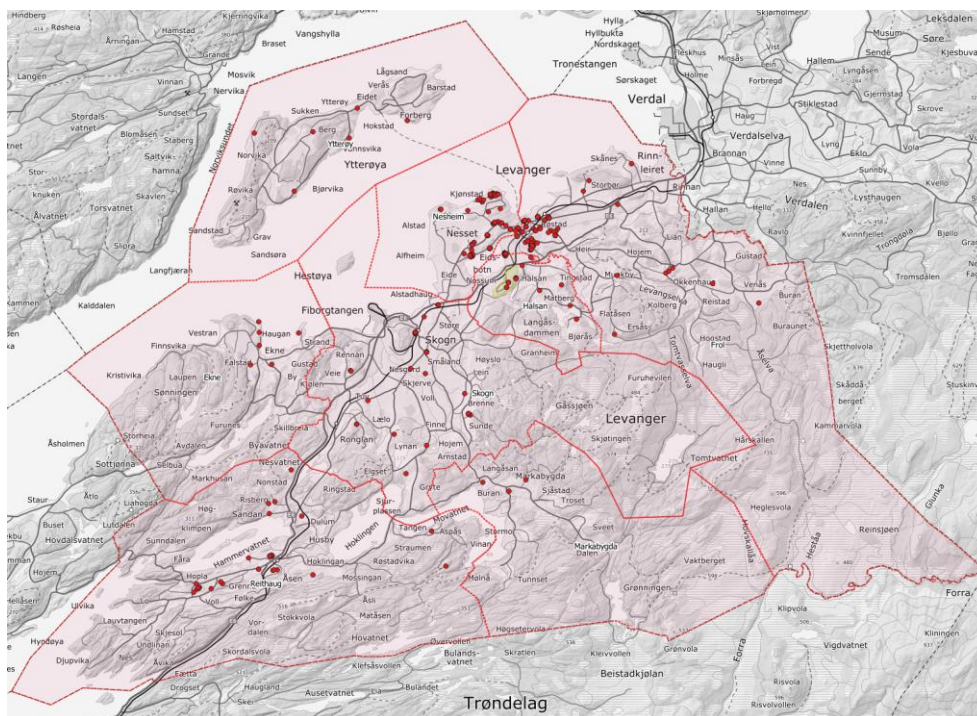
Type boliger

Tidligere har det vært stor mangel på leiligheter, men det er nå etablert et volum som gjør at fremtidige behov kan imøtekommes. Det vil fortsatt være mest behov for leiligheter som boligtype i fremtiden.

Bygging av nye boliger

Det bygges nå størst volum av leiligheter. Deretter kommer rekkehus og eneboliger. Mesteparten av aktiviteten er langs aksene på Trønderbanen (Åsen, Skogn og Levanger by). Det bygges i liten grad spredt utover dette, selv om store arealer er tilrettelagt for dette.

Hver rød prikk i kartet under er knyttet til matrikkelen. En prikk kan representere alt fra en boenhet til ubegrenset antall boenheter. For eksempel er en leilighetsblokk på Moan er en prikk på samme måte som en enebolig i Åsen. Røde avgrensninger viser skolekretser.

Hvem bor hvor?

Boligområdene er bygget i ulike etapper og tidsperioder, og alderssammensetningen i boligområdene preges av dette.

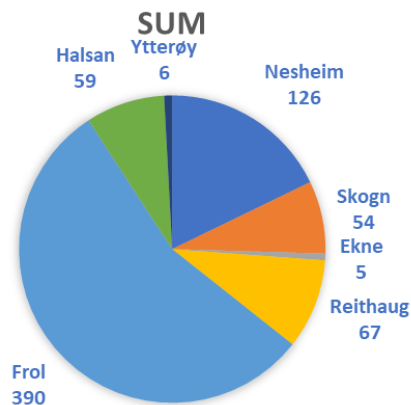
Enebolig- og rekkehusområder som ble bygget for 20-30 år siden har i dag naturlig utskiftning. Småbarnsfamilier flytter inn og eksisterende beboere flytter ut, gjerne til boliger som er bedre tilpasset 1-2 personer og ofte mer sentrumsnært. Typiske områder med stor utskifting er Høgberget, Gjemble og Bruborg.

Eneboligområder som bygges ut nå har en stor dominans av 30- og 40 åringer.

Boligområder der beboerne gjerne er i 40- og 50 åra, fortsatt klarer seg selv og ikke har behov for å flytte til noe mindre er i et slags «utskiftingsvakuum».

I sentrums- og sentrumsnære områder er alderssammensetningen skjevare ved at aldersgruppene 20-30 og 60-80 år dominerer i volum.

Sentralisering: hvor og hvorfor

Boliger tatt i bruk 2019-2022
etter skolekretser.

Det pågår sentralisering både innad kommunen, men også innad tettstedene Åsen og Skogn, og Levanger by. Eldre og studenter/unge mennesker søker det sentrumsnære. Også nyinnflyttede flytter i stor grad til de større bomiljøene og særlig til Levanger by.

Fortetting

Det åpnes opp for en «myk» fortetting på inntil 4 boenheter i gjeldende kommuneplan uten at det er krav til reguleringsprosess. Ved å tilfredsstille kriteriene kan tiltak gå direkte til byggesak. Alternativet til dette er en ordinær planprosess med større krav til utredning og tidsbruk.

Differensierte kravspesifikasjoner til fortetting har gjort at eiendomsutviklere og kommunen selv har endret aktiviteten, og en stadig større del av fortetting i etablerte bomiljø skjer i dag i «snillere» og «mykere» form i forhold til omgivelser og naboer. Gjerne i form av å etablere rekkehus, kjedede boliger og mindre nøkkelferdig enebolighus med liten tomt, istedenfor større leilighetsprosjekt.

Fortetting i sentrum- og sentrumsnære areal legger ofte et annet boligantall til grunn, og da kreves ordinær planprosess. Det resulterer som regel i leiligheter som boligtype, mye som følge av tetthetskravet som blir stilt. Det er et tankekors at selv om vi i kommuneplanen ønsker at barnefamilier skal bosette seg i sentrum, har vi ikke nødvendigvis anledning til å legge til rette for boligtyper som etterspørres av denne gruppen.

Bærekraftig boligutvikling

Kommuneplanens samfunnsdel sitt mål om kompakt byutvikling følges ikke opp i praksis. Det er flere årsaker til det. Å kunne bo der man vil er av mange sett på som et fortrinn som levangersamfunnet har å tilby.

En spredt byutvikling ivaretar behovet for å ha nok areal for vekst i folketall, uten at det gjøres i form av større volum med økt fortettingstilnærming som i mange av de større byene. Samtidig vil en spredt utvikling i større grad kunne ivareta deler av bærekraftsmålene (eks. jordvern).

Konsekvensene av spredt byutvikling er økt bilbruk (med sine konsekvenser), lengre og potensielt farligere veier for barn til og fra skole og fritidsaktiviteter, lengre vei for nødetatene, samt høyere investerings- driftskostnader for samfunnet og kommunen. Det aldersvennlige samfunnet settes under press som følge av økte avstander og økt transportbehov. Forskjellene mellom bydelene vil kunne komme tydeligere frem både i forhold til et sosioøkonomisk og et inkluderingsperspektiv. Spredt byutvikling vil også innebære tap av naturområder for biologisk mangfold og naturgoder, og

være i strid med rikspolitiske retningslinjer om samordnet areal - og transportutvikling med fokus på å dyrke det kortreiste.

En kompakt byutvikling vil ivareta mange av bærekraftsmålene, men ikke alle. Samtidig vil det fort utfordre mange av kvalitetene som vi i dag tar for gitt, som gode lys- og solforhold for mange av bomiljøene, grønne drag internt og i tilstøtende bomiljø, samt utsikt og passe avstand mellom husene og naboene. En kompakt byutvikling kan realiseres i form av differensiert fortetting av allerede bebygde areal, men også ved å ta nytt areal til bebyggelse innenfor visse avstandskriterier.

I henhold til Temaplan tomteutvikling skal boligfelt utbygd av Levanger kommune inneholde sentrale kvaliteter som:

- Bred vei, som gir god fremkommelighet og trafiksikkerhet der det ikke er fortau eller gang- og sykkelvei.
- Lyssatte veier og fortau, der det er utbygd fortau.
- Fartshumper og oppmerkede fotgjenger overganger bør brukes der det er hensiktsmessig.
- I større utbygginger er nedgravd renovasjon eller tilsvarende å foretrekke.
- Boligfeltene skal bygges ut med bredbånd.

Fritidsbebyggelse

Levanger kommune er Trøndelags 4. største hyttekommune med i alt 2.138 hytter. Grovt sett er ca. halvparten av disse sjønære hytter langs fjorden, mens den andre halvparten er hytter i fjellområdene. Hytteområdene varierer mye i standard og tillatt utnyttingsgrad. De sjønære hyttene er jevnt over større og har høyere standard enn fjellhyttene. Det er flere ledige hyttetomter i planavklarte områder både på fjellet og ved sjøen.

Spesielt i eldre hyttefelt er det en del avvik mellom regulert hytteområde og faktisk plassering av hyttene. Dette fører til krav om dispensasjonsbehandling der en ønsker å gjøre tiltak på hytta. Mange av de eldre hytteplanene har det man kan oppleve som utdaterte bestemmelser, dvs.

uforholdsmessig lav tillatt utnyttingsgrad o.l. i forhold til kommuneplanens generelle bestemmelser for fritidsbebyggelse.

SAMFERDSEL

Transport, trafikk og gatebruk

Levanger er preget av mye biltrafikk gjennom sentrum og stort forbedringspotensial for bruk av kollektivtransport og sykkel. Altfor mange benytter bil når de skal til jobb eller studier, og det er høy tilgang på gratis parkeringsplass på arbeidsplassen. Dagens sykkelveinett i Levanger er bare delvis sammenhengende i dag, men styrkes fortløpende gjennom utbygging.

For å møte nasjonale mål og forventninger må kollektivtilbud som jernbane og buss styrkes.

Gang- og sykkelvegnett

Et godt utbygd gang- og sykkelvegnett tilrettelegger for samfunnsøkonomisk gunstige, miljøvennlige og helsebringende reiser mellom hjem og skole, barnehage og jobb. Samtidig tilrettelegger det for mindre bruk av energikrevende og forurensende kjøretøy, og dermed bedre luftkvalitet, mindre støy og lavere klimagassutslipp.

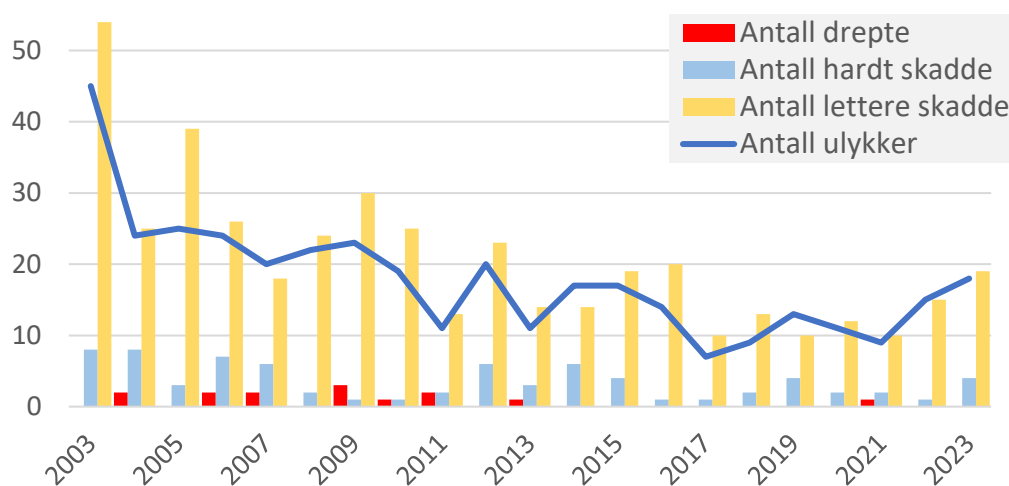
I Levanger er det delvis lagt til rette for sykling, med oppmerkede sykkelfelt iblant annet Sjøgata og Gamle Kongeveg. Det er bygd, og bygges, gang- og sykkelveger, men det er fortsatt en del som må gjøres før Levanger er en trygg og effektiv sykkelby.

Trafikksikker kommune

Kommunen er gjennom lov og forskrift pålagt ansvaret for systematisk arbeid med samfunnssikkerhet og ulykkesforebygging. Levanger ble godkjent som Trafikksikker kommune i 2018 og resertifisert i 2021. Dette er et kvalitetsstempel for godt, målbevisst og helhetlig arbeid med trafikksikkerhet. For å bli godkjent som «Trafikksikker kommune» må kommunen oppfylle gitte kriterier og dokumentere angitte forhold.

Å være «Trafikksikker kommune» krever kontinuerlig innsats. Temaplan trafikksikkerhet har bidratt til det. I temaplanen er det gjennom målet satt en nullvisjon for trafikksikkerhetsarbeidet: *Det skal ikke forekomme trafikkulykker som fører til drepte eller hardt skadde i Levanger i 2030.*

Utviklingen i antall trafikkulykker i Levanger fra 2003 til 2023 er vist i grafen under.

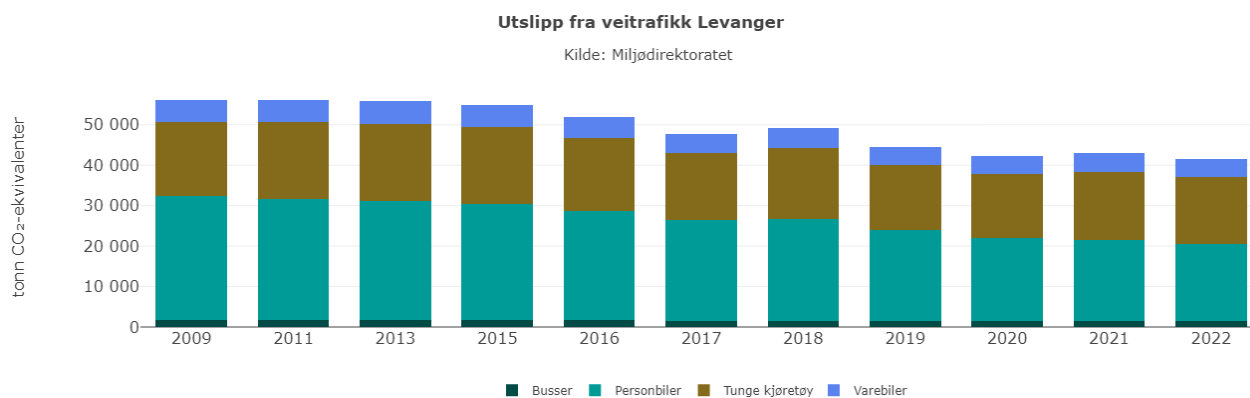

Kilde: Politiregistrerte trafikkulykker. SSB.

Trafikksikkerhetsarbeidet skal være en naturlig del av all aktivitet i kommunen. Mål og strategier fastsettes i kommuneplanens samfunnsdel. Tiltak prioriteres i handlings- og økonomiplan. Trafikksikkerhetsutvalget har et særlig ansvar for å følge opp kommunens trafikksikkerhetsarbeid.

Transport

Klimagassutslipp fra vegtrafikk

De største utslippene forbundet med transport er personbiltrafikk og tunge kjøretøy. Den siste gruppen er spesielt høy i Levanger som har lang E6-strekning. Kommunen som virksomhet har liten mulighet til å gjennomføre tiltak som reduserer klimagassutslipp fra veitrafikk. Politisk påvirkning og samarbeid mellom myndigheter og næringsliv er viktig for å redusere disse utslippene.

Lokalt er årsdøgntrafikken (ÅDT) i Kirkegata på rundt 10 000 biler. På E6 nord og sør for Levanger ligger ÅDT på omkring 14-15 000 biler.

Kommunens bilpark

Virksomheten Levanger kommune har ca. 140 tjenestebiler og 6 el-sykler. 9 el-biler og 4 dieselbiler på rådhuset disponeres av alle. Teknisk enhet har 6 dieselbiler på rådhuset. Resterende biler på rådhuset disponeres av teknisk enhet og helse og velferd.

Hjemmetjenesten nord har fra juni 2022 hatt 17 el-biler og 2 dieselbiler. Hjemmetjenesten sør har fra juli 2023 hatt 11 el-biler. Eplehagen har 2 el-biler og 5 dieselbiler. Øvrige biler er dieselbiler med unntak av en bensinbil.

Om det oppstår situasjoner der det ikke er mulig å benytte el-bil i helse og velferd pga. strømmangel, så omdisponeres dieselbiler som finnes i dagens bilpark.

I 2022 ble det montert 17 elbilladere og 3 hurtigladdere på Breidablikktunet. I 2023 ble det montert 11 elbil-ladere på Skogn. I 2024 er det kjøpt inn ny elbil til kjøkkentjenesten på Skogn og montert 2 elbilladere på Skogn helsetun.

Levanger kommune har varebiler som holder på å bli for gamle. Det er ønskelig å bytte disse i el-biler. Imidlertid finnes det pr. i dag ikke el-varebiler med firehjulstrekk og tilstrekkelig rekkevidde. Slike biler kommer, men kostnadene med dem blir en god del høyere enn for dieselbiler.

Vegbygging

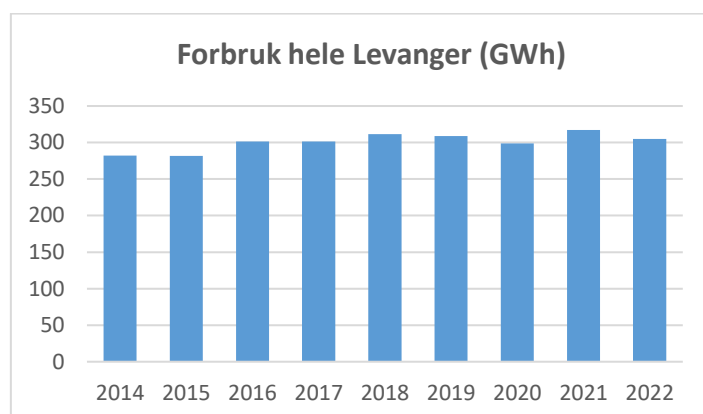
Bygging av bedre veger gir ofte økte klimagassutslipp fordi utslippene øker ved økt hastighet. Dobling av hastigheten fører til fire ganger større luftmotstand, som gir økte klimagassutslipp.

Vegbygging kan føre til nedbygging av dyrka mark. Det er presisert i nasjonal jordvernstrategi at et sterkt jordvern er viktig for å sikre matproduksjonen. Tap av dyrkamark vil igjen føre til behov for nydyrking av annet areal, som gjerne er skog i dag. Hogst av skog slår negativt ut på klimaregnskapet i og med at skog binder CO₂. Vegbygging kan også direkte føre til at skog går tapt ved at skogsområder avskoges for å gi plass til veger.

ENERGI

Energityper og forbruk

Energiforbruk henger nøye sammen med klimagassutslipp. I Norge er produksjon av elektrisitet i all hovedsak basert på vannkraft og dermed «ren», men et stadig økende energiforbruk fører derimot til at vi også må importere elektrisitet på andre ikke-fornybare energibærere som kull, petroleumsprodukter og atomkraft. NVE utarbeider hvert år en klimadeklarasjon for fysisk levert strøm. De siste beregningene viser at hver kWh i Norge gir et utslipp på 19 gram CO₂-ekvivalenter. Figuren under viser en svak økning i energibehov for innbyggere, bedrifter, offentlig virksomheter og industri.

Figur: Totalt strømforbruk i hele Levanger kommune, inkludert innbyggere, bedrifter, offentlige virksomheter og industri. Tall i GWh (1 GWh = 1 000 000 kWh).

Energibruk og miljøkvaliteter/materialbruk i bygg og anlegg

I både tjenestekjøp, varekjøp og anskaffelser knyttet til nye bygg og anlegg, vil det fremover i større grad stilles miljøkrav for blant annet å redusere klimagassutslipp. Blant annet stilles det krav i offentlige anskaffelser fra 1.januar 2024 om at miljøkrav skal vektas minimum 30 %. Kravene vil gjelde for blant annet: Bygg, anlegg og eiendom, IKT, møbler/inventar og mat og måltidstjenester. Under er ett eksempel på ulike krav som kan stilles i byggeprosjekt. Videre kommer det krav om gjenbruk av både inventar og bygningsdeler.

Tabell 1: DFØ sitt førsteutkast til veileder om de nye reglene om 30 % vektlegging av klima og miljøhensyn i offentlige anskaffelser.

Krav	Forklaring	Typiske tiltak	Indikator
Energieffektivitet	Krav om passivhus, evt. Futurebuilt NZEB eller andre mer ambisiøse krav skal redusere behovet for energi til oppvarming	Bedre isolasjon Mindre vinduer	kWh
Effektreduksjon	Tiltak som kan redusere behovet for tilført effekt	Solcelleanlegg Varmepumpe Laststyring	kW
Relativ energieffektivitet	Forholdet mellom energibruk og areal	Bedre brutto/nettofaktor	kWh/m ²
Energibruk/bruker	Energibruk er elev, per beboer, per kontoransatt etc.	Romprogrm og planløsning	kWh/bruker
Energistyring og måling	Utnytte muligheter i sentral driftsstyring	Aktiv styring, f.eks. nattsenking, laststyring	Kroner

TEKNISK INFRASTRUKTUR

Tekniske tjenester

Det samarbeides med Verdal kommune om maskinutstyr og tjenester, og søkes kontinuerlig å selge tjenester til både private og offentlige kunder. Avdeling for drift og anlegg tilbyr sertifisering av lekeutstyr, arboristtjenester som beskjæring av trær, samt tjenester som setting av brøytepinner, høvling og kantslått av private veier eller parkeringsområder.

Det jobbes kontinuerlig med kostnadsreduksjoner og inntjeningsforslag fra de ansatte. De nyeste tjenestene inkluderer kamerakontroll av avløpsledninger, søking av vann- og avløpsledninger samt spyling av vegger og bruer.

Fremtidens klima forventes å bringe mer nedbør, utfordrende vintre og våtere forhold som gjør det problematisk å ta seg fram. Overvann er en stadig trussel som påvirker veikonstruksjoner. Hyppigere skift mellom snø og regn blir mer vanlig. Dette øker behovet for veivedlikehold, spesielt på grusveier. Bruken av strøsand har økt betydelig de siste årene. Dette utløser behov for å vurdere bruken av salt og krever annet utstyr.

Brøyting og strøing av gang- og sykkelveger i Levanger kommune påvirkes av kravene som følger av at kommunen er en sykkelkommune. Dette krever tilpasning av arbeidsmetoder, med påfølgende økte kostnader.

Driftsavdelingen ser fremtidige muligheter for at maskiner kan drives med elektrisitet eller miljødrivstoff. Dette bør vurderes. Her må det imidlertid undersøkes om det fins muligheter til å kompensere avdelingen for dette.

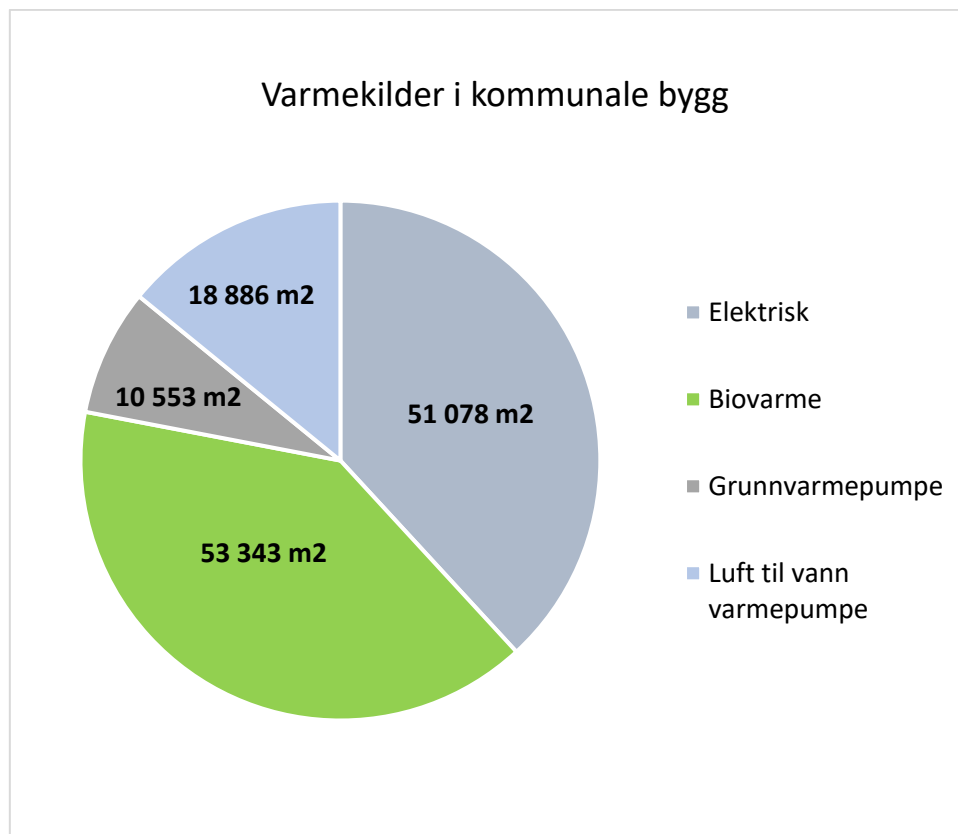
Nye krav til håndtering av snø på veger innebærer at snø må kjøres til godkjente deponier. Dette øker behovet for maskinbruk og håndtering, og gjør at tjenesten blir dyrere.

Bygg og eiendom

Levanger kommune eier og drifter rundt 176 000 m² bygg til kommunale formål. Oppvarming av kommunale bygg er fossilfri, og fossile fyringskilder benyttes kun som backup. Det er gjennomført en rekke ENØK-tiltak i de kommunale byggene, blant annet er det flere bygg med luft til vann-varmepumpe, og vi har også tre bygg med grunnvarmepumpe. Solcelleanlegg er montert på Regnbuen avlastningsbolig (2019) og Frol barnehage (2021). I tillegg planlegges det solfanger for oppvarming av basseng i Trønderhallen. Kommunen har erfart at solceller har liten eller ingen innvirkning på effektreduksjon i månedene oktober- mars, men betydelig virkning på effekten i de andre månedene.

Videre har en rekke av kommunens bygg biovarme som varmekilde. Biovarme er klimanøytral oppvarming der det fyres med pellets eller flis.

Varmekildene fordeler seg på kommunale bygg som vist i figuren under.

I tabellen under er det vist i hvilke bygg de ulike varmekildene befinner seg.

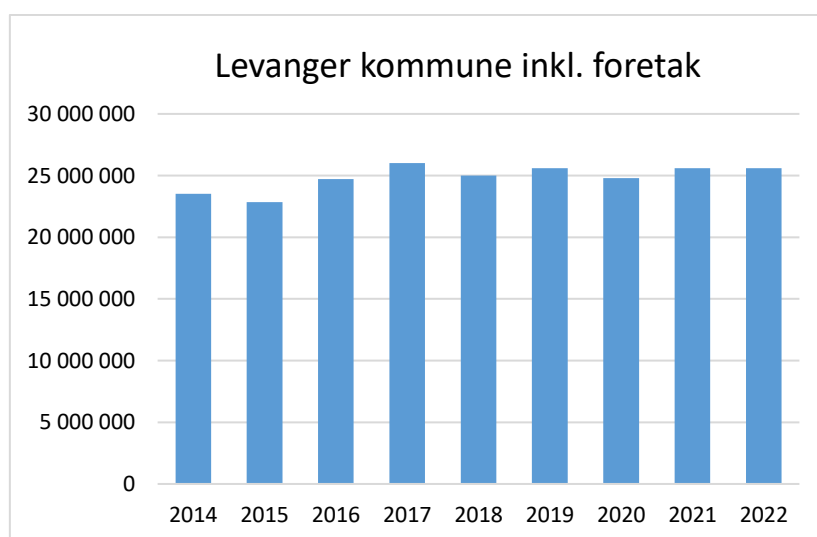
Eiendom	Oppvarma bruksareal	Årlig gjennomsnittlig energibruk, kWh	Vannbårent varmeanlegg	Varmekilde	Kommentar
SKOLER					
Åsen barne- og ungdomsskole, byggeår: 1954, 1976, 1996, 2006	3 197	576 551	Nei	Elektrisk	Planlagt totalrenovert/ revet/nybygg med oppstart 2026
Frol barneskole					
Bygg 2, Toa - barneskole, byggeår: 1990, 2012	494	1 565 543	Vannbåren	Biovarme	Flere renoveringer over årene, men generelt ikke energimessig oppgradert foruten vindusutskiftning
Bygg 3 og 4 - barneskole, byggeår: 1960	2 036		Vannbåren	Biovarme	
Bygg 5 - barneskole, byggeår:1999	508		Vannbåren	Biovarme	
Bygg 6, adm., gymsal - barneskole, byggeår: 2006	1 803		Vannbåren	Biovarme	
Bygg 7 - barneskole (gml. ungdomsskole) Byggeår: 1970	3 620		Vannbåren	Biovarme	
Halsan barneskole, byggeår: 1987, 1996	3 181	549 002	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
Levanger ungdomsskole, byggeår: 2015	6 437	589 478	Vannbåren	Biovarme (fjernvarme- anlegg)	
Nesheim barneskole					
Hovedbygg barneskole, renovert 2010	5 568	550 084	Vannbåren	Grunnvarme- pumpe, Elkjel	Energimessig oppgradert ved totalrenovering
Tilbygg barneskole, byggeår: 2016					
Ytterøy barne- og ungdomsskole og barnehage, byggeår: 2017	2 503	219 647	Vannbåren	Luft til vann varmepumpe, Elkjel	
Ekne barneskole, byggeår: 1971, 1997, 2014	1 803	379 223	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
Skogn barne- og ungdomsskole					
Bygg A (SFO/1-2 trinn), barne- og ungdomsskole, byggeår: 1997	826	2 313 586	Vannbåren	Biovarme	Flere renoveringer over årene, men generelt ikke energimessig oppgradert foruten vindusutskifning
Bygg B (7-trinn), barne- og ungdomsskole, byggeår: 1960	991		Vannbåren	Biovarme	
Bygg C/D (3-6 trinn/adm./kantine), barne- og ungdomsskole, byggeår: 2010	2 493		Vannbåren	Biovarme	
Bygg E (8-10 trinn), barne- og ungdomsskole, byggeår: 1970	3 719		Vannbåren	Biovarme	
Bygg G (idrettshall), byggeår 1980	1 870		Delvis vannbåren	Biovarme, elektrisk	
BARNEHAGER					
Momarka barnehage, byggeår: 1991, 2007, 2021	1 057	131 906	Vannbåren	Grunnvarme- pumpe, Elkjel	Energimessig som byggeår
Ekne barnehage, byggeår: 1987, 2011, 2013	332	70 607	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
Åsen barnehage, brakker	413	111 803	Nei	Elektrisk	

Ny Frol barnehage , byggeår: 2021	2000	190 417	Vannbåren	Luft til vann varmpumpe	
				Solcellepanel, årsproduksjon ca. 130 000 kWh	
Holåsen barnehage , byggeår: 1972	222	45 317	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
Bjørnang barnehage , byggeår: 2004	369	83 559	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
Skogn barnehage , byggeår: 2009, 2020	500	kjøpt i 2023	Vannbåren	Luft til vann varmpumpe, Elkjel	
Purktrøa Voll barnehage , byggeår: 2019	399	kjøpt i 2023	Nei	Luft til luft varmpumper, elektrisk	
IDRETTSBYGG					
Løa idrettshall , byggeår: 1999	869	193 268	Delvis vannbåren	Biovarme (fjernvarme-anlegg), elektrisk	Energimessig som byggeår
Trønderhallen idrettshall og svømmehall , byggeår: 2010	10 673	2 542 111	Vannbåren	Biovarme (fjernvarme-anlegg)	
Moan idrettspark , garderobebygg og idrettshall, byggeår: 1988	350	84 210	Nei	Elektrisk	Gassoppvarming idrettsdekke, biovarme (fjernvarme-anlegg, biovarme fra Q3 2024 - planlagt). Gassoppvarming inngår ikke i årlig gjennomsnittlig energibruk.
Åsenhallen idrettshall , byggeår: 2019	2 092	172 053	Vannbåren	Luft til vann varmpumpe, Elkjel	
STAUP					
Staup bygg D - verksted aktiviseringstilbud , byggeår: 1981	286	142 265	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
Staup bygg E - undervisning, kantine, adm. og voksenopplæring , byggeår: 1972	1 078	292 138	Nei	Elektrisk	Etterisolert og skiftet vinduer 2020
Staup bygg H - varieteten, kontorbygg og voksenopplæring , byggeår: 1920	462	125 451	Nei	Elektrisk	Etterisolert og skiftet vinduer 2013
Staup bygg I - karasjokk, barnehage , byggeår: 1941	615	166 436	Nei	Elektrisk	Delvis etterisolert og skiftet vinduer 2015, renovering i 2012
Staup bygg F - låven - undervisning, lager, verksted, kontor og voksen-opplæring , byggeår: 1922	599	109 374	Nei	Elektrisk	Bygd om av fylkeskommunen, men energimessig som 70/80-tallet

Staup bygg G - rektorbolig, NOK Trøndelag , byggeår: 1899	332	105 237	Nei	Elektrisk	Renovert sist av fylkeskommunen, ukjent tidspunkt, men energimessig som 70/80-tallet. Planlagt oppgradert i 2024.
HELSEBYGG OG OMSORGSBOLIGER					
Ytterøy helsetun, sykeheim , byggeår: 1921, 1972, 1980, 1995	1 637	364 194	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår. Skiftet vinduer.
Eplehagen 2, omsorgsboliger , byggeår: 2016	1 582	157 092	Vannbåren	Luft til vann varmpumpe, Elkjel	
Breidablikk helsetun, omsorgsboliger , byggeår: 1980, 2004	6 420	1 512 614	Vannbåren	Biovarme (nærvarme-anlegg)	Energimessig som byggeår
Skogn helsetun, sykeheim , byggeår: 1985, 2002	4 507	937 803	Delvis vannbåren	Elkjel, elektrisk	Energimessig som byggeår
Staup helsehus , byggeår: 2016	5 724	977 276	Vannbåren	Biovarme (nærvarme-anlegg)	
Stokkbakken omsorgssenter, omsorgsboliger , byggeår: 2017	3 928	470 503	Vannbåren	Grunnvarme-pumpe, Elkjel	
Levanger bo- og aktivitets-senter, omsorgsboliger , byggeår: 1982, 1996	6 270	1 383 036	Nei	Elektrisitet	Energimessig som byggeår. Skiftet vinduer
Staupshaugen verksted, aktiviseringstilbud , byggeår: 1971, 1982, 2005	1 473	290 952	Delvis vannbåren	Elkjel, elektrisk	Energimessig som byggeår
Leira avlastningsbolig, omsorgsboliger , byggeår: 1999	470	195656	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
Regnbuen avlastningsbolig, omsorgsboliger byggeår: 2019	921	124 909	Vannbåren	Elkjel Solcellepanel, årsproduksjon ca. 50 000 kWh	
DRIFTS- OG NÆRINGSBYGG					
Røstad Næringsbygg, kontorbygg , byggeår: 1999, 2021	1 406	333 637	Vannbåren	Biovarme (fjernvarme-anlegg)	Energimessig som byggeår
Levanger Rådhus , byggeår: 1963, 1988	9 409	1 675 020	Delvis vannbåren	Elektrisk, Elkjel, luft til vann varmpumpe	Energimessig som byggeår. Skiftet vinduer
Kombinasjonsbygget, kontorbygg , byggeår: 2017	2 791	456 516	Delvis vannbåren	Nærvarme fra sykehuset, elektrisk	
Gamle Frol barnehage, lager/driftspersonell , byggeår: 1995	458	94 309	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
Levanger Brannstasjon , byggeår: 1984	1 748	366 506	Vannbåren	Elkjel	Energimessig som byggeår
Ytterøy brannstasjon , byggeår: 2021	401	48 645	Vannbåren	Luft til vann varmpumpe, Elkjel	

Moan drift og anlegg, lager Drift og anlegg, verksted/uteavdeling, byggeår: 1984, ren. 2022	854	168 517	Vannbåren	Biovarme (fjernvarme-anlegg)	Renovert 2022, energitiltak utført for å løfte energitilstanden
Ny Moan brannstasjon, byggeår: 2023			Vannbåren	Biovarme (fjernvarme-anlegg)	
Vaskeriet Arena havna, film/eventarena, byggeår: ukjent, ombygd 2000	2300	440 367	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår/ombygging
Leira Mottak, asylmottak	1 954	222 327	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
Rinnleiret, nedlagt militærleir	7 900	959 129	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår
KULTURBYGG					
Kirkegata 11, murbygget, museum, kulturskole, kontorer og ungdomshus, byggeår: 1925, 1955, 1999	2 354	692 693	Vannbåren	Elkjel	Energimessig som byggeår
Kirkegata 11, gulbygget, museum, kunstlokale, byggeår: 1878	783		Nei	Elektrisk	
Festiviteten, teatersal, byggeår: 1898, 1993	1 147	274 784	Nei	Elektrisk	Renovering 1993, energitilstand tilsvarer kravene da.
Levanger bibliotek, byggeår: 1963	1 126	240 950	Nei	Elektrisk	Energimessig som byggeår, er renovert siden, men generelt kun vindu er skiftet med tanke energitiltak. 956 m2 er bibliotek, resten helsestasjon for rus.

Figuren *Energibruk i kommunale bygg* under viser elektrisitetsforbruket i kommunens bygg fra 2014 til 2022.

Figur: *Energibruk i kommunale bygg, Levanger. Tall i kWh.*

Energiforbruk per areal i formålsbygg, dvs. skoler, barnehager, institusjoner etc., viser en stabil trend i forbruket per m² de siste årene, korrigert for temperatur.

Den kommunale bygningsmassen består av skoler, barnehager, helsebygg, administrasjonsbygg, omsorgsboliger, idrettsanlegg, andre spesialbygg og kommunale utleieboliger.

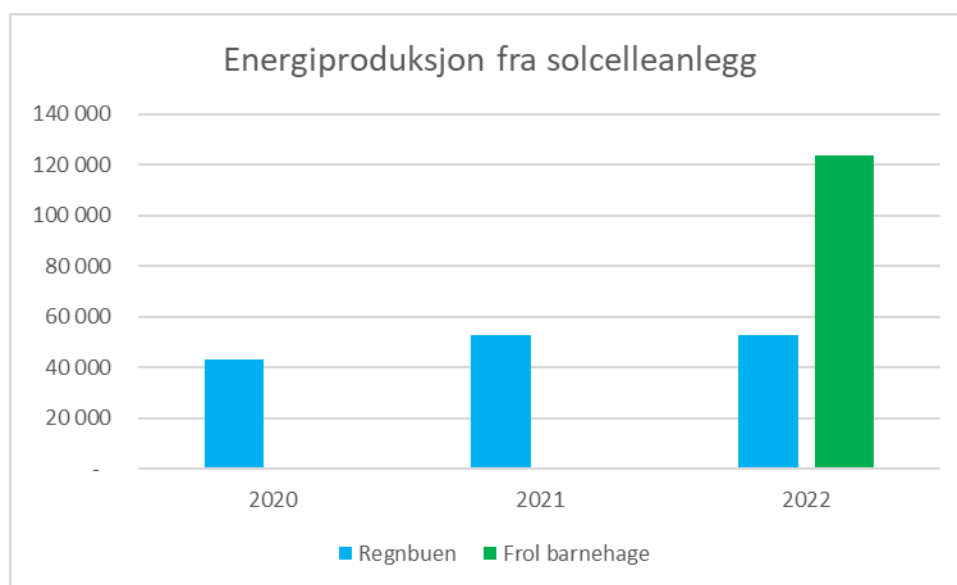
Eksisterende bygg, som står for største delen av bygningsmassen, har ikke forskriftsfestet krav på å redusere energibruken. Det jobbes imidlertid kontinuerlig med å redusere energibruken i kommunale bygninger, hvor teknologi nå står for større og større del av potensialet for redusert energibruk i bygg, i tillegg til etterisoleringer.

Nye bygninger gir lavere energibruk per m², men er ofte også mye mer arealeffektive enn eldre/eksisterende bygninger. Nye bygg er omfattet av strenge energikrav, og blir jevnlig revidert, slik at kravene øker i takt med utviklingen.

Det er vesentlig å tenke på materialbruken i nye bygg, og framtidas bygg vil nok i større grad benytte trematerialer som gir et lavere klimaavtrykk enn stål og betong. Samtidig er det vesentlig å hensynta materialvalg for øvrig og design. Gjenbruk/ombruk vil bli stadig viktigere, og det er forventet at lovpålagte krav skjerpes inn i tiden fremover.

Generelt foregår det utvikling av både teknologi og isolasjonsmaterialer som åpner for nye muligheter i kommunens bygg.

To av kommunens bygg har, som nevnt, solcelleanlegg, og figuren under viser total produksjon i kWh per år.

Figur: Produksjon av strøm fra solcelleanlegg. Tall i kWh.

Vedlikeholdsetterslep

Vedlikehold defineres som ivaretagelse av realverdier slik at opprinnelig standard og tilstand ivaretas i byggets levetid. På nasjonalt nivå viser mange rapporter at det er etterslep i vedlikeholdet på bygg og veier. Dette er situasjonen i Levanger kommune også. Etterslepet på bygg er i størrelsesorden 300 000 000 kroner, jfr. Vedlikeholdsplan lagt fram i Driftskomiteen i 2019. Vedlikeholdsetterslepet har økt etter dette.

Innenfor veiforvaltning har en samme situasjon som på bygg. Vedlikeholdsetterslepet på vei utgjør ca. 70 000 000 kroner, regnet etter nasjonale gjennomsnittstall.

Endringer i lov og forskrifter og økt fokus på FNs bærekraftsmål løfter behovet for å redusere kommunens vedlikeholdsetterslep som er bygd opp over mange år. Det gjelder å ta vare på det vi har i stedet for å investere i nytt, jamfør punkt om ombrukskartlegging.

Grønnstruktur og friområder

Grønnstrukturene i Levanger er for det meste regulert som LNFR-områder. Grønnstrukturene er viktig for natur, (kultur-) landskap, biomangfold, friluftsliv, folkehelse, karbonlagring og sikring mot flom og annen naturskade. Flere av disse funksjonene blir best ivaretatt dersom grønnstrukturene forblir mest mulig sammenhengende.

Friluftslivkartleggingen er en ferdig analyse som kan brukes til å vurdere om det er områder som bør få nytt arealformål eller hensynssone i kommuneplanen for å ivareta friluftslivinteressene på best mulig måte. [Friluftslivkartleggingen](#) i Levanger kommune viste at det er mange store friluftsområder med høy verdi for friluftslivet.

Innspill som er mottatt gjennom Levanger by- og bygdelab viser at innbyggerne i Levanger er spesielt opptatt av møtestedet og tilgang på grønne friområder, også i sentrum. Det er flere steder ønske om tursti i tilknytning til sjøen, eller *strandpromenader*.

I forbindelse med etablering av nye boligfelt legges det til rette for enkel tilgang til friluftsområder i nærheten, med bla opp grusing av stier for universell adkomst.

Med forventede effekter av klimaendringene som mer styrtregn og flom er det desto viktigere å ivareta grønnstrukturer som har en fordrøyende funksjon, samt tilrettelegge for blågrønne strukturer som kan sinke og lagre overvann i tettbygde strøk. En bonus med grønne strukturer er at de bidrar til attraktivitet og bolyst.

Ombrukskartlegging

Nye krav om ombrukskartlegging i byggeteknisk forskrift ble innført i 2022, og gjort gjeldende fra og med 1. juli 2023. Målsettingen er reduksjon av avfall i bygningssektoren, og redusert behov for bygningsmaterialer gjennom å bruke materialer på nytt. Arbeidet er krevende og forutsetter nye løsninger som ikke finnes i markedet Levanger kommune arbeider i pr. i dag. Derfor er det igangsatt innledende samtaler med Retura og Verdal kommune for å se på løsninger som kan gjøres i fellesskap, slik at kompetansen hos Retura kan utnyttes. Dette gjelder ikke minst logistikk, lager og omsetning av brukte byggevarer.

Utbyggingsavtaler

Bruken av utbyggingsavtaler bidrar til å sikre samfunnsnyttige kvaliteter, og i dag benyttes slike avtaler for de fleste arealer som bygges ut.

En utbyggingsavtale er et samarbeidsverktøy mellom en kommune og en utbygger som bl.a. skal sikre gjennomføring og kvalitet, og redegjøre for hvilke arbeider eller utgifter som skal dekkes av de ulike partene. For eksempel kan utbyggingsavtaler etter «områdemodellen» være nyttig å ta i bruk når et helhetlig område skal utvikles litt etter litt og flere utbyggere er involvert på ulike tidspunkt. En

utbyggingsavtale kan også brukes til å sikre bidrag fra utbyggere til eksisterende park, anlegg, lekeområde e.l. i nærmiljøet der det er mer samfunnsnyttig å utbedre eksisterende anlegg enn å etablere nytt.

Universell utforming

Universell utforming handler om at alle skal kunne delta i samfunnet på mest mulig like vilkår. For mange brukergrupper kan det være en utfordring å ta seg rundt i omgivelser som ikke er tilpasset behovene. Det kan dreie seg om offentlig tilgjengelige bygg, parker, gater eller turdrag. Det kan også f.eks. handle om fargebruk, lyssetting og sosiale omgivelser. Ofte kan enkle grep gjøre stor forskjell. For eksempel viser undersøkelser at flere benker langs gangveier gjør at flere eldre kommer seg ut og går, noe som har stor betydning for helse og livsstandard. Lekeplasser som etableres i nye boligområder skal ha stor grad av universell tilpassing.

Når det gjelder tilgjengelighet for alle brukergrupper, har Levanger i likhet med andre kommuner et forbedringspotensial. Videre analyse bør forsøke å avdekke hvor det er rom for forbedring.

AREALER TIL LANDBRUK, JORDBRUK, SKOGBRUK OG REINDRIFT

LNFR-arealer utgjør størsteparten av arealet i Levanger kommune, med underkategorier som nåværende og fremtidig spredt boligbebyggelse. Levanger er en av de største jordbrukskommunene i landet, med over 134 000 dekar jordbruksareal i drift. Over tid har mye dyrkajord blitt omdisponert til utbyggingsformål begrunnet med økt arealbehov som følge av befolkningsvekst. Det er både et nasjonalt og et lokalt mål å begrense omdisponeringen av dyrkbar jord til et minimum – i utgangspunktet skal det store samfunnsnyttige interesser til for å ta i bruk dyrkbar jord til andre formål.

I arbeidet med kommuneplanens arealdel har det vært nødvendig å diskutere behovet for «grønn strek» som verktøy for å definere hvilke langsiktige jordvern hensyn som skal tas. Grønn strek brukes til å gi jordbruksarealer utenfor denne streken et sterkere vern, men kan også åpne for en tolkning om at jordbruksarealer innenfor streken er mer greit å omdisponere til utbyggingsformål.

Det er vurdert at istedenfor grønn strek, er det mer aktuelt at Levanger kommune har et generelt konservativt forhold til omdisponering av dyrkajord, og en klar strategi for fortetting og hvilken retning sentrumsområdene kan utvikle seg.

Gaske laante/Færen reinbeitedistrikt har rettigheter i Levanger og Verdal samt i Meråker og Stjørdal. Utbygging og menneskelig aktivitet i reinbeiteområdene har akselerert sterkt i omfang gjennom de siste tiårene. Denne utviklingen er svært bekymringsfull for reindriftnæringen, som er avhengig av store arealer som skal dekke reinens behov for ulike sesongbeiter og ubrutte flytteveier mellom dem. Konfliktpotensialet mellom reindriftsinteresser, tilrettelagt friluftsliv og hyttebygging er høyt.

Råstoffutvinning

NGU har laget en oversikt over tilgjengelige grusressurser i Nord-Trøndelag som blir oppdatert i en ny rapport i 2020. I 1988 var det registrert 75,5 millioner kubikkmeter sand og grus i Levanger kommune, noe som NGU betegner som betydelige grusreserver. Verdal har dobbelt så store grusforekomster og tar ut i langt større grad enn i Levanger. Den største grusreserven, ifølge

grusdatabasen til NGU, heter Åsgard og ligger mellom Buran og Reistadmoen. Totalt inneholder den rundt 22 millioner kubikkmeter og er i stor grad dyrket opp.

På grunn av stort forbruk av grus nasjonalt er det knapphet på denne råvaren, spesielt nært de store byene. Derfor er det ønskelig at masser med en bestemt kvalitet kun brukes til formål hvor det settes krav om denne kvaliteten. Man ser i økende grad at knust stein brukes som fyllmasser og råvare i for eksempel betongproduksjon.

De øvrige mineralressursene i Levanger (malm og industrimineraler) er vurdert av NGU å være lite viktige. Noen av forekomstene er ennå ikke vurdert. Kalkforekomsten Grønningselva kan være viktig.

En av Nord-Europas største kalksteinforekomster ligger i Tromsdalen i Verdal. Deler av denne formasjonen kommer opp i Børsåsen, Ytterneset og i Sandstadkammen på Ytterøy. Alle tre steder har det vært drevet kalksteinsbrudd i større eller mindre skala. I dag er det ikke aktivitet i noen av dem, men det er interesse for å utvikle kalksteinsressursen på Ytterøy.

Offentlige arealer – skoler, barnehager og helse- og omsorgsbygg

Planlegging av utbygging av nye boligområder har konsekvenser for kapasiteten på de ulike skolene og vice versa. [Utvikling i elevgrunnlag](#) i skolekretsene er beskrevet i kapitlet om oppvekst og utdanning. Levanger har i den seneste tiden gått i retning av større skoleenheter, noe som har ført til nedlegging av Mule, Okkenhaug og Tuv barneskole, og Frol og Neset.

Grendene ønsker egne ungdomshus som kan være en del av fritidstilbudet for ungdommen, som alternativ til å trekke inn til Levanger sentrum.

Levanger kommune er vertskommune for videregående skole, sykehus og universiteter. På campus Røstad er det sikret nok areal til framtidig universitetsformål.

Sykehuset Levanger planlegger utvidelse innenfor eksisterende areal. Med god arealutnyttelse vil sykehuset klare dette innfor eksisterende areal.

I byplanleggingen er det viktig å legge til rette for god mobilitet mellom områdene slik at vi kan få til god sambruk av offentlige arealer.

SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP

DEN GENERELLE SAMFUNNSSIKKERHETEN

I Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap sin [analyse om alvorlige hendelser som kan ramme Norge](#) fra 2019 pekes det på to type hendelser som kan ramme Norge hardt; pandemi og legemiddelmangel.

I dag kan man også tilføye militær trussel fra øst. Det siste vil få stor betydning for hvordan vi forbereder samfunnet. I Ukraina ser man nå en langvarig konflikt som stiller store krav til sivil beredskap, og beredskapslagre av sivilt og militært materiell. Erfaringene fra pandemien er også at vi må ha lokale beredskapslagre av nødvendigheter som smittevernutstyr. Det er også viktig å motivere innbyggerne til å ha egenberedskapslagre for minst en uke.

Trøndelag og Trondheimsfjorden er utpekt av Nato som ett av fire områder der store militære styrker skal ilandsettes for å forsvare Skandinavia. Industrien i regionen vil være sentrale i videre oppbygging av militær kapasitet i Norge og internasjonalt. Det stiller større krav til samfunnssikkerheten og et robust transportsystem.

Forsvaret

Forsvaret har pr i dag ikke mye aktivitet innenfor Levanger kommune. Hovedaktiviteten består i IKT-anlegg noen få steder i kommunen. Den gamle militærleiren på Rinnleiret brukes som base for Heimevernet. I tillegg leies leiren ut jevnlig i forbindelse med Nato-øvelser.

Forsvarets krav til infrastruktur er ennå ikke kjent, men det arbeides for å styrke overgangen sjø/bane/vei i regionen. En opprustning av Meråkerbanen/E14 samt å få til ei skikkelig havn med stor kapasitet er sentralt. Den eneste havna i Trøndelag som har de tre transporttypene og et stort ledig landareal er Fiborgtangen.

Kriminalitetsforebyggende arbeid

Kommunen har ansvar for å forebygge kriminalitet og uønskede hendelser, bidra til god samfunnssikkerhet, beredskap og trygghet for innbyggerne.

Levanger kommune jobber etter SLT-modellen: *Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak*. SLT-modellen er et nyttig verktøy for å få satt forebyggendearbeidet inn i et system. Kompetanse og kapasitet er viktig og helt nødvendig for å nå målsettingen med forebygging på alle nivå.

Samarbeid mellom kommune og politi er sentralt for å lykkes med arbeidet. De siste årene er det utviklet et forpliktende og kunnskapsbasert arbeid mellom kommunene og politiet på Innherred, kalt KUBA (politiets kunnskapsbaserte verktøy). Kommunen og politiet samarbeider om å kjenne behovene til sine innbyggere, slik at de kan utvikle sine tjenester på en måte som understøtter de faktiske behovene i sitt lokalmiljø.

Basert på lokal trusselvurdering for Trøndelag 2023, lokale etterretningsrapporter og politiets virksomhetsplan 2023 er politimesterens prioriteringer for 2024 slik:

1. Seksuelle overgrep mot barn
2. Vold i nære relasjoner
3. Kriminalitet av og mot barn og unge under 18 år.
4. Organisert kriminalitet

Kunnskapsbasert forebygging

«Forebygging er ofte den jobben som først blir synlig når den ikke gjøres». Forebygging dreier seg i store trekk om å avverge ulykker, minske risiko for helseskader, senke forekomsten av kriminalitet og gi støtte til barn som står i fare for å komme skjevt ut. Det finnes ingen klar definisjon av forebygging. Ofte forklares begrepet ut fra noe vi ønsker å «hindre».

Kunnskap og kapasitet gir mulighet til systematisk planlegging for å unngå skade og minimalisere skader når skade har skjedd. Kunnskapsbasert forebygging handler om innsats basert på kompetanse, felles forståelse og felles innsats. Forebygging deles inn i tre nivåer. Det jobbes ofte i flere av nivåene samtidig. Definisjonen over kan brukes i alle tre nivåene.

I SLT-sammenheng forklares de forebyggende nivåene slik:

Byggende (Primærforebygging eller universell forebygging): Samfunnets evne til å legge til rette for at alle har det bra og får det de trenger. Dette arbeidet skjer kontinuerlig og drives blant annet i barnehager, skoler, fritidstiltak og frivillige organisasjoner. Gode og trygge lokalsamfunn er viktige bidragsyttere.

Forebyggende (Sekundærforebygging eller selektiv forebygging): Iverksetting av tiltak for utsatte/sårbare sosiale miljøer, enkeltpersoner og fysiske miljøer.

Rus og kriminalitetsforebyggende (Tertiærforebygging eller indikativ forebygging): Når det har utviklet seg et problem i sosiale eller fysiske miljøer, eller for enkeltpersoner Direkte og målrettet arbeid.

Forskning viser at rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid må foregå på alle de tre nivåene. Det er likevel en oppfordring fra regjeringen om at SLT-modellen retter sitt fokus til det rus- og kriminalitetsforebyggende nivået. Det er her vi ofte finner de mest sårbare målgruppene med stor risiko for sosial utstøting og marginalisering.

Kriminalitets- og rusutfordringer

Antall registrertes- saker på straffbare forhold hos politiet ikke gir et sannferdig bilde av utfordringene og situasjonen i kommunen, da antall straffesaker og registrerte forhold har sammenheng med politiets innsats på området. Dette uavhengig av kommunen sin kartlegging og utfordringsbilde som blir meldt videre. Ressurssituasjonen begrenser innsatsen mot barn og unge mer i dag enn tidligere.

Når det er sagt så beskriver politiet Levanger som en trygg by, men med utfordringer å ta tak i. Rus har stor innvirkning på andre kriminalitetsområder som skader i trafikken, vold, ordensforstyrrelser, vold og sedelighet. Redusert bruk av rusmidler vil derfor slå positivt ut på andre kriminalitetsområder.

Dagens ungdomskultur påvirkes av en rekke faktorer, hvor noen av de mest fremtredende inkluderer teknologiske fremskritt, globalisering, sosiale medier og en økende kulturell diversitet. Den digitale tidsalderen har spesielt satt sitt preg på ungdommen i dag, med en nærmest uavbrutt tilstedeværelse på sosiale medier som Instagram, Snapchat og TikTok. Disse plattformene fungerer som digitale møteplasser hvor ungdom kommuniserer, deler sine liv og påvirker samfunnet rundt seg. I tillegg til teknologi og sosiale medier, er dagens ungdom også i økende grad opptatt av politiske bevegelser og samfunnsspørsmål, klima og miljø. Samtidig har en økende bevissthet om mangfold og inkludering blitt en viktig del av ungdomskulturen.

Ettersom endringene i ungdomskulturen ikke er et lokalt fenomen betyr det at kriminalitetsutfordringer ikke kan forebygges hos enkeltpersoner eller miljø, men at det krever et bredere samarbeid mellom flere aktører både på lokalt nivå så vel som på samfunnsnivå. Politiet opplyser at de ikke har nok kunnskap og oversikt over rusituasjonen i Levanger, men konstaterer at illegale rusmidler er lett tilgjengelig for både ungdom og voksne som ønsker å skaffe seg dette. Alkohol er også lett tilgjengelig for ungdom under 18 år. Politiet har ikke øremerket ressurs

til å jobbe med rusfeltet, og gjør arbeidet i forbindelse med ordinær tjeneste som omfatter alt fra forebygging til hendelsesstyrte oppdrag.

Politiet beskriver at de kommer i kontakt med stadig yngre barn og ungdommer som har rusutfordringer og andre sammensatte utfordringer. Kommunen sammen med politiet klarer i mange saker å koble på og aktivisere foreldrene som den beste ressursen, men i mange tilfeller er det lite å hente av oppfølgingsressurs og verktøy hos foreldrene.

Politiets manglende tilstedeværelse og grensesetting innen narkotikakriminalitet vil sannsynligvis forsterke trenden med at narkotika er et akseptert rusmiddel. Det er meget sannsynlig at kokain og ecstasy i økende grad brukes som rusmiddel og i enkelte miljø sett på som status dop. Det har i tillegg vært mange saker det siste året med deling av seksualiserte bilder og videoer, mobbing, uønskede hendelser i ruspåvirket tilstand i form av vold, skadeverk mm, barn/unge som er sendt til sykehus for helsehjelp på grunn av rusing på alkohol/narkotika.

Seksuelle overgrep mot barn og vold i nære relasjoner med barn og unge involvert beskrives som en stor samfunnsutfordring også i Levanger. Politiet avdekker en del saker, men det er sannsynligvis mørketall. Arbeidet med vold i nære relasjoner er et prioritert område, som kommune og politi har forpliktet seg å jobbe sammen om.

Økonomiske nedgangstider

På grunn av at en veldig stor andel av kriminaliteten er økonomisk motivert, vil kriminalitetsbildet i stor grad påvirkes av den økonomiske situasjonen. Høy arbeidsledighet, inflasjon, og stor grad av økonomisk ulikhet har en sterk sammenheng med kriminaliteten både direkte og indirekte. Økonomien har de senere år vært veldig urolig blant annet på grunn av Covid-19 og tilhørende bi-effekter. I 2022 fortsatte urolighetene gjennom en sterk økning i inflasjonen, som har gjort at vi har gått fra rekordlave renter til de høyeste rentene siden finanskrisen i 2008. Inflasjonen og renteøkningen har påvirket både den offentlige og private økonomien.

Den økonomiske situasjonen vi erfarer i dag treffer ikke likt på tvers av grupper, og ved nedgangstider rammes de som allerede har det vanskelig hardest. Mens personer med robust inntekt kan kutte unødvendige kostnader for å kunne betale regninger er ikke dette en mulig løsning for personer med lav inntekt. For mange er dette særlig utfordrende, og spesielt for grupper hvor utenforskap allerede er fremtredende. Den økende økonomiske ulikheten gjør at mindre bemidlede personer og familier i mindre grad har anledning til å delta på sosiale aktiviteter, at barn og ungdom i mindre grad kan delta i sport og andre fritidsaktiviteter, og at ulikheten kan bli mer synlig som følge av mindre tilgang på statussymboler som mobiltelefoner, klær, og andre materielle goder kan gi.

I takt med tapte legale inntekter kan dette gjøre at flere bli fristet til å begå kriminalitet for å tjene penger. Et område en kan forvente en økning i kriminalitet er blant bedragerier. Bedrageri er forholdsvis lett å gjennomføre og krever lite forkunnskaper. Om man setter økning i bedrageri i sammenheng med at personer med økonomiske vanskeligheter i større grad faller for bedragerier som lokker om investeringsmuligheter, billige varer eller ledige stillinger, kan kombinasjonen gjøre at antall gjennomførte bedragerier blir mye større.

Straffesaker per kommune - 01.01-31.07 alle år	2019	2020	2021	2022	2023
Levanger	425	434	545	459	414
Annen	31	45	56	37	45
Arbeidsmiljø	1	2	4	1	1
Miljø	5	6	8	3	2
Narkotika	46	31	40	12	8
Seksuallovbrudd	13	16	11	24	12
Skadeverk	34	34	41	36	36
Trafikk	99	91	116	104	72
Undersøkelsessaker	19	24	18	18	23
Vinning	73	114	160	150	103
Vold	44	51	60	40	60
Økonomi	60	20	31	34	52

Saker med minst én u20 mistenkt/siktet/ domfelt per kommune - 01.01-31.07 alle år	2019	2020	2021	2022	2023
Levanger	53	35	56	36	44
Annen	4	5		2	4
Narkotika	5	1	5	2	1
Seksuallovbrudd	2	10	4	2	4
Skadeverk	4	2	6	5	6
Trafikk	12	10	12	18	7
Vinning	12	5	23	3	4
Vold	11	2	4	4	10
Økonomi	3		2		8

Saker med minst én u18 mistenkt/siktet/ domfelt per kommune - 01.01-31.07 alle år	2019	2020	2021	2022	2023
Levanger	33	22	34	20	28
Annen	3	3		2	2
Narkotika	3		1	1	1
Seksuallovbrudd	1	10	3	1	3
Skadeverk	2	2	2	5	4
Trafikk	5	1	2	4	4
Vinning	11	5	21	3	3
Vold	8	1	4	4	3
Økonomi			1		8

HELHETLIG RISIKO OG SÅRBARHETSANALYSE

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) som er revidert i 2023 og skal vedtas politisk i 2024, bygger på Risiko og sårbarhetsanalyse for Trøndelag 2023. ROS ivaretar plan- og bygningslovens krav om at kommunen gjennom planlegging skal *”fremme samfunnssikkerhet ved å forebygge risiko for tap av liv, skade på helse, miljø og viktig infrastruktur, materielle verdier mv.”* Analysene av de viktigste uønskede hendelsene og vurderingene av risikoreduserende tiltak som er vist i tabellen under, er gjennomført med bred deltakelse.

Forklaringer til tabellen:

Rød sone: Hendelser fra 17-25. Risikoen vurderes som uakseptabel. Risikoreduserende tiltak skal iverksettes før eventuell iverksettelse/bruk, alternativt skal det utføres mer detaljerte ROS analyser for eventuelt å avkrefte risikonivået.

Gul sone: Hendelser fra 9-17. Risikoen vurderes som middels. Det vurderes oppfølging og tiltak for å redusere risikoen så mye som mulig. Det vil ofte være aktuelt å legge en kost-/ nytteanalyse til grunn for vurdering av hvilke risikoreduserende tiltak som skal gjennomføres.

Grønn sone: Hendelser fra 0-9. Risikoen vurderes å være akseptabel. Hendelsene utgår fra den helhetlige ROS-analysen og håndteres i driften.

Hendelser		Sannsynlighet	Konsekvens	Risiko	Risikoreduserende tiltak
Risiko = produktet av sannsynlighet (hvor ofte) x konsekvens (hvor alvorlig)					
 Branner o.l.	Brann i bygninger og områder med mange mennesker inklusive Trehusbyen Levanger	5	4	20	- Gjennomføre forebyggende tiltak i tråd med Temaplan brannsikring i Trehusbyen Levanger - Gjennomføre tiltak i brannordningen for Levanger kommune - Gjennomføre risikovurdering ved bosetting i kommunale boliger i Trehusbyen Levanger og i andre relevante områder.
 Forsynings-svikt	Svikt i telekommunikasjon IKT	5	4	20	- Kartlegge sårbarheter - Utvikle redundante (doble) linjer - Tjenesteområdene har oppdaterte beredskapsplaner i papirform eller annen tilgjengelig løsning
 Digitale hendelser	Datainnbrudd/hacking	5	4	20	- Ta i bruk rutiner for å forebygge innbrudd - Samarbeide med nabokommuner gjennom IT-selskapet om døgnbemannet overvåking (SOC)

 Sykdommer	• Utbrudd av pandemi/epidemi	4	4	16	• Ha et godt smittevernarbeid med rutiner internt i kommunen • Følge opp statens informasjonsstrategi ut til innbyggerne • Opprettholde og styrke kommandolinja fra stat til kommune
 Forsynings-svikt	• Forurensing av hovedvannkilde eller langvarig brudd i vannforsyning som rammer en stor del av befolkningen	3	4	12	• Oppdatere beredskapsplan for vannforsyning inkl. reservevannløsninger • Gjennomføre videre utbygging av reservevannforsyningen i form av sammenkoblingen av Levanger og Verdal
	• Langvarig svikt i energiforsyning	4	3	12	• Kartlegge svakheter i energiforsyningen og utarbeide en tiltaksplan.
 Branner o.l.	• Skog-/lyngbrann	4	3	12	• Gjennomføre prosjekt «Tilpasning til endret klima og økt skogbrannfare» i regi skogbrukssjef og brannvesenet
 Flom	• Flom i Levangerelva	5	2	10	• Opprette dialog med NVE om bygging av flomvoll

Del 3: KUNNSKAPSGRUNNLAG - LENKEDOKUMENTER

KAP. 1	INNLEDNING
	Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027
KAP. 2	ANALYSER AV UTFORDRINGER OG MULIGHETER
	Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030 Handlings- og økonomiplan 2024-2027/Budsjett 2024 Kommuneplanens arealdel 2022-2040 Kommunedelplan Levanger sentrum gjeldende fra 2019 Kommunedelplan Skogn sentrum gjeldende fra 2022 Kommunedelplan Åsen sentrum gjeldende fra 2022
KAP. 3	BESKRIVELSER AV UTVIKLINGSTREKK
3.1	Sentrale utviklingstrekk
	Perspektivmeldingen 2021, Meld. St. 14 (2020–2021) Scenarioer for offentlig sektor i 2040, Kommunal- og moderniseringsdepartementet NOU 2020:15, «Det handler om Norge» Meld. St. 30 (2019-2020) «En innovativ offentlig sektor – Kultur, ledelse og kompetanse» Tillitsreformen i offentlig sektor, Kommunal- og distriktsdepartementet Polarisert samfunn, eliter under press Stordata-analyse av nasjonale og globale trender 2018-2023 Zynk Kommunikasjon, Analyse & Ledelse for KS «Oppfølging av berekraftsmåla i Noreg», Rapport frå Regjeringa til Stortinget i forslag til statsbudsjett for 2024
3.2	Befolkning
	Statistisk Sentralbyrå - SSB Trøndelag i Tall
3.3	Flyktningssituasjonen
	Busetjing av flyktningar - regjeringen.no
3.4	Innbyggernes opplevelse av å bo og leve i Levanger
	Borgerundersøkelsen 2024
3.5	Demokratiutvikling, samskaping og frivillighet
	KS Håndbok I samskaping KS Folkevalgtprogrammet Regjeringens lokaldemokrativeiler Samskaping som samarbeids- og styringsform for kommunenes folkehelsearbeid: Hva vet vi? Hva er utfordrende? Og hvor går vi videre? Heimburg og Hofstad, NIBR-RAPPORT 2019:11. Den Offentlige, dansk nettressurs om samskabelse Center for Borgerdialog Relasjonell velferd Relasjonell kapasitet, case fra Levanger Relasjonell velferd, kunnskapsportal Eimhjellen I. & Loga J. (2017). Nye samarbeidsrelasjoner mellom kommuner og frivillige aktører. Samskaping i nye samarbeidsforhold? Rapport 2017:9, Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

	Guribye, E. (2016). Mot «kommune 3.0»? Modeller for samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor: Med hjerte for Arendal. FoU-rapport nr. 3/2016. Kristiansand: Agderforskning. Rosenberg, C., Agger, A., & Tortzen, A. (2018). Hvilken verdi skaber vi med samskabelse - og hvordan kan den måles og dokumenteres? Roskilde: Professionshøjskolen Absalon. WHO (2019). Participation as a driver for health equity WHO (2019). Driving forward health equity – the role of accountability, policy coherence, social participation and empowerment WHO (2018). Health 2020 priority area four: creating supportive environments and resilient communities samfunnsforskning.no Rapport ung frivillighet 2016 Frivillighet i pandemiens tid (unit.no) Frivillighetsbarometeret 2023 OECD- Innovative Citizen Participation OECD - OPSI Observatory of Public Sector Innovation International IDEA Supporting democracy worldwide United Nations (2019). The Sustainable Development Goals Report Political leadership in local councils (POLECO-prosjektet)
3.6	Kommuneøkonomi
	Statsbudsjettet 2024 Veileder økonomiplanlegging i kommuner og fylkeskommuner Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, November 2023
3.7	Organisasjonsutvikling i velferdskommunen
	Ledelsesplattform for Levanger kommune Kompetansereformen – Lære hele livet, Meld. St. 14 (2019 –2020) En innovativ offentlig sektor – Kultur, ledelse og kompetanse, Meld.St.30, (2019 –2020) Kommunesektorens arbeidsgivermonitor, KS Lov om offentlige anskaffelser Forskrift om offentlige anskaffelser Skills for the 21st century: findings and policy lessons from the OECD survey of adult skills Statsborgerprøve - Kompetanse Norge Kunnskapssamfunn – definisjon – NDLA. NOU 2019: 12 Lærekraftig utvikling — Livslang læring for omstilling og konkurranseevne Opplæringslovens §4A NAV Trøndelags bedriftsundersøkelse for 2023
3.9	Folkehelse
	Ungdata HUNT 4 FHI, kommunehelse statistikkbank Sunne kommuner – WHO's norske nettverk United Nations (2019). The Sustainable Development Goals Report St.meld. nr. 20 (2006–2007) «Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller» St.meld. nr. 34 (2012-2013) «Folkehelsemeldingen «God helse – felles ansvar» St. Meld. Nr. 19 (2018 – 2019) Folkehelsemeldinga: Gode liv i eit trygt samfunn Lov om folkehelsearbeid Helsedirektoratet (2020) Systematisk folkehelsearbeid. Veileder til lov og forskrift Hauger, B. (2018). Styrkebasert tilnærming i lokalt folkehelsearbeid. Rapport IS-

[2721. Oslo: Helsedirektoratet.](#)

[WHO \(1986\). Ottawa charter for health promotion](#)

[WHO \(2013\). Health 2020: a European policy framework and strategy for the 21st century.](#)

[WHO \(2016\). Shanghai Declaration on Promoting Health in the 2030 Agenda for Sustainable Development.](#)

[WHO \(2019\) Healthy prosperous lives for all: The European Health Equity Status Report](#)

[WHO \(2019\) Participation as a driver for health equity](#)

[Heimburg og Hofstad \(2019\). Samskaping som samarbeids- og styringsform for kommunenes](#)

[folkehelsearbeid: Hva vet vi? Hva er utfordrende? Og hvor går vi videre? NIBR-RAPPORT 2019:11.Heimburg D.](#)

[v., Hakkebo B. \(2017\). Health and equity in all policies in local government: processes and outcomes in two Norwegian municipalities. Scandinavian Journal of Public Health.;45\(18 suppl\):68-76](#)

[Riksrevisjonen \(2015\). Riksrevisjonens undersøkelse av offentlig](#)

[folkehelsearbeid. Dokument 3:11 \(2014-2015\). Oslo: Riksrevisjonen.](#)

[Helse- og omsorgsdepartementet \(2019\). Rusreform – fra straff til hjelp NOU 2019: 26](#)

[Departementene \(2017\). Redusert tilbakefall til ny kriminalitet. Nasjonal strategi for samordnet tilbakeføring etter gjennomført straff 2017 – 2021.](#)

3.8 | Klima og miljø

[Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning](#)

[Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019- 2023](#)

[Klimautvalget-2050.pdf \(regjeringen.no\)](#)

[Meld. St. 41 \(2016–2017\) Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid](#)

[Om sjetten hovedrapport fra FNs klimapanel \(2021-2022\) - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](#)

[Utslipp av klimagasser i kommuner og fylker, Miljødirektoratet](#)

[Klimagassutslipp fra jordbruk, Miljøstatus, Miljødirektoratet](#)

[Norges klima- og miljømål \(miljodirektoratet.no\)](#)

[Klimatiltak i Norge mot 2030](#)

[Klima - KS](#)

[klima2050](#)

[Klimaprofil Nord-Trøndelag - Norsk klima service senter](#)

[Sånn gjør vi det i Trøndelag - Trøndelag fylkeskommune \(trondelagfylke.no\)](#)

[Norsk klimastiftelse](#)

[Klimatilpasning, Miljødirektoratet](#)

[Norsk klimastiftelse](#)

[Meld. St. 33. Klimatilpasning i Norge](#)

[Klimaprofil Nord-Trøndelag](#)

[Klimarisiko, Norsk klimastiftelse og KBN](#)

[Microsoft Word - NIBIO RAPPORT 2019 5 36 \(unit.no\)](#)

[Trøndelag \(vannportalen.no\)](#)

[Artsdatabanken: Kunnskapsbank for naturmangfold](#)

3.10 | Oppvekst og utdanning

[Barnevern kommunemonitor](#)

[Bufdir oppvekststatus](#)

[Kongeriket Norges grunnlov](#)

[Forandringsfabrikken kunnskapssenter](#)

[Heckman, J. J. \(2012\). Invest in early childhood development: Reduce deficits, strengthen the economy. The Heckman Equation, 7, 1-2.](#)

[Meld. St. 6 \(2019–2020\) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)

[Meld. St. 21 \(2016–2017\) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen](#)

[Center for Disease Control and Prevention, Child abuse and neglect](#)

[Endringer i barnevernloven, Prop. 84 L \(2019–2020\)](#)

[Bufdir Barnevernsreformen](#)

[NOU 2017: 12 Svikt og svik — Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt](#)

[Udanningsforskning.no Barn og unge med problematisk og skadelig seksuell atferd i barneskolen](#)

[Temaplan vold i nære relasjoner 2020-2023](#)

[Temaplan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblem](#)

3.11 Helse og velferd

[Meld. St. 24 \(2022–2023\) - regjeringen.no, Fellesskap og meistring – bu trygt heime](#)

[Lov om folkehelsearbeid](#)

[Lov om kommunale helse og omsorgstjenester](#)

[Lov om helsepersonell \(Helsepersonelloven\)](#)

[Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern \(Arbeidsmiljøloven\)](#)

[Lov om pasient og brukerrettigheter](#)

[Lov om sosiale tjenester i NAV](#)

[Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne](#)

[Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd \(offentleglova\)](#)

[Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker](#)

[Forskrift om fastlegeordning i kommunene](#)

[Veileder og kommentarutgave til fastlegeforskriften, Den norske legeforening](#)

[Forskrift om kommunenes plikt til å sørge for øyeblikkelig hjelp døgntilbud](#)

[Forskrift om spesialistutdanning og spesialistgodkjenning for leger og tannleger](#)

[Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter \(internkontrollforskriften\)](#)

[Forskrift for sykehjem og boform for heldøgns omsorg og pleie](#)

[St.meld. nr. 20 \(2006–2007\) «Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller»](#)

[St.meld. nr. 47 \(2008-2009\) «Samhandlingsreformen](#)

[St.meld. nr. 29 \(2012-2013\) «Morgendagens omsorg.](#)

[St.meld. nr. 34 \(2012-2013\) «Folkehelsemeldingen «God helse – felles ansvar»](#)

[St.meld. nr. 26 \(2014-2015\) «Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet»](#)

[St.meld. nr. 19 \(2018-2019\) «Folkehelsemeldinga»](#)

[St.meld. nr. 15 \(2017-2018\) «Leve hele livet»– en kvalitetsreform for eldre](#)

[Nasjonal veileder for oppfølging av mennesker med store og sammensatte behov, Helsedirektoratet](#)

[NOU 2011:11: Innovasjon i omsorg](#)

[Omsorg 2020, Regjeringens plan for omsorgsfeltet 1015-2020](#)

<https://www.fhi.no/>

[Helse- og omsorgsdepartementet](#)

[Nordnorsk kompetansesenter - Rus \(Region Nord\)](#)

[Rusmiddeletatens kompetansesenter \(Oslo\)](#)

[Borgestadklinikken \(Region Sør\)](#)

[Stiftelsen Bergensklinikkene \(Region Vest\)](#)

[Rogaland A-senter \(Region Vest\)](#)

[Østnorsk Kompetansesenter \(Region Øst\)](#)

[Midt-Norsk Kompetansesenter for Rusfaget \(Region Midt-Norge\)](#)

[Strategi for folkehelsearbeidet i Nord-Trøndelag 2011-2014](#)

[Samarbeidsavtaler mellom kommunene og Helse Nord-Trøndelag \(tjenesteavtaler\)](#)

[Demensplan 2020: Et mer demensvennlig samfunn, Helse og omsorgsdepartementet](#)

[Forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator](#)

[Opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering \(2017 -2019\), Helse- og omsorgsdepartementet](#)

[Rundskriv I-5/2017: Om å utrede potensialet for rehabilitering, Helse- og omsorgsdepartementet](#)
[Veileder om rehabilitering, habilitering, individuell plan og koordinator, Helsedirektoratet](#)
[Evalueringsplan for fastlegeordningen 2019, EY og Vista Analyse](#)
[Temaplan for legetjenester i Levanger kommune](#)
[Husbanken, funksjonsattest for boliger](#)
[Boligsosial analyse Levanger 2016 \(Husbanken\)](#)
[Boligsosial Temaplan 2016-2019](#)
[Temaplan arbeid og aktivitet 2019-2022](#)
[St.meld. nr. 9 \(2006-2007\): Arbeid, velferd og inkludering](#)
[Forskrift om IKT-standard i helse- og omsorgstjenesten](#)
[Kommunene er ikke forberedt på velferdsteknologi, NTNU 18. august 2016](#)
[Temaplan rekruttering og kompetanse i helse og velferd \(administrasjonsutvalgets sak 13/19\)](#)
[Opptappingsplan for rusfeltet](#)
[Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse](#)
[BrukerPlan 2020](#)
[Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid](#)
[Hvordan drive gevinstrealisering av velferdsteknologi? \(KS FoU 16. Juni 2023\)](#)

3.12 | Kultur, idrett og fritid

[Rammeplan for kulturskolen – mangfold og fordypning](#)
[Strategi fra Kunnskapsdepartementet: «Skaperglede, engasjement og utforskertrang» - Praktisk og estetisk innhold i barnehage, skole og lærerutdanning](#)
[Kultur + skole = sant – Kunnskapsgrunnlag om kulturskolen i Norge; rapport fra Telemarksforskning, 2019](#)
[St.meld. 23 \(2008-2009\): Bibliotek: kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid.](#)
[Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023 : rom for demokrati og dannelse \(forlenga til 2024\)](#)
[Evalueringsplan for nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018](#)
[Befolkningsundersøkelse om bibliotekbruk, mars 2023](#)
[Befolkningsundersøkelse om bibliotekbruk, desember 2023](#)
[PIRLS-undersøkelsen 2021](#)
[Levanger bibliotek mot en bærekraftig framtid – rapport 1. år 2023](#)
[Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd](#)
[Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa \(opplæringslova\) \(kulturskoler og skolebibliotek\)](#)
[Lov om folkebibliotek \(folkebibliotekloven\)](#)
[Lov om film og videogram](#)
[Meld. St. 8 \(2018–2019\): Kulturens kraft — Kulturpolitikk for framtida](#)
[BALANSEKUNST Kulturstrategi for Trøndelag 2019-2022](#)
[Statistikk SSB kultur og fritid](#)
[Statistikk SSB Dette er Norge 2018](#)
[Norsk kulturindeks](#)
[Fritidserklæringen](#)
[Friskus \(aktivitets- og frivilligkalender\)](#)
[Forskning.no: HUNT resultat: «Bedre helse med kultur»](#)
[Bente I. Løkken med doktorgrad i kulturdeltagelse og folkehelse - Nasjonalt kompetansesenter for kultur, helse og omsorg \(kulturoghelse.no\)](#)
[Rapport: DEN KULTURELLE TRÅD - Kommunale fasiliteter og tilbud i Levanger sentrum](#)
[Mulighetsstudie Festiviteten 2020](#)
[Mulighetsstudie Hello Woods 2023](#)
[Meld.St. 23 \(2020-2021\) \(Museumsmeldingen\) – «Musea i samfunnet – tillit, ting og tid»](#)

[Styringsdokument - falstadsenteret.no](https://www.falstadsenteret.no)

[Der fortellinger møtes – utviklingsplan SNK 2021-2024](#)

[Utviklingsplan Levanger fotomuseum 2022-2025](#)

[Norsk Kulturforum \(NOKU\)](#)

[Kulturrådet](#)

[Bufdir, tilskudd for inkludering av barn i lavinntektsfamilier](#)

[KORO \(Kunst i offentlige rom\)](#)

[Trøndelag senter for samtidskunst](#)

[Retningslinjer for kunst i offentlig rom \(Levanger kommune\)](#)

[Retningslinjer for mottak av gaver i form av kunstverk \(Levanger kommune\)](#)

[Temaplan anlegg for lek, idrett og aktivitet](#)

[Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid - 1](#)

[Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid - 2](#)

[Handlingsplan for friluftsliv, 2018](#)

[Veileder for Friluftslivets ferdselsårer](#)

[Friluftslivskartleggingen](#)

[Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet](#)

[Sammen om aktive liv – handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029](#)

[Ungdata](#)

[HUNT 4](#)

[Klubbundersøkelsen 2016-2017](#)

[Kvalitetskriterier for fritidsklubber og åpne møteplasser for ungdom \(fagforbundet\)](#)

[Kommunal veileder i arbeidet med fritidsklubber og ungdomshus](#)

[Med ungdom som ressurs – medvirkningshåndbok for ungdomsarbeidere \(fysisk bok\)](#)

[NOVA-rapport - Fritidsklubber i et folkehelseperspektiv](#)

[Ungdom og trivsel – rapport 2020](#)

[Meld. St. 19 \(2018 – 2019\) Folkehelsemeldinga: Gode liv i eit trygt samfunn](#)

[Reglement Levanger ungdomsråd](#)

[Kommuneloven](#)

[UFU – ungdommens fylkesutvalg i Trøndelag](#)

[NTNU Open: Engagement in cultural activity and public health: The HUNT Study, Norway](#)

3.13 | Kulturarv og kulturmiljø

[Lov om kulturminner](#)

[Forskrift om fredning av Levanger kulturmiljø](#)

[Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023](#)

[Stortingsmelding nr. 35 \(2012-2013\) – «Framtid med fotfeste»](#)

[St.meld. nr. 16 \(2004–2005\) Leve med kulturminner](#)

[Meld. St. 16 \(2019 –2020\) Nye mål i kulturmiljøpolitikken, Engasjement, bærekraft og mangfold](#)

[Nettverk for miljølære](#)

[Rapport NINA 2003: Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskapning](#)

[Riksantikvarens strategi for arbeid med kulturarv i kommunene 2019-2020](#)

[Riksantikvarens bevaringsstrategier](#)

[Kulturminner og kulturmiljø \(miljødirektoratet.no\)](#)

[Riksantikvarens strategi 2021-2025](#)

[Riksantikvarens strategi og faglige anbefalinger for by- og stedsutvikling 2021](#)

[Riksantikvarens klimastrategi for kulturmiljøforvaltning 2021-2030](#)

[Digital strategi for kulturmiljøforvaltningen 2021-2025](#)

[Riksantikvarens kommunestrategi 2019-2022](#)

[Riksantikvarens strategi for samarbeid med frivillig sektor \(2022\)](#)

[Bevaringsstrategi for kulturhistorisk verdifulle kirker 2022](#)

[Norsk institutt for kulturminneforskning \(NIKU\)](#)

[Veileder i sikring, beredskap og krisehåndtering for kulturminner \(NIKU\)](#)

[Samisk renessanse: nordisk kolonialisme, sosial endring og urfolks kulturpolitikk \(NESAR\)](#)

3.14 By- og stedsutvikling

[FN-Sambandet](#)

[Brundtlandrapporten "Vår felles framtid", 1987](#)

[Programteori for attraktivitet, Telemarksforskning](#)

[Zynk-Kommunikasjon, Analyse & Ledelse for KS: Polarisert samfunn, eliter under press. Stordata-analyse av nasjonale og globale trender 2018-2023](#)

[Borgerundersøkelsen 2018, Sentio](#)

[«Attractive Nordic Towns, strategies towards a more sustainable future» \(SWECO okt. 2019\)](#)

[WHO \(2017\) Age-friendly environments in Europe. A handbook of domains for policy action](#)

[Prosjektrapporten «Aldersvennlig by og lokalmiljø dat. desember 2019](#)

[Regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn: «Flere år flere muligheter»](#)

[St.meld. nr. 15 \(2017-2018\) Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre](#)

3.15 Arbeidskraft og næringsliv

[Kunnskapsgrunnlag for Trøndersk landbruk, rapport fra Sintef 2023](#)

[Melkekvoter - Landbruksdirektoratet](#)

[Jordbruksforetak, jordbruksareal og husdyr - Landbruksdirektoratet](#)

[Produksjonstilskuddsstatistikk - lands-, fylkes- og kommunetall, statistikkdata.no](#)

[Statens landbruksforvaltning - Statistikk og rapporter, statistikkdata.no](#)

[Mulighetsrommet for produksjon av biogass i Norge, Norsk institutt for bærekraftforskning](#)

[Trøndelag i tall](#)

[Endring i antall innbyggere, SSB](#)

[Endring i antall sysselsatte, SSB](#)

[Grunnlagstall for pendlermatrise, SSB](#)

[Fordeling offentlig ansatte og ansatte i privat sektor, SSB](#)

[Antall sysselsatte i Levanger fordelt på yrkesgrupper, SSB](#)

3.16 Utbyggingsmønster og strukturer

[Statlige planretningslinjer for bolig-, areal- og transportplanlegging.](#)

[SSB kommunestatistikk](#)

[Veileder – Planlegging av Fritidsbebyggelse](#)

[Trøndelagsplanen](#)

[Regional planstrategi for Trøndelag 2016](#)

[Regional plan for arealbruk i Nord-Trøndelag](#)

[Kommuneplanens arealdel](#)

[Kommunedelplan Skogn sentrum](#)

[Kommunedelplan Åsen sentrum](#)

[Kommunedelplan Levanger sentrum](#)

[Reisevaner på Innherred 2020](#)

[Temaplan trafiksikkerhet \(2018-2021\)](#)

[Miljødirektoratet, Veileder Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder](#)

[Boligsosial temaplan del 1](#)

[Boligsosial temaplan del 2](#)

[Veileder departementet: Universell utforming i planlegging etter plan og bygningsloven](#)
[Temaveileder Uttak av mineralske forekomster og planlegging etter plan- og bygningsloven](#)
[Forsvarsbygg Veileder Forsvarets arealbruksinteresser i arealplanlegging](#)

3.17 | Samfunnssikkerhet og beredskap

[Plan- og bygningsloven](#)
[Forskrift om kommunal beredskapsplikt](#)
[Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret \(sivilbeskyttelsesloven\) av 25.06.10](#)
[Veileder til helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse i kommunen](#)
[Dette bør du ha hjemme: Sikker hverdag](#)
[ROS Trøndelag, Statsforvalteren i Trøndelag](#)